

De schoolgebouwenmonitor 2008

Indicatoren voor de kwaliteit van
de schoolgebouwen in Vlaanderen

DE SCHOOLGEBOUWENMONITOR 2008

Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen

Ontwikkeling, uitvoering en rapportering

Geert Leemans
Stafmedewerker Kennis en Advisering
AGION

Leden van de stuurgroep

Roger Standaert (entiteit curriculum, dept. Onderwijs en Vorming), Peter Michielsens (onderwijsinspectie, dept. Onderwijs en Vorming), Ann Vandriessche (stafdiensten, dept. Onderwijs en Vorming), Dirk Ferlin (dienst infrastructuur, GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap), Dirk Vanstappen (Dienst voor Investerings van het Katholiek Onderwijs, VSKO), Filip Smets (Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten), Luc Goossens (fac. Politieke en Sociale Wetenschappen, UA), Marc Martens (fac. Ingenieurswetenschappen, VUB), Anne De Meulemeester (afdeling kennis & advisering, AGION), Henri Duqué (administrateur-generaal, AGION).

Taalcorrectie

Taalcorrectie.be

Foto's omslag

AGION (Sara Feys, Carien Arnoldus, Hannah Bohez)

Foto's binnenwerk

- p. 75, eerste tot en met derde rij + vierde rij links: Egon Van Herreweghe – KASK, fotografieproject studio open school Vlaams Bouwmeester
- p. 75, vierde rij rechts + p. 76, eerste tot en met derde rij + vierde rij links: Elke Lannoo – KASK, fotografieproject studio open school Vlaams Bouwmeester
- p. 75, vierde rij rechts + p. 76, eerste rij links: Bert Colla – KASK, fotografieproject studio open school Vlaams Bouwmeester
- alle andere foto's: AGION (Sara Feys, Carien Arnoldus)

Al het mogelijke werd gedaan om de informatie in dit boek zo juist en actueel te maken als kan. Auteur of uitgever kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor mogelijke nadelen die lezers door eventuele onvolkomenheden in het boek zouden kunnen ondervinden.

AGIO_n

De schoolgebouwenmonitor 2008

Indicatoren voor de kwaliteit van de
schoolgebouwen in Vlaanderen

Garant

Antwerpen-Apeldoorn

AGION
De schoolgebouwenmonitor 2008
Indicatoren voor de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen
Antwerpen – Apeldoorn
Garant
2009

252 blz. – 24 cm
D/2009/5779/111
ISBN 978-90-441-2560-3
NUR 955 & 840

Omslagontwerp: Koloriet

© AGION & Garant-Uitgevers n.v.

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteur en van de uitgever.

Garant
Somersstraat 13-15, B-2018 Antwerpen (België)
Koninginnelaan 96, NL-7315 EB Apeldoorn (Nederland)
www.garant-uitgevers.be info@garant.be
www.garant-uitgevers.nl info@garant-uitgevers.nl

Inhoud

Voorwoord	9
Dankwoord	11
Afkortingen	13
Inleiding	15
1 De beleidsdoelstellingen van het agentschap AGION	19
2 De context van het scholenbouwbeleid	23
3 Kwaliteit van schoolgebouwen: een begripsomschrijving	29
3.1 Het beschrijven van architectuurkwaliteit: een moeilijke opgave	29
3.2 Kwaliteit in scholenbouw binnen het onderwijsbeleid in België en Vlaanderen	30
3.2.1 Bepalingen binnen de schoolpactwetgeving	30
3.2.2 Kwaliteit binnen het huidige scholenbouwbeleid	31
3.3 Algemene opvattingen over kwaliteit binnen de architectuurwereld	33
3.3.1 Omschrijvingen van architectuurkwaliteit	33
3.3.2 Kwaliteitscriteria voor het evalueren van gebouwen	34
3.4 Recente visieontwikkeling over onderwijsarchitectuur in (inter)nationaal perspectief	36
3.4.1 Standpunten over onderwijsarchitectuur in het kader van grootschalige investeringsoperaties	36
3.4.2 Recente initiatieven binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	39
3.5 Kwaliteitscriteria binnen surveys en assessments voor scholen	41
3.5.1 Een overzicht van bestaande surveys en assessments	41
3.5.2 Een beknopte analyse van de gebruikte kwaliteitscriteria	43
3.6 Een poging tot synthese	45
4 Onderzoeksontwerp van de schoolgebouwenmonitor	49
4.1 Evaluatievragen en -type	49
4.1.1 De basiscomponenten van de beleidsevaluatie	49
4.1.2 Evaluatievragen	50
4.1.3 Evaluatietype	51
4.2 Conceptueel model	52
4.3 De scope van de schoolgebouwenmonitor	55

4.4	Periodiciteit	56
4.5	Indicering en operationalisering van meetobjecten	56
4.5.1	Indicatoren en meetprocedures	56
4.5.2	Geldigheid en betrouwbaarheid van indicatoren en meetprocedures	66
4.6	Geldigheidsveld en onderzoekseenheden	67
4.7	Dataverzamelmethode	68
4.7.1	Surveyonderzoek (primaire data)	68
4.7.2	Ambtelijke databanken (secundaire data)	73
4.8	Rapporteringswijze	74
5.	Resultaten per strategische doelstelling	79
5.1	De kwaliteit van de onderwijshuisvesting in Vlaanderen (SOD1)	79
5.1.1	Toegekende bouwsubsidies	79
5.1.2	Beschrijving van het gebouwenpark	81
5.1.3	Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark	89
5.1.4	Een patrimonium om goed te beheren	118
5.2	Het optimaal gebruik van schoolgebouwen (SOD2)	128
5.2.1	Leegstand op de vestigingsplaats	128
5.2.2	Gebouwen en lokalen met een andere bestemming dan onderwijs	129
5.2.3	Buitenschools gebruik van schoolgebouwen	130
5.2.4	Schoolgebouwen geïntegreerd binnen een multifunctioneel complex	133
5.3	Kwaliteit in de totstandkoming van schoolgebouwen (SOD3)	134
5.3.1	De kwaliteit van recent opgerichte en gerenoveerde schoolgebouwen	134
5.3.2	Kwaliteit in de totstandkoming van recente schoolgebouwen	135
5.4	Wegwerken van de achterstand inzake de realisatie van aangepaste onderwijsinfrastructuur(SOD4)	139
5.4.1	Toegewezen DBFM-middelen	139
5.4.2	Effectindicatoren	140
6.	Resultaten naar onderscheidende variabelen	145
6.1	Kwaliteit van schoolgebouwen naar onderwijsstructuren	145
6.1.1	Toegekende subsidies	145
6.1.2	De beschrijving van het gebouwenpark	150
6.1.3	Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark	154
6.2	Kwaliteit van schoolgebouwen naar buurten in moeilijkheden	166
6.2.1	Toegekende subsidies	167
6.2.2	De beschrijving van het gebouwenpark	169
6.2.3	Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark	172
6.3	kwaliteit van schoolgebouwen naar provincie	180
6.3.1	Toegekende subsidies	180
6.3.2	De beschrijving van het gebouwenpark	181
6.3.3	Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark	183
6.4	Kwaliteit van schoolgebouwen naar de gebiedsindeling van gemeenten volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	190

<i>Inhoud</i>	7
6.4.1 Toegekende subsidies	190
6.4.2 De beschrijving van het gebouwenpark	191
6.4.3 Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark	193
7. Besluit	205
Bronnen	211
Bijlagen	217

Voorwoord

De eerste uitgave van de schoolgebouwenmonitor AGION geeft een overzicht van de belangrijkste uitgangspunten en resultaten van dit nieuwe beleidsinstrument waarmee het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs, nu en in de toekomst, de effecten van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen in kaart wil brengen. De telling 2008 is een nulmeting. Het is een startpunt in wat een lange reeks van metingen zou moeten worden, en waarin we hopelijk de kwaliteit van het schoolgebouwenpatrimonium in Vlaanderen in positieve zin mogen zien evolueren.

Kwaliteitsvolle, duurzame en functionele schoolgebouwen voor de schoolgaande jeugd in Vlaanderen helpen realiseren, dat is het engagement waar AGION voor staat. We zijn aan onszelf, maar niet in het minst ook aan de duizenden leerlingen en leerkrachten die dagelijks in de Vlaamse schoolgebouwen werken, leven en leren, verplicht om hierin een gezonde dosis ambitie tentoon te spreiden. Schoolgebouwen staan immers niet los van de samenleving en het onderwijs dat erin plaatsvindt. Belangrijke evoluties en trends in onderwijs en samenleving stellen nieuwe eisen aan de hedendaagse schoolgebouwen waarvoor we als subsidiërende overheid niet blind kunnen blijven. Als we willen dat ons onderwijs tot de top van de geïndustrialiseerde wereld blijft behoren, en leerlingen en leerkrachten zich goed en gewaardeerd blijven voelen op school, dan moeten we ook zorg dragen voor de materiële omstandigheden waarin het onderwijs gebeurt, en blijven werken aan meer kwaliteit, duurzaamheid en innovatie in de scholenbouw.

In het geval dat we dit engagement ter harte willen nemen, blijkt uit de monitor dat we nog een lange weg te gaan hebben. Enkele belangrijke recente inspanningen buiten beschouwing gelaten is er jarenlang te weinig geïnvesteerd geweest in scholenbouw, met lange wachtlijsten tot gevolg en een scholenbouwpraktijk die vooral gericht was op de instandhouding van het bestaande patrimonium en het lenigen van de hoogste noden. Het gevolg is een vrij oud gebouwenpark, dat enerzijds voor het grootste deel wel kan voldoen aan een aantal basisvoorwaarden inzake bewoonbaarheid en veiligheid, maar dat anderzijds onvoldoende kan tegemoetkomen aan de nieuwe '21e-eeuwse' eisen die aan het schoolgebouw worden gesteld, bijvoorbeeld op vlak van energiezuinigheid of hedendaagse onderwijsmethodieken om maar twee aspecten te noemen. Toch zijn er ook positieve elementen. Zo lijkt men het schoolgebouwenpark in Vlaanderen wel intensief te gebruiken. Er is weinig onderbenutte ruimte en heel wat scholen slaan nu al een brug naar de hen omringende samenleving door schoolgebouwen buitenschools open te stellen voor allerhande verenigingen en activiteiten. Schoolgebouwen mogen dan niet altijd infrastructureel in orde zijn, het zijn wel plaatsen die intensief bewoond en beleefd worden door uiteenlopende groepen van gebruikers. In die zin zijn het echte ankerpunten voor ontwikkeling en sociale cohesie, en vervullen ze een brede maatschappelijke rol.

De monitor is een strategisch instrument voor beleidsopvolging, dat het debat over scholenbouw helpt te onderbouwen, maar biedt geen pasklare beleidsoplossingen voor bestaande problemen. Toch wil ik hier pleiten om vanuit het beleid de aandacht aan de scholenbouwproblematiek te blijven geven die het verdient. De voorbije jaren zijn er alleszins belangrijke bijkomende inspanningen geleverd. Denken we maar aan de bijkomende investeringsbudgetten binnen de reguliere financiering, de bijkomende middelen voor rationeel energiegebruik, de middelen uit het VGC-urgentiefonds ten behoeve van de Brusselse scholen en natuurlijk het DBFM-project dat de komende jaren in een bijkomende investering voorziet van 1 mia euro ten behoeve van meer dan 200 grote nieuwbouw- en renovatieprojecten. Ondanks deze belangrijke bijkomende beleidsmiddelen, wijzen deze eerste resultaten van de monitor en de nog steeds aangroeiende wachtlijst bij AGION in dezelfde richting: de nood aan kwaliteitsvolle scholenbouw en bijbehorende investeringsmiddelen blijft erg groot in Vlaanderen. Dit vraagt dan ook om een volgehouden investeringsbeleid met kwaliteit, innovatie en een goede ondersteuning van de scholen als leidmotief.

Ik dank de duizenden schooldirecties die aan deze enquête hebben meegewerkt. Ik wens tenslotte de leden van de begeleidende stuurgroep en in het bijzonder de auteur Geert Leemans, stafmedewerker bij de afdeling Kennis & Advisering, te bedanken voor respectievelijk de opbouwende samenwerking en voor de deskundige aanpak bij de conceptuele uitwerking en realisatie van deze eerste schoolgebouwenmonitor.

Henri Duqué
Administrateur-generaal AGION

Dankwoord

Mijn dank bij de totstandkoming van dit werk gaat in de eerste plaats uit naar alle directies en gebouwbeheerders die aan het surveyonderzoek van de monitor hebben meegewerkt. Zonder hen zou dit omvangrijke project niet mogelijk geweest zijn.

Ik wil ook graag de leden van de stuurgroep van deze eerste schoolgebouwenmonitor danken voor hun kritische commentaren tijdens het onderzoeksproces. Herman Meulemans (UA), Jan Pickery en Dries Verlet (Studiedienst van de Vlaamse Regering) wil ik danken voor de methodologische ondersteuning. Tom De Smidt en Greet Van Roy (AGION) wil ik danken voor de administratieve ondersteuning bij de rapportering, Sara Feys en Marieke Van Damme voor de hulp bij de selectie van de foto's.

Geert Leemans
Brussel, juni 2009

Afkortingen

AMP	Asset Management Plan
BBB	Beter Bestuurlijk Beleid
BREEAM	Building Research Establishment Environmental Assessment Method
DBFM	Design-Build-Finance-Maintain
DIGO	Dienst voor Infrastructuurwerken van het Gesubsidieerd Onderwijs
DIKO	Dienst voor Investerings van het Katholiek Onderwijs
DQI	Design Quality Indicators
GOK	Gelijke Onderwijskansen
GON	Geïntegreerd onderwijs
ION	Inclusief onderwijs
MIS	Managementinformatiesysteem
NCEF	National Clearinghouse for Educational Facilities
NCES	National Center for Educational Statistics
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OOD	Operationele organisatiedoelstellingen
OVSG	Onderwijssecretariaat van Steden en Gemeenten
POE	Post Occupancy Evaluation
POV	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
PPS	Publiek-Private Samenwerking
QIDS	Quality Indicators in the Design of Schools
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
SEAM	Schools Environmental Assessment Method
SOD	Strategische organisatiedoelstelling
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VSKO	Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs
WTCB	Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf

Afkortingen van soorten onderwijs en onderwijsnetten

BO	Gewoon basisonderwijs
BuBO	Buitengewoon basisonderwijs
BuSO	Buitengewoon secundair onderwijs
CLB	Centra voor leerlingenbegeleiding
INT	Internaten
PV	Permanente vorming
SO	Gewoon secundair onderwijs

GO	GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
OGO	Gesubsidieerd officieel onderwijs
VGO	Gesubsidieerd vrij onderwijs

Inleiding

Resultaatsturing in het scholenbouwbeleid in Vlaanderen

Van overheden wordt vandaag verwacht dat ze voortdurend hun rol beargumenteren en verantwoorden. Het wordt dus steeds belangrijker om de verdiensten van het beleid voor de samenleving te gaan evalueren, waarbij vooral de vraag naar de effectiviteit van het overheidsoptreden ('doen we de goede dingen') steeds relevanter wordt.

Deze toenemende behoefte aan beleidsevaluatie hangt in belangrijke mate samen met de modernisering van het overheidsmanagement zoals dit vanaf het begin van de jaren 1990 ingang begon te vinden in veel Europese landen. Vooral het 'New Public Management', dat de nadruk legt op een contractuele relatie tussen de centrale overheid en lokale actoren, bleek de dominante rationale achter deze hervormingen. In deze benadering beschikken actoren over een ruime autonomie bij de uitvoering van hun contractueel vastgelegde doelstellingen, maar ze zijn wel gehouden om verantwoording af te leggen over het bereiken ervan. Waar de overheid traditioneel probeert om verschillende actoren aan te sturen via regels, procedures en budgetbepalingen (inputsturing), gebeurt dit dus nu ook door het meten van beleidseffecten en monitoring (outputsturing). Ook binnen de Vlaamse overheid werd in 2000 de aftrap gegeven voor een grootschalig hervormingsproject, namelijk het project 'Beter Bestuurlijk Beleid' (BBB), waarin de decentralisatie van het overheidsoptreden en het verlenen van meer autonomie aan lokale actoren en agentschappen wordt gecombineerd met een groeiende aandacht voor responsabilisering en resultaatgerichtheid.

De algemene principes van het Beter Bestuurlijk Beleid zijn ook van toepassing op het scholenbouwbeleid in Vlaanderen. De historiek van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen toont aan dat de overheid tot op heden vooral via inputsturing controle probeerde te verwerven op de omvang, verspreiding, kostprijs en kwaliteit van het schoolgebouwenpatrimonium. Dit blijkt enerzijds uit de verschillende vroegere en tegenwoordige initiatieven tot subsidiëring en financiering van schoolgebouwen door de overheid. Anderzijds blijkt dit ook uit het geheel aan richtlijnen en aanbevelingen inzake kwaliteitsvolle scholenbouw die vanaf het midden van de 19e eeuw werden opgesteld in ons land.

De huidige eis dat decentralisering en autonomisering hand in hand moeten gaan met responsabilisering en resultaatgerichtheid heeft voor het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGIO) echter nieuwe argumenten aangebracht om: (1) duidelijke doelstellingen te formuleren omtrent het uit te voeren scholenbouwbeleid en deze contractueel te verankeren in een beheersovereenkomst en (2) zicht te krijgen op de resultaten van het scholenbouwbeleid, namelijk wat daadwerkelijk bij de scholen zelf aan kwaliteitsvolle of minder kwaliteitsvolle schoolgebouwen wordt gerealiseerd. Met betrekking tot deze laatste veronderstelt het vernieuwde overheidsoptreden immers dat er

ook wordt aangestuurd op resultaten en beleidseffecten (outputsturing), waardoor ook binnen het scholenbouwbeleid definitief de stap wordt gezet naar beleidsevaluatie en monitoring.

Uit het voorgaande kunnen we opmaken dat het initiatief om evaluaties te gaan uitvoeren van de resultaten van het scholenbouwbeleid in belangrijke mate voortvloeit uit de logica van beleidsopvolging en controle die eigen is aan een gedecentraliseerd en resultaatgericht overheidsbestel. De essentie van een beleidsevaluatie is echter dat er 'gemeten' wordt. Er moet een waarde of verdienste aan de uitkomsten van het scholenbouwbeleid worden toegekend. In het geval van de schoolgebouwenmonitor AGION is dit gebeurd door met behulp van een ruim aantal indicatoren de interventies en effecten van het scholenbouwbeleid statistisch in kaart te brengen. Deze publicatie geeft dan ook een overzicht van de methodiek en de resultaten van deze meting, die plaatsvond in maart 2008.

Opbouw van de tekst

In een eerste punt van deze tekst wordt er een toelichting gegeven bij de doelstellingen van het huidige scholenbouwbeleid in Vlaanderen. Meer bepaald gaat het hier om de strategische beleidslijnen die werden uitgezet door de Vlaams minister van Onderwijs en Vorming en om de strategische en operationele doelstellingen van het agentschap AGION.

In een tweede punt wordt aandacht besteed aan de algemene maatschappelijke context en de onderwijscontext waarin het agentschap zijn missie en strategische doelstellingen nastreeft. Het scholenbouwbeleid in Vlaanderen komt immers niet tot stand in een maatschappelijk vacuüm, maar speelt op verschillende manieren in op noden, trends en evoluties die zich in onderwijs en maatschappij voordoen. De verschillende thema's die in de context aan bod komen, zullen ook belangrijk blijken als referentiekader voor de verschillende indicatoren en kwaliteitscriteria die in het kader van de monitor worden gebruikt.

In een derde punt wordt er een vergelijkende analyse uitgevoerd van de mogelijke invullingen die aan het begrip 'kwaliteit' in de scholenbouw kunnen gegeven worden. We vertrekken vanuit het inzicht dat kwaliteit als 'veldbegrip' een waaier aan betekenissen kan inhouden, al naargelang het referentiekader van waaruit men het begrip benadert. Voor het omschrijven van het kwaliteitsbegrip in de scholenbouw worden vier referentiekaders weerhouden: (1) kwaliteit in scholenbouw zoals dit in het huidige scholenbouwbeleid naar voor komt, (2) het begrip 'architectonische kwaliteit' zoals dit binnen de architectuurwereld wordt omschreven, (3) het kwaliteitsbegrip zoals dit momenteel in het internationaal discours over kwaliteitsvolle hedendaagse schoolgebouwen naar voor komt en (4) de wijze waarop kwaliteit wordt omschreven en vertaald naar indicatoren in bestaande surveys en meetinstrumenten voor de evaluatie van schoolgebouwen.

In een vierde punt komt het onderzoeksontwerp van de schoolgebouwenmonitor aan bod. Er wordt eerst aandacht geschonken aan de evaluatievragen en het evaluatietype

waarmee we deze vragen zullen proberen te beantwoorden. Daarna wordt er een conceptueel model opgesteld waarin de beleidsdoelstellingen in verband worden gebracht met de verschillende componenten in de beleids- en beheerscyclus. Eens deze basisvoorwaarde voor resultaatmeting is gerealiseerd, worden er de nodige beslissingen genomen omtrent de scope en de periodiciteit van de monitor. Er wordt met andere woorden bepaald welke interventies en effecten precies zullen gemeten worden en met welke regelmaat dit zal gebeuren. Vervolgens wordt er op het meten zelf gefocust: er wordt een werkbare set van indicatoren geselecteerd, het geldigheidsveld en de onderzoekseenheden van de monitor worden afgebakend en er worden beslissingen genomen over de methode van dataverzameling. Tenslotte wordt er ook een korte introductie gegeven bij de rapportering van de resultaten.

In punt vijf worden de resultaten van de schoolgebouwenmonitor gerapporteerd en dit per strategische doelstelling. Dit betekent dat er eerst (1) aandacht wordt gegeven aan de indicatoren die betrekking hebben op de kwaliteit van het gebouwenpark in Vlaanderen. Meer bepaald gaat het om de toegekende bouwsubsidies, een beschrijving van het gebouwenpark in termen van omvang, ouderdom en bestemming, een evaluatie van schoolgebouwen over zeven kwaliteitsdimensies en een evaluatie van het beheer van de gebouwen. (2) Daarna komen de indicatoren aan bod die het gebruik van de schoolgebouwen in beeld brengen. Hierbij gaat het over het voorkomen van leegstand, naschools gebruik en de integratie van onderwijsfuncties met andere publieke functies. Een volgende set van indicatoren (3) geeft informatie over kwaliteit in de wijze waarop schoolgebouwen in Vlaanderen worden gerealiseerd. Tenslotte (4) worden ook enkele indicatoren ingevuld betreffende de recente inhaalbeweging schoolinfrastructuur door middel van publiek-private samenwerking, het DBFM-project.

In punt zes tenslotte worden de belangrijkste resultaten uit de monitor bekeken vanuit het perspectief van enkele contextuele variabelen. Meer bepaald gaat het om de wijze waarop de kwaliteit van schoolgebouwen zich verhoudt tot de structuren binnen het onderwijs, maatschappelijke achterstelling, provincie en stedelijkheid.

Situering van de tekst

Deze uitgegeven tekst is een verkorte versie van de oorspronkelijke rapportering van de schoolgebouwenmonitor AGION uit april 2009, die uit twee delen bestaat:

- AGION, (2009a). *De schoolgebouwenmonitor AGION. Deel 1: ontwikkeling van het monitoringsysteem. Eindrapportering i.k.v. de strategische doelstelling 6/strategisch project 10 van het agentschap AGION*. Onuitgegeven rapport. Brussel, AGION;
- AGION, (2009b). *De schoolgebouwenmonitor AGION. Deel 2: resultaten van de telling 2008. Eindrapportering in kader van de strategische doelstelling 6/00D6.1 van het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION)*. Onuitgegeven rapport. Brussel, AGION.

De oorspronkelijke rapportering heeft de functie van beleidsinstrument en werd opge maakt ter uitvoering van één van de decretale kerntaken van het agentschap: “het op-

*zetten en beheren van een efficiënt controle- en meetsysteem*¹ en één van zijn strategische doelstellingen, opgenomen in de beheersovereenkomst 2008-2010: *“het uitbouwen en permanent beheren van een adequaat monitoringsysteem om de onderwijsinfrastructuur en het infrastructuurbeleid op te volgen, te evalueren en bij te sturen”*.

Deze eerste schoolgebouwenmonitor werd, onder supervisie van een stuurgroep met vertegenwoordigers uit de onderwijskoepels, het departement onderwijs en de academische wereld, integraal binnen AGION uitgevoerd.

Foto's

Beelden vertellen soms meer dan woorden en cijfers. Daarom is dit boek geïllustreerd met foto's van bestaande schoolgebouwen in Vlaanderen. Het is niet de bedoeling geweest om enkel voorbeelden van goede onderwijsarchitectuur te tonen. Evenmin wilden we uitsluitend de vinger leggen op probleemsituaties en wantoestanden. De foto's willen een werkelijkheidsgetrouw beeld naar voor brengen van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen, met geslaagde en minder geslaagde nieuwbouwprojecten, maar ook met schoolgebouwen die vaak sinds vele jaren in gebruik zijn.

¹ Art. 5, 7° van het decreet van 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid “Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs”, B.S. 7 juni 2004.

1

De beleidsdoelstellingen van het agentschap AGIO

Het meten van de resultaten van het scholenbouwbeleid begint met voldoende aandacht te besteden aan de doelstellingen van het beleid, aangezien uit deze laatste de te meten beleidseffecten zijn af te leiden. De doelstellingen van het scholenbouwbeleid, en in het bijzonder deze van het agentschap AGIO, vormen dus het vertrekpunt van de beleidsevaluatie: ze geven aan ‘wat’ we precies willen meten.

Een eerste bron waarin we de doelstellingen van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen konden terugvinden is de beleidsnota Onderwijs en Vorming 2004-2009. De strategische beleidslijn uit die beleidsnota spreekt over (1) de wens om moderne, aantrekkelijke en veilige leeromgevingen te realiseren, (2) tegemoet te komen aan een verouderde infrastructuur die niet langer is aangepast aan veranderende veiligheids- en milieureglementeringen en (3) de noodzaak om de achterstanden in de investeringen in schoolinfrastructuur weg te werken door middel van een inhaalbeweging (Vandenbroucke, 2004: 20). Om deze doelstellingen te bereiken werden verschillende beleidsmaatregelen voorgesteld.

Ten eerste vond men het noodzakelijk om schoolinfrastructuur te blijven financieren en subsidiëren via reguliere investeringsmiddelen, maar om de bestaande achterstanden in subsidiëring weg te werken moest ook een krachtige inhaalbeweging worden gerealiseerd. Deze inhaalbeweging moest enerzijds gebeuren door middel van een stuk bijkomende reguliere financiering, maar ook door de inschakeling van publiek-private samenwerking onder de vorm van het zogenaamde DBFM-project (Design-Build-Finance-Maintain). Dit project zou voorzien in een bijkomende financiële injectie in de scholenbouw van 1 miljard euro.

Ten tweede vond men dat het samengaan van grote behoeftes en de beperktheid van de middelen vroegen om rationalisatie van het beleid: het agentschap moest de nodige inspanningen doen met betrekking tot het stimuleren van net- en beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking en coördinatie inzake onderwijsinfrastructuur, wat ook het doelmatiger gebruik ervan inhoudt. Rationalisering veronderstelde ook het selectiever omgaan met de beschikbare middelen en daar investeren waar de noden het grootst zijn en de maatschappelijke return het hoogst is. Er moest meer geïnvesteerd worden vanuit een maatschappelijke ‘macrodoelmatigheid’.

Ten derde wilde men streven naar meer energiezuinige schoolgebouwen door te voorzien in extra middelen voor investeringen ‘rationeel energiegebruik’ (REG) en door het duurzaam bouwen te bevorderen. Hiertoe wilde men een aantal projecten passief bou-

wen opstarten en bij nieuwbouw van scholen de E70-norm als uitgangspunt nemen.²

Ten vierde tenslotte wilde men voorzien in een aantal maatregelen om een oplossing te bieden voor de belastende erfenis van veel scholen in het kader van het Nationaal Waarborgfonds, wilde men bij de renovatie en onderhoud van het schoolgebouwenpatrimonium meer gebruik maken van projecten sociale economie, werkervaringsplaatsen en tewerkstelling van deeltijds leerplichtigen, en wilde men het naschools gebruik van schoolinfrastructuur mogelijk maken, in het bijzonder naar het gebruik van ICT- en sportinfrastructuur toe. Eveneens moesten er maatregelen worden doorgevoerd om de brede school idee ook op vlak van gebouwen mogelijk te maken.

Vanaf midden 2006 heeft het nieuwe agentschap AGION zich ten gronde moeten bezinnen over de missie en strategische doelen die zij wil nastreven en hoe ze deze kan afstemmen op bovengenoemde beleidspistes en zijn kerntaken zoals deze in het oprichtingsdecreet AGION zijn vastgelegd.³ Deze denkoefening heeft uiteindelijk geresulteerd in de vastlegging van een missie en een aantal strategische en operationele doelstellingen, waarbij deze laatste werden opgenomen in de beheersovereenkomst 2008-2010 die in juli 2008 met de minister van onderwijs en vorming werd afgesloten.

De missie van het agentschap luidt als volgt: *“In samenspraak met de gebruikers staat AGION voor het realiseren en ontwikkelen van functionele en duurzame onderwijsinfrastructuur.”*

De uiteindelijke missie, en tegelijkertijd het beoogde effect, die in deze opdrachtverklaring ligt is dus het realiseren van *kwaliteit*. Men wil in partnerschap met de scholen kwaliteitsvolle schoolgebouwen realiseren in Vlaanderen die functioneel en duurzaam zijn. Dit houdt onder meer in dat ze veilig, comfortabel, milieu- en onderhoudsvriendelijk zijn. Daarnaast moeten ze flexibel te gebruiken zijn en in een open relatie staan met de omringende samenleving. Bovendien moeten ze kostenefficiënt zijn in realisatie en beheer.

Dat het agentschap een dergelijk engagement ter harte neemt is eigenlijk niet zo evident. Sedert het einde van de jaren 1980 leek de ambitie van de overheid om een globale visie op de kwaliteit van schoolinfrastructuur te ontwikkelen en deze onder bouwheren te verspreiden geluwd. Het bouwen en ontwerpen van scholen werd zo een zaak van individuele bouwheren en architecten. De horizon van de overheid reikte nog enkel tot het financieren en subsidiëren, voor zover aan de fysische en financiële normen was voldaan (Leemans, 2006: 93). Ook het aspect ‘samen met de gebruikers’ verdient hier aandacht. Eerder dan centraal te gaan sturen streeft de overheid best naar kwaliteit door coachend en begeleidend op te treden. De scholen worden hierbij gezien als waardevolle partners die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de knowhow met betrekking tot het bouwen en ontwerpen van scholen in Vlaanderen.

² E70-norm: scholen die na 31 december 2007 een bouwaanvraag indienen moeten voldoen aan de E70-norm. Deze norm bepaalt de energiezuinigheid van een gebouw en vormt volgens het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf (WTCB) het “economische optimum” voor energiezuinig bouwen (AGION, 2007: 25).

³ Decreet van 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid “Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs”, B.S. 7 juni 2004.

De missie van het agentschap bereikt zijn eerste niveau van concretisering door de formulering van een aantal strategische organisatiedoelstellingen (SOD's). Uit deze doelstellingen zijn de effecten van het scholenbouwbeleid af te leiden, alsook de interventies op het terrein die door het agentschap AGION worden aangestuurd. In essentie richten ze zich op volgende opdrachten (AGION, 2007: 6):

- ten eerste streeft AGION een optimaal beheer van de zijn toevertrouwde financiële middelen na. Dit impliceert een efficiënte administratieve behandeling van subsidieaanvragen en een correcte en tijdige uitbetaling van subsidies;
- ten tweede wil het agentschap nieuwe engagementen ter harte nemen. Concreet gaat het om de uitbouw en het onderhoud van een onderwijsnet-, beleidsdomein- en bestuursniveauoverschrijdende samenwerking. Daarnaast wil AGION een actieve ondersteunende en adviserende rol spelen ten aanzien van scholen bij de planning en uitvoering van bouwprojecten. Een andere ambitie van het agentschap is de uitbouw van een regiefunctie in het licht van het opzetten en beheren van alternatieve financieringsvormen. Het DBFM-project is hier een voorbeeld van;
- daarnaast wil AGION zijn beleidsondersteunende functie in stand houden en verder ontwikkelen in samenwerking met het departement Onderwijs en Vorming;
- een volgende doelstelling heeft betrekking op de uitbouw en het permanent beheren van een schoolgebouwenmonitor om de kwaliteit, het beheer en het gebruik van het schoolgebouwenpark op te volgen.

Een laatste doelstelling bestaat uit het nastreven van een interne, kwaliteitsvolle werking door onder meer aandacht te hebben voor organisatieontwikkeling, het uitvoeren van klantentevredenheidsmetingen, het ontwikkelen van competenties of het opstellen van een (intern en extern) communicatieplan.

De operationele organisatiedoelstellingen (OOD's) van het agentschap AGION kunnen gezien worden als een verdere concretisering van de strategische doelstellingen en hebben betrekking op de dagelijkse werking van het agentschap, zoals het correct en tijdig afhandelen van subsidiedossiers, het geven van advies aan bouwheren, het verzorgen van een goede communicatie met de klanten of het uitvoeren van een schoolgebouwenmonitor.

Uit de operationele doelstellingen is af te leiden welke activiteiten en administratieve processen het agentschap in zijn dagelijkse werking uitvoert, alsook de outputs die ze levert onder de vorm van subsidies, adviezen, begeleiding of financiële ondersteuning die in het kader van het DBFM-project aan scholen wordt toegekend. Deze activiteiten en outputs worden gemeten door middel van het interne managementinformatiesysteem (MIS) van het agentschap, maar maken geen deel uit van de schoolgebouwenmonitor AGION. Een volledig overzicht van de strategische en operationele doelstellingen van het agentschap is opgenomen in bijlage 1.

Vanzelfsprekend moet aan bovengenoemde strategische en operationele doelstellingen van het agentschap ook uitvoering gegeven worden. Het agentschap heeft hiertoe in 2008 een nieuwe organisatiestructuur uitgetekend waarin we verschillende entiteiten kunnen onderscheiden waarvan de entiteit 'reguliere financiering' de grootste is. Deze afdeling neemt de oorspronkelijke taak van het agentschap op zich, namelijk het administratief behandelen van de subsidieaanvragen die door scholen bij het agentschap

worden ingediend. Deze behandeling van aanvragen gebeurt volgens een aantal subsidiëeringsprocedures, waarbij achtereenvolgens verschillende fases in de dossierbehandeling worden doorlopen. Dit gaat van de indiening van de aanvraag, over de goedkeuring van de aanvraag, de gunning van de werken tot het uitbetalen van de subsidies zelf.

Naast de afdeling reguliere financiering vinden we nog de recent opgerichte afdeling 'kennis en advisering' terug die instaat voor monitoring, kennisopbouw rond schoolinfrastructuur en het sensibiliseren, adviseren en ondersteunen van schoolbesturen op het vlak van goede scholenbouw. De afdeling werkt ook rond verschillende concrete projecten zoals de begeleiding van passiefhuisprojecten in de scholenbouw en het zoeken naar een vertaling van de brede school idee in mogelijke ontwerp oplossingen.

Een andere nieuwe afdeling is de entiteit DBFM-financiering. Deze is verantwoordelijk voor de procesadviesing en de begeleiding van DBFM-dossiers en staat in voor de dossierbehandeling van de beschikbaarheidsvergoedingen die de scholen moeten betalen voor het gebruik van hun nieuwe gebouw.

De vierde afdeling 'algemene ondersteuning' zorgt voor de personeelszaken, de financiën, de logistiek en de ICT.

Naast deze vier afdelingen zorgen twee bijkomende entiteiten voor de rechtstreekse ondersteuning van de administrateur-generaal: (1) de algemene staffunctie verzorgt het secretariaat van de administrateur-generaal en de communicatie van het agentschap. Ze coördineert ook specifieke opdrachten en voert algemeen beleidsvoorbereidend werk uit. (2) De functie planning en interne controle behelst de strategische en operationele planning, het aansturen van het begrotingsproces en de organisatiebeheersing.

Voor meer informatie over de wijze waarop het agentschap uitvoering geeft aan zijn doelstellingen verwijzen we in de eerste plaats naar de jaarverslagen die het agentschap AGION jaarlijks publiceert. Hierin is een overzicht opgenomen van alle taken die het agentschap ter harte neemt en de procedures die hierbij worden gevolgd en wordt een stand van zaken van procesmatige taken en projecten gegeven aan de hand van cijfergegevens. In tweede instantie is er ook de website van het agentschap (www.agion.be) waar de verschillende subsidieprocedures uitgebreid aan bod komen.

2

De context van het scholenbouwbeleid

Schoolgebouwen zijn meer dan stenen ‘containers’ waarin toevallig onderwijs wordt gegeven en die voor de rest los staan van elk maatschappelijk gebeuren. Het schoolgebouw kan beschouwd worden als een ruimtelijk *medium* dat doorheen locatie, vormgeving en betekenisgeving in een wederkerige relatie staat met het onderwijsgebeuren dat erin plaatsvindt én met de bredere samenleving (Leemans, 2006: 93). Daarom is het belangrijk om bij de evaluatie van het scholenbouwbeleid ruim aandacht te besteden aan de maatschappelijke context waarin het beleid plaatsvindt. Volgende trends en ontwikkelingen in onderwijs en samenleving lijken van belang te zijn voor het huidige scholenbouwbeleid in Vlaanderen. Een belangrijke houvast hierbij was de omgevingsanalyse die in 2004 werd opgesteld door de Vlaamse administratie in het kader van de opstelling van het regeerakkoord bij het aantreden van de nieuwe Vlaamse regering (Vlaamse overheid, 2004).

Demografische ontwikkelingen

Het moderniseringsproces binnen onze samenleving en de daarmee samenhangende individualisering heeft geleid tot een grotere gezinsdiversiteit, gezinsverdunding, een dalend geboortecijfer en een toenemende vergrijzing van de bevolking.⁴ De pluriforme en multi-etnische samenleving die door migratie en globalisering tot stand is gekomen heeft ook tot een grotere culturele heterogeniteit van de leerlingen geleid. Daarnaast leven steeds meer leerlingen in kleinere gezinnen en uiteenlopende samenlevingsvormen. Scholen moeten leren omgaan met deze toenemende diversiteit, wat zich eventueel kan doorzetten in het pedagogisch project van de school en van daaruit ook in complexere bouwprogramma's.

Ecologische ontwikkelingen

Het bouwen, gebruiken en afbreken van gebouwen heeft een aantoonbare impact op het milieu. Bij een ecologisch duurzaam schoolgebouw wordt de negatieve impact van het gebouw op de natuurlijke leefomgeving zoveel mogelijk geminimaliseerd. Dit veronderstelt een effectief gebruik van natuurlijke hulpbronnen (energie, water, constructiematerialen), een harmonische relatie van het schoolgebouw met zijn omgeving, een minimalisering van afval en vervuiling, de bescherming van de gezondheid van de gebruikers van het schoolgebouw en de bescherming van de natuurlijke leefomgeving

⁴ De dalende trend in het geboortecijfer, waarvan sprake in de bijdrage van de Vlaamse administratie aan het regeerakkoord uit 2004, wordt bijgestuurd door de meest recente omgevingsanalyse in het kader van het regeerakkoord 2009. De meest recente gegevens wijzen op een tijdelijke verhoogde instroom in het onderwijs t.g.v. een toenemend aantal geboorten sinds 2003. (Vlaamse overheid, 2009: 7)

tijdens de volledige levenscyclus van het gebouw. Ecologische en financiële bekommernissen hebben geleid tot een initiatief met betrekking tot REG-investeringen en een groeiende aandacht voor de bouw van 'passieve' schoolgebouwen (naar analogie met zogenaamde 'passiehuizen').

Economische ontwikkelingen

We stellen een toenemende betrokkenheid vast van de private sector in publieke aangelegenheden, wat zich binnen de scholenbouw uit in een toenemend belang van PPS-projecten. Dergelijke PPS-projecten kunnen onder de vorm van een DBFM-formule, waarbij via een private vennootschap 1 miljard euro zal worden geïnvesteerd in het bouwen, renoveren en onderhouden van schoolgebouwen, zorgen voor een noodzakelijke inhaalbeweging inzake schoolinfrastructuur in Vlaanderen (Vandenbroucke, 2005: 61). Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de kwaliteit van de schoolinfrastructuur die door de private vennootschap zal gerealiseerd worden. De huidige Vlaamse Bouwmeester (Vlaams Bouwmeester, 2006: 2) spreekt hierbij terecht van het uitzonderlijk historisch belang van de inhaalbeweging. Het is een belangrijke culturele opgave, die een grondige reflectie vereist en waarbij alle betrokken partijen zoveel mogelijk ondersteund en gestimuleerd moeten worden.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Enkele jaren geleden ging binnen de Vlaamse overheid het project Beter Bestuurlijk Beleid van start, waarbij men de principes van deugdelijk bestuur probeert te verankeren in de doelstellingen, organisatie, cultuur en werking van de Vlaamse overheid. Ook het nieuwe infrastructuuragentschap AGION maakt deel uit van dit project en heeft zich loyaal achter zijn doelstellingen geschaard. Eveneens inherent aan de filosofie van het Beter Bestuurlijk Beleid is de groeiende autonomie en een decentralisatie van bestuurshandelingen bij scholen en inrichtende machten, wat eisen stelt aan het beleidsvoerend vermogen van scholen. Van scholen wordt dus, meer dan vroeger, verwacht dat ze een professioneel en zakelijk beheer kennen en dat ze in staat zijn om vele bestuurshandelingen zelfstandig waar te nemen (zie VLOR, 2005; Van Petegem e.a., 2005). Het thema is bijzonder relevant voor de scholenbouw aangezien het vermogen tot het maken van strategische keuzes op organisatorisch en inhoudelijk vlak een noodzakelijke voorwaarde is voor opmaken van een projectdefinitie, wat het startpunt is van een succesvol plannings- en ontwerpproces (Schreurs, 2001: 107). Daarnaast creëert het mogelijkheden voor een professioneler beheer van gebouwen, het betrekken van leerlingen en leerkrachten bij het plannen en ontwerpen van een schoolgebouw, het beroep doen op advisering en sensibiliseringsinitiatieven op vlak van kwaliteitsvolle architectuur en -bijzonder relevant in het kader van de schoolgebouwenmonitor- het doorgeven van beleidsrelevante informatie inzake de kwaliteit, gebruik en omvang van de beschikbare schoolinfrastructuur.

Maatschappelijke behoeften

Bij het uitvoeren van zijn doelstellingen moet het agentschap beseffen dat ze functioneert binnen een brede maatschappelijke context en het bijgevolg een relevante bijdrage kan leveren aan bepaalde maatschappelijke behoeften. Centraal in het huidige on-

derwijsbeleid staat het thema van gelijke onderwijskansen waardoor het bijgevolg niet in het scholenbouwbeleid kan ontbreken. Enerzijds kunnen gelijke kansen in de beleidseffectenanalyse worden binnengebracht onder de vorm van een bijzondere aandacht voor de relatie tussen kansarmoede en de kwaliteit van schoolgebouwen in achtergestelde buurten (Leemans, 2006). Gezien de samenhang van onderwijsachterstelling met de grootstedelijke problematiek lijkt ook een uitsplitsing naar verstedelijkingsgraad relevant (Mahieu, 2005: 15-19). Anderzijds heeft het thema ook betrekking op de wijze waarop gelijke kansen een plaats krijgen in het onderwijsgebeuren zelf. In het bijzonder hebben we het hier over het uitbouwen van een zorgbeleid op school, de verschillende GOK-pijlers (taalvaardigheid, participatie, intercultureel onderwijs, ...), geïntegreerd en inclusief onderwijs (GON-ION) en het werken met een taakleerkracht (Lathouwers & Vanheddegem, 2006: 46-53).

Pedagogische evoluties

Dit thema refereert naar de tendens om het onderwijs meer te richten op de wereld en het meer te laten aansluiten bij de bijzondere verwachtingen die vanuit andere instituties als het gezin, het bedrijfsleven en het socio-cultureel middenveld worden gesteld. Scholen en leerlingen moeten met een steeds grotere culturele diversiteit leren omgaan, meer bepaald in het licht van respect voor verschillende waarden en culturele identiteiten. Daarnaast maken jongeren ook steeds meer deel uit van verschillende opvoedingsmilieus die soms tegengestelde waarden en opvattingen aanbrengen. Van de school wordt verwacht dat ze met die veelheid aan waarden, of juist het ontbreken ervan, constructief kan omgaan en een aanvullende opvoedende taak gaat opnemen. Samengevat komen de belangrijkste actuele onderwijsontwikkelingen neer op het volgende: (1) er gaat meer aandacht naar vakoverschrijdend werken en burgerschaps- en cultuurvorming, (2) klasdoorbrekend en -overschrijdend werken wordt belangrijker door te werken in flexibele groeperingen van leerlingen en leerkrachten, (3) klassikaal onderricht maakt meer en meer plaats voor de toepassing van verschillende (alternatieve) werk- en leervormen, inclusief het gebruik van ICT, wat moet bijdragen aan een onderwijs dat de verwerving van competenties, vaardigheden en probleemoplossend vermogen voorop stelt, (4) de school opent zich naar de omringende gemeenschap, waarbij vooral het concept van de brede school kan worden vermeld (Lathouwers & Vanheddegem, 2006: 66). De implicaties voor het bouwen van scholen is dat er grotere nadruk komt te liggen op de toegankelijkheid van scholen voor verschillende types van gebruikers. De ruimtes in de school zullen ook een diversiteit aan werkvormen moeten aankunnen en er worden hogere eisen gesteld aan het multifunctioneel gebruik van scholen door verschillende groepen (Lathouwers & Vanheddegem, 2006: 67). In dit verband wordt het concept van de 'brede school' geassocieerd met een specifiek gebouwtype: de 'multifunctionele accommodatie' (Pirard, Ruelens & Nicaise, 2004: 28; Deloitte, 1999: 15).

Stakeholders

In het huidige onderwijslandschap wordt van diverse belanghebbenden verwacht dat ze in een netwerk op elkaar betrokken zijn en rechtstreeks of onrechtstreeks een bijdrage gaan leveren aan het realiseren en functioneren van een schoolgebouw. Het meest

betrokken zijn natuurlijk de scholen en inrichtende machten, diegene die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van werken, de architecten, studiebureaus en aannemers en de gebruikers zelf, i.c. de leerlingen, leerkrachten en eventuele naschoolse gebruikers. Op beleidsvlak zijn er de Vlaamse Regering die de algemene beleidslijnen uittekent en de subsidiërende overheden als AGION of de infrastructuurdiensten van het GO!. Instanties als de onderwijsinspectie of de brandweer oefenen dan weer een controlerende bevoegdheid uit en kunnen scholen aanzetten tot het uitvoeren van werken. Scholenbouw is natuurlijk ook een zaak van de koepelorganisaties die de belangen van de scholen verdedigen. Voor het gesubsidieerd vrij onderwijs gaat het om het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO), met de Dienst Investerings van het Katholiek Onderwijs (DIKO) als ondersteunende dienst voor scholenbouw. Binnen het gesubsidieerd officieel onderwijs gaat het om het Onderwijssecretariaat van Steden en Gemeenten (OVSG) en het Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV). De scholen van het GO! worden vanzelfsprekend door de eigen diensten vertegenwoordigd. Er zijn ook heel wat instanties wiens kerntaak niet de scholenbouw is, maar die er toch ruim aandacht aan schenken, zoals de Vlaamse Bouwmeester dat doet in het kader van het bevorderen van architectuurkwaliteit of de cel Gelijke Kansen in Vlaanderen die aanbevelingen doet met betrekking tot de toegankelijkheid van schoolgebouwen voor gehandicapten. Tenslotte moeten ook niet-institutionele belanghebbenden worden vermeld als buurtbewoners, sympathisanten, ouders of diensten in de buurt van de school. Ook zij behoren tot het sociaal netwerk van stakeholders waarbinnen een school functioneert.

Er kan verwacht worden dat elk van deze stakeholders in meer of mindere mate hun belangen zullen proberen te doen gelden in de realisatie van schoolgebouwen. Dit kan rechtstreeks gebeuren, bijvoorbeeld door participatie in een ontwerpproces, maar ook onrechtstreeks, bijvoorbeeld door allerlei normen en procedures te gaan opleggen bij het subsidiëren van bouwprojecten.

Onderwijsstructuren

Hoewel het hier niet echt om een maatschappelijk of beleidsthema gaat, kan toch niet voorbijgegaan worden aan de noodzaak om de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen te bekijken binnen de structuur van het onderwijsbestel. Er worden drie onderwijsniveaus onderscheiden, namelijk het basisonderwijs, het secundair onderwijs en het hoger onderwijs. Op niveau van het basis- en secundair onderwijs is er ook het buitengewoon onderwijs. Naast de drie onderwijsniveaus is er ook de permanente vorming die onder meer het deeltijds volwassenenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs omvat. Wat de onderwijsnetten betreft worden het gemeenschapsonderwijs, het gesubsidieerd vrij onderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs onderscheiden (Verhoeven & Elchardus, 2000: 25-64).

De invloed van bovenstaande trends en evoluties binnen de ruimere maatschappelijke en onderwijscontext is op verschillende manieren belangrijk voor de evaluatie van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen. Ten eerste kunnen deze trends en evoluties niet los gezien worden van de strategische beleidslijnen, missie en de strategische doelstellingen van het agentschap AGION, en vormen ze het brede maatschappelijke kader waarbinnen de beleidsvoering kan gezien worden. Ten tweede zijn ze niet los te zien van de

vraag wat kwaliteit in schoolinfrastructuur juist inhoudt. De wijze waarop AGION zijn missie heeft omschreven en het begrip kwaliteit in het kader van de schoolgebouwenmonitor zal invullen staat dus niet op zichzelf maar is een resultante van de wijze waarop het agentschap zich positioneert tegenover bepaalde ontwikkelingen in de samenleving en het onderwijs. Ten derde zullen ze ook bruikbaar blijken bij het evalueren van het beleid zelf. Uit de beleidscontext kunnen immers variabelen worden afgeleid die de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen in relatie brengen met de bestaande onderwijsstructuren of met maatschappelijke thema's als maatschappelijke achterstelling en stedelijkheid.

3

Kwaliteit van schoolgebouwen: een begripsomschrijving

3.1 Het beschrijven van architectuurkwaliteit: een moeilijke opgave

Uit de missie van het agentschap AGIO blijkt dat het realiseren van kwaliteitsvolle schoolgebouwen in Vlaanderen de belangrijkste uitdaging is waar het agentschap voor staat. Maar wat houdt kwaliteit in de scholenbouw juist in? Wat is een kwaliteitsvol schoolgebouw en hoe laat dit zich het best omschrijven?

Hierboven hebben we reeds gewezen op het belang van een aantal trends en evoluties in onderwijs en samenleving voor de inhoud van dit kwaliteitbegrip, maar onze betrachtning is nu te komen tot een begripsomschrijving waarmee we in een volgende fase de kwaliteit van het schoolgebouwenpark in kaart kunnen brengen. Gezien de inhoudelijke veelzijdigheid van het kwaliteitsbegrip is het noodzakelijk om zijn rijke palet aan betekenissen zoveel mogelijk te expliciteren en deze voorwerp te laten uitmaken van een vergelijkende analyse.

Verschaffel (z.j.) biedt een interessant vertrekpunt voor het denken over kwaliteit. Hij vindt dat het begrip als een 'veldeigenschap' moet worden gezien: *"Kwaliteit of waarde is niet 'subjectief', kwaliteit of waarde is niet zomaar een kwestie van 'smaak' <...> De kwaliteit en betekenis bestaan buiten de 'mening' of persoonlijke voorkeur, wordt door het ding zelf gedragen. Maar niet door het geïsoleerde ding: wel door het ding in een bepaalde omgeving."* De vaststelling dat kwaliteit door het 'ding zelf in een omgeving' wordt gedragen, lijkt in te houden dat men slechts een zinnige discussie kan voeren over de kwaliteit van een bouwproject door het in zijn context te bekijken, d.w.z. door de verschillende referentiekaders van alle betrokkenen of velden in rekening te brengen bij het beoordelen van de kwaliteit van een gebouw.

Overheden, bouwpromotoren, internationale instellingen, leerkrachten, leerlingen, aannemers en architecten zijn stakeholders die waarschijnlijk elk hun eigen accenten zullen leggen bij het omschrijven van een 'goed' schoolgebouw en hierbij elk vanuit hun eigen 'veld' of referentiekader zullen denken en handelen. Deze vaststellingen indachtig zullen we er waarschijnlijk nooit in slagen om een allesomvattende omschrijving van een kwaliteitsvol schoolgebouw, met inbegrip van al zijn veldkenmerken in heden en verleden op te stellen. Het enige wat kan gedaan worden is valabele argumenten over de kwaliteit van architectuur met elkaar confronteren om te komen tot concepten waarover men het eens kan worden. Uit deze gezamenlijke concepten kunnen vervolgens essentiële randvoorwaarden worden afgeleid (ASRO-K.U.Leuven & Architectuur als buur v.z.w., z.j.: 2).

In het geval van de schoolgebouwenmonitor AGIO zullen we proberen tot een geldige omschrijving van architectuurkwaliteit te komen na kritische toetsing van verschillende bestaande opvattingen bij beleidsmensen en deskundigen, waarvoor we verschillende bronnen kunnen gebruiken:

- opvattingen over de kwaliteit in schoolgebouwen zoals we deze tegenwoordig bij de Vlaamse overheid terugvinden;
- algemene opvattingen over architectuurkwaliteit zoals we deze terugvinden binnen de bouw- en architectuurwereld. In het bijzonder hebben we het hier over criteria die gehanteerd worden door academici, overheidsinstellingen ('Bouwmeesters') en evaluatiecriteria zoals deze worden gebruikt binnen Post-Occupancy Evaluation (POE);
- opvattingen over architectuurkwaliteit specifiek met betrekking tot schoolgebouwen zoals we deze internationaal terugvinden bij overheidsinstellingen die bevoegd zijn voor scholenbouw, belangenverenigingen, denktanks rond architectuur en onderwijs en internationale organisaties;
- criteria en indicatoren met betrekking tot de kwaliteit van onderwijshuisvesting zoals deze reeds werden toegepast in eerder onderzoek.

Gezien de referentiekaders waarvoor we hierboven hebben gekozen zich eerder in de beleidsmatige, disciplinaire en wetenschappelijk sfeer bevinden, zullen opvattingen over kwaliteit bij de dagelijkse gebruiker of het grote publiek hier dus minder aan bod komen. Bij deze laatste gaat het bijvoorbeeld over de bijzondere manier waarop leerlingen en leerkrachten het schoolgebouw ervaren; het gebruik van het schoolgebouw door buurtbewoners; de specifieke kwaliteiten die het gebouw moet hebben voor de klusjesman of het poetspersoneel, de betekenis van het gebouw voor de aannemer of bouwpromotor, de handelswaarde van het gebouw voor de eigenaar; de betekenis van het gebouw zoals het verder leeft in de herinnering van ex-leerlingen en leerkrachten; de betekenis van het gebouw voor de toevallige passant die het waardeloos kan vinden, of juist erg inspirerend

3.2 Kwaliteit in scholenbouw binnen het onderwijsbeleid in België en Vlaanderen

3.2.1 Bepalingen binnen de schoolpactwetgeving

Een eerste bron voor kwaliteitsopvattingen over scholenbouw binnen het onderwijsbeleid vinden we in de schoolpactwetgeving. De schoolpactwetgeving voorziet dat de scholen moeten voldoen aan een aantal basisvoorwaarden willen ze gesubsidieerd worden door de overheid. Eén van die basisvoorwaarden stelt dat een school gevestigd moet zijn in lokalen die aan de voorwaarden van woonbaarheid, veiligheid en hygiëne voldoen: *“Een school of een afdeling van een inrichting voor bewaarschool, lager, middelbaar, normaal-, technisch of kunstonderwijs wordt gesubsidieerd, wanneer ze zich gedraagt naar de wettelijke en reglementaire bepalingen betreffende de inrichting der studiën en de toepassing van de taalwetten. Bovendien moet zij <...> 6 ° Ge-*

vestigd zijn in lokalen die aan de voorwaarden inzake hygiëne en bewoonbaarheid voldoen.”⁵ en “Een structuuronderdeel gewoon of buitengewoon secundair onderwijs wordt gefinancierd of gesubsidieerd als aan alle onderstaande voorwaarden <...> samen is voldaan: <...> 2° gevestigd zijn in gebouwen en lokalen die aan de voorwaarden op het gebied van hygiëne, veiligheid en bewoonbaarheid voldoen.”⁶

Het toezicht op de bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne van de lokalen is een bevoegdheid van de onderwijsinspectie. Het decreet betreffende inspectie, dienst voor onderwijsontwikkeling en pedagogische begeleidingsdiensten van 17 juli 1991 stelt: “De onderwijsinspectie is ten aanzien van het kleuter-, lager, secundair onderwijs en het [volwassenenonderwijs] bevoegd voor: <...> het toezicht op de toepassing van de taalwetgeving, de hygiëne en de bewoonbaarheid van de lokalen, het didactisch materiaal en de schooluitrusting.”⁷ In de praktijk betekent dit dat de onderwijsinspectie een evaluatie maakt van ‘veiligheid en welzijn’ in de school, waarvoor de volgende vier indicatoren worden gebruikt: (1) organisatie van het veiligheids- en welzijnsbeleid, (2) bewoonbaarheid van de schoolinfrastructuur, (3) veiligheid van de leer- en werkomgeving, en (4) hygiëne, gezondheid en milieuzorg (Inspectie basisonderwijs, 2002).

Vanzelfsprekend gaat het hier eerder om een beperkte invulling van het kwaliteitsbegrip voor schoolgebouwen, maar het is wel een invulling die verankerd is in de (school)pactwetgeving en die bepalend kan zijn voor de subsidieverlening aan scholen. Vandaar dat deze basisvereisten met betrekking tot veiligheid, bewoonbaarheid en hygiëne aansluiting moeten vinden bij ons kwaliteitsbegrip.

3.2.2 Kwaliteit binnen het huidige scholenbouwbeleid

Uit de historiek van het scholenbouwbeleid in België en Vlaanderen blijkt dat de overheid sinds de 19e eeuw geleidelijk aan minder regulerend heeft willen optreden op vlak van het ontwerp van schoolgebouwen. Waar er in de 19e en in het begin van de 20e eeuw nog sprake is van algemeen geldende en bij wet vastgelegde bouwvoorschriften, vinden we na WOII nog slechts richtlijnen terug, hoewel deze nog steeds vertrekken van uitgesproken visies op pedagogie en schoolarchitectuur in een snel evoluerende moderne samenleving. Het werk van A.F. Van Bogaert “*Logica en actie in de scholenbouw*” uit 1972 is in dit verband exemplarisch. Na het werk van Van Bogaert werden door de overheid geen vermeldenswaardige inspanningen meer gedaan om richtlijnen of kwaliteitsomschrijvingen voor scholenbouw op te stellen. Tegen eind jaren 1980 was het bouwen van scholen vooral een zaak van individuele bouwheren en architecten geworden. Voor de overheid kwam de nadruk nu op enkel het subsidiëren en financieren te liggen, weliswaar binnen de geldende financiële en fysische normen (Leemans, 2006: 86).

⁵ Art. 24 §2 6° Wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, B.S. 19 juni 1959.

⁶ Art. 24 bis §1 2° Wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, B.S. 19 juni 1959.

⁷ Art. 5 §1 2° Decreet van 17 juli 1991 betreffende inspectie, Dienst voor Onderwijsontwikkeling en pedagogische begeleidingsdiensten, B.S. 31 augustus 1991.

Recentelijk echter duiken in beleidsdocumenten weer verwijzingen naar kwaliteit in de scholenbouw op, hoewel deze weinig concrete houvast bieden, je er vele kanten mee op kan en ze een groot risico op spraakverwarring met zich meebrengen. Het regeerakkoord 2004-2009 (Vlaamse regering, 2004: 38) spreekt bijvoorbeeld over het aanpassen van gebouwen aan 'huidige verwachtingen en normen'. In de beleidsnota Onderwijs en Vorming (Vandenbroucke, 2004: 20) spreekt men over 'veilige en aantrekkelijke leeromgevingen'. In negatieve zin heeft men het over verouderde gebouwen die niet meer zijn aangepast aan allerlei veiligheids- en milieureglementeringen. Het decreet van 5 juli 2006 betreffende de inhaalbeweging voor schoolinfrastructuur (het DBFM-decreet) spreekt over de oprichting van 'moderne, aangepaste en flexibele schoolinfrastructuur' en over het uitwerken van 'duidelijke architecturale criteria waaraan de schoolgebouwen van de toekomst dienen te voldoen'. Het oprichtingsdecreet AGION van 7 mei 2004 heeft het in de missieomschrijving van het agentschap over (1) het bewerkstelligen dat elke onderwijsgebruiker onderwijs geniet in gebouwen en lokalen die aan de voorwaarden inzake hygiëne, veiligheid en woonbaarheid voldoen; (2) de aantrekkelijkheid van de schoolgebouwen bevorderen, (3) het onderwijspatrimonium verfraaien en (4) het gebruik van de beschikbare middelen optimaliseren.

In zijn zoektocht naar de algemene krachtlijnen waarmee de overheid, vertrekkende vanuit de actuele evoluties in onderwijs en samenleving, zijn visie op kwaliteitsvolle scholenbouw tot uitdrukking brengt, heeft het agentschap AGION dan ook de nodige inspanningen willen leveren om te komen tot een werkbare omschrijving van wat zij onder kwaliteitsvolle schoolinfrastructuur wil verstaan. Deze omschrijving blijkt uit de missie van het agentschap:

"In samenspraak met de gebruikers staat AGION voor het realiseren en ontwikkelen van functionele en duurzame onderwijsinfrastructuur.

Onder een functioneel schoolgebouw wordt verstaan:

- ondersteunend aan het pedagogisch project van de school,
- die een stimulerende leeromgeving kan bieden,
- met aandacht voor de fysieke en psychologische veiligheid van de gebruiker,
- aantrekkelijk en comfortabel; een schoolgebouw om je 'thuis' in te voelen,
- geëigend voor een flexibel en multifunctioneel gebruik en
- kostenefficiënt en onderhoudsvriendelijk.

Onder een duurzaam schoolgebouw wordt verstaan:

- sociale duurzaamheid: een gebouw dat blijvend in een open relatie kan staan met de zijn omringende samenleving,
- culturele duurzaamheid: een gebouw van blijvende architecturale waarde,
- economische duurzaamheid: een gebouw met een goede kosten-batenverhouding,
- ecologische duurzaamheid: een milieuvriendelijk gebouw op het gebied van bouwmaterialen en energie- en watergebruik."

Het is deze omschrijving die in het kader van de monitor het eerste referentiekader vormt voor een omschrijving van kwaliteit in de scholenbouw.

3.3 Algemene opvattingen over kwaliteit binnen de architectuurwereld

3.3.1 Omschrijvingen van architectuurkwaliteit

In 2001 werd binnen de Vlaamse regering het initiatief genomen tot het opmaken van een vademecum voor overheidsopdrachten architectuur (Heynen, 2001). Men vond immers dat de overheid als opdrachtgever een voortrekkersrol te vervullen had in het realiseren van architectuurkwaliteit bij zijn eigen gebouwen, en men wilde regionale en lokale overheden dan ook van de nodige instrumenten voorzien om op te treden als voorbeeldige bouwheer. In dit vademecum wordt gesteld dat architectuurkwaliteit te maken heeft: “(...) met een potentieel dat gecreëerd wordt binnen een ontwerp dat een antwoord geeft op een bepaalde projectdefinitie die binnen een specifiek context werd geformuleerd” en dat “de ontworpen ruimte kwalitatief is in de mate dat haar potentieel een positief antwoord toelaat op de gestelde verwachtingen.” (Vansteelant, 2001: 103). Een ontwerp van een gebouw is met andere woorden pas echt geslaagd als het, binnen een bepaalde context, bepaalde kwaliteiten of ‘het potentieel’ voor de gebruiker kan ondersteunen zoals deze oorspronkelijk door de opdrachtgever was bedoeld.

Voor het meten van kwaliteit in onderwijshuisvesting zullen we in dit beleidsevaluatie-onderzoek de nadruk leggen op wat hierboven het *potentieel* wordt genoemd, namelijk de uiteindelijke kwaliteit die het gebouw oplevert voor de gebruiker ervan. Dit potentieel wordt door van der Voordt en van Wegen (2000: 8) in eerste instantie ingevuld als de ‘functionele kwaliteit’: “*Functionele kwaliteit vereist onder meer een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid van het gebouw, voldoende ruimte, een doelmatige en begrijpelijke indeling, voldoende flexibiliteit en ruimtelijke fysische condities die zorgen voor een veilige, gezonde en aangename omgeving.*”

Maar een gebouw dat vakkundig in elkaar zit maakt het nog niet tot goede architectuur. Met betrekking tot dit laatste wordt de architectonische kwaliteit van een gebouw gekoppeld aan de symbolische en cultuurhistorische betekenissen van het gebouw en de visuele en compositorische kwaliteit. Het refereert aan wat de culturele waarde van een gebouw kan genoemd worden, namelijk zijn vormkwaliteit en de belevingswaarde die het oproept. Tjeerd Dijkstra (2001: 22), oud-Bouwmeester in Nederland, wijst uitdrukkelijk op het belang van de associatieve betekenissen van vormen in de architectuur en het belang van kwaliteiten als proportionaliteit, complexiteit, helderheid en compositorische elementen als maat, ritme, textuur en kleur die samen de visuele kwaliteit en de ‘stijl’ van een gebouw uitmaken, maar hij benadrukt tegelijkertijd dat een gebouw primair ontstaat vanuit de eisen van het gebruik en de mogelijkheden om het met beschikbare materialen en technieken doelmatig te construeren. Ook de vorige Vlaams Bouwmeester, Bob Van Reeth (2004: 97), hoedt zich ervoor om architectuurkwaliteit te vereenzelvigen met een ‘mooi’ of ‘esthetisch’ gebouw. Opnieuw staat de notie centraal dat kwaliteit te maken heeft met genereren van gebruikswaarde, van een door de opdrachtgever gewenst potentieel: “*Een kwaliteitsgebouw is dus geen ‘mooi’ of ‘esthetisch’ gebouw, maar een gebouw dat het eindresultaat is van een kwalitatief bouwproces. Om kwalitatief te bouwen zal de overheid dus eerst precies omschrijven wat ze wil verwezenlijken.*”

Een te grote nadruk op stijl leidt de aandacht weg van wat de essentie van de architectonische kwaliteit kan genoemd worden, namelijk het realiseren van een boeiende, efficiënte en originele synthese tussen vorm, functie en techniek (Dijkstra, 2001: 9). Hiermee zijn we uiteindelijk uitgekomen op de reeds meer dan 2000 jaar oude Vitruviaanse fundamenteën van de architectonische kwaliteit namelijk *utilitas* (nut), *firmitas* (duurzaamheid) en *venustas* (schoonheid). Kwaliteitsvolle gebouwen moeten met andere woorden de activiteiten ondersteunen die ze huisvesten, technisch en bouwfysisch goed presteren én beleving en betekenissen kunnen genereren. Van der Voordt en van Wegen (2000: 14) voegen aan deze drie-eenheid nog een economische dimensie toe: *“Alleen in het geval van een weloverwogen synthese tussen functionele, esthetische, technische en economische eisen kunnen we met recht spreken van architectonische kwaliteit.”* Van daaruit kunnen volgende deelvragen van architectonische kwaliteit weerhouden worden (van der Voordt en van Wegen, 2000: 11):

- de functionele kwaliteit die de praktische bruikbaarheid van een gebouw omvat;
- de esthetische kwaliteit die betrekking heeft op de visuele aantrekkelijkheid van het gebouw, de betekenis- en belevingswaarde en de cultuurhistorische waarde;
- de bouwtechnische kwaliteit waarmee de kwaliteiten worden bedoeld als stevigheid, duurzaamheid en onderhoudbaarheid;
- de bouwfysische kwaliteit wat neerkomt op het bereiken van een comfortabel binnenklimaat met voldoende aandacht voor energiezuinigheid en
- de economische kwaliteit wat neerkomt op een optimale verhouding tussen prijs en prestaties.

Bovenstaande omschrijvingen van architectonische kwaliteit laten zien dat er, ondanks de principiële moeilijkheid om het begrip in al haar veldeigenschappen te omschrijven en zonder te willen beweren dat iedere deskundige het ermee eens hoeft te zijn, er binnen de architectuurdiscipline toch vermeldenswaardige inspanningen worden geleverd om tot een meerdimensionale invulling van het begrip te komen. Het meest tot de verbeelding sprekend is dat de basisgedachte achter deze invulling, namelijk de Vitruviaanse principes gebruikswaarde (*utilitas*), schoonheid (*venustas*) en duurzaamheid (*firmitas*), na meer dan 2000 jaar nog steeds stand blijkt te houden.

3.3.2 Kwaliteitscriteria voor het evalueren van gebouwen

Sedert de jaren 1960 is er vooral in de Engelstalige wereld gezocht naar een omschrijving van architectuurkwaliteit die rechtstreeks inzetbaar is bij het evalueren van het potentieel van gebouwen. Dit gebeurde in het kader van zogenaamde 'Post Occupancy Evaluations' (POE's) (Sommer, 1983: 131; Preiser & Vischer, 2005: 8; Leaman, 2004: 1; Ornstein, 2005: 1; Preiser, 1989: 1, Vischer, 2002: 23). POE gaat over de praktijk om op een systematische manier gebouwen te evalueren nadat ze reeds enige tijd in gebruik zijn genomen, en waarbij de centrale vraag is in hoeverre gebruikers kunnen gebruik maken van een materiële omgeving die gezond, veilig, functioneel, efficiënt, aantrekkelijk en (psychologisch) comfortabel is (Federal Facilities Council, (2002): 1; Preiser, 2002: 9).

Een gebouwevaluatie binnen POE is over het algemeen opgebouwd rond aanbod- en vraagindicatoren (van der Voordt & van Wegen, 2000: 91). De aanbodindicatoren

omvatten gewoonlijk een beschrijving van het gebouw in kwantitatieve of numerieke termen over drie niveaus: het gebouw in zijn omgeving, het gebouw als geheel en een beschrijving van de afzonderlijk ruimten. De vraagzijde behelst het beoordelen van een aantal gebruikergerieënteerde criteria waarbij die samen een zo volledig beeld moeten geven van de kwaliteiten van een gebouw. Hierbij gaat men uit van een integrale benadering waarin functionele, technische, esthetische en economische aspecten aan bod komen.

- Binnen het *functionele* perspectief wordt uitspraak gedaan over de gebruiks- en belevingswaarde van het gebouw of de wijze waarop de gebruikers het gebouw dagdagelijks ervaren. Hierbij gaat het om aspecten als toegankelijkheid en bereikbaarheid, veiligheid (sociaal en ergonomisch) of fysiek welbevinden (comfort). Ook aspecten die te maken hebben met oriëntatie, leesbaarheid, herkenbaarheid en identiteit (Lynch, 2000: 1-13) of 'crowding', privacy en territorialiteit (Holahan, 1982; Altman, 1977) maken deel uit van de functionele kwaliteiten van een gebouw. Wellicht het belangrijkste subcriterium van functionaliteit is doelmatigheid. Een gebouw is doelmatig als het beantwoordt aan het gebruiksdoel. Dit houdt in dat het beoogde sociaal handelen in het gebouw goed door het gebouw wordt ondersteund, mede door aandacht te besteden aan relaties tussen activiteiten, goede circulatie, flexibiliteit en multifunctionaliteit en aanpasbaarheid (van der Voordt & van Wegen, 2000: 106; Silverans, 2001: 135).
- Naast het functionele perspectief wordt ook aandacht gegeven aan de *esthetische kwaliteiten* van het gebouw. Dit wordt in ruime zin opgevat en omvat naast het aanspreken van gevoelens voor schoonheid ook de mentale beleving die een gebouw oproept bij de gebruiker in termen van openheid, geslotenheid, strengheid, speelsheid of aantrekkelijkheid en de symbolische en cultuurhistorische waarde van gebouwen (van der Voordt & van Wegen, 2000: 91, Silverans: 136). Smithies (1981: 3) wijst in die zin op kwaliteiten als (1) 'eenheid' ('unity') wat betrekking heeft op de visuele relatie tussen de samenstellende elementen van een gebouw en de relatie tussen elk element en de hele compositie, (2) 'expressiviteit' wat verwijst naar de culturele betekenissen die het gebouw genereert onder de vorm van een stijl of mode, de manier waarop er gewerkt wordt met lichtinval en het uitzicht vanuit het gebouw, de mate waarin het gebouw een uitdrukking is van de functies die het herbergt en zijn structuur, of de kwaliteit die het uitdrukt in termen van de degelijkheid van de gebruikte materialen en (3) 'Magnitude' wat verwijst naar de schaal van het gebouw en welke visuele relatie het aangaat met de ruimere omgeving.
- De *technische prestaties* hebben betrekking op constructieve veiligheid, brandveiligheid, milieuvriendelijkheid en de bouwfysische kwaliteit (Silverans, 2001: 136; van der Voordt en van Wegen, 2000: 91). De constructieve veiligheid heeft betrekking op de stabiliteit en stevigheid van het gebouw, bijvoorbeeld in de mate dat het geen gevaar oplevert voor instorting. De brandveiligheid moet preventief worden opgevat (zo min mogelijk kans op brand) en het vermijden dat de brand zich snel uitbreidt, snelle respons van de brandweer, goede blusmogelijkheden en snel en veilig kunnen vluchten (van der Voordt en van Wegen, 2000: 110). De milieuvriendelijkheid betekent in algemene termen dat het gebouwde enerzijds slechts zoveel grondstoffen en energie onttrekt aan de natuurlijke omgeving als het regeneratievermogen

van deze laatste toelaat en anderzijds er slechts zoveel entropie (creatie van wanorde in natuurlijk systeem door verspreiding van stoffen) en afval in loost als het absorptievermogen aankan (Loeckx & De Meuler, 2005: 286). De bouwfysische kwaliteit tenslotte heeft betrekking op de manier waarop een gebouw het fysische welbevinden of comfort van de gebruiker bevordert, en dit op vlak van verlichting, akoestiek, verluchting en verwarming (van der Voordt en van Wegen, 2000: 118-119).

- Onder de economische aspecten tenslotte worden de investeringskosten, exploitatiekosten en de tijd die men in de constructie of het onderhoud van het gebouw moet investeren verstaan.

3.4 Recente visieontwikkeling over onderwijsarchitectuur in (inter)nationaal perspectief

3.4.1 Standpunten over onderwijsarchitectuur in het kader van grootschalige investeringsoperaties

Sedert de jaren 1980 is er zowel in het Verenigd Koninkrijk als in de Verenigde Staten onderzoek gevoerd naar de effecten van investeringen in schoolinfrastructuur op de leerprestaties van leerlingen (Maxwell, 1998; Cash, 1993; Hines, 1996; Lewis, 2000; Corcoran, 1988; DfEE, 2000a; DfES, 2003). De metingen op basis van statistische analyses toonden in de meeste gevallen niet meer dan een zwak en occasioneel significant verband, waardoor de subtiele relatie tussen architectuur en onderwijs-effectiviteit toch voor het grootste deel ontoegankelijk blijft: *“At the moment, there are no convincing or conclusive research results about the effect of material conditions on the performance of students.”* (Derouet-Besson, 2006). Nochtans blijkt uit kwalitatief onderzoek dat onderwijsactoren veel belang hechten aan een kwalitatief hoogstaande onderwijsomgeving en de positieve effecten van onderwijsinvesteringen erkennen, zowel voor leerlingen, leerkrachten als de bredere onderwijsomgeving (DfES, 2003, Corcoran, 1988). Ondanks het discutabele belang van een functionele en comfortabele onderwijsomgeving in het licht van betere leerprestaties, tonen dergelijke onderzoeksresultaten ook aan dat de verschillende gebruikers van een schoolgebouw veel waarde hechten aan een goed gebouw, wat zich uit in meer motivatie om te leren en les te geven en wat een gevoel van waardering met zich meebrengt.

De overtuiging dat goede onderwijsomgevingen een positieve impact hebben op leren en lesgeven, heeft alleszins een impuls gegeven aan de ontwikkeling van verschillende visies en standpunten over de nieuwe uitdagingen waar de hedendaagse scholenbouw voor staat. Leemans (2006: 94-95; 2005: 75-106) komt tot de volgende synthese van wat in recente scholenbouwliteratuur onder een kwaliteitsvol hedendaags schoolgebouw verstaan kan worden.

- Een planningsproces dat vertrekt vanuit het eigen pedagogisch project van de school moet aan de basis liggen van een bouwproject, eerder dan algemeen toepas-

bare normen en richtlijnen. Betrokkenheid en participatie van voldoende stakeholders is hierbij van groot belang. In het bijzonder wordt hier gedacht aan de eerste gebruikers van het gebouw, namelijk de leerlingen en hun leerkrachten. Daarnaast is het ook belangrijk dat de verschillende stakeholders, elk vanuit hun eigen rol en bevoegdheid, constructief met elkaar gaan samenwerken. Dit houdt ook in dat er kan gewerkt worden met goede architectenbureaus, die geselecteerd kunnen worden in het kader van een architectuurwedstrijd en dat de bouwheer en de toekomstige gebruikers methodieken voor kwaliteitsopvolging ter beschikking hebben.

- Het schoolgebouw moet een ruimtelijke ondersteuning kunnen bieden aan een veranderend onderwijs, d.w.z. inspelen op nieuwe ontwikkelingen in onderwijsprogramma en methodieken, nu en in de toekomst. In het bijzonder wordt hier gedacht aan de integratie van ICT en het voorzien in een 'krachtige leeromgeving' die meer mogelijkheden biedt voor zelfgestuurd leren. Het klaslokaal wordt nog steeds als de ruimtelijke basisvorm van het schoolgebouw beschouwd maar moet meerdere groepsformaten en werkvormen toelaten. In het hedendaags schoolgebouw moet ook aandacht gegeven worden aan kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimten voor leerkrachten, ruimte om het werk van leerlingen tentoon te stellen, aangename eetzalen en cafetaria's, voldoende hygiënische sanitaire voorzieningen, leerplekken in de buitenlucht of een doordachte plaatsing van de schooladministratie. Onderwijsruimte loopt niet zelden in de circulatieruimtes door waardoor deze nu ook een onderwijsbestemming kunnen krijgen.
- Naast doelmatigheid wordt het streven naar een grote verscheidenheid in lokalen en hun multifunctioneel en flexibel gebruik als een cruciaal kwaliteitscriterium beschouwd. Schoolgebouwen moeten ook een duidelijke structuur hebben waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren. Daarnaast moet er ook voldoende aandacht gaan naar de nood aan privacy en informeel contact bij gebruikers door in voldoende terugtrek- of relax- en ontmoetingsruimtes te voorzien.
- Het schoolgebouw moet een uitnodigende plaats zijn, een gebouw gericht op de wereld dat zichzelf een plaats weet te geven binnen de samenleving. Het gebouw moet in staat zijn om de pedagogische visie en de waarden van de school doorheen haar esthetische kwaliteiten betekenisvol naar de buitenwereld toe uit te dragen. Daarnaast moeten schoolgebouwen stimulerende en inspirerende leeromgevingen worden voor haar gebruikers. In dit verband kan de opvatting worden aangehaald dat het schoolgebouw zelf een leerinstrument kan worden door het doordacht integreren van didactische elementen in de architectuur. Ook de integratie van kunst in het gebouw kan bijdragen aan een stimulerende en inspirerende leeromgeving. Tenslotte moet er ook voldoende aandacht gaan naar de belevingswaarde. Het gebouw moet ook aan een cultureel divers publiek voldoende gelegenheid geven om zich met het gebouw te identificeren en er zich goed, verbonden en gemotiveerd in te voelen.
- Het gebouw moet veilig en gezond zijn en voldoende comfort kunnen bieden op gebied van verwarming, verluchting, akoestiek en verlichting, waaronder ook het voorzien in voldoende natuurlijk daglicht. Daarnaast moet het gebouw ook goed toegankelijk zijn, in het bijzonder voor personen met een handicap, bijvoorbeeld in

het kader van inclusief of geïntegreerd onderwijs. Veiligheid heeft betrekking op brand- en gebruiksveiligheid maar ook in de zin van het tegengaan van antisociaal gedrag onder leerlingen en het anticiperen op eventuele veiligheidsproblemen bij het openstellen van schoolinfrastructuur.

- Het gebouw moet economisch duurzaam zijn: zuinigheid, kosteneffectiviteit en kost-efficiëntie bij de uitvoering van de werken en tijdens de volledige levenscyclus zijn belangrijk. Hierbij is het ook belangrijk dat schoolgebouwen zo intensief mogelijk worden gebruikt.
- Het schoolgebouw moet ecologisch duurzaam zijn. Hierbij wordt gedacht aan energie- en waterzuinigheid, het hanteren van een compacte bouwwijze, afvalreductie, het laten aansluiten van de onderwijsruimte op groenzones of buitenruimtes, ecologisch materiaalgebruik of het gebruik van ecologische elementen in het gebouw als didactisch materiaal.
- Het gebouw moet ook betrokken zijn op de samenleving die de school omringt: multifunctioneel genoeg om verschillende activiteiten te laten plaatsvinden en gemakkelijk open te stellen voor ouders of buurtbewoners in het kader van uiteenlopende educatieve of socio-culturele activiteiten (bijvoorbeeld in functie van levenslang leren of het concept van de brede school). Van het schoolgebouw wordt verwacht dat het ook sociaal duurzaam is.

Ook in Vlaanderen werd er de laatste jaren een impuls gegeven aan het debat over kwaliteitsvolle schoolarchitectuur onder de vorm van visieontwikkeling en nieuw onderzoekswerk (Vlaams Bouwmeester, 2006; Leemans, 2005; Châtel e.a., 2006; Lathouwers & Vanheddegem, z.j.; ASRO, 2006). Het geleverde onderzoekswerk doet een poging om een kader aan te reiken voor het denken over architectuurkwaliteit in de scholenbouw in Vlaanderen en gaat, analoog aan de hierboven beschreven visies en standpunten, hierbij de vraag naar mogelijke implicaties van recente ontwikkelingen in onderwijs en samenleving voor het ontwerpen en bouwen van hedendaagse scholen niet uit de weg. Zo worden ook hier recente ontwikkelingen in schoolarchitectuur benaderd vanuit de ruimere onderwijs- en maatschappelijk context en wordt de noodzaak dat schoolarchitectuur onderdak moet bieden aan een voortdurend veranderend onderwijs erkend (Leemans, 2005; Lathouwers & Vanheddegem, z.j.; Heylighen, 2006). Maar evengoed wordt er gewaarschuwd voor een reductie van het schoolgebouw tot haar functionele dimensie, terwijl voorbij wordt gegaan aan de verschillende belevings- en betekenislagen die in de architectuur aan de orde zijn. Heylighen (2006) pleit in die zin wel voor een doorgedreven flexibiliteit die verschillende onderwijs- en leervormen mogelijk maakt, maar dit zonder een te letterlijke vertaling te willen maken van een bepaald pedagogische paradigma en zonder voorbij te willen gaan aan de culturele autonomie van de architectuur. Verschaffel & Van Den Driessche (2006) maken een onderscheid tussen het schoolgebouw als 'optimale leeromgeving' en de school als 'ideale wereld'. Bij deze eerste typologie wordt het schoolgebouw in de eerste plaats benaderd als een hulpmiddel om onderwijsdoelstellingen te realiseren, maar die volgens deze laatste auteurs te reducerend en instrumentaliserend werkt. De tweede typologie daarentegen verruimt de rol van de architectuur en benadert het schoolgebouw als een 'betere wereld', een plek tussen gezin en samenleving, die over meerdere bete-

kenislagen beschikt (dus niet alleen deze van de ‘onderwijsverstrekking’) en die de volledige schoolgemeenschap om kan vormen tot een plek waar men leeft en woont. Wat men hier wil uitdrukken is dat de school niet zozeer *gebruikt* maar wel *bewoond* wordt, wat identificatie en toe-eigening veronderstelt. In dit laatste geval determineert de architectuur niet meer maar ze schept enkel mogelijkheden, ze suggereert maar dringt geen betekenissen op (Verschaffel, 2006: 5; Verschaffel & Châtel, 2006).

3.4.2 Recente initiatieven binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)

Naast de visieontwikkeling die op nationaal en regionaal vlak tot stand komt, wordt tegenwoordig ook heel wat werk geleverd binnen internationale organisaties. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft in 2005 met het project ‘Evaluating Quality in Educational Facilities’ een belangrijk initiatief genomen met betrekking tot het evalueren van kwaliteit in onderwijsvoorzieningen. Men wil nagaan hoe lidstaten het begrip ‘kwaliteit in onderwijshuisvesting’ conceptualiseren, hoe lidstaten de kwaliteit van hun onderwijsvoorzieningen evalueren en of er internationaal inzetbare methodieken ontwikkeld kunnen worden voor het evalueren van schoolgebouwen (Vonahlefeld, 2006: 3).

Omschrijvingen van kwaliteit in schoolarchitectuur moeten volgens de OESO geformuleerd worden in termen van hun bijdrage aan drie grote beleidspistes: (1) het bevorderen van gelijke kansen in en toegang tot onderwijs, (2) het verbeteren van de effectiviteit van het onderwijs en het verwerven van key competencies⁸, (3) het optimaliseren van de operationele prestaties van het gebouw en de kosteneffectiviteit ervan gedurende de volledige levenscyclus (Vonahlefeld, 2006: 7). Dit klinkt onvermijdelijk door in de algemene kwaliteitsomschrijving van de OESO over goede onderwijsarchitectuur: “*All individuals have a right to a quality educational facility, a physical space that facilitates the learning process and demonstrates cost-effectiveness over time; one that respects and is in harmony with the environment; and one that encourages social participation, providing a healthy, comfortable, safe, secure and inspirational setting for its occupants.*” (OECD, 2006a: 5).

De kwaliteitsomschrijving van de OESO wordt gedragen door zes algemene principes die op hun beurt beantwoorden aan de drie hierboven vermelde beleidsdoelstellingen. Binnen deze algemene principes vinden we telkens een aantal kwaliteitscriteria terug.

⁸ Met deze laatste worden bedoeld: (1) de vaardigheid om te functioneren in sociaal en cultureel heterogene groepen, (2) het stimuleren van leerlingen om zelfstandig een zinvolle en verantwoordelijke invulling te geven aan hun leven op school, (3) de mogelijkheid om interactief met leermiddelen om te gaan (Rychen, 2003: 2).

BELEIDSDOELSTELLING 1

Bevorderen van gelijke kansen en gelijke toegang in onderwijs

BELEIDSDOELSTELLING 2

Ondersteuning van de effectiviteit en het onderwijs en de ontwikkeling van vaardigheden

1. Kwaliteitsprincipe: 'fit-for-purpose'

- Het gebouw moet vlot toegankelijk zijn voor leerlingen en volwassenen, inclusief personen met een handicap en sociaal kwetsbaren. Het moet bereikbaar zijn voor voetgangers, publiek en privaat transport en hulpdiensten. Het gebouw heeft een herkenbare structuur voor de gebruikers en laat een gemakkelijke oriëntatie toe.
- Het gebouw beschikt over voldoende ruimte en vloeroppervlakte.
- Onderwijsruimtes zijn flexibel, multifunctioneel, beschikken over voldoende bergruimte en kunnen meerdere werkvormen aan.
- De onderwijsomgeving biedt voldoende comfort. De toestand van verlichting, akoestiek, verwarming en vochtigheidsgraad hinderen het onderwijs niet.
- Goede ICT-integratie.
- Er zijn voldoende informele ontmoetingsruimten voorzien voor ontspanning en recreatie.
- Er is voldoende kwaliteitsvolle werkruimte voorzien voor leerkrachten.
- Het gebouw kan tijdens en na de schooluren veilig opengesteld worden voor derden.

2. Kwaliteitsprincipe: 'symbolic, visually pleasing and educational'

- Het schoolgebouw draagt doorheen de vormgeving het unieke karakter van de school uit.
- Het gebouw is aantrekkelijk.
- Integratie van architecturale elementen met didactische waarde in het gebouw.

BELEIDSDOELSTELLING 3

De operationele prestaties van schoolgebouwen optimaliseren

1. Kwaliteitsprincipe 'Fit-for-purpose, relating to the facilities operational lay-out'

- Het gebouw is kosteneffectief in realisatie en onderhoud.
- Een efficiënt beheer van het gebouw.
- Bij de nieuwbouw of renovatie van een gebouw is er mogelijkheid tot evaluatie van het gebouw in het licht van de gestelde projectdefinitie en het programma van eisen.
- Ontwerpers worden geselecteerd binnen een wedstrijdmodel waarin ook de toekomstige gebruikers betrokken worden.

2. Kwaliteitsprincipe "Healthy and Safe"

- Aanwezigheid van drinkbaar water en kwaliteitsvolle sanitaire voorzieningen.
- Brandveiligheid en noodverlichting.
- De vormgeving van het gebouw draagt bij tot de fysieke veiligheid van de gebruikers.
- Gebouw is voldoende gebruiksveilig op gebied van materialen en afwerking.

- Voldoende verkeersveiligheid rond het gebouw.
- 3. Kwaliteitsprincipe “environmentally sustainable”
 - Duurzame inrichting van de schoolsite.
 - Efficiëntie in energie- en waterverbruik, afvalverwerking, recyclage van materialen en optimaal gebruik van daglicht.
 - Gebruik van duurzame materialen en bouwtechnieken.

3.5 Kwaliteitscriteria binnen surveys en assessments voor scholen

3.5.1 Een overzicht van bestaande surveys en assessments

Onze pogingen om een invulling te geven aan het kwaliteitsbegrip voor schoolgebouwen hebben zich tot dusver beperkt tot de visies van experts. Vooral het laatste decennium stellen we vast dat wereldwijd (onderzoeks)projecten op touw werden gezet die bruikbaar kunnen zijn voor de ontwikkeling van een scholenbouwmonitor in Vlaanderen. Volgens de OECD (2006a) komen, naast het gebruik van normen en onderzoek naar de relatie tussen pedagogie en ontwerp van onderwijsomgevingen, twee benaderingen momenteel frequent voor met betrekking tot het evalueren van de kwaliteit van schoolgebouwen:

- een aantal landen heeft ervaring met het uitvoeren van eenmalige of periodieke *doorlichtingen van het schoolgebouwenpark (surveys)*. Evaluaties van schoolgebouwen gebeuren op macroniveau (op regionaal of nationaal vlak) en hebben doorgaans grote aantallen scholen tot voorwerp;
- de laatste jaren is er een groeiende belangstelling voor het uitvoeren van *evaluaties van individuele schoolgebouwen*. Hierbij kan het zowel gaan om evaluaties na, voor als tijdens de uitvoering van nieuwbouwprojecten of grondige renovaties. In tegenstelling tot het uitvoeren van een grootschalige doorlichting situeren deze evaluaties zich op microniveau. Het voorwerp van het onderzoek beperkt zich dus tot één school.

In eigen land werden in opdracht van de overheid sinds de jaren 1960 een vijftal onderzoeken uitgevoerd met betrekking tot het thema scholenbouw. Het merendeel van deze onderzoeken brachten gegevens aan over de toestand van het patrimonium en de behoefte aan werken, vooral met de bedoeling om gefundeerde uitspraken te kunnen doen met betrekking tot de nood aan (bijkomende) investeringsmiddelen (Verdonck, 1969; NWF, 1986; Leemans, 1998, SMaR, 2001). Eén onderzoeksproject (Mc Kinsey & Co, 1985) was vooral gericht op het ontwikkelen van een geschikte methode om de behoefte aan scholenbouw accuraat in te kunnen schatten en zo investeringen beter te kunnen plannen, maar bracht geen informatie over de bestaande toestand voort.

In het Verenigd Koninkrijk wordt sedert eind jaren 1990 in het kader van de ‘New Deal for Schools’ en de introductie van publiek-private samenwerking in de scholenbouw gebruik gemaakt van Asset Management Plans (AMP’s) (DfEE, 2000b). AMP’s leveren via een evaluatie van de functionaliteit, bouwfysiske toestand en beschikbare oppervlakte van de schoolgebouwen de nodige basisgegevens aan waarmee bij de overheid

om financiële ondersteuning wordt gevraagd en waarmee de overheid zich een beeld kan vormen van de algemene toestand van het gebouwenpark. Naast bovengenoemde AMP's werden er een aantal evaluatie-instrumenten ontwikkeld waarmee scholen in staat worden gesteld om de kwaliteit van individuele bouwprojecten te evalueren en dit in alle fasen van de realisatie, vanaf de planning tot na de voltooiing van de werken. In het bijzonder gaat het hier om het Schotse 'Quality Indicators in the Design of Schools' (QIDS) en het Engelse 'Design Quality Indicators for Schools' (DQI for Schools) (Watson & Thomson, 2005; CABE & DfES, z.j.). Specifiek voor de evaluatie van de ecologische prestaties van schoolgebouwen wordt in het Verenigd Koninkrijk gebruik gemaakt van de Schools Environmental Assessment Method (SEAM) en de Building Research Establishment Environmental Assessment Method (BREEAM) (DfEE, 1996; BRE, 2006).

In de Verenigde Staten lijkt de uitvoering van survey-onderzoek naar de toestand van het schoolgebouwenpark frequent voor te komen en dit zowel binnen de verschillende deelstaten als op nationaal niveau. Zo bracht het Amerikaanse 'National Clearinghouse for Educational Facilities' (NCEF) onderzoeksrapporten samen op het niveau van de deelstaten. Naast de statelijke survey's werd er in 1999 en 2005 nationale survey's uitgevoerd door het National Center for Education Statistics (NCES) van het U.S. Dept. Of Education (U.S. Dept. Of Education, 2000; Chaney & Lewis, 2007). Naast bovengenoemd survey-onderzoek kan ook gewezen worden op de ontwikkeling van een aantal evaluatie-instrumenten waarmee individuele scholen in staat worden gesteld om hun schoolgebouw in de aanloop van de uitvoering van een bouwproject, grondig door te lichten (Honig, 1988; Bergeson, 1992; Hawkins & Lilley, 1998; Tanner, 1999; Sanoff, 2001).

Terwijl de bronnen in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk goed ontsloten blijken door de inspanningen van nationale kennis- en informatiecentra omtrent het thema scholenbouw, is dit voor de overige (Europese) landen veel minder het geval. De taalbarrière maakt het bovendien nog moeilijker om zicht te krijgen op reeds uitgevoerd onderzoek. In Nederland werd er eind jaren 1970 onderzoek uitgevoerd met betrekking tot het evalueren van schoolgebouwen, vooral dan vanuit de bekommernis of de toenmalige schoolgebouwen nog steeds voldeden aan de eisen van een veranderend onderwijs (ICS & ITS, 1979). In Griekenland wordt gebruik gemaakt van het 'Evaluation School Buildings Indices-Quality System' waarbij door middel van een vragenlijst school- en gebouwkenmerken worden opgevraagd die een evaluatie van het gebouwenpark moeten toelaten (Baltas, 2005).

Op internationaal niveau tenslotte heeft de OESO de laatste jaren heel wat inspanningen geleverd om het systematisch evalueren van schoolgebouwen ingang te doen vinden bij haar verschillende lidstaten, en dit zowel voor wat het uitvoeren van nationale en regionale surveys betreft als voor het doorlichten van individuele gebouwen voor, tijdens en na de uitvoering van werken (OECD, 2006b; OECD, 2006c; Vonahlefeld, 2006). De kwaliteitsindicatoren en evaluatie-items die binnen deze initiatieven worden gebruikt vloeien in belangrijke mate voort uit OESO-kwaliteitscriteria die werden opgesteld in het kader van het project 'Evaluating Quality in Educational Facilities' (zie supra).

3.5.2 Een beknopte analyse van de gebruikte kwaliteitscriteria

De vele survey- en evaluatietechnieken die hierboven werden opgelijst lieten een grondige analyse toe van de verschillende thema's, gebouwkenmerken en evaluatie-items die in dit soort van onderzoek mogelijk aan bod kunnen komen.

Conform aan de eerdere vaststelling die we deden met betrekking tot het evalueren van gebouwen, stellen we vast dat de onderzochte evaluatie-instrumenten over het algemeen zijn opgebouwd uit een beschrijvend en een evaluerend gedeelte. Binnen de aanbodzijde wordt een geheel aan feitelijke gegevens opgevraagd met betrekking tot het gebouw en zijn omgeving. Binnen de vraagzijde vinden we een geheel aan beoordelingschalen terug waarmee een reeks kwaliteitscriteria worden bevraagd.

Wat de gebruikte gebouwkenmerken in het beschrijvend gedeelte (de aanbodzijde) van de surveys en assessments betreft, komen we tot de volgende conclusies.

- Bijna alle meetschalen maken gebruik van een **typologie van ruimtes** waarvan men veronderstelt dat deze tot de vaste uitrusting van een schoolgebouw behoren. Men gaat er vanuit dat elk schoolgebouw bestaat uit een verzameling specifieke ruimtes als 'het klaslokaal', 'de turnzaal', 'de polyvalente zaal', 'de bibliotheek', 'de cafetaria', enzovoort.
- Onder **schoolkenmerken** vinden we niet-gebouwbonden kenmerken van de school terug. Het gaat hier om zaken als het aantal leerlingen, een prognose van het aantal leerlingen, het soort onderwijs, de klasgrootte, de leeftijdsgroepen waarmee men werkt of het beleid van de school met betrekking tot het gebruik van de gebouwen door derden.
- Wat de **gebouwkenmerken** betreft worden items weerhouden als: een identificatie van de verschillende gebouwen en gebouwvleugels op de site, oppervlaktes (per lokaal, van de site, netto en bruto van het gebouw), het (ver)bouwjaar, bouwtype (oorspronkelijk/uitbreiding, permanent/noodaccommodatie), aantal lokalen.
- Het thema '**beheer van het gebouw**' peilt onder meer naar: (1) de aanwezigheid van een specifieke functie gebouwbeheer of 'facilities management', (2) de aanwezigheid van beheersplannen (veiligheids/evacuatieplan, masterplan, investeringsplan, onderhoudsplan), (3) het schoonmaak- en onderhoudsbeheer, (4) het type van gebruikte energiebron en de efficiëntie van water- en energievoorzieningen, (5) afvalbeheer en compostering, (6) beheer van schadelijke stoffen, hygiëne en veiligheid, (7) rapporteringen door onderwijsinspectie en brandweer.
- Onder het thema '**gebruik van het gebouw**' vinden we items terug die te maken hebben met de (1) gebruikintensiteit, over- of onderbezetting en de capaciteit van het gebouw, (2) het buitenschools gebruik van de schoolgebouwen door derden, het type van activiteiten dat er dan plaatsvindt en het gebruik van andere voorzieningen (vb. gemeentelijk zwembad, sportcomplex, ...) door de school, (3) het type van lokalen waarvan gebruik wordt gemaakt en eventuele bestemmingswisselingen die werden doorgevoerd.

- Onder '**kosten**' wordt ten eerste informatie verzameld over de kost van het uitvoeren van bouwprojecten: (1) recent doorgevoerde investeringen, (2) noodzakelijke investeringskosten om gewenste of geplande bouwprojecten te financieren, en (3) het budget dat men ter beschikking heeft, (4) de financieringswijze (PPS, regulier, ...). Andere kosten hebben dan weer betrekking op het beheer gedurende de levensduur van het gebouw (life-cycle kosten), bijvoorbeeld onderhouds- en schoonmaakkosten en de kost van energie- en waterverbruik.
- Onder de beschrijving van **nutsvoorzieningen** wordt informatie verzameld over de technische loten in het gebouw, de ICT-uitrusting, de milieuvriendelijkheid van energievoorzieningen, technische veiligheidsvoorzieningen (afrostering, camera's, ...) of het materiaal van de bouwcomponenten waaruit het gebouw is opgetrokken.
- Wat de **regio kenmerken** betreft peilt een minderheid van de surveys naar macrogegevens over de regio waar de school gelegen is, het demografisch profiel van de regio en de wijze waarop kinderen aan verschillende scholen binnen de regio worden toegewezen.

Binnen de vraagrijde worden in de onderzochte evaluatieinstrumenten onderstaande thema's bevestigd. Deze thema's worden vervolgens verder ingevuld door een aantal kwaliteitscriteria waarvan men uitgaat dat ze de inhoudelijke lading van het thema voldoende dekken.

- *Bouwfysiske staat van het gebouw*, waaronder de staat van daken, buitenmuren, buitenruimtes, vloeren, leidingen en afvoer, liften, trappen, verluchttingsinstallatie, drinkfontein, funderingen, verwarmingsinstallaties, plafonds, airconditioning.
- *De functionaliteit van het gebouw*, waaronder de beschikbare oppervlakte van het gebouw (is het gebouw groot genoeg?), de flexibiliteit en multifunctionaliteit van de ruimtes, participatie in de realisatie en het gebruik van het gebouw, de mogelijkheid om uiteenlopende onderwijsmethodieken te hanteren in de leslokalen, toegankelijkheid voor gehandicapten.
- *Comfort*: verwarming, verlichting (inclusief daglicht), het uitzicht vanuit de lokalen, verluchting, akoestiek, hygiëne, koeling, luchtkwaliteit, ergonomie.
- *Veiligheid*: brandveiligheid, beveiliging van de toegang tot de school, bestendigheid tegen aardbevingen, gebruiksveiligheid, het gebruik van communicatiesystemen, veiligheid van speelplaatsen, signalisatie en bewegwijzering, beveiliging tegen diefstal, verkeersveiligheid van voetpaden en parkeerplaatsen.
- *De esthetische kwaliteiten van het gebouw*, waaronder de 'aantrekkelijkheid' van het gebouw en het interieur, 'sfeer' en 'ambiance' in het gebouw, of het gebouw een stimulerende onderwijsomgeving kan bieden, de architectonische visie achter het gebouw, de cultuurhistorische waarde, de kwaliteit van de buitenaanleg, of de verschillende onderdelen van het gebouw een harmonieus geheel vormen.
- *Het schooldomein of de schoolsite*, waaronder de inplanting van gebouwen, gescheiden speelruimte voor grote en kleine kinderen, of de inplanting overeenkomstig stedenbouwkundige bepalingen is gebeurd, relaties van het gebouw met andere voorzieningen in de buurt, de toegankelijkheid van de site, vlotte buitencirculatie.

- *De onderhoudbaarheid*, waaronder de onderhoudbaarheid van schrijnwerk, onderhoudbaarheid van technische voorzieningen (incl. beschikbaarheid van wisselstukken), onderhoudbaarheid van verlichting.
- *Ecologische kwaliteiten*: het gebouw is energiezuinig, gebruik van milieuvriendelijke technische installaties, milieuvriendelijke architectuur functioneert als didactisch element, gebruik van milieuvriendelijke bouwmaterialen, gebruik van milieuvriendelijke watervoorziening en -afvoer, natuurlijke elementen op het schooldomein.
- *Eerste uitrusting en meubilering*: comfort, hoeveelheid, veiligheid, verplaatsbaarheid.

3.6 Een poging tot synthese

Bovenstaande perspectieven bieden een ruime hoeveelheid aan bronnen aan om verschillende visies, definities en criteria van kwaliteit in schoolgebouwen met elkaar te confronteren en op zoek te gaan naar overeenkomsten. Deze vergelijkende oefening brengt ons voorlopig tot de volgende conclusies omtrent de methodiek die we willen aanwenden bij het evalueren van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen.

Voor het beschrijvend deel van de schoolgebouwenmonitor kunnen we peilen naar: een beschrijving van de lokalen (typologie van de ruimtes), schoolkenmerken, gebouwenkenmerken, informatie met betrekking tot het beheer van het gebouw, informatie met betrekking tot het gebruik van het gebouw, nutsvoorzieningen (water, energie, ...) en buurt- en regiokenmerken.

Voor het evaluerend deel van de monitor lijken de volgende kwaliteitsdimensies en -criteria weerhouden te kunnen worden als algemeen referentiekader.

Totstandkoming van het gebouw

- Men maakt gebruik van een bouwprogramma dat vertrekt vanuit het pedagogisch project van de school.
- Men voert een gemotiveerde selectie van architecten uit op basis van het eigen bouwprogramma.
- Er is participatie en betrokkenheid van gebruikers bij planning en ontwerp.
- Mogelijkheid voor de gebruikers om het ontwerp of gebouw binnen verschillende fasen te evalueren.

Functionele aspecten

- Het schoolgebouw biedt een ruimtelijke ondersteuning aan de pedagogische visie van de school.
- Het gebouw biedt mogelijkheden om verschillende onderwijsmethodieken toe te passen in lokalen.
- Er is een goede integratie van ICT in het gebouw.
- Er is een goede ligging van lokalen ten opzichte van elkaar.

- Het gebouw voorziet in kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimtes voor leerkrachten.
- Het gebouw is groot genoeg.
- Het gebouw is multifunctioneel en flexibel te gebruiken en biedt uitbreidingsmogelijkheden.
- Het gebouw beschikt over een duidelijke structuur waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren.
- Zichtbaarheid en mogelijkheid tot het uitoefenen van controle.
- Het gebouw kan voldoende comfort bieden op vlak van verwarming, verluchting, akoestiek en verlichting.
- Het gebouw is goed bereikbaar en vlot toegankelijk, in het bijzonder voor personen met een handicap.
- Het gebouw is voldoende gebruiksveilig.
- Het gebouw speelt in op de behoefte aan privacy, informele ontmoeting en sociaal contact.
- Het gebouw kan vlot opengesteld worden voor derden.
- Verkeersveiligheid rond het schooldomein.
- Bereikbaarheid van de school voor alle types weggebruikers.
- De school en de schoolsite staan in een open relatie met hun ruimtelijke en sociale omgeving.
- Natuurlijke elementen op het domein.

Technische aspecten

- Brand- en inbraakveiligheid.
- Constructieve veiligheid.
- Milieuvriendelijkheid en zuinigheid wat betreft het gebruik van water en energie.
- Gebruik van duurzame materialen.
- De bouwfysische kwaliteit van het gebouw (daken, vloeren, plafonds, binnen- en buitenmuren, elektriciteitsvoorzieningen, waterleiding en -afvoer, verwarmingsinstallatie, verf of behang).

Esthetische aspecten

- Het gebouw heeft identiteit en draagt de eigenheid van de school betekenisvol uit.
- Het gebouw slaagt erin een stimulerende leer- en werkomgeving te bieden.
- Het schoolgebouw is een uitnodigende plaats waar gebruikers zich verbonden voelen, waarin ze zich goed kunnen voelen en waarmee ze zich gemakkelijk kunnen identificeren.
- In het gebouw is er voldoende aandacht voor kunst en artistieke expressie.
- Het gebouw heeft een aantrekkelijke vormgeving.
- Het gebouw heeft cultuurhistorische waarde.

Economische aspecten

- Vaste kosten (huur, afbetaling).
- Onderhoudskosten.
- Schoonmaakkosten.
- Energiekosten.

Binnen deze criteria kunnen vervolgens twee verschillende subsets onderscheiden worden.

- De eerste subset omvat deze criteria die beschouwd kunnen worden als basisvoorwaarden voor de bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne van schoolgebouwen, zoals dit in de schoolpactwetgeving is vastgelegd (zie supra). Binnen deze subset worden vooral criteria opgenomen binnen de dimensies veiligheid, bouwfysiske staat en comfort.
- De tweede subset omvat deze criteria die verwijzen naar de nieuwe uitdagingen waarvoor het schoolgebouwenpark komt te staan op vlak van duurzaamheid, een veranderende maatschappelijke rol voor de school en recente evoluties in onderwijsmethodieken en werkvormen.

Het onderscheid tussen deze subsets laat toe om een antwoord te geven op de vraag in hoeverre het huidige schoolgebouwenpark (slechts) in staat is om een basiskwaliteit aan te bieden op gebied van bewoonbaarheid, hygiëne en veiligheid, dan wel in te spelen op de nieuwe uitdagingen waar het onderwijs voor staat.

Onderzoeksontwerp van de schoolgebouwenmonitor

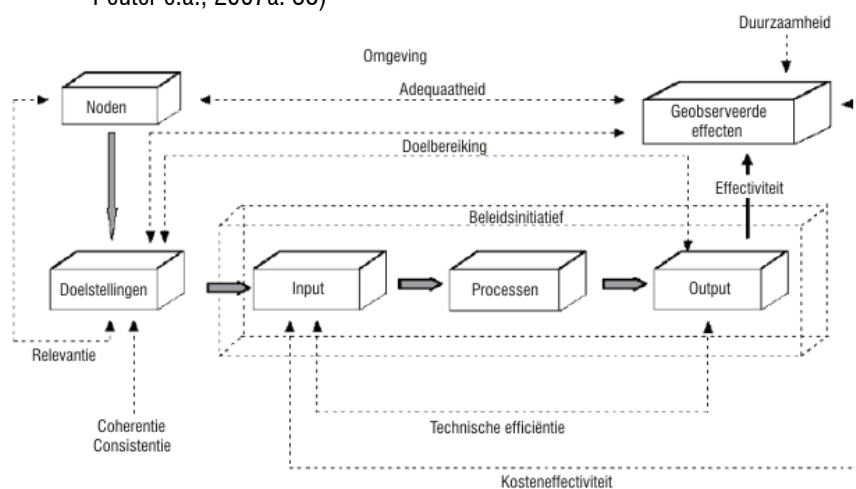
4.1 Evaluatievragen en -type

4.1.1 De basiscomponenten van de beleidsevaluatie

Het succesvol uitvoeren van een beleidsevaluatie kan pas gebeuren indien er een evaluatieinstrument voor wordt ontwikkeld. Dit instrument geeft aan 'hoe' we de beleidsevaluatie zullen uitvoeren. Een dergelijk evaluatieinstrument is geënt op de beheers- en beleidscyclus en is opgebouwd uit een aantal basiscomponenten die een logische en cyclische openvolging kennen (De Peuter e.a., 2007: 37; Bouckaert, 1999: 22).

De logica van de beheers- en beleidscyclus klinkt als volgt: "Om tegemoet te kunnen komen aan (1) de *noden en behoeften* die zich binnen een samenleving voordoen moet het beleid hierop een antwoord formuleren door de juiste (2) *strategische en operationele doelstellingen* na te streven waarvoor vervolgens (3) *middelen* worden vrijgemaakt om uitvoering te geven aan het beleid. Met behulp van deze middelen worden via de uitvoering van bestuurshandelingen, processen of (4) *activiteiten* de nodige (5) outputs, *prestaties* of beleidsinterventies gerealiseerd met het oog op het uiteindelijk bereiken van de vooropgestelde (6) *beleidseffecten* die op hun beurt weer een adequaat antwoord moeten bieden op de vastgestelde (1) *noden en behoeften*" (figuur 1).

Figuur 1 – Basiscomponenten uit de beheers- en beleidscyclus met hun onderlinge relaties (De Peuter e.a., 2007a: 38)

Door systematisch gegevens te gaan verzamelen over de basiscomponenten en ze in verband te brengen met elkaar wordt het mogelijk om uitspraken te doen over verschillende 'criteria' met betrekking tot de beleidsvoering (De Peuter e.a., 2007: 71; Bouckaert, 1995: 7): (1) de *relevantie van het beleid* in het licht van bestaande maatschappelijke noden en/of problemen; (2) de *coherentie en de consistentie* van het beleid waarmee de onderlinge afstemming van beleidsdoelstellingen in hetzelfde beleidsdomein wordt bedoeld en over de grenzen van beleidsdomeinen heen, (3) de *efficiënte werking* van een overheidsdienst, wat wordt bereikt bij een optimale verhouding tussen de beschikbare middelen (inputs) en de resultaten die men bereikt, met name de kwaliteit en kwantiteit van de diensten die men aflevert (outputs), (4) de *doelbereiking*, waarmee wordt aangegeven in hoeverre de beoogde beleidseffecten werden behaald; (5) de *effectiviteit van het beleid* wat een aantoonbare causale relatie veronderstelt tussen de gepresteerde outputs/beleidsinterventies en de beoogde effecten; (6) de *kosten-effectiviteit* wat slaat op de verhouding tussen de ingezette middelen en de bereikte beleidseffecten; (7) de *adequaetheit van de effecten*, of de mate waarin de bereikte effecten beantwoorden aan de eerder gedetecteerde maatschappelijke noden, en (8) de *duurzaamheid* van de effecten, waarmee wordt bedoeld of effecten blijven bestaan na het beëindigen van de beleidsuitvoering.

Bovenstaande 'componenten' en 'criteria' uit de beleidscyclus vormen een belangrijk perspectief van waaruit het evalueren kan benaderd worden en brengen verschillende types van evaluatieonderzoek voort (De Peuter e.a., 2007: 38). Welk type evaluatie we uitvoeren hangt echter in belangrijke mate af van de specifieke evaluatievragen die we ons zullen stellen.

4.1.2 Evaluatievragen

In de inleiding van deze tekst werd reeds uitvoerig gewezen op de nood aan resultaatsturing in het huidige scholenbouwbeleid. Het afleggen van verantwoording in het kader van een beheersovereenkomst, is momenteel voor AGIO wellicht het belangrijkste motief om aan beleidsevaluatie te doen. Daarom zijn we in het kader van deze beleidsevaluatie dus vooral geïnteresseerd in de doorgevoerde interventies en effecten van het beleid. De meest relevante basiscomponenten uit de beleids- en beheerscyclus zijn in dit geval dan ook de doelstellingen en effecten. Het meest relevante 'criterium' waarop de evaluatie betrekking zal hebben is de 'doelbereiking'. Als uitgangspunt voor onze beleidsevaluatie stellen we ons dan ook de volgende evaluatievragen:

- Welke beleidsinterventies heeft het agentschap tijdens een legislatuur kunnen leveren?
- Wat is de stand van zaken met betrekking tot de na te streven effecten van het scholenbouwbeleid, en meer bepaald met betrekking tot de kwaliteit van de schoolgebouwen in Vlaanderen?
- Hoe verhouden de doorgevoerde beleidsinterventies en bereikte doelen zich tot enkele structurele en beleidsrelevante contextvariabelen?

4.1.3 Evaluatietype

Bovenstaande evaluatievragen kunnen als leidraad worden gebruikt om het meeste geschikte evaluatietype te selecteren voor onze beleidsevaluatie. Voor het in kaart brengen van de beleidseffecten van het gevoerde beleid, met het oog op doelbereiking, ligt het *monitoren* van beleidseffecten en -interventies het meest voor de hand.

De Peuter e.a. (2007b: 13) omschrijven het monitoren van het beleid als verzamelen van beschrijvende informatie over verschillende aspecten van beleid en beheer, met de bedoeling na te kunnen gaan of doelstellingen werden bereikt. Dit verzamelen van gegevens gebeurt op systematische en recurrente wijze en maakt gebruik van indicatoren die ingevuld worden via gegevens die zijn opgeslagen in databanken. Bij monitoring is de beleidscontext vooral relevant als referentiekader voor het uitvoeren van vergelijkende analyses en het afbakenen van subgroepen.

Het monitoren van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen zal dan ook gericht zijn op volgende aspecten: (1) de beleidsinterventies die werden doorgevoerd. We gaan na hoeveel scholen genoten hebben van subsidiëring, om welke bedragen het ging en welke diensten er verleend werden op vlak van adviesverlening en samenwerking naar de scholen toe. (2) De mate waarin de beoogde beleidseffecten werden bereikt, namelijk meer kwaliteit in de schoolgebouwen in Vlaanderen, een rationeel en polyvalent gebruik ervan en een goed beheer van de gebouwen. (3) De trends en evoluties die zich aftekenen in de doorgevoerde beleidsinterventies en de bereikte beleidseffecten. Vanzelfsprekend is het streefdoel hier dat er doorheen de jaren een verbetering te verwachten valt in de kwaliteit van het schoolgebouwenpark. Hiervoor moet de monitor wel over meerdere legislaturen worden uitgevoerd. (4) De problemen die zich voordoen in bijzondere onderwijs- of maatschappelijke contexten. De boven beschreven thema's uit de beleidscontext kunnen hier aanleiding geven tot het weerhouden van onderscheidende variabelen.

Voor het meten van beleidseffecten voorzien De Peuter e.a. (2007b: 47-96) een stapsgewijze aanpak:

- (1) De te meten beleidsinterventies en beleidseffecten moeten optimaal aansluiten bij de missie en de doelstellingen van het agentschap. Hoe dit voor de schoolgebouwenmonitor in zijn werk gaat wordt in een conceptueel onderzoeksmodel aangegeven.
- (2) De afdeckingsgraad of 'scope' van het meetsysteem moet afgebakend worden. In het bijzonder met betrekking tot de effectmeting moet bepaald worden welke uitsnede van de beleidsdoelstellingen en de -context in het meetsysteem zal betrokken worden.
- (3) Er moeten goede indicatoren opgesteld worden waarmee de effecten meetbaar kunnen gemaakt worden. Het onderzoek naar geschikte indicatoren voor met name de kwaliteit van goede schoolarchitectuur, heeft in het geval van de schoolgebouwenmonitor alleszins heel wat voeten in de aarde gehad (zie supra).
- (4) Het meten zelf moet worden uitgevoerd waarvoor eerst de meest geschikte meetinstrumenten geselecteerd moeten worden. In sommige gevallen kan hiervoor beroep worden gedaan op reeds bestaande databanken of 'secundaire data'. In andere gevallen zal men zelf de nodige gegevens moeten gaan verzamelen (primaire

data).

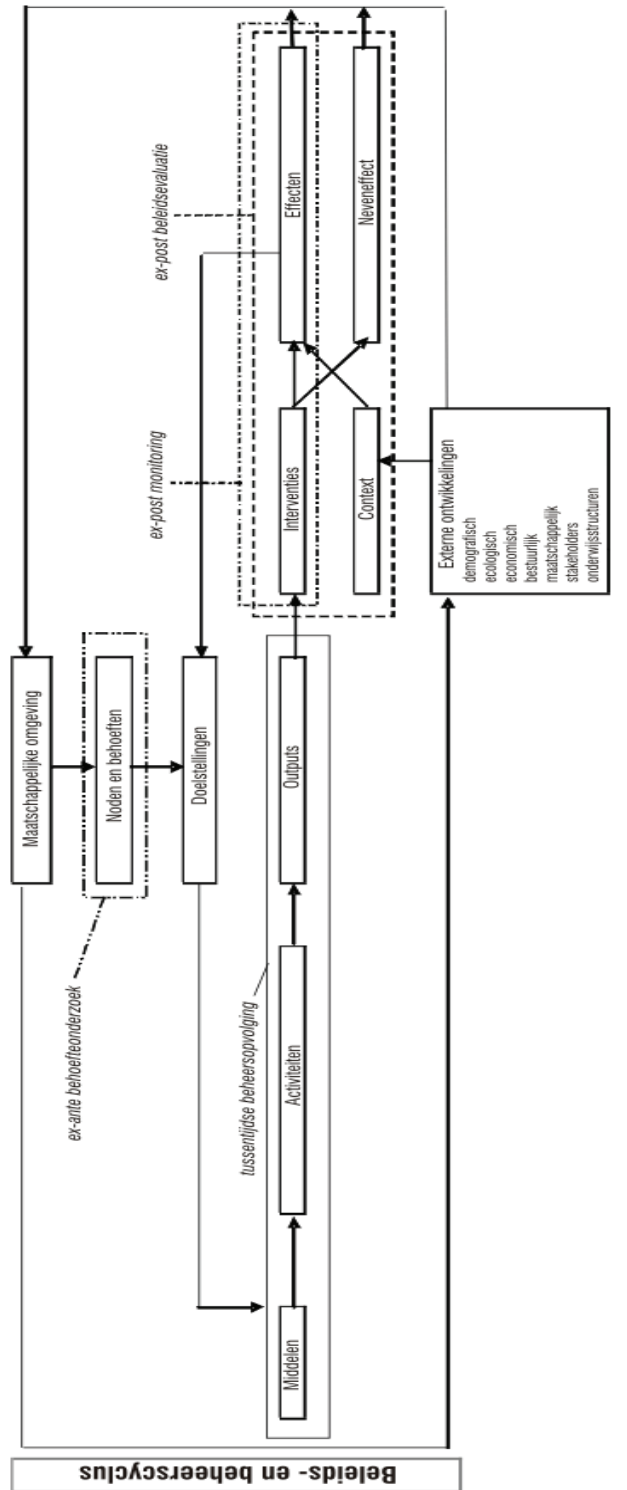
- (5) Rapportering van de monitor door middel van diverse statistische rapporteringstechnieken.

Het monitoren van beleidsinterventies en -effecten is op zich reeds een belangrijke nieuwe uitdaging voor het nieuwe agentschap AGION, dat zich stapsgewijs een goede praktijk inzake beleidseffectenrapportage eigen wil maken. Het succesvol uitvoeren van de monitor is daarom een voorwaarde om in een volgende fase over te kunnen gaan tot de beleidsevaluatie, waarbij de vraag naar een verband tussen beleidsinterventies en -effecten en de rol van de beleidscontext en de neveneffecten van het beleid belangrijk wordt. De gegevens die verzameld werden in het kader van de monitor kunnen daarbij dienen als nulmeting.

4.2 Conceptueel model

Aangezien beleidsevaluatie in essentie gaat over het onderzoeken van relaties tussen de basiscomponenten binnen de beheers- en beleidscyclus, vloeit daaruit logischerwijze voort dat deze als algemeen referentiekader voor het conceptueel onderzoeksmodel kan gebruikt worden. In dit onderzoeksmodel worden de belangrijkste elementen uit (1) de missie en doelstellingen van het agentschap, (2) de beleidscontext en (3) de basiscomponenten van de beheers- en beleidscyclus met elkaar in verband gebracht. Het model bestaat bijgevolg uit twee op elkaar aansluitende delen. Ten eerste een weergave van de beleids- en beheerscyclus en ten tweede een invulling van de basiscomponenten zelf aan de hand van de missie en de strategische en operationele doelstellingen van het agentschap (figuur 2).

Figuur 2 – Conceptueel model

4.3 De scope van de schoolgebouwenmonitor

Hieronder wordt de scope van de schoolgebouwenmonitor AGIO n afgebakend. We houden enkel rekening met de effecten van de eerste vier strategische doelstellingen van het agentschap. Enkel deze doelstellingen hebben immers een werkelijke impact op de kwaliteit van de schoolgebouwen op het terrein. Per strategische doelstelling worden hieronder de belangrijkste meetobjecten weerhouden, waarvoor de grootste kans bestaat dat ze succesvol in de monitor in kaart gebracht kunnen worden.

SOD 1

“Een optimaal beheer verzekeren van de toevertrouwde financiële middelen om een kwaliteitsvolle schoolinfrastructuur te realiseren”

Veruit de grootste kans op een succesvolle monitoring van beleidsinterventies en -effecten biedt het in kaart brengen van de interventies in termen van reguliere subsidiëring en financiering van bouwprojecten naar scholen toe en de uitvoering van de centrale beleidsdoelstelling van het agentschap, namelijk het realiseren van kwaliteitsvolle schoolgebouwen in Vlaanderen. De indicatoren die hiervoor gebruikt kunnen worden zijn voldoende meetbaar en de noodzakelijke data is voor het grootste deel van het gebouwenpark beschikbaar. Aan deze outputs en effecten zal bij deze nulmeting dan ook de meeste aandacht besteed worden.

SOD 2

“Het uitbouwen en onderhouden van een onderwijsnet-, beleidsdomein- en bestuursniveauoverschrijdende samenwerking om te komen tot een efficiënte realisatie en het optimaal gebruik van de onderwijsinfrastructuur, inclusief het multifunctioneel gebruik ervan”

Er moet aandacht gaan naar de bereikte dienstverlening op vlak van informatieverstrekking en adviesverlening. Deze doelstelling is binnen het agentschap echter nog in opstartfase waardoor het momenteel nog onduidelijk is welke tastbare beleidsinterventies de uitvoering ervan zal opleveren en hoe deze te meten zijn. Het te bereiken beleidseffect, namelijk voorwaarden waaronder bouwheren-inrichtende machten er beter in slagen om te komen tot een optimaal bouwconcept, kan dan weer wel in de monitor worden opgenomen.

SOD 3

“Het ontwikkelen van een actieve ondersteunende en adviserende rol ten aanzien van scholen en inrichtende machten teneinde een optimaal concept voor een functionele en duurzame schoolinfrastructuur te kunnen realiseren”

In derde instantie kunnen de outputs onder de loep worden genomen die betrekking hebben op het creëren van een net-, beleidsdomein- en bestuursniveauoverschrijdende samenwerking. We hebben echter moeten vaststellen dat de meeste van de operationele doelstellingen onder deze SOD weinig tastbare/meetbare outputs opleveren met rechtstreekse bijdrage tot het beoogde beleidseffect. Daarenboven is ook deze doelstelling nog in opstartfase waardoor het momenteel nog onduidelijk is welke tastbare beleidsinterventies de uitvoering ervan zal opleveren. Het beoogde beleidseffect, namelijk

de efficiënte realisatie van (multifunctionele) bouwprojecten en het optimaal gebruik van schoolgebouwen kan wel (voor het grootste deel) in de monitor worden opgenomen.

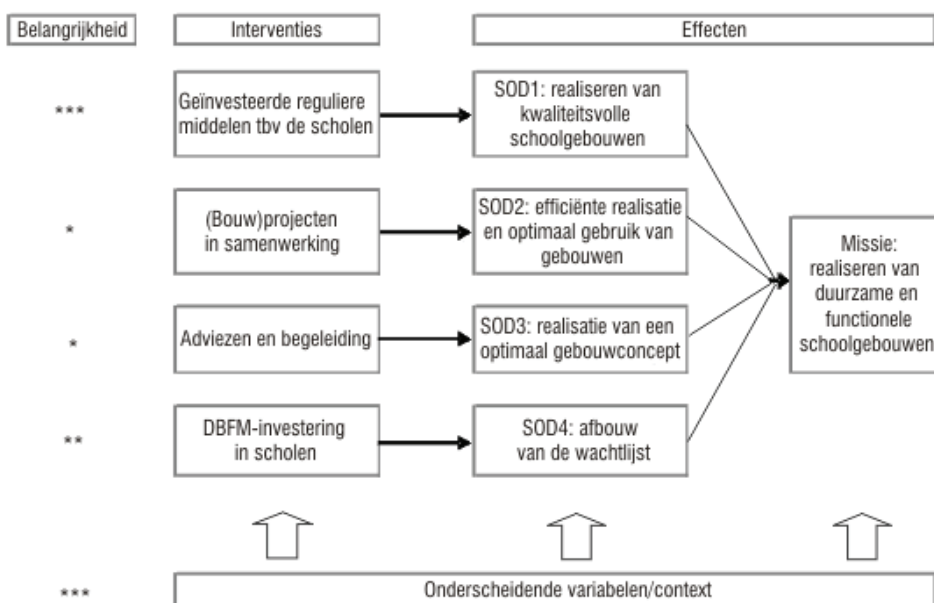
SOD 4

“Het uitbouwen van een regiefunctie in het licht van het opzetten en beheren van alternatieve financieringsvormen voor het wegwerken van de achterstand inzake de realisatie van aangepaste onderwijsinfrastructuur”

In vierde instantie moet aandacht gaan naar de inspanningen die worden geleverd in het kader van alternatieve financiering, met name het DBFM-project en het wegwerken van de achterstand inzake subsidiëring. Hierbij moet voorlopig wel noodgedwongen worden uitgegaan van de budgetten die aan de verschillende geselecteerde scholen door de Vlaamse Regering werden toegewezen door het besluit van 24/11/2006⁹, aangezien er nog geen daadwerkelijke investeringen zijn gebeurd. Dit neemt echter niet weg dat de verwachte impact op de bestaande wachtlijst (zie hierboven) reeds kan worden berekend. Ook de globale kwaliteit van het gebouwenpark zou als effect van DBFM-investeringen niet in de monitor mogen ontbreken; maar dit behoort momenteel niet tot de mogelijkheden aangezien er nog geen DBFM-projecten werden uitgevoerd.

Onderstaande figuur 3 geeft de scope van de monitor weer.

Figuur 3 – De scope van de schoolgebouwenmonitor

⁹ Besluit van de Vlaamse Regering van 24/11/2006 tot bekrachtiging van de selectie en rangschikking van de scholenbouwprojecten die in aanmerking komen voor het DBFM-programma in het kader van de inhaalbeweging voor schoolinfrastructuur, B.S. 15/01/2007.

4.4 Periodiciteit

Het ligt in de bedoeling de schoolgebouwenmonitor AGIO om de 5 jaar uit te voeren, op het einde van elke legislatuur, zodat de beleidsverantwoordelijken over een ruime hoeveelheid aan onderzoeksgegevens kunnen beschikken omtrent de kwaliteit, het gebruik en het beheer van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen.

De telling 2008 is een nulmeting. Het is de eerste maal dat de monitor wordt uitgevoerd van wat hopelijk een lange reeks van 5-jaarlijkse metingen zal worden, lang genoeg althans om op termijn betrouwbare uitspraken te kunnen doen met betrekking tot de effectiviteit van het scholenbouwbeleid of met betrekking tot trends en evoluties over meerdere jaren. Het feit dat het hier om een nulmeting gaat, betekent ook dat er (nog) geen streefnormen werden vooropgesteld met betrekking tot de na te streven strategische doelstellingen uit de beheersovereenkomst: men wil kwaliteit nastreven bij het bouwen van scholen, maar wanneer is men tevreden? Bij 80% goed functionerende scholen of 90%, of is men al tevreden als alle scholen aan een beperkt aantal basisvoorwaarden voldoen? Aangezien we het bij de vraag naar doelbereiking zonder streefnormen moesten stellen, waren we verplicht ons over doelbereiking uit te spreken in relatieve termen (gemiddelde en bovengemiddelde of ondergemiddelde scores) of percentages positieve, middelmatige of negatieve beoordelingen.

4.5 Indicering en operationalisering van meetobjecten

4.5.1 Indicatoren en meetprocedures

Op basis van de omschrijving van het kwaliteitsbegrip in de scholenbouw, wordt er nu aandacht gegeven aan het indiceren en operationaliseren van alle relevante meetobjecten binnen de schoolgebouwenmonitor. We stellen ons de vraag op welke wijze de beleidsinterventies en -effecten uit het conceptueel model meetbaar moeten worden gemaakt door voor elk van deze meetobjecten de meest geschikte indicatoren te selecteren. Nadat de indicatoren worden geselecteerd moeten ze ook waargenomen worden. Daarvoor werd per indicator een meetprocedure weerhouden, waarbij gebruik kan gemaakt worden van gegevens uit verschillende bronnen. Voor de invulling van een groot deel van de indicatoren wordt gebruik gemaakt van primaire data die wordt verzameld via surveyonderzoek. Voor een andere deel van de indicatoren zal gebruik worden gemaakt van secundaire, reeds bestaande gegevens uit ambtelijke databanken. Bij deze laatste gaat het meestal om gegevens die aangemaakt werden tijdens de uitvoering van administratieve processen en procedures en in centrale databanken werden opgeslagen.

In onderstaand overzicht is per strategische doelstelling uit de scope van de monitor een overzicht weergegeven van de verschillende indicatoren die in de schoolgebouwenmonitor gebruikt zullen worden. Telkens wordt aangegeven of het om een interventie- dan wel een effectindicator gaat, er wordt een code en een benaming van de

indicator meegegeven, waarna er een definitie wordt gegeven en wordt vermeld of de indicator gemeten wordt via primaire (P) of secundaire (S) gegevens.

SOD1

“Een optimaal beheer verzekeren van de toevertrouwde financiële middelen om een kwaliteitsvolle schoolinfrastructuur te realiseren”

Type indicator	Code	Benaming indicator	Omschrijving/meetprocedure van de indicator	Data
Interventie	OISD1.1	Aandeel vestigingsplaatsen waarvoor subsidies werden toegekend	% vestigingsplaatsen van scholen en internaten uit het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs die in de periode 2002-2007 bouwsubsidies kregen toegekend door DIGO/AGION	S
	OISD1.2	Aandeel vestigingsplaatsen verdeeld over de grootte van de toegekende subsidiebedragen	% vestigingsplaatsen van scholen en internaten uit het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs verdeeld over categorieën voor subsidiebedragen in de periode 2002-2007: 0-249999 euro, 250000-499999 euro, 500000-749999 euro, 750000-999999 euro, 1000000 euro of meer	S
	OISD1.3	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestiging (enkel bij vestigingsplaatsen die subsidies hebben ontvangen)	Gemiddeld toegekend bedrag aan subsidies in de periode 2002-2007 per vestigingsplaats van scholen en internaten uit het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs zoals vermeld in AGION-databank, berekend over alle vestigingsplaatsen die subsidies hebben ontvangen	S
	OISD1.4	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestiging (bij alle vestigingsplaatsen)	Gemiddeld toegekend bedrag aan subsidies in de periode 2002-2007 per vestigingsplaats van scholen en internaten uit het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs zoals vermeld in AGION-databank, berekend over alle vestigingsplaatsen	S
De beschrijving van het patrimonium				
Effect	EISD1.1	Aantal vestigingsplaatsen in het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap	Aantal vestigingsplaatsen vermeld in de instellingen-databank dept. O&V, toestand september 2007	P
	EISD1.2	Aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouwen ter beschikking	Aantal vpl * geschatte proportie vpl met eigen gebouwen ter beschikking op basis van websurvey	P/S
	EISD1.3	Aantal aparte gebouwen per vestiging	Aanduiding van gemiddeld aantal aparte gebouwen per vestigingsplaats	P
	EISD1.4	Aantal m ² oppervlakte per apart gebouw op de vpl	Aanduiding van gemiddeld aantal m ² totale bruto-opp per apart gebouw op de vpl	P
	EISD1.5	Totale geschatte bruto-oppervlakte van het onderwijspatrimonium	Geschat aantal vpl met eigen gebouw * geschat gemiddeld aantal aparte gebouwen per vpl * geschatte totale bruto opp per gebouw	P/S
	EISD1.6	Aandeel aparte gebouwen naar de bouwperiode	% aparte gebouwen naar de bouwperiode waarin de gebouwen werden opgetrokken: voor 1920/ 1920-1949/1950-1969/1970-1989/1990 en later	P

	EISD1.7	Aandeel aparte gebouwen naar de verbouwperiode	% aparte gebouwen naar de verbouwperiode waarin de gebouwen de laatste keer grondig werden gerenoveerd of verbouwd: geen verbouwing/ Voor 1920/ 1920-1949/1950-1969/1970-1989/1990 en later.	P
	EISD1.8	Aandeel aparte gebouwen naar gebouwtype	Aanduiding van gebouwtype per apart gebouw op de vestigingsplaats: oorspronkelijke gebouwen/uitbreidingen/tijdelijke paviljoenen	P
	EISD1.9	Aandeel aparte gebouwen naar bestemming	% aparte gebouwen naar bestemming: lesgebouw met klassen/administratiekantoren/turnzaal/eetzaal/ateliers-werkplaatsen/internaat/andere	P
Kwaliteit in onderwijshuisvesting				
Effect	EISD1.10	Aandeel aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid van het gebouw	% aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid van het gebouw te meten d.m.v. een 5 punten likertschaal: volstrekt onvoldoende/onvoldoende/middelmatig/voldoende/zeker voldoende	P
	EISD1.11	Aantal lokalen aanwezig en bijkomende behoefte/teveel aan lokalen per vpl, naar type lokaal	Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort/teveel per vestigingsplaats naar type lokaal	P
	EISD1.12	Aandeel vestigingsplaatsen naar algemene bruikbaarheid van lokalen en type lokaal	% vestigingsplaatsen naar lokaaltype en beoordeling van de bruikbaarheid over 5 ptn likertschaal: volstrekt onvoldoende/onvoldoende/middelmatig/voldoende/zeker voldoende	P
	EISD1.13.1	Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie veiligheid	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie veiligheid en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate voldaan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	P
	EISD1.13.2	Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie bouw fysieke staat	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie bouw fysieke staat en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate voldaan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	P
	EISD1.13.3	Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie functionaliteit	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie functionaliteit en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate voldaan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	P
	EISD1.13.4	Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie comfort	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie comfort en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate voldaan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	P
	EISD1.13.5	Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie belevingswaarde	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie belevingswaarde en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate voldaan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	P
	EISD1.13.6	Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie kosten	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie kosten en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate vol-	P

			daan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	
	EISD1.13.7	Aandeel naar evaluatiescore per item binnen de dimensie schooldomein en -omgeving	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-items binnen de dimensie schooldomein en -omgeving en beoordeling over 5ptn likert schaal: niet voldaan aan criterium/in geringe mate voldaan/middelmatig voldaan/grotendeels voldaan/volledig voldaan	P
Een patrimonium om goed te beheren				
Effect	EISD1.14	Aandeel vestigingsplaatsen waar een specifieke verantwoordelijke voor gebouwbeheer beschikbaar is.	% vestigingsplaatsen aanwezigheid verantwoordelijke gebouwbeheer ja/nee/weet niet	P
	EISD1.15	Aandeel vestigingsplaatsen naar aanwezigheid beheersplannen, naar type beheersplan	% vestigingsplaatsen aanwezigheid beheersplan ja/nee/weet niet. Naar type beheersplan: globaal ontwikkelingsplan/beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu/globaal preventieplan/gebouwenbeheersplan.	P
	EISD1.16.1	Aandeel vestigingsplaatsen dat aan het meest recente inspectieverslag voldoet	% vestigingsplaatsen voldoen aan inspectieverslag: ja/nee/weet niet	P
	EISD1.16.2	Aandeel vestigingsplaatsen dat aan het meest recente brandweerverslag voldoet	% vestigingsplaatsen voldoen aan brandweerverslag: ja/nee/weet niet	P
	EISD1.17	Aandeel vestigingsplaatsen naar gebruik van type energiebron	% vestigingsplaatsen naar gebruik van gas, stookolie, elektriciteit, alternatieve energiebronnen: ja/nee	P
	EISD1.18.1	Aandeel vestigingsplaatsen waar een asbestinventaris aanwezig is	% vestigingsplaatsen waar een asbestinventaris aanwezig is: ja/nee/weet niet	P
	EISD1.18.2	Aandeel vestigingsplaatsen waar de asbestthematiek wordt opgevolgd	% vestigingsplaatsen opvolging asbestthematiek: ja/nee/weet niet	P
	EISD1.18.3	Aandeel vestigingsplaatsen waar er asbest aanwezig is	% vestigingsplaatsen asbest aanwezig: ja/nee/weet niet	P
	EISD1.18.4	Aandeel vestigingsplaatsen waar asbest aanwezig is en waar plannen zijn om tot asbestverwijdering over te gaan.	% vestigingsplaatsen asbest verwijderen: ja/nee/weet niet	P

SOD 2

“Het uitbouwen en onderhouden van een onderwijsnet-, beleidsdomein- en bestuursniveau-overschrijdende samenwerking om te komen tot een efficiënte realisatie en het optimaal gebruik van de onderwijsinfrastructuur, inclusief het multifunctioneel gebruik ervan”

Interventie	n.v.t	n.v.t	n.v.t	
Effect	EISD2.1.1	Aandeel vestigingsplaatsen waar er leegstand is	% vestigingsplaatsen leegstand: ja/nee	P

EISD2.1.2	Aandeel vestigingsplaatsen waar leegstand is, naar grootte van de leegstand	% vestigingsplaatsen enkele lokalen/volledig gebouw/meerdere gebouwen/alle gebouwen	P
EISD2.1.3	Aandeel vestigingsplaatsen waar leegstand is, naar de bruikbaarheid van de leegstand	% vestigingsplaatsen naar de bruikbaarheid van de leegstaande ruimte gemeten op 5 ptn likertschaal: volstrekt onvoldoende/onvoldoende/middelmatig/voldoende/zeker voldoende	P
EISD2.2	Aandeel vestigingsplaatsen waar lokalen en/of gebouwen op de vpl een andere bestemming kregen dan onderwijs	% vestigingsplaatsen andere bestemming: ja/nee	P
EISD2.3.1	Aandeel vestigingsplaatsen waar er buitenschools gebruik is van schoolgebouwen	% vestigingsplaatsen buitenschools gebruik: ja/nee	P
EISD2.3.2	Aandeel vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt, naar gebruiksfrequentie	% vestigingsplaatsen regelmatig/ occasioneel gebruik	P
EISD2.3.3	Gemiddeld aantal uren per week dat de gebouwen op de vestigingsplaats buitenschools worden gebruikt	Gemiddeld aantal uren per week	P
EISD2.3.4	Aandeel vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt naar type gebruikers die het gebouw buitenschools gebruiken	% vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt naar type gebruikers die het gebouw buitenschools gebruiken: de instelling zelf/andere onderwijsinstellingen/welzijns- en/of socio-culturele instellingen/ verenigingen/andere	P
EISD2.3.5	Aandeel vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt naar type activiteit bij buitenschools gebruik	% vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt naar type activiteit bij buitenschools gebruik: onderwijs en opleiding/studie/voeren naschoolse opvang/vergaderingen/feesten en bijeenkomsten/sport, spel of beweging/cultuurbeleving/cursussen/andere	P
EISD2.4.1	Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn	% vestigingsplaatsen geïntegreerd: ja/nee	P
EISD2.4.2	Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn, naar type functie waarmee de vestigingsplaats de site of het complex deelt	% vestigingsplaatsen geïntegreerd met: welzijnsinstelling/socio-culturele instelling/sportvoorziening/woningen/bedrijf, kantoor, overheidsinstelling/andere	
EISD2.4.3	Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn, waar er inhoudelijk wordt samengewerkt met deze functies	% vestigingsplaatsen inhoudelijke samenwerking: ja/nee	

EISD2.4.4	Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwcomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn, waar er ruimtes zijn die gemeenschappelijk worden gebruikt met deze functies	% vestigingsplaatsen gedeeld gebruik van lokalen: ja/nee	P
-----------	---	--	---

SOD 3

“Het ontwikkelen van een actieve ondersteunende en adviserende rol ten aanzien van scholen en inrichtende machten teneinde een optimaal concept voor een functionele en duurzame schoolinfrastructuur te kunnen realiseren”

Inter-ventie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Effect	EISD3.1	Aandeel vestigingsplaatsen waar recentelijk (< 5 jaar) een belangrijke nieuwbouw of modernisering werd uitgevoerd, naar evaluatiescore per dimensie	% vestigingsplaatsen naar evaluatie-dimensies (veiligheid, bouwfysieke staat, functionaliteit, comfort, belevingswaarde, kosten en schooldomein en -omgeving) en evaluatiescore over 5ptn likert schaal: volstrekt onvoldoende/onvoldoende/middelmatig/voldoende/zeker voldoende	P
	EISD3.2	Aandeel vestigingsplaatsen waar recentelijk (< 5 jaar) een belangrijke nieuwbouw of modernisering werd uitgevoerd, naar evaluatiescore per kwaliteitsitem totstandkoming gebouw	% vestigingsplaatsen naar kwaliteitsitems (bouwprogramma en projectdefinitie vertrekken vanuit pedagogisch project van de school, gemotiveerde selectie van architecten, ruimte voor participatie en inspraak, mogelijkheid om het project te evalueren) en evaluatiescore over 5ptn likert schaal: volstrekt onvoldoende/onvoldoende/middelmatig/voldoende/zeker voldoende	P

SOD 4

“Het uitbouwen van een regiefunctie in het licht van het opzetten en beheren van alternatieve financieringsvormen voor het wegwerken van de achterstand inzake realisatie van aangepaste onderwijsinfrastructuur”

Inter-ventie	OISD4.1	Aandeel vpl betrokken in DBFM	Aantal vpl betrokken in DBFM op 8 feb 2008	S
	OISD4.2	Bedrag aan toegewezen DBFM-middelen per vestigingsplaats en totaalbedrag	Bedrag investering zoals vermeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 24 nov 2006 (BS 15/01/2007)	S
Effect	EISD4.1	Aandeel van het bedrag op de wachtlijst dat wordt opgelost door het DBFM-project.	Aandeel (als % van het totaal bedrag op de wachtlijst) waarmee de wachtlijst van het gesubsidieerd onderwijs is afgenomen, toe te schrijven aan de inhaalbeweging schoolinfrastructuur	S

Onderscheidende variabelen

Onder- scheid- dend	OV1	Soort onderwijs	Soort onderwijs waartoe de vestigingsplaats behoort	S
	OV2	Onderwijsnet	Onderwijsnet waartoe de vestigingsplaats behoort	S
	OV3	Stedelijkheid	Gebiedsindeling van gemeenten volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (1 BHG, 2 Vlaams stedelijk gebied rond Brussel, 3 grootstedelijk gebied centrumgemeenten, 4 grootstedelijk gebied randgemeenten, 5 regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten, 6 regionaalstedelijk gebied randgemeenten, 7 kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau, 8 structuurondersteunend stedelijk gebied, 9 buitengebied)	S
	OV4	Provincie	Provincie waarin de vestigingsplaats ligt (West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, Antwerpen, Limburg + Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	S
	OV5	Maatschappelijke achterstelling	Positiebepaling van vestigingsplaatsen binnen de typologie van buurten in moeilijkheden uit de "Dynamische analyse van de buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten." Samengesteld door de K.U.Leuven, U.L.B en het Institut de Conseil et d'Etudes en Développement Durable (ICEDD) (Kesteloot e.a., z.j.).	S

Sommige indicatoren uit bovenstaande lijst (bijvoorbeeld het type gebouw, leegstand, naschools gebruik, aanwezigheid van beheersplannen, ...) hebben betrekking op eenvoudige meetobjecten en kunnen op eenvoudige wijze gemeten worden door ja/nee vragen of het gebruik van eenvoudige antwoordcategorieën. Veel meer aandacht moest echter worden besteed aan de meetprocedures voor indicatoren die betrekking hebben op abstract-complexe meetobjecten. In het bijzonder gaat het over het meten van de kwaliteit van de gebouwen, waarvan hierboven reeds werd aangetoond dat het omschrijven ervan een delicate en complexe aangelegenheid is. In het kader van de schoolgebouwenmonitor gebeurt dit door met behulp van meetschalen scores te gaan registreren op een set van evaluatiecriteria die verondersteld worden 'dekkend' te zijn voor de verschillende dimensies van het meetobject. De uiteindelijk weerhouden 7 dimensies en 48 evaluatiecriteria voor 'kwaliteit in schoolgebouwen', aangevuld met 5 criteria voor 'kwaliteit in de totstandkoming voor een schoolgebouw' staan aangegeven in onderstaande lijst.

Onder deze 48 kwaliteitscriteria worden verder twee subsets weerhouden.

- 15 van de 48 evaluatiecriteria worden beschouwd als basisvoorwaarden die indicatief zijn voor de vereisten met betrekking tot schoolgebouwen zoals deze in de schoolpactwet worden beschreven, namelijk dat deze voldoen aan de voorwaarden inzake hygiëne en woonbaarheid (zie supra). Deze werden in onderstaande lijst aangeduid in vet.
- 25 van de 48 evaluatiecriteria worden beschouwd als voorwaarden die indicatief zijn voor de nieuwe, hedendaagse vereisten die aan schoolgebouwen worden gesteld in het licht van veranderende onderwijsmethodieken, de nieuwe maatschappelijke eisen die aan de school worden gesteld en het streven naar meer sociale,

ecologische, economische en culturele duurzaamheid. Deze zijn aangeduid in cursief.

1. Veiligheid

De constructie is stevig en levert geen gevaar op voor instorting of instabiliteit	Het gebouw is goed beveiligd tegen brand	<i>Het gebouw is goed beveiligd tegen inbraak</i>
De gebouwen zijn veilig in gebruik (leuningen, glaspartijen, anti-slip, ...)	<i>De toegang tot het gebouw is beveiligd</i>	

2. De staat van de gebouwen

De buiten- en binnenmuren zijn in goede staat	De verwarmingsinstallatie is in goede staat	Het schrijnwerk is in goede staat
De daken zijn in goede staat	Verf of behang zijn in goede staat	De elektriciteitsvoorzieningen zijn in goede staat
De vloeren en plafonds zijn in goede staat	<i>Het gebouw is opgetrokken uit duurzame materialen</i>	De waterleidingen en afvoer zijn in goede staat
<i>Verwarming, verlichting en ventilatie gebeurt energiezuinig</i>		

3. Het gebruikscomfort

Er heerst een aangename temperatuur in de lokalen	De lokalen kunnen goed verlucht worden	De lokalen kunnen goed verlicht worden
<i>Er is een goed akoestisch comfort en weinig geluidsoverlast in de lokalen</i>		

4. De functionaliteit van de gebouwen

De gebouwen zijn groot genoeg	<i>De lokalen zijn voldoende flexibel en multifunctioneel te gebruiken</i>	<i>De gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap</i>
<i>De infrastructuur biedt een goede ruimtelijke ondersteuning voor het eigen (pedagogisch) project van de instelling.</i>	<i>De gebouwen beschikken over een duidelijke ruimtelijke structuur waarin men zich gemakkelijk kan oriënteren</i>	Het gebouw is voldoende bereikbaar voor alle type weggebruikers
<i>Waar nodig is er een goede integratie van ICT en vlotte toegang tot verschillende bronnen voor onderzoekswerk.</i>	De ligging van de lokalen tot elkaar is optimaal en laat een vlotte circulatie toe	Het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn

<i>Er is voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/leerkrachten</i>	Circulatie ruimtes en speelplaatsen laten voldoende toezicht op de leerlingen toe	<i>Lokalen geven zoveel mogelijk rechtstreeks uit op een (groene) buitenruimte</i>
<i>Er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten</i>	<i>Er is mogelijkheid om de infrastructuur vlot en veilig open te stellen voor derden in het kader van extra-scolaire activiteiten</i>	

5. De belevingswaarde van het gebouw

Het schoolgebouw heeft een aantrekkelijke vormgeving	<i>Het schoolgebouw biedt een stimulerende leer- en werkomgeving voor haar gebruikers</i>	<i>Het schoolgebouw heeft cultuurhistorische waarde</i>
<i>Het schoolgebouw is een uitnodigende plaats waar gebruikers zich goed en verbonden in kunnen voelen</i>	<i>In het schoolgebouw is er plaats voor kunst en artistieke expressie</i>	<i>Architecturale en natuurlijke elementen in het gebouw en op het domein hebben een didactische functie</i>
<i>De vormgeving van het schoolgebouw draagt de waarden waar de instelling voor staat betekenisvol uit</i>		

6. De kosten van het gebouw

<i>Vaste kosten (huur, afbetaling) liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	<i>Onderhoudskosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>	<i>Schoonmaakkosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>
<i>Energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte</i>		

7. Het schooldomein en de omgeving van de school

De onmiddellijke nabijheid van de instelling is voldoende verkeersveilig gemaakt	Er zijn voldoende andere functies (winkels, bibliotheek, sportfaciliteiten, ...) in de nabijheid van de school	<i>Het gebouw sluit zich niet af, maar staat juist in een open relatie ten opzichte van zijn ruimtelijke omgeving</i>
<i>Op het domein zijn voldoende natuurlijke elementen aanwezig (gras, bomen, ...)</i>		

8. Het totstandkomingsproces

Voldoende aandacht voor de opmaak van een goed uitgewerkt bouwprogramma	De gebruikers van het schoolgebouw zijn voldoende in de mogelijkheid gesteld om het project te evalueren en eventueel bij te sturen	Bij de totstandkoming van het project was er voldoende ruimte voor participatie en inspraak
Gemotiveerde selectie van architecten	De school heeft voldoende nuttig advies en ondersteuning gekregen	

4.5.2 Geldigheid en betrouwbaarheid van indicatoren en meetprocedures

Wat de vereiste van de *geldigheid* betreft, stellen we vast dat de meeste effectindicatoren terug te brengen zijn op de indicering van het begrip “kwaliteit in onderwijshuisvesting”. Het operationaliseren van een dergelijk abstract-complex begrip was een moeilijke aangelegenheid, maar door de omschrijving van het begrip ‘architectonische kwaliteit’ binnen verschillende perspectieven te bekijken, konden we komen tot een geldige operationele definitie, die het concept in zijn deeldimensies uiteenlegt. Een tweede aspect van geldigheid betreft de keuze tussen zogenaamde ‘objectieve’ en ‘subjectieve’ indicatoren. Objectieve indicatoren verwijzen dan naar de objectief meetbare fysieke aspecten van het gebouw, zoals het bouwjaar, de oppervlakte, de onderhoudskosten, bezettingsgraad, gebruiksratio’s, vaststelbare slijtage en braak, temperatuur, vochtigheidsgraad, Subjectieve indicatoren hebben betrekking op de perceptie van de kwaliteiten van het gebouw door de gebruikers (Preiser & Schramm, 2005: 16). In het geval van de schoolgebouwenmonitor werd zoveel mogelijk gezocht naar een complementariteit van subjectieve en objectieve indicatoren. Veel indicatoren berusten immers op subjectieve percepties van directies, zoals dit het geval is voor de beoordeling van de hierboven beschreven evaluatiecriteria. Andere indicatoren worden dan weer ingevuld met feitelijke gegevens, zoals de oppervlakte van het gebouw in m², het bouwjaar, het voldoen aan het meest recente inspectie- en/of brandweerverslag, de gebruikintensiteit,

Wat de *betrouwbaarheid* betreft gaat dit over het vermijden van toevalsfouten en de degelijkheid van de meetprocedure. Met betrekking tot het vermijden van toevalsfouten is het belangrijk dat we bij voldoende grote groepen van onderzoekseenheden gaan meten. In het kader van de schoolgebouwenmonitor werd echter gewerkt worden met de volledige populatie aan vestigingsplaatsen. Zonder eventuele non-respons in rekening te brengen veronderstelt de monitor dus 100% statistische betrouwbaarheid. Met betrekking tot de betrouwbaarheid van de meetprocedure gaan we hetzelfde meetobject meten via verschillende vragen. Indien we moeten vaststellen dat verschillende metingen telkens in dezelfde richting wijzen, dan draagt dit bij tot de betrouwbaarheid van het verkregen resultaat (Waege, 2006: 143). Ook in de schoolgebouwenmonitor wordt de kwaliteit in schoolgebouwen benaderd vanuit verschillende perspectieven: (1) een evaluatie van de algemene bruikbaarheid van verschillende types van lokalen over alle gebouwen samen op de vestigingsplaats, (2) een algemene evaluatie van de bruikbaarheid per apart gebouw op de vestigingsplaats, (3) een samengestelde evaluatie over meerdere evaluatie-items over alle gebouwen op de vestigingsplaats tegelijk.

4.6 Geldigheidsveld en onderzoekseenheden

Het geldigheidsveld of de populatie van het onderzoek, namelijk de verzameling van eenheden waarvoor de uitspraken gelden, kan worden afgebakend als:

De vestigingsplaatsen behorende tot alle onderwijsinstellingen, internaten en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) in de Vlaamse Gemeenschap en dit over alle soorten onderwijs en onderwijsniveaus met uitzondering van de hogescholen en het universitair onderwijs.

Uit de afbakening van het geldigheidsveld blijkt ten eerste dat de schoolgebouwenmonitor AGIO netoverschrijdend zal werken. Dit betekent dat naast het gesubsidieerd onderwijs ook het GO! tot het geldigheidsveld behoort. Ten tweede zijn ook de vestigingen van centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) en internaten in het geldigheidsveld opgenomen. Hoewel hun infrastructures niet als 'schoolgebouwen' in de strikte zin kunnen worden opgevat zal doorheen dit rapport toch de algemene term 'schoolgebouw' gebruikt worden om te verwijzen naar diverse vormen van onderwijsinfrastructures.

Het begrip 'vestigingsplaats' wordt door het departement Onderwijs en Vorming omschreven als: "*de fysieke locatie van een instelling (gebouw of gebouwencomplex), gevestigd op één adres*". Voortgaand op deze definitie kunnen we ervan uitgaan dat het begrip 'vestigingsplaats' het dichtst de ruimtelijke verschijningsvorm van de school benadert. Een vestigingsplaats is immers, in tegenstelling tot het begrip 'school', steeds verbonden met één uniek adres, bestaande uit een straatnaam, huisnummer, eventueel een bisnummer, postcode en gemeentenaam. Omgekeerd kan het wel zo zijn dat zich op een adres meerdere vestigingsplaatsen, meerdere hoofdstructures en zelfs meerdere scholen bevinden.

De populatie van de schoolgebouwenmonitor omvat in totaal 8482 vestigingsplaatsen van scholen. Deze 8482 vestigingsplaatsen situeren zich op 6521 verschillende adressen, verspreid over het Vlaamse en Brusselse grondgebied. Op 79% van die adressen bevindt zich maar één enkele vestigingsplaats. In het grootste deel van de gevallen vinden we dus een unieke relatie terug tussen adressen en vestigingsplaatsen: een enkele vestigingsplaats is gesitueerd op één enkele adres waar voor de rest geen andere vestigingsplaatsen op te vinden zijn. Een belangrijk bijkomend gegeven is dat naar schatting een vierde van de 8482 vestigingsplaatsen vestigingen zijn die geen eigen gebouwen ter beschikking hebben maar gebruik maken van de gebouwen van andere vestigingsplaatsen. Dit soort vestigingen komt vooral voor bij instellingen deeltijds kunst onderwijs (DKO) en volwassenenonderwijs. In de schoolgebouwenmonitor worden deze '2de gebruiker vestigingen' afzonderlijk behandeld.

Aangezien schoolgebouwen niet voor zichzelf kunnen spreken, is het noodzakelijk om ook de waarnemingseenheden van het onderzoek goed te omschrijven. In het geval van de schoolgebouwenmonitor zal het voor het merendeel van de indicatoren over *schooldirecties* gaan die bevestigd zullen worden, eventueel bijgestaan door een beheerder van de gebouwen of technisch directeur.

Tenslotte, wat de selectie van onderzoekseenheden betreft, hebben we er in de monitor voor gekozen om de volledige populatie van eenheden die deel uitmaken van het gebiedsveld te onderzoeken, namelijk 8482 eenheden. De vaststelling dat vandaag 97,63%, of 8247 van de 8444 vestigingsplaatsen in Vlaanderen bereikbaar zijn via e-mail, maakt het immers aanvaardbaar om directies te bevragen via internet- of web-surveys, zonder dat er al te grote dekkingsfouten optreden. Deze methode van dataverzameling laat toe om tegen een relatief lage kostprijs op een efficiënte manier toch grote groepen aan respondenten te bevragen (Heerwegh, 2001: 5; van der Werf, 2004: 6). Indien de populatie beperkt is en het geen noemenswaardige meerkost met zich meebrengt om deze in zijn volledigheid te bevragen, is dit natuurlijk altijd te verkiezen boven het werken met steekproeven. Aangezien het representativiteits- en generalisatieprobleem bij steekproeven zich hier niet stelt, biedt het bevragen van een volledige populatie, zonder evenwel rekening te houden met de vertekening die optreedt door eventuele non-respons, immers volledige statistische betrouwbaarheid.

4.7 Dataverzamelingsmethode

4.7.1 Surveyonderzoek (primaire data)

De vragenlijst

Het surveyonderzoek is de eerste methode van gegevensverzameling die zal gebruikt worden in het kader van de schoolgebouwenmonitor. Bij dit type onderzoek wordt in regel gebruik gemaakt van een gestandaardiseerde vragenlijst, worden een (groot) aantal personen face-to-face, telefonisch, schriftelijk of via het web ondervraagd, en worden de antwoorden numeriek verwerkt met behulp van statistische methoden (Carton, 2001: 10). Met surveyonderzoek verzamelen we de *primaire gegevens* die noodzakelijk zijn om invulling te geven aan de indicatoren die hierboven werden opgesomd.

De gestandaardiseerde vragenlijst die gebruikt zal worden in het kader van de schoolgebouwenmonitor is opgenomen als bijlage bij deze tekst. Ze bestaat uit drie grote delen.

- In een *eerste deel* wordt de kwaliteit bevraagd van de schoolgebouwen op de vestigingsplaats. Om capaciteitsproblemen bloot te kunnen leggen wordt eerst gevraagd naar het aantal aanwezige en noodzakelijke lokalen. Aansluitend wordt ook gepeild naar de bruikbaarheid van de verschillende types lokalen. Daarna wordt er gevraagd om de verschillende gebouwen op de vestigingsplaats te beschrijven. Volgende kenmerken komen hierbij aan bod: oppervlakte, bouwjaar, verbouwjaar, aantal verdiepingen, hoofdbestemming, gebouwtype, eigendomstatus, gebruikte energiebron en maatregelen met betrekking tot energiezuinigheid. Er werd ook gevraagd om een algemene kwaliteitsbeoordeling per gebouw te geven. In een laatste vraag komen we bij de eigenlijke evaluatie terecht. Aan de hand van 48 evaluatie-items wordt gepeild naar de beoordeling die de directies geven aan de gebouwen op de vestigingsplaats. Deze items zijn onderverdeeld in zeven dimensies: veiligheid,

- bouwfysiske staat, functionaliteit, comfort, belevingswaarde, kosten en schooldomein en -omgeving.
- In een tweede deel wordt gepeild naar het *gebruik* van de gebouwen. In een eerste vraag wordt er gepeild naar de volledige of gedeeltelijke leegstand van gebouwen op de verschillende vestigingsplaatsen. Daarna wordt er gevraagd naar de omvang en de aard van het na- en voorschools gebruik van schoolgebouwen door derden. Tenslotte wordt in een laatste vraag gepeild naar de eventuele ruimtelijk integratie van het gebouw in een ruimer complex.
 - In een derde deel tenslotte worden enkele vragen gesteld omtrent het *beheer* van de gebouwen. Er wordt gevraagd naar de aanwezigheid van een gebouwenbeheerder, beheersplannen, of het gebouw is aangepast aan het verslag van de inspectie en/of de brandweer; er wordt gepeild naar het beheer inzake asbest en er wordt aandacht besteed aan de wijze waarop bouwprojecten tot stand zijn gekomen. Met betrekking tot deze laatste wordt bevestigd in hoeverre (1) het nieuwe project aan de oorspronkelijke verwachtingen kan voldoen en (2) er is voldaan aan kwaliteitsvoorwaarden bij de totstandkoming. Tenslotte wordt in een laatste vraag gepeild naar de mogelijkheid om vlot bestaande schoolgebouwen aan te kopen.

Er worden twee types van vragen gebruikt in de vragenlijst. Ten eerste zijn er de vragen over feiten die betrekking hebben op de fysieke kenmerken van het schoolgebouw en feitelijke aspecten van het gebruik en beheer ervan. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het aantal aanwezige klaslokalen, het aantal uren dat het schoolgebouw wordt opengesteld voor derden, of er leegstand is, het type instelling waarmee een site wordt gedeeld, of er asbest aanwezig is, Ten tweede zijn er de zogenaamde 'perceptievragen'. Het gaat hier om vragen waarbij de respondent impliciet een oordeel moet uitspreken over zaken die hem aanbelangen en betrekking hebben op het subjectieve oordeel over een situatie waarin men verkeert (Billiet, 2006: 232). Dit laatste type van vragen wordt veelvuldig gebruikt in de vragenlijst, meer bepaald bij het meten van de belangrijkste effectindicator, namelijk de kwaliteit van de schoolgebouwen.

De vragenlijst werd ook van een *korte toelichting* voorzien waarin aandacht wordt gegeven aan een aantal instructies die men moet volgen bij het invullen, wie de vragenlijst best invult, wat de medewerking aan het onderzoek oplevert voor de respondent, een inschatting van de tijdsduur voor het invullen van de vragenlijst en een aantal contactgegevens (contactpersoon, telefoonnummers) waardoor men terecht kan bij iemand indien men bijkomende vragen heeft.

Tenslotte werd de vragenlijst ook uitgetest bij een groep directies, die de doelgroep van het onderzoek vormt. Hierbij werd er gekozen voor het 'participerend testen'. Begin mei en begin juni 2007 werd er in een tijdsperiode van enkele weken aan 23 directies van scholen in Vlaanderen een ontwerpversie van vragenlijst voorgelegd met de vraag deze grondig te evalueren op vlak van volledigheid, relevantie, begrijpbaarheid en tijdsinvestering en deze evaluatie naderhand met de onderzoeker te bespreken tijdens een interview. De resultaten van de testinterviews leidden uiteindelijk tot enkele belangrijke aanpassingen in de vragenlijst.

Methode van dataverzameling

Vooral het enquêteren via internet lijkt over belangrijke troeven te beschikken om gebruikt te worden in het kader van de schoolgebouwenmonitor. Voor alle duidelijkheid wordt hiermee het websurvey of 'Computer Aided Web Interviewing' (CAWI) bedoeld, waarbij van de respondent wordt verwacht dat deze zich via een toegestuurde uitnodigingsmail en een link toegang verschafft tot een elektronische vragenlijst die op een server werd geplaatst, deze invult en vervolgens terugstuurt (Heerwegh, 2001: 3).

Ondanks enkele risico's kunnen er in het geval van de schoolgebouwenmonitor toch heel wat argumenten naar voor worden gebracht om te kiezen voor websurvey.

- De kostprijs per additionele eenheid is in het geval van websurvey laag, waardoor het mogelijk wordt om de volledige populatie aan vestigingsplaatsen in Vlaanderen te bevragen, zelfs indien er meerdere herinneringsmails nodig zijn.
- Er is het voordeel van digitale 'routing' of het automatisch doorverwijzen bij het invullen van de vragenlijst.
- Hoewel het risico op lage respons hoger zou zijn dan bij andere dataverzamelingstechnieken (Carton, 2001: 28) zijn de verwachtingen bij de gerichte doelgroep, wat het geval is bij onze schooldirecties, toch positief (van der Werf, 2004: 4).
- De anonimiteit is gewaarborgd wat ook blijkt uit de vaststelling dat onlinesurveys, in vergelijking tot face-to-face interviews minder te lijden zouden hebben onder sociaal wenselijke antwoorden en daardoor 'eerlijker' zouden zijn (Gray, 2004: 109; Comley, 2002.: 3, van der Werf, 2004: 4).
- Het stellen van moeilijke kennisvragen wordt bij websurvey als ongunstig geëvalueerd (Carton, 2004: 28), maar zal in de schoolgebouwenmonitor vermeden worden door zoveel mogelijk beroep te doen op secundaire data.
- Een ander negatief punt zijn eventuele problemen met dekkingsgraad en steekproeftrekking (Carton, 2001: 29), maar zoals hierboven reeds vermeld, zijn deze niet van toepassing op de schoolgebouwenmonitor, aangezien vrijwel de volledige populatie waarnemingseenheden via e-mail bereikbaar is. Dit maakt het uitvoeren van websurvey zinvol.

Hoewel het gebruik van websurvey heel wat troeven heeft, moeten we erkennen dat de taakbelasting bij het invullen van de vragenlijst voor de respondent vrij hoog zal zijn. Een hoge taakbelasting maakt het risico reëel dat de respondent gefrustreerd raakt en vroegtijdig afhaakt, wat nadelig is voor de uiteindelijke respons. Dit is eens te meer een risico als we rekening houden met de reeds hoge planlast waarmee schooldirecties geconfronteerd worden en het gebrek aan administratief personeel (McKenzie e.a., 2004: 33). Daarom werden verschillende maatregelen genomen om de respons te verhogen. Voorbeelden hiervan zijn (1) het benadrukken van een 'belangrijk' en 'officieel' opdrachtgeverschap, onder meer door de vragenlijst te laten vergezellen van een aanbevelingsbrief van de toenmalige minister van Onderwijs en Vorming, Frank Vandembroucke. (2) Een voorafgaandelijke aankondiging van het onderzoek in het infokanaal 'Schooldirect' en de website van AGIO. (3) Er wordt benadrukt dat de scholen persoonlijk belang hebben bij hun medewerking. (4) Er werd zoveel mogelijk zorg besteed

aan een aantrekkelijke vormgeving van de onlinevragenlijst. (5) Na de eerste uitstuur van de vragenlijst werd er nog gewerkt met twee herinneringsmailings ter attentie van diegene die nog niet antwoordden. Er werd ook nog een derde maal herinnerd met behulp van een telefonische contactname.

Ook al proberen we het risico op non-respons zoveel mogelijk te beperken, het is erg onwaarschijnlijk dat alle aangeschreven directies participeren. Er zal dus altijd een (vrij groot) percentage non-respons optreden. Dit is problematisch aangezien men niet mag aannemen dat de non-respons toevallig is en dus geen effect heeft op de onderzoeksresultaten. In veel gevallen is er wel een samenhang tussen weigeringen, de aard van het onderwerp en kenmerken van respondenten (Billiet & Carton, 2006: 311). Daarom werd ook de non-respons aan een onderzoek onderworpen. Dit gebeurde als volgt.

- Er werd een vergelijking doorgevoerd tussen respons en non-respons op basis van frequentieverdelingen over variabelen die ook binnen de populatie gekend zijn. In het bijzonder gaat het hier over volgende variabelen: soort onderwijs, provincie, onderwijsnet, stadsgewesten, ligging in achtergestelde buurten, financieringswijze. Bij eventuele verschillen in de frequentieverdelingen kan dan bij de respons een herweging van de resultaten doorgevoerd worden.
- Bij een pertinente weigering om mee te werken werden de weigeraars tijdens een laatste telefonische contactname uitgenodigd om kort enkele vragen te beantwoorden over de reden van niet-deelname. Daarenboven werd ook kort ad hoc gepeild naar de kwaliteit van hun schoolgebouw. Deze bijkomende gegevens uit non-respons onderzoek kunnen eveneens gebruikt worden bij een vergelijking tussen respondenten en non-respondenten.

Voor de uitvoering van de dataverzameling via websurvey werd beroep gedaan op de diensten van een gespecialiseerd onderzoeksbureau. Dit bureau stond in voor de programmering van de vragenlijst op het web, het uitvoeren van het eigenlijke websurvey door middel van het uitsturen van mails en het sturen van herinneringen via mail en een telefonische contactname, het databeheer van de doorgestuurde gegevens en het aanmaken van een gecleande dataset met bijbehorend codeboek.

De dataverzameling in het kader van het surveyonderzoek liep van november 2007 tot maart 2008.

Respons en gegevenskwaliteit

*Er werd een respons bereikt van 57,5% of **4877** van de 8482 vestigingsplaatsen in Vlaanderen, hierin zijn ook de vestigingen zonder eigen gebouw begrepen (de '2de gebruiker' vestigingen).*

*Met uitzondering van de '2de gebruiker vestigingen', hebben alle resultaten van de monitor echter betrekking op de respons die bereikt werd bij vestigingen met eigen gebouwen ter beschikking. Hierbij gaat het om een totaal van **3618** vestigingsplaatsen.*

Hoewel deze respons vrij hoog is voor onlinesurvey, werden we ook geconfronteerd met een *unit non-respons* van 42,5%, wat het risico op niet-representatieve resultaten reëel maakt. De controle op de representativiteit van de responsgroep gebeurde op twee manieren. Ten eerste werd de afwijking van de responsgroep ten opzichte van de populatie gecontroleerd over zes contextvariabelen. Uit deze controle bleek de responsgroep onvoldoende representatief voor de populatie. Daarom werd ervoor gekozen om een weging door te voeren ten einde de representativiteit ten opzichte van de populatie te herstellen. Ten tweede werd een non-responsonderzoek uitgevoerd waaruit andermaal bleek dat de scores binnen de responsgroep in negatieve zin afweken van de non-responsgroep en dit voor een beperkte selectie van controlevariabelen die rechtstreeks peilen naar de kwaliteits- en gebruiksaspecten van schoolgebouwen. De mogelijkheden om aan dit laatste representativiteitsprobleem tegemoet te komen zijn echter (zeer) beperkt, waardoor we ons moeten beperken tot de algemene vaststelling dat de resultaten uit de monitor voor bepaalde aspecten waarschijnlijk een *overschatting* van de gestelde problematiek laten zien. Nochtans kan dit bezwaarlijk een zwakte van het onderzoek worden genoemd. Ondanks alle responsverhogende technieken is het optreden van non-respons jammer genoeg quasi inherent aan kostenefficiënte online dataverzamelingstechnieken, waarbij de medewerking van de scholen niet verplicht is. Gezien de randvoorwaarden waarbinnen de dataverzameling is gebeurd -met beperkt budget en vrijwillige medewerking-, pleit het juist in het voordeel van de monitor dat er nog steeds een goede respons werd behaald en dat we tenminste op de hoogte zijn van eventuele vertekeningen.

Bij de non-responsgroep werd ook gepeild naar de redenen voor niet-deelname aan het online surveyonderzoek. De overgrote meerderheid (86,3%) haalde tijdsgebrek als reden aan om niet aan het onderzoek deel te nemen en 55% van de respondenten haalde de hoge planlast als reden aan. Deze antwoordmogelijkheden zijn alleszins meer vertegenwoordigd dan deze die wijzen op een te geringe kennis over het schoolgebouw (20%), een te geringe betrokkenheid (8,4%) of een gebrek aan vertrouwen in het nut van deelname (11%). Bezorgdheid om een te grote openheid ten aanzien van de overheid of het negatieve advies van derden speelde vrijwel niet als motivatie. Voor 27% van de respondenten gelden ook andere redenen dan degene opgenomen in de antwoordmogelijkheden (tabel 1).

Deze resultaten zijn wellicht illustratief voor reeds gekende problemen die opduiken bij bevragingen van onderwijsinstellingen. De cijfers wijzen erop dat men in principe de noodzakelijk informatie wel wil doorgeven, maar dat de tijd ontbreekt en, in mindere mate, de planlast reeds te zwaar doorweegt om consequent aan surveys deel te nemen, ook al worden deze op overheidsinitiatief uitgevoerd.

Naast de *unit non-respons* werden we ook geconfronteerd met *item non-respons*, ten gevolge van niet of onvolledig beantwoorde vragen. De *item non-respons* is bepalend voor de datakwaliteit. Indien de datakwaliteit laag is, kan dit de betrouwbaarheid en geldigheid van de resultaten danig beïnvloeden. Voor de meeste vragen uit het surveyonderzoek is de datakwaliteit hoog, met *item non-respons* scores van 5 tot 10%. Voor enkele vragen die betrekking hadden op beschrijvende data (bijv. aantal beschikbare lokalen, of m² oppervlakte van gebouwen) lag de *item non-respons* echter een stuk hoger en was deze in bepaalde gevallen ook te wijten aan een systematische registratie-

fout. Gelukkig bleek dit probleem zich hoofdzakelijk voor te doen bij 2de gebruikers vestigingen, waardoor deze hierna apart behandeld kunnen worden, met inbegrip van een beperkte imputatie van gegevens.

Tabel 1 – Redenen door directies aangehaald om niet deel te nemen aan het onderzoek (n = 242)

Redenen	Aantal antwoorden	%	% respondent
Wenst informatie niet te delen met overheid	3	1%	1%
Te weinig kennis over mijn schoolgebouw	53	10%	20%
Te weinig betrokken	22	4%	8%
Ik zie het nut niet in van deelname	29	5%	11%
Geen tijd	227	41%	86%
Te hoge planlast	145	26%	55%
Het werd me afgeraden om mee te werken	4	1%	2%
Andere	72	13%	27%
Totaal	555	100%	211%

Hoewel de representativiteitsproblematiek in zekere mate speelt in het geval van de monitor, is uit de analyse gebleken dat de beschikbare gegevens wel erg consistente resultaten laten zien. Zo hebben we kunnen vaststellen dat kwaliteitsmetingen over de drie weerhouden perspectieven, namelijk (1) de algemene bruikbaarheid van elk apart gebouw op de vestigingsplaats, (2) de algemene bruikbaarheid van lokalen per lokaaltype en (3) de evaluatie van alle gebouwen en lokalen op de vestigingsplaats, gemeten over 7 dimensies en 48 evaluatie-items; onderling sterk correleren, wat bijdraagt tot de betrouwbaarheid van de algemene beeldvorming over de kwaliteit van schoolgebouwen in Vlaanderen.¹⁰

4.7.2 Ambtelijke databanken (secundaire data)

In het kader van de schoolgebouwenmonitor werd geput uit vier bestaande (ambtelijke) databanken of gegevenslijsten als bron voor secundaire data. Deze zijn:

- *De instellingendatabank van het dept. Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid*: deze databank is de referentiedatabank van de monitor. Ze bevat de operationele omschrijving van alle onderzoeks- en waarnemingseenheden, zoals adressen, naam van respondenten en school- en vestigingsplaatsnummers.

¹⁰ We komen tot een sterke samenhang tussen de drie perspectieven, met correlatiecoëfficiënten tussen 0,57 en 0,64. Als unieke waarde voor samenhang tussen de drie perspectieven, komen we tot een hoge cronbach's alpha van 0,825; wat dus hoger ligt dan de kritische grens van 0,7. We kunnen dus besluiten dat, door welk perspectief of welke 'bril' men de thematiek van kwaliteit in schoolgebouwen ook bekijkt, de metingen consistente resultaten opleveren.

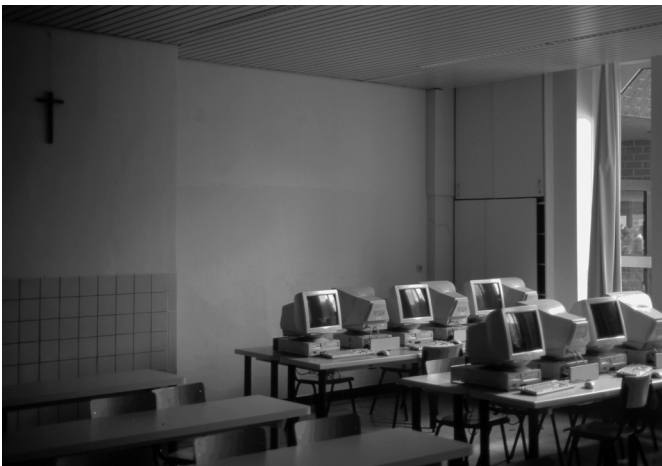
- *De administratieve databank van AGION, 'DINA 2002'*: deze administratieve databank bevat een omvangrijk geheel aan gegevens over de subsidies die vanaf 2002 door AGION aan scholenbouwprojecten in Vlaanderen werden toegekend, en dit voor het gesubsidieerd vrij en officieel onderwijs.
- *Vestigingsplaatsen die betrokken zijn in het DBFM-project van het agentschap (AGION)*: deze lijst bevat de vestigingsplaatsen die op het tijdstip van dataverzameling betrokken waren in het DBFM-project (Selectiecommissie DBFM-scholenbouwprojecten, 2006: 29-35).
- *Databank van 'buurten in moeilijkheden' van de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie*: deze databank bevat een classificatie van de statistische sectoren in de Belgische stadsgewesten naar graad van maatschappelijke achterstelling. Deze classificatie gebeurde op basis van het onderzoek: *Dynamische analyse van de buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten* (Kesteloot e.a., z.j.).

Op basis van unieke school- en vestigingsplaatsnummers uit de instellingendatabank van het dept. Onderwijs en Vorming kon per vestigingsplaats een *unieke code* geconstrueerd worden. Deze unieke codes, en in bepaalde gevallen ook de adresgegevens, werden vervolgens gebruikt om de gegevens uit andere databanken én de gegevens uit het surveyonderzoek (primaire data) samen te voegen tot een bruikbare dataset aan gegevens waarmee we de nodige statistische bewerkingen konden uitvoeren.

4.8 Rapporteringswijze

Een eerste deel van de rapportering omvat de resultaten van de monitor per strategische doelstelling met alle indicatoren zoals ze hierboven werden beschreven. In de rapportering wordt telkens aanduiding gegeven van de (1) indicator die besproken wordt, (2) de vaststellingen en (3) de bijbehorende cijfergegevens in een grafiek.

In een tweede deel worden de belangrijkste indicatoren bestudeerd in het licht van enkele onderscheidende variabelen. Volgende variabelen worden weerhouden: (1) de kwaliteit van schoolgebouwen binnen de verschillende soorten onderwijs en onderwijsnetten, (2) de kwaliteit van schoolgebouwen in het licht van maatschappelijke achterstelling ('buurten in moeilijkheden'), (3) kwaliteit van schoolgebouwen naar provincie, (4) kwaliteit van schoolgebouwen naar de gebiedsindeling van het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen (RSV).

5

Resultaten per strategische doelstelling

5.1 De kwaliteit van de onderwijshuisvesting in Vlaanderen (SOD1)

5.1.1 Toegekende bouwsubsidies

OISD 1.1

Aandeel vestigingsplaatsen waarvoor subsidies werden toegekend

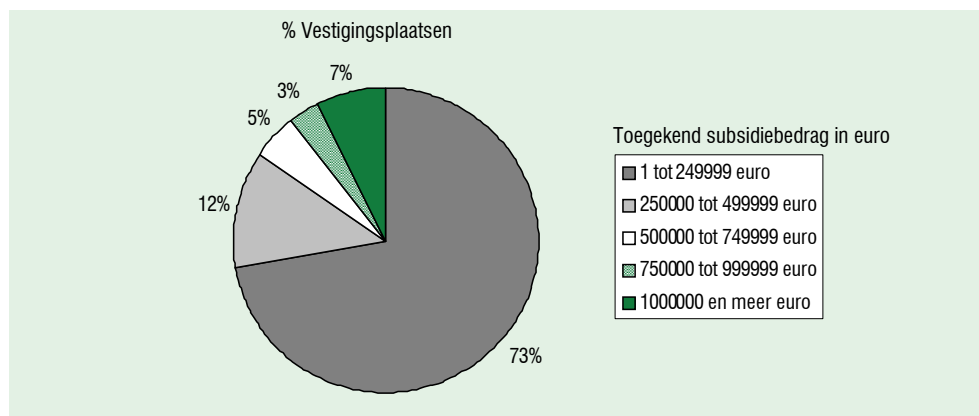
Aan 56% van de vestigingsplaatsen van internaten en scholen uit het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs werden in de periode 2002-2007 subsidies voor de financiering van bouwprojecten toegekend en dit voor een totaalbedrag van 753 mio euro, wat meteen de niet te onderschatten impact van de werking van het agentschap op het bestaande patrimonium illustreert.

OISD 1.2

Aandeel vestigingsplaatsen verdeeld over de grootte van de toegekende subsidiebedragen

Indicator OISD 1.2 toont aan dat het voor het merendeel van de vestigingsplaatsen om een relatief klein investeringsvolume ging. Voor 72% van de vestigingsplaatsen waren de toegekende bouwsubsidies lager dan 250.000 euro. In 20% van de gevallen ging het om een subsidie van 250.000 tot 1000.000 euro en in 7% ging het om een subsidiebedrag van meer dan 1000.000 euro (grafiek 1).

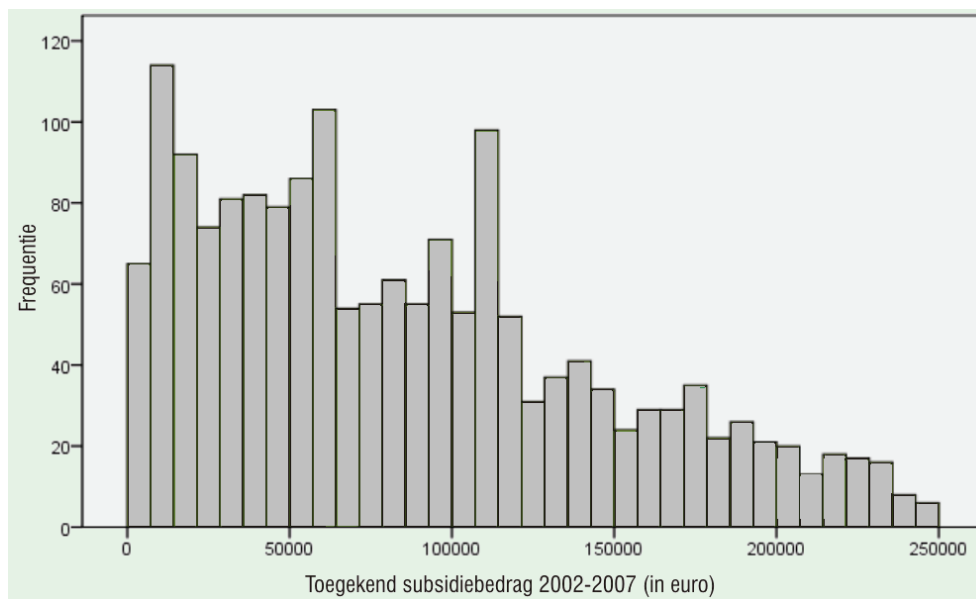
Grafiek 1 – Vestigingsplaatsen waarvoor subsidies werden toegekend naar subsidiebedrag, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Richten we de aandacht nu specifiek op de subsidies kleiner dan 250.000 euro, dan stellen we vast dat ook hier aan de meeste vestigingsplaatsen relatief kleine bedragen (< 50.000 euro) werden toegekend (grafiek 2).

Grafiek 2 – Verdeling van de vestigingsplaatsen over subsidiebedragen < 250.000 euro

OISD 1.3

Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestiging (enkel bij vestigingsplaatsen die subsidies hebben ontvangen)

Uit het voorgaande konden we opmaken dat de investeringsmiddelen voor scholenbouw over een groot aantal vestigingsplaatsen verdeeld worden, waarbij het voor het merendeel van de vestigingsplaatsen om eerder kleine subsidiebedragen gaat en slechts bij een minderheid om grote bedragen. Het gemiddeld toegekend subsidiebedrag over alle vestigingsplaatsen die subsidies hebben ontvangen bedraagt 289.692 euro per vestigingsplaats. Gezien de scheve verdeling van de vestigingsplaatsen over de subsidiebedragen, is de mediaan hier misschien een betere centrummaat. Deze bedraagt slechts 117.385 euro toegekend subsidiebedrag per vestigingsplaats.

OISD 1.4

Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestiging (bij alle vestigingsplaatsen)

Houden we bij de berekening van het gemiddeld subsidiebedrag ook rekening met de vestigingsplaatsen die geen subsidies hebben ontvangen, dan bedroeg het tussen 2002 en 2007 gemiddeld toegekend subsidiebedrag 166.654 euro per vestiging.

5.1.2 Beschrijving van het gebouwenpark

A. Omvang van het patrimonium

Met onderstaande indicatoren proberen we te komen tot een zo accuraat mogelijke schatting van de omvang van het schoolgebouwenpatrimonium in Vlaanderen.¹¹

EISD 1.1

Aantal vestigingsplaatsen in het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

In september 2007 waren er 8.482 vestigingsplaatsen van onderwijsinstellingen in Vlaanderen en Brussel waar er effectief les werd gegeven. Deze vestigingsplaatsen behoorden tot 4.103 onderwijsinstellingen. Per onderwijsinstelling vinden we dus gemiddeld 2,07 vestigingsplaatsen terug.

EISD 1.2

Aantal vestigingsplaatsen met eigen gebouwen ter beschikking

Een groot deel van deze vestigingsplaatsen zijn echter '2de gebruiker' vestigingen. Het gaat hier om vestigingsplaatsen die geen eigen gebouwen ter beschikking hebben, maar gebruik maken van de gebouwen van een andere (onderwijs)instelling. Vooral bij instellingen permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding komt dit relatief frequent voor. Met betrekking tot de omvang van het schoolgebouwenpatrimonium is het dus belangrijk om enkel rekening te houden met die vestigingen die een eigen gebouw ter beschikking hebben. Op basis van de cijfers uit de monitor komen we tot een schatting van 6.318 vestigingsplaatsen met eigen gebouwen.

EISD 1.3

Aantal aparte gebouwen per vestiging

Vervolgens richten we ons tot het aantal aparte gebouwen op de vestigingsplaatsen.¹² Per vestigingsplaats vinden we gemiddeld 2,59 aparte gebouwen terug. Een procentuele verdeling laat zien dat op 33% van de vestigingsplaatsen er slechts één gebouw staat. Op 67% van de vestigingsplaatsen staan er dus twee of meer gebouwen. Op 9% van de vestigingsplaatsen vinden we zelfs meer dan zes aparte gebouwen terug. Gebruiken we deze gegevens als basis voor een schatting van het totaal aantal schoolgebouwen in het Vlaams onderwijs, dan komen we tot een geschatte omvang van het patrimonium van 16.666 aparte gebouwen.

Zonder onderscheid te maken naar lokaaltype (gewone klaslokalen, turnzalen, vakloka-

¹¹ Het gaat hier inderdaad om een *schatting* van het patrimonium. Zoals hierboven reeds werd vermeld heeft de schoolgebouwenmonitor te kampen met een bepaald percentage unit- en item non-respons, waardoor voor een deel van de vestigingsplaatsen de noodzakelijke gegevens ontbreken. Hierdoor hebben we de totale omvang van het patrimonium noodzakelijkerwijs moeten schatten, en dit op basis van imputaties en extrapolaties van gegevens uit de responsgroep naar de populatie toe.

¹² In de monitor definiëren we een gebouw als elk volledig losstaand gebouw of duidelijk te onderscheiden vleugel van een gebouw op een vestigingsplaats. Indien er bijvoorbeeld aan een bestaand gebouw vele jaren later een aparte vleugel werd bijgebouwd die duidelijk te onderscheiden is van het oorspronkelijke gebouw, is dit als apart gebouw te beschouwen.

len, polyvalente ruimtes, etc.) stellen we verder vast dat een vestigingsplaats van een school gemiddeld 33 lokalen omvat. Gebruiken we deze gegevens voor de schatting van het totaal aantal lokalen, dan komen we op een totaal van 206.935 lokalen.

EISD 1.4

Aantal m² oppervlakte per apart gebouw op de vpl

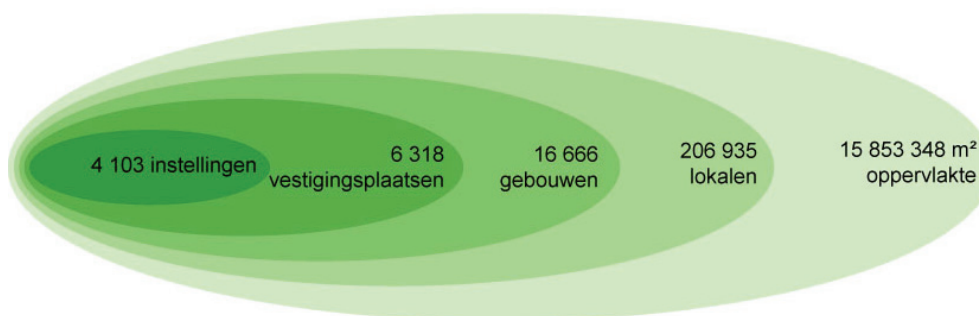
Uit de monitor blijkt dat de gemiddelde totale bruto-oppervlakte per apart schoolgebouw op een vestigingsplaats 850 m² bedraagt. De geschatte gebouwde oppervlakte per vestigingsplaats bedraagt gemiddeld 2.509 m².

EISD 1.5

Totale geschatte bruto-oppervlakte van het onderwijspatrimonium

Wat de totale oppervlakte van het schoolgebouwenpatrimonium in Vlaanderen betreft komen we tot een schatting van 15.853.348 m². Ondanks het feit dat het slechts om een schatting gaat, is het wel mogelijk dit cijfer te toetsen aan een vroegere telling uit 1986 van het vroegere Nationaal Waarborg Fonds voor Schoolgebouwen (NWF, 1986: 63) en een schatting uit 2001 (De Deene e.a., 2001) van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO).¹³ Op basis van deze tellingen schatte men de omvang van het gebouwenpark van het gewoon en buitengewoon basis en secundair gesubsidieerd vrij en officieel onderwijs respectievelijk op 9.831.220 m² voor de NWF-telling en 10.316.000 m² voor de schatting van het VITO. In de huidige monitor werd een oppervlakte van 11.007.812 m² becijferd. We kunnen enkel vaststellen dat de cijfers van eenzelfde grootteorde zijn. Het lijkt dan ook zijn minst gerechtvaardigd te stellen dat het schoolgebouwenpark in Vlaanderen zeer omvangrijk is en ettelijke miljoenen m² omvat (figuur 4).

Figuur 4 – De omvang van het schoolgebouwenpatrimonium in Vlaanderen

¹³ Deze telling maakte gebruik van de geschatte oppervlaktes per leerling uit het DIGO behoefteonderzoek uit 1998 (Leemans, 1998).

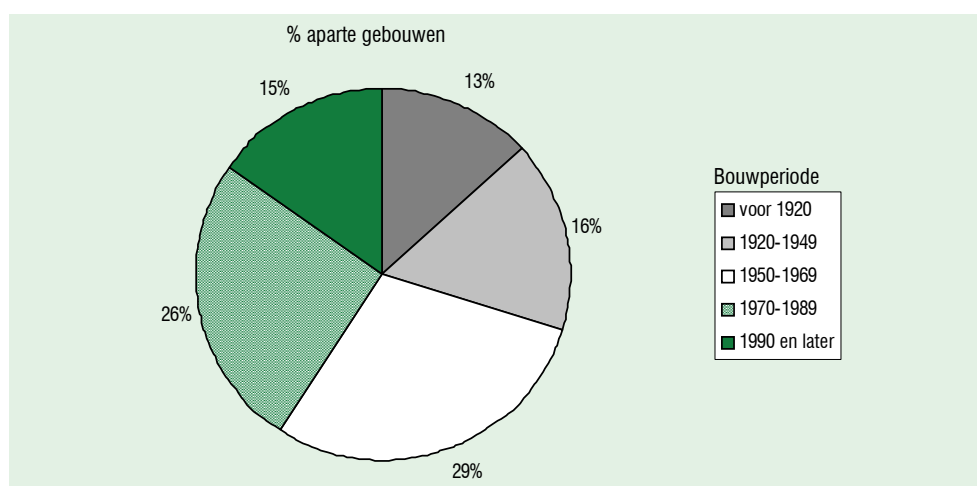
B. Ouderdom van het patrimonium

EISD 1.6

Aandeel aparte gebouwen naar de bouwperiode

Naast de omvang is de ouderdom van het schoolgebouwenpark een tweede belangrijke karakteristiek waarmee we de schoolgebouwen in Vlaanderen kunnen beschrijven. Uit grafiek 3 blijkt dat slechts een klein deel van het gebouwenpark (15%) uit echt recente gebouwen bestaat, gebouwd in de jaren 1990 en 2000. Meer dan de helft van de schoolgebouwen (55%) werd opgetrokken in de periode 1950-1990, waarvan 29% in de jaren 1950 en 1960 en 26% in de jaren 1970 en 1980. 16% van de gebouwen dateert van het interbellum en de jaren tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog (de periode 1920-1950). Het kleinste deel van de gebouwen tenslotte (13%) dateert nog van voor 1920. 71% van de schoolgebouwen in Vlaanderen werd dus na 1950 gebouwd en is minder dan 60 jaar oud.

Grafiek 3 – Aparte gebouwen op vestigingsplaatsen naar bouwperiode, in %

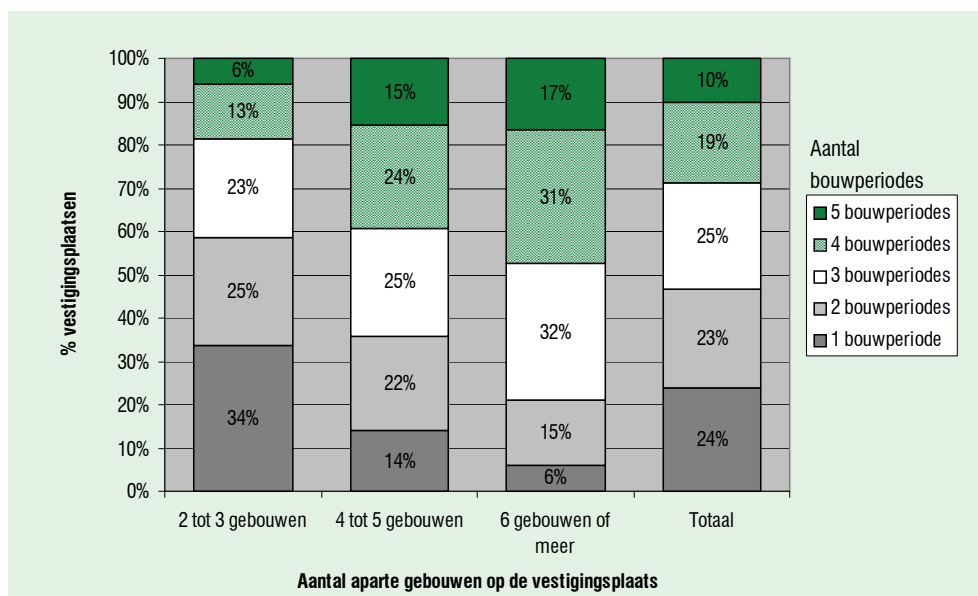

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Na de diversiteit in ouderdom over het gebouwenpark in zijn totaliteit onder de loep te hebben genomen, richten we ons vervolgens op de diversiteit in ouderdom op het niveau van de vestigingsplaatsen. Hierboven konden we reeds vaststellen dat er zich op 67% van de vestigingsplaatsen twee of meer gebouwen bevinden. De minst gecompliceerde situatie, 'één vestigingsplaats = één gebouw', doet zich dus maar op een derde van vestigingsplaatsen voor. Wat de bestaande diversiteit van de gebouwen betreft op vlak van ouderdom, gaan we na welke 'range' aan bouwperiodes we op vestigingsplaatsen met twee gebouwen of meer kunnen terugvinden.¹⁴

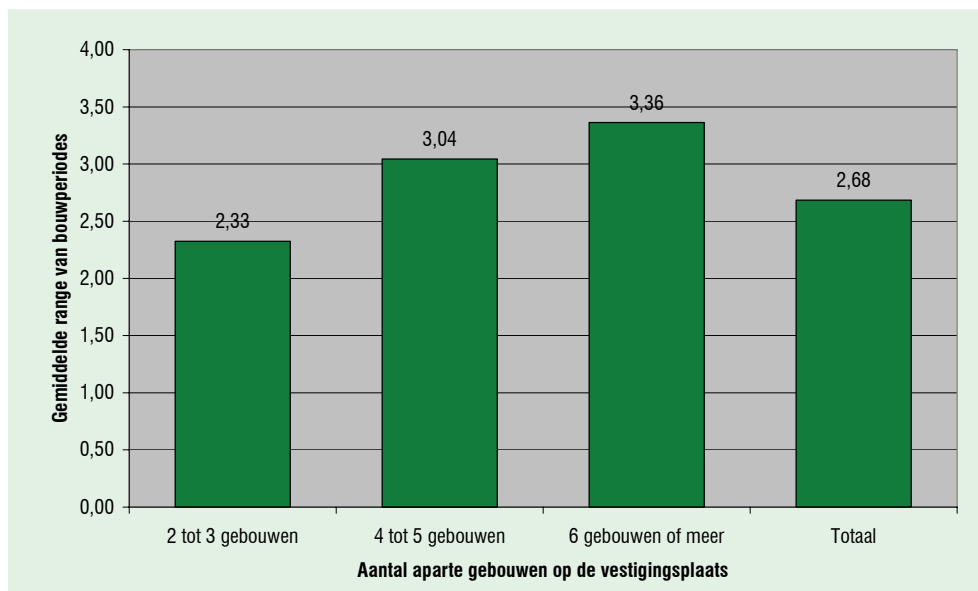
¹⁴ Met de range wordt hier het aantal bouwperiodes bedoeld die de gebouwen op één welbepaalde vestigingsplaats overspannen. De range werd berekend als het verschil tussen de maximaal teruggevonden bouwperiode op de vestigingsplaats en de minimaal teruggevonden bouwperiode.

Grafiek 4 – Vestigingsplaatsen naar het aantal aparte gebouwen en aantal bouwperiodes, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 5 – Gemiddeld range van bouwperiodes per vestigingsplaats naar het aantal gebouwen per vestigingsplaats

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

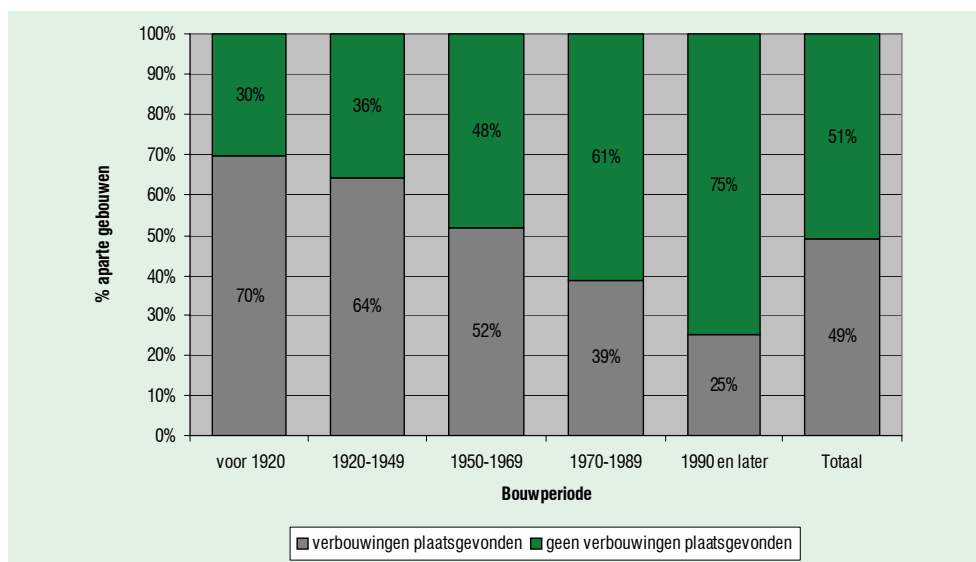
Uit grafiek 4 blijkt dat op 24% van de vestigingsplaatsen met twee of meer gebouwen, alle gebouwen tot dezelfde bouwperiode behoren. Op 76% van de vestigingsplaatsen dateren de gebouwen dus uit twee of meer verschillende bouwperiodes. Op 29% van de vestigingsplaatsen dateren de gebouwen zelfs uit vier of vijf verschillende bouwperiodes. Drukken we dit uit in gemiddelden (grafiek 5) dan stellen we vast dat er op de vestigingsplaatsen met twee of meer gebouwen gemiddeld 2,68 bouwperiodes worden overspannen. We stellen eveneens vast dat het aantal bouwperiodes dat overspannen wordt toeneemt naarmate zich meer aparte gebouwen op de vestigingsplaats bevinden. Dit toont aan dat schoolsites niet in één keer tot stand komen maar geleidelijk groeien. Ze bereiken hun uiteindelijke omvang na een vaak lange bouwgeschiedenis, waarin op gestelde tijden gebouwen en uitbreidingen worden bijgevoegd.

EISD 1.7

Aandeel aparte gebouwen naar de verbouwperiode

Een volgende indicator EISD 1.7 geeft informatie over eerder uitgevoerde grote verbouwingen en renovaties van bestaande schoolgebouwen en de periode waarin deze hebben plaatsgevonden. Uit grafiek 6 blijkt dat 49% van de aparte schoolgebouwen in Vlaanderen doorheen de jaren reeds een grote verbouwing of renovatie hebben ondergaan. We stellen verder vast dat de kans op een grondige renovatie of verbouwing stijgt naarmate de gebouwen ouder worden. Gebouwen die dateren van voor 1920 hebben in 70% van de gevallen in de loop der jaren een grondige verbouwing of renovatie ondergaan. Voor de gebouwen van na de Tweede Wereldoorlog bedraagt dit percentage respectievelijk 52% voor de gebouwen uit de jaren 1950 en 1960 en 39% voor de gebouwen uit de jaren 1970 en 1980. Van de meest recente gebouwen, van na 1990, heeft een vierde reeds een grondige verbouwing of renovatie ondergaan.

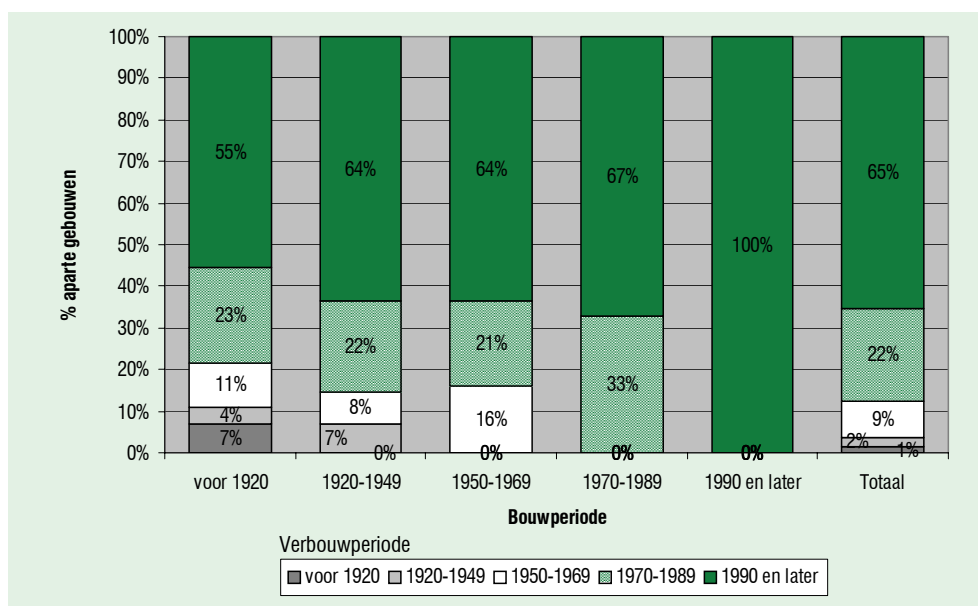
Grafiek 6 – Aparte gebouwen naar bouwperiode en reeds verbouwingen plaatsgevonden, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 7 toont verder aan dat 65% van de grondige verbouwingen en renovaties van de schoolgebouwen die momenteel in gebruik zijn, na 1990 gebeurde. 22% gebeurde in de periode 1970-1989 en 13% gebeurde voor 1970. Deze vaststellingen wijzen zeker op een intense renovatieactiviteit gedurende de laatste 17 jaar. Of deze intenser is dan in eerdere periodes is dan weer niet zeker. We hebben immers geen zicht op het aantal eerder gerenoveerde gebouwen dat ondertussen uit het gebouwenpark is verdwenen door afbraak, vervanging of verkoop.

Grafiek 7 – Aparte gebouwen naar bouwperiode en verbouwperiode, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

C. Gebouwtypes en -bestemmingen

EISD 1.8

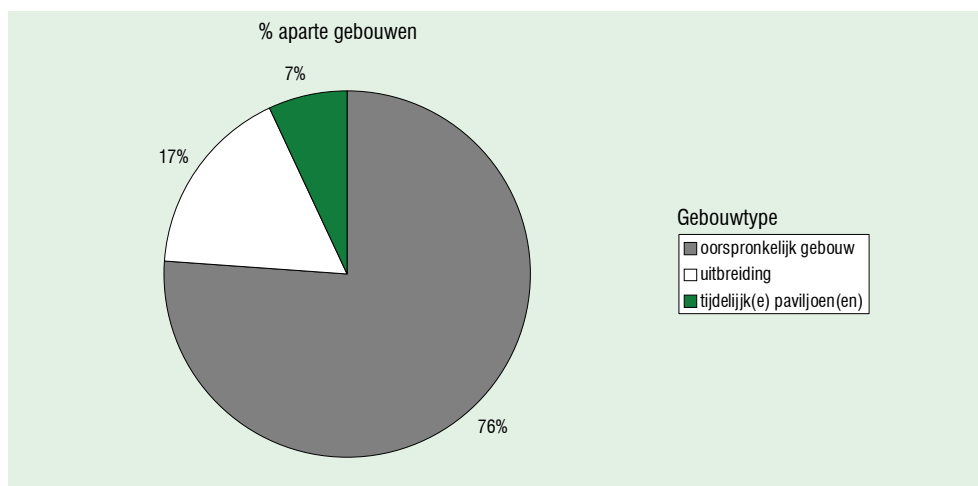
Aandeel aparte gebouwen naar gebouwtipe

Met betrekking tot de aard van de schoolgebouwen richt de volgende indicator zich op het type gebouw, namelijk of het om een (1) oorspronkelijk gebouw, (2) een uitbreiding, dan wel (3) een tijdelijk paviljoen gaat. Uit de grafiek 8 blijkt dat het overgrote deel van de schoolgebouwen (76%) oorspronkelijke gebouwen zijn. 17% zijn uitbreidingen van oorspronkelijke gebouwen en 7% van de gebouwen zijn tijdelijke paviljoenen.¹⁵ Hoewel maar 7% van de aparte gebouwen bestaat uit (clusters van) tijdelijke

¹⁵ In de vragenlijst werd de instructie meegegeven om meerdere aparte paviljoenen als één gebouw te beschouwen; indien de situatie zich voordeed waarbij er zich op de vestigingsplaats meerdere aparte paviljoenen bevonden. De statistiek geeft dus eigenlijk eerder het percentage clusters van paviljoenen aan dan werkelijke aparte constructies. Het percentage aparte constructies ligt waarschijnlijk dus hoger dan uit de statistiek blijkt.

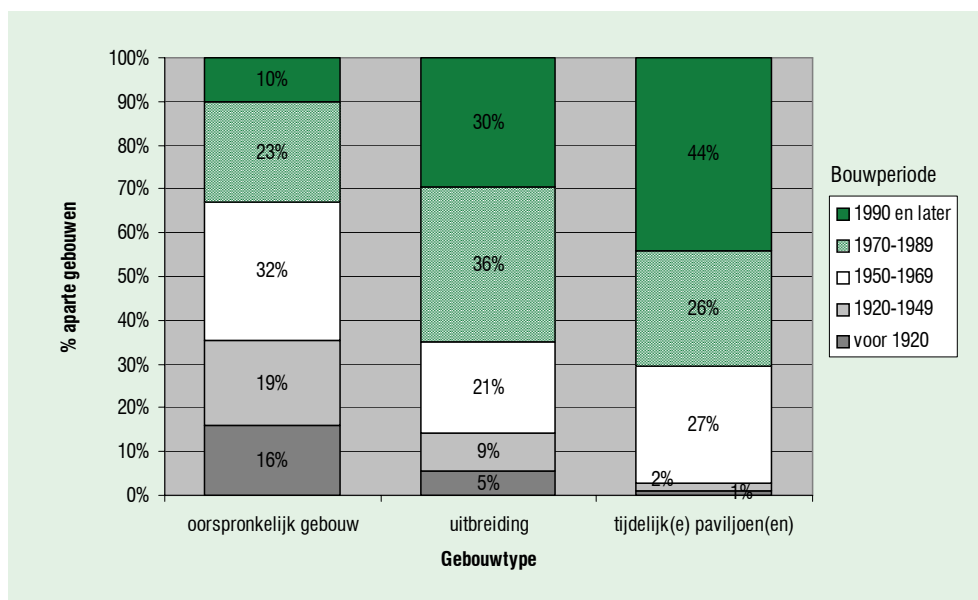
paviljoenen, blijkt het percentage vestigingsplaatsen waar gebruik wordt gemaakt van paviljoenen om leerlingen te huisvesten dubbel zo hoog te liggen: op 14% van de vestigingsplaatsen maakt men gebruik van tijdelijke paviljoenen.

Grafiek 8 – Aparte gebouwen naar bouwtype, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 9 – Aparte gebouwen naar bouwtype en bouwperiode, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

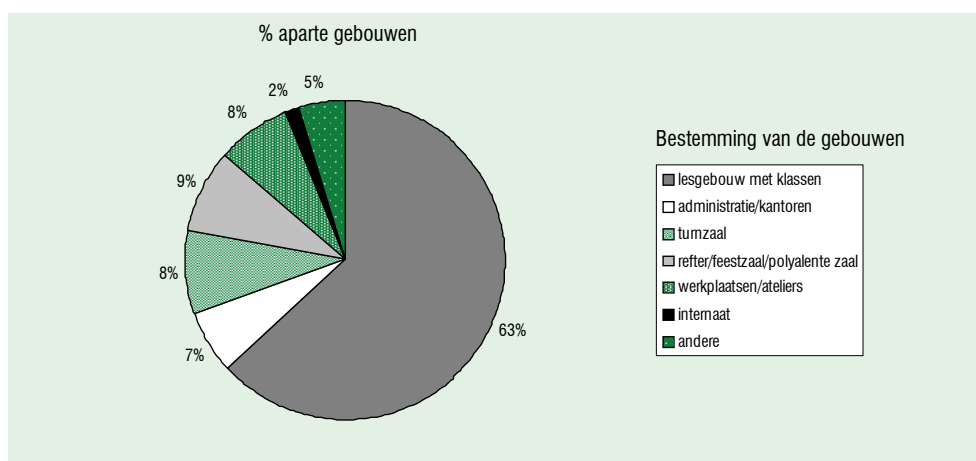
In grafiek 9 nemen we de samenhang tussen gebouwtype en de ouderdom van de gebouwen onder de loep. We stellen vast dat de uitbreidingen en zeker de tijdelijke paviljoenen voor het grootste deel in de meer recente bouwperiodes zijn gebouwd. Hoewel ons dit allerminst hoeft te verbazen, wijst dit eens te meer op de stapsgewijze groei van het gebouwenpark op veel vestigingsplaatsen: aan bestaande schoolgebouwen worden op latere datum uitbreidingen en paviljoenen toegevoegd. Van alle weerhouden gebouwtypes blijken de paviljoenen echter de jongste, wat terug te brengen is op hun karakter van flexibele unit met beperkte levensduur. Opvallend is echter dat een relatief groot deel van dergelijke paviljoenen niet erg tijdelijk blijkt te zijn. Zo zou 27% nog dateren uit de jaren 1950 en 1960. 26% zou dateren uit de jaren 1970 en 1980. Heel wat van deze constructies hebben blijkbaar een permanent karakter gekregen.

EISD 1.9

Aandeel aparte gebouwen naar bestemming

Een tweede indicator voor de aard van de gebouwen richt zich op de bestemming van de gebouwen. Uit grafiek 10 blijkt dat het grootste deel van de schoolgebouwen in Vlaanderen uit de typische lesgebouwen met klaslokalen bestaat, namelijk 63% van het totaal. 7% van de gebouwen heeft als bestemming administratie/kantoren, 8% zijn turnzalen, 9% eet-/feestzalen of polyvalente zalen, 8% zijn werkplaatsen of ateliers, 2% internaatgebouwen en 5% is niet gespecificeerd en valt onder de categorie 'andere'.

Grafiek 10 – Aparte gebouwen naar hoofdbestemming van het gebouw, in %

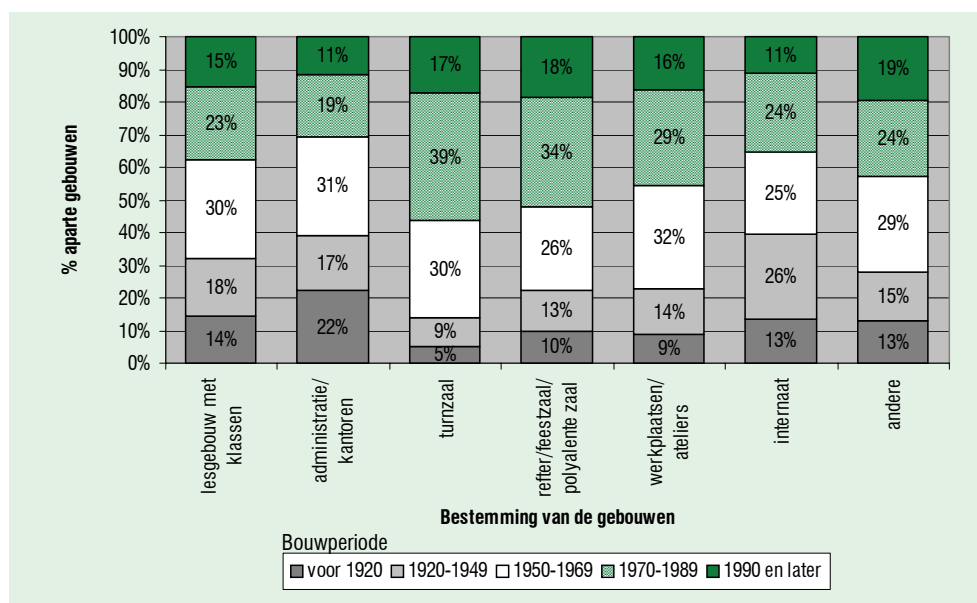

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een laatste analyse (grafiek 11) tenslotte laat de samenhang zien tussen de bestemming van de gebouwen en de bouwperiodes waarin ze werden opgetrokken. We stellen vast dat, in tegenstelling tot lesgebouwen met klassen, die betrekkelijk gelijkmatig over alle bouwperiodes zijn verdeeld, turnzalen en eetzalen/feestzalen/polyvalente zalen en werkplaatsen/ateliers vooral in latere periodes werden (bij)gebouwd. De gebouwen met

als bestemming kantoren/administratie en internaten zijn dan weer voor een groot deel oudere gebouwen. De cijfers tonen aan dat vestigingsplaatsen ook een geleidelijke *functionele* ontwikkeling kennen. Eerst worden lesgebouwen opgetrokken, terwijl pas in een latere periode er een grotere functionele differentiatie in gebouwen komt door de inplanting van eetzaal, polyvalente zalen, ateliers en turnzalen.

Grafiek 11 – Aparte gebouwen naar hoofdbestemming van het gebouw en de bouwperiode, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

5.1.3 Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark

A. Evaluatie van de algemene bruikbaarheid per apart gebouw

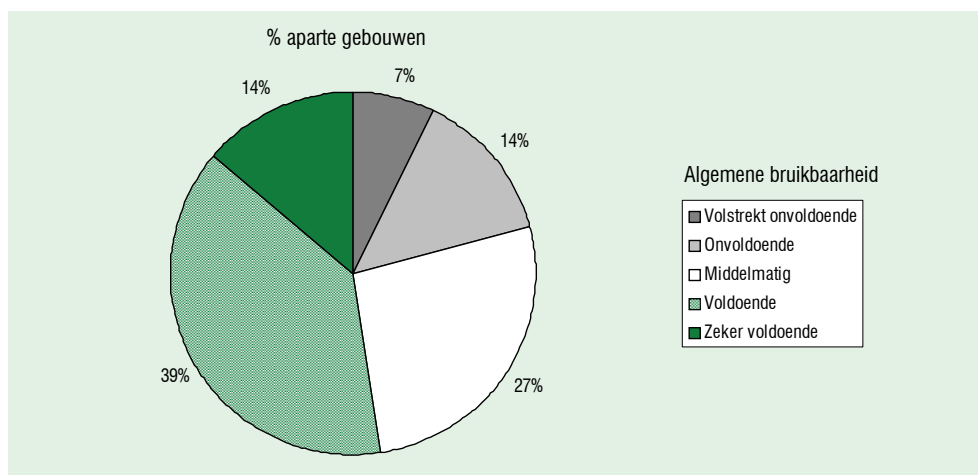
EISD 1.10

Aandeel aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid van het gebouw

De algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen op vestigingsplaatsen is het eerste perspectief van waaruit we de kwaliteit van het schoolgebouwenpark in kaart brengen.

Uit grafiek 12 blijkt dat 21% van de aparte schoolgebouwen als onvoldoende of volstrekt onvoldoende bruikbaar wordt beoordeeld. 27% van de gebouwen wordt als middelmatig bruikbaar geëvalueerd en 53% wordt als voldoende of zeker voldoende geëvalueerd. Meer dan de helft van de aparte gebouwen kan dus (zeker) aan de algemene verwachtingen van directies voldoen. Voor één vijfde van het gebouwenpark is dit echter (zeker) niet het geval.

Grafiek 12 – Aparte gebouwen naar algemene bruikbaarheid van de gebouwen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Vervolgens kan worden nagegaan in hoeverre de beoordeling van de bruikbaarheid van schoolgebouwen samenhangt met de ouderdom van de gebouwen en het bouwtype.

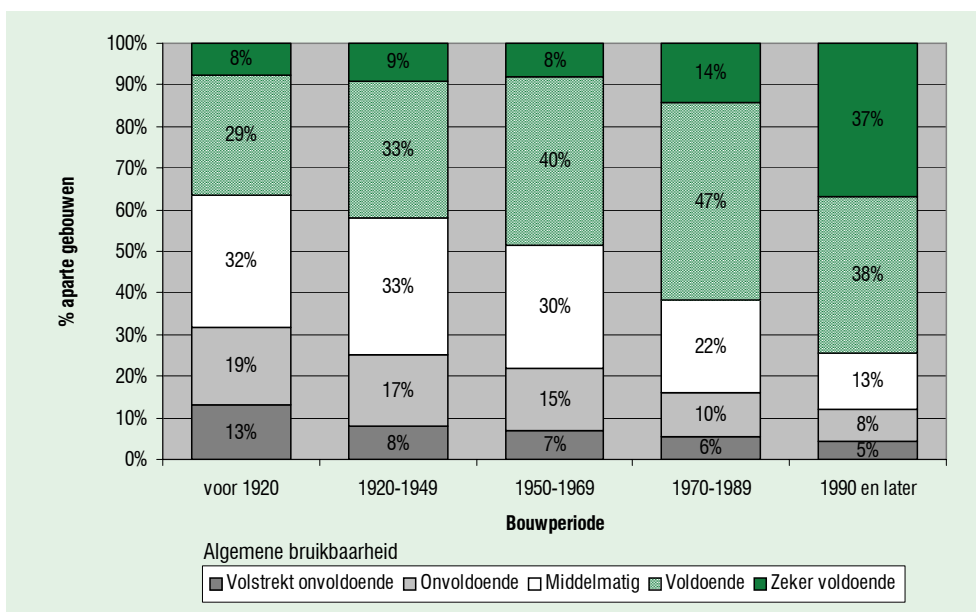
Wat de ouderdom van de gebouwen betreft stellen we vast dat het aandeel positief beoordeelde schoolgebouwen duidelijk toeneemt naarmate ze uit recentere bouwperiodes stammen, terwijl het aandeel negatief beoordeelde gebouwen afneemt naarmate ze jonger zijn (grafiek 13). De verschillen zijn zelfs erg uitgesproken, zodat er dan ook sprake is van een (erg) sterke, quasi lineaire, samenhang tussen de ouderdom van een schoolgebouw en de algemene kwaliteitsbeoordeling die het meekrijgt.¹⁶ Zo blijkt dat bij de gebouwen die werden opgetrokken voor 1920 er 32% negatief wordt beoordeeld, terwijl dit bij het jongste segment (na 1990) ‘slechts’ 13% is. Omgekeerd stellen we vast dat er in het oudste segment maar 37% van de gebouwen als (zeker) voldoende wordt beoordeeld, terwijl dit aandeel in het jongste segment 75% bedraagt.

Naar periode waarin de laatste grote verbouwing of renovatie van het gebouw plaatsvond stellen we een gelijkaardige samenhang vast.¹⁷ Hierboven stelden we reeds vast dat 49% van de schoolgebouwen nooit een grondige verbouwing of renovatie onderging. Deze gebouwen scoren vrij gemiddeld qua bruikbaarheid en benaderen de scores die op het globale gebouwenpark van toepassing zijn (zie grafiek 14). De gebouwen die na 1990 grondig werden gerenoveerd of verbouwd, -en het gaat hier om het grootste deel (65%) van de gerenoveerde gebouwen-, krijgen wel minder uitgesproken positieve beoordelingen dan de nieuwbouw uit dezelfde periode, maar het aantal (volstrekt) negatieve beoordelingen is dan weer vergelijkbaar klein.

¹⁶ Bouwperiode * algemene bruikbaarheid van het gebouw: chisq = 1087, df = 16, sign. = 0,000, N = 9295

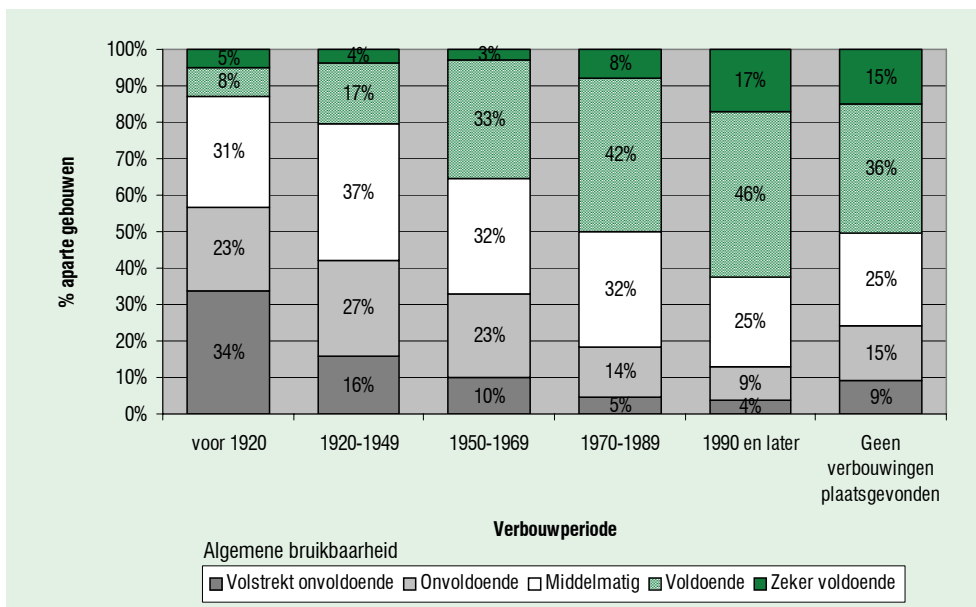
¹⁷ Verbouwperiode * algemene bruikbaarheid van het gebouw: chisq = 441, df = 20, sign. = 0,000, N = 9036

Grafiek 13 – Aparte gebouwen naar bouwperiode en algemene bruikbaarheid, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

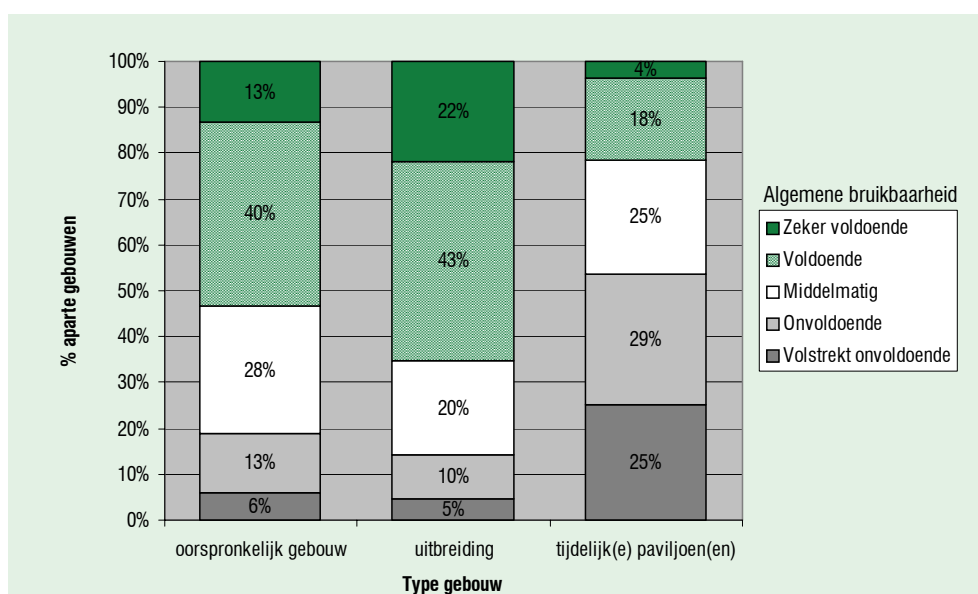
Grafiek 14 – Aparte gebouwen naar verbouwperiode en algemene bruikbaarheid, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een analyse van de samenhang van de bruikbaarheid van de gebouwen met het gebouwtype toont aan dat tijdelijke paviljoenen als beduidend minder bruikbaar worden geëvalueerd dan oorspronkelijke gebouwen en zeker uitbreidingen (grafiek 15). Meer dan de helft (54%) van de paviljoenen wordt als (volstrekt) onvoldoende bruikbaar beoordeeld en slechts 22% als (zeker) voldoende. Bij oorspronkelijke gebouwen bedragen deze percentages respectievelijk 19% en 53%. Bij uitbreidingen, die vaak van recentere datum zijn, zien we een nog gunstiger profiel. Daar bedraagt het aandeel positief beoordeelde gebouwen 65% en het aandeel negatief beoordeelde 15%.¹⁸

Grafiek 15 – Aparte gebouwen naar gebouwtype en algemene bruikbaarheid, in %

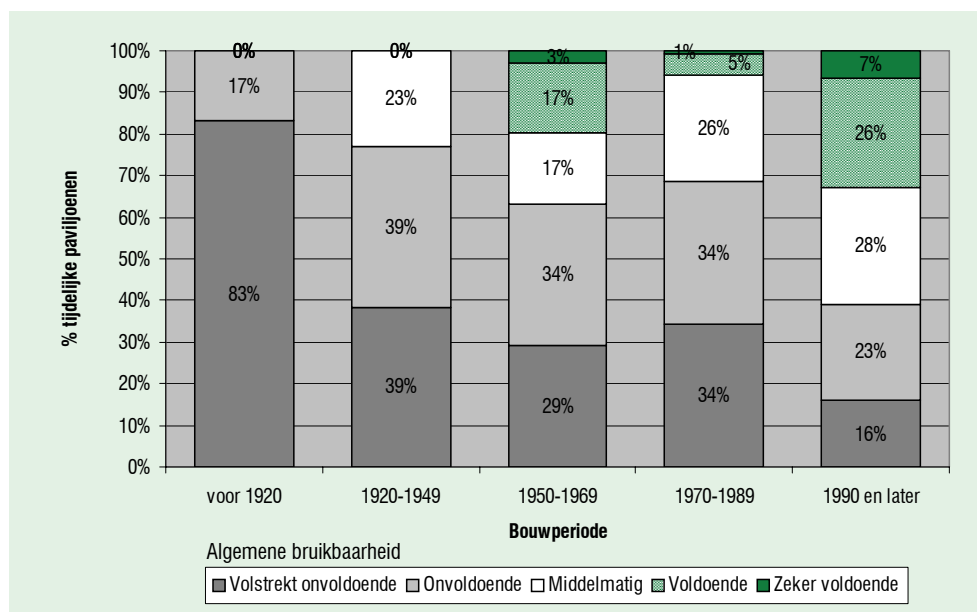
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Richten we ons verder op de paviljoenen (grafiek 16), dan stellen we ook hier een sterke samenhang vast tussen de ouderdom van paviljoenen en hun bruikbaarheid voor onderwijs.¹⁹ Van de paviljoenen die werden opgetrokken voor 1990 en dus meer dan 17 jaar oud zijn, wordt, per bouwperiode, ten minste 65% niet langer als voldoende bruikbaar beschouwd. Van de oudste paviljoenen die nu nog in gebruik zijn voldoet bijna geen enkel meer. Opmerkelijk is verder dat paviljoenen die in de jaren 1950 en 1960 werden opgetrokken beter beoordeeld worden dan deze die stammen uit de jaren 1970 en 1980. Tenslotte blijkt dat ook de jongste paviljoenen, van na 1990, vrij negatief worden beoordeeld, althans in vergelijking met de oorspronkelijke gebouwen en uitbreidingen.

¹⁸ Gebouwtype * algemene bruikbaarheid van het gebouw: chisq = 698; df = 8; sign = 0,000; N = 9465

¹⁹ Bouwperiode van het paviljoen * algemene bruikbaarheid van het paviljoen: chisq = 81; df = 16; sign. = 0,000; N = 651

Grafiek 16 – Tijdelijke paviljoenen naar bouwperiode en algemene bruikbaarheid, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

B. Evaluatie van de lokalen op de vestigingsplaats

B.1 Evaluatie van de beschikbaarheid van lokalen per lokaaltype

EISD 1.11

Aantal lokalen aanwezig en bijkomende behoefte/teveel aan lokalen per vestigingsplaats, naar type lokaal

De evaluatie van de lokalen op de vestigingsplaats is het tweede perspectief van waaruit we uitspraken gaan doen over de kwaliteit van schoolgebouwen.

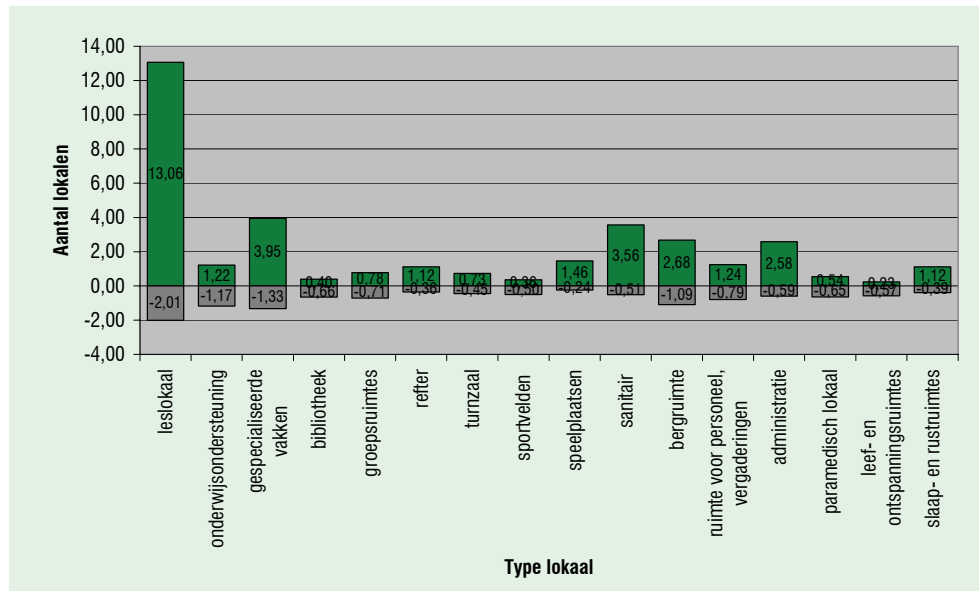
Met behulp van een eerste indicator (EISD1.11) proberen we zicht te krijgen op de behoefte aan ruimte in schoolgebouwen. We stellen ons de vraag of scholen een tekort aan ruimte ervaren, dan wel of er misschien een overschot bestaat. Om dit in kaart te kunnen brengen werd telkens aan respondenten gevraagd om het aantal beschikbare lokalen aan te geven en daarnaast het aantal idealiter nodige lokalen. Vaststellen of er zich een tekort dan wel een overschot aan lokalen voordoet gebeurde door het aantal idealiter nodige lokalen af te trekken van het aantal beschikbare lokalen. Ten tweede peilen we ook naar het type aanwezige en gewenste lokalen. Door het aantal beschikbare en gewenste lokalen te differentiëren naar type, kunnen we zicht krijgen op de bestaande en gewenste verhoudingen tussen de verschillende lokaaltypes op vestigingsplaatsen, zodat eventuele gewenste verschuivingen in lokaaltypologieën naar de oppervlakte kunnen komen. De weerhouden lokaaltypologie is de volgende:

- leslokalen,
- lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen, ...),
- lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labs, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie, ...),
- bibliotheek, mediatheek en /of open leercentrum,
- groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal),
- sanitair,
- bergruimte,
- sportfaciliteiten (turnzaal, zwembad),
- sportvelden,
- speelplaatsen (open en overdekt),
- eetgelegenheden (eetzaal, restaurant, cafetaria, keukens),
- administratielokalen en/of burelen,
- werk-, spreek- en /of ontmoetingsruimte voor personeel en derden (leraarslokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in centra voor leerlingenbegeleiding (CLB)),
- paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kine, orthopedie, logopedie),
- leef- en ontspanningsruimtes,
- slaap- en rustruimtes.

Uit de monitor blijkt dat het ideaaltypische schoolgebouw in Vlaanderen gemiddeld 33,39 lokalen van verschillende types omvat. Tevens blijkt er over het algemeen een tekort te bestaan aan onderwijslokalen in Vlaanderen, namelijk gemiddeld 7,76 lokalen per vestigingsplaats. Drukken we dit tekort uit in relatieve termen of percentages, dan stellen we vast dat het gewenste ideaaltypische schoolgebouw in Vlaanderen 19% meer lokalen bevat dan het actuele schoolgebouw, zoals het momenteel bestaat. Afgewogen tegen een ideaalsituatie en uitgedrukt in aantal lokalen, is er dus sprake van een tekort aan onderwijsruimte in Vlaanderen.

Vervolgens wordt meer in detail ingegaan op de verhouding tussen het aantal beschikbare en gewenste lokalen per type lokaal. Grafiek 17 toont de samenstelling van het ideaaltypische schoolgebouw in Vlaanderen. We stellen vast dat het *actuele* ideaaltypische schoolgebouw over 13,06 leslokalen beschikt of 38% van het totaal aantal lokalen. De leslokalen worden aangevuld met andere hoofdfuncties als lokalen voor gespecialiseerde vakken (3,95), speelplaatsen (1,46), ruimtes voor personeel (1,24), lokalen voor onderwijsondersteuning (1,22), eetzaal (1,12) of slaap- en rustruimtes. Ook noodzakelijke nevenfuncties als bergruimte (2,68), sanitair (3,56) en administratielokalen (2,58) zijn vrij prominent aanwezig. Sommige lokalen blijken minder voorhanden te zijn zoals turnzalen (0,73) of groepsruimtes (0,78), of zelfs (quasi) niet tot het ideaaltypische actuele schoolgebouw te behoren, zoals een bibliotheek/mediatheek, sportvelden, paramedische lokalen, leef- en ontspanningsruimtes en rust- en slaapruidtes.

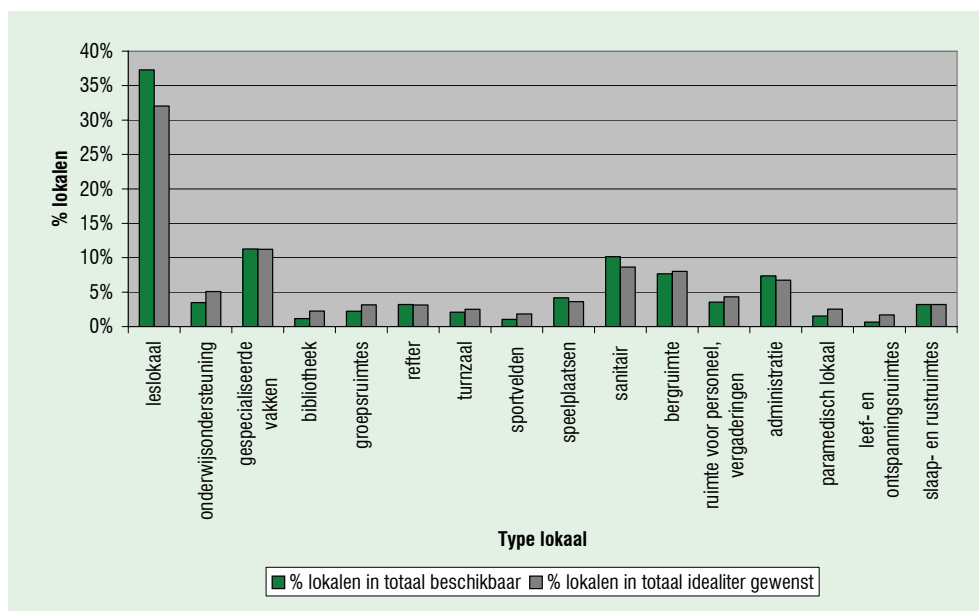
Grafiek 17 – Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort per vestigingsplaats naar type lokaal

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Uit de actuele ideaaltypische samenstelling van schoolgebouwen komt dus een betrekkelijk weinig gedifferentieerd lokalenprofiel naar voor waarin het 'klassieke' klaslokaal duidelijk de bovenhand krijgt. Als we de aangevoelde tekorten aan lokalen in rekening brengen, en dus gaan rekening houden met het *gewenste* ideaaltypische profiel van het gemiddelde schoolgebouw in Vlaanderen, zien we een ander beeld. Gemiddeld wordt er in scholen een tekort van 2,01 leslokalen aangevoeld of 15% van hetgeen beschikbaar is. We stellen echter vast dat de tekorten bij de andere lokaaltypes hoger liggen, althans in relatieve termen. Zo zijn de tekorten voor onderwijsondersteuning, turnzalen, bibliotheken/mediatheken, sportvelden, paramedische lokalen en leef- en ontspanningsruimtes bijna even groot of zelfs groter dan hetgeen beschikbaar is aan deze lokalen. De relatief grote bijkomende behoefte aan sommige ondersteunende functies die in de huidige situatie quasi niet voorkomen, zorgt ervoor dat deze in de gewenste typologie een meer prominente plaats gaan innemen. Grafiek 18 toont de minder uitgesproken positie van het klassieke klaslokaal in het gewenste lokalenprofiel, namelijk 31% van het totaal aantal lokalen. In de actuele situatie neemt het klassieke leslokaal nog 38% voor zijn rekening. Voor sommige andere lokaaltypes stellen we dan weer vast dat ze in het gewenste profiel meer voorkomen dan in het actuele profiel.

Grafiek 18 – Lokalen beschikbaar en idealiter gewenst naar type lokaal, in % van het totaal aantal lokalen

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

We besluiten dat het idealiter gewenste schoolgebouw in Vlaanderen niet alleen groter moet zijn dan het actuele, maar dat het in veel gevallen ook anders samengesteld dient te zijn. We stellen vast dat voor 'klassieke' leslokalen een minder prominente plaats is weggelegd in de samenstelling van het idealiter gewenste schoolgebouw, en dit ten voordele van een waaier aan onderwijsondersteunde voorzieningen als een bibliotheek/mediatheek, een groepsruimte, lokalen voor onderwijsondersteuning, leef- en ontspanningsruimtes, een turnzaal, paramedische ruimtes, enzovoort. Wat er nodig lijkt te zijn is dus een groter mate van *differentiatie* of *verscheidenheid* in de lokalentypologie van schoolgebouwen, verscheidenheid in de zin van (1) de beschikbaarheid van een grotere waaier aan verschillende types lokalen op een vestigingsplaats en (2) meer evenwichtige verhoudingen tussen de types in het geheel van lokalen.

Bij deze bovenstaande analyse wordt echter geen rekening gehouden met de verschillende samenstelling van schoolgebouwen naargelang het soort onderwijs dat erin plaatsvindt. Zo is te verwachten dat een basisschool anders samengesteld zal zijn dan een secundaire school. Van een internaat of een centra voor leerlingenbegeleiding (CLB)-vestiging kunnen we bovendien een heel eigen lokalenprofiel verwachten.²⁰

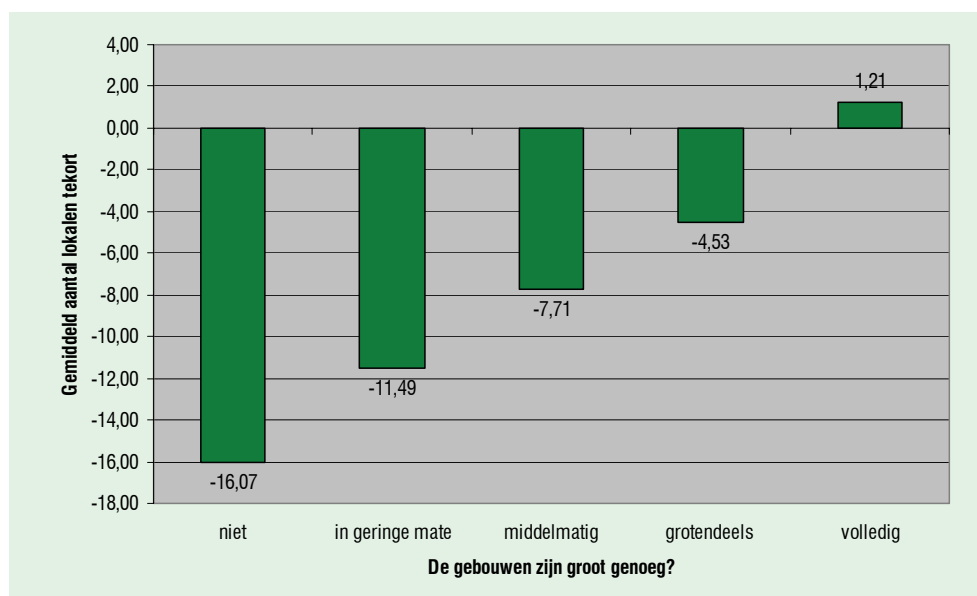
Een volgende analyse richt zich op de vraag hoe consistent de vastgestelde behoefte aan lokalen is met de evaluatie die respondenten geven van de grootte van de gebou-

²⁰ Voor de ideaaltypische samenstelling van schoolgebouwen per apart soort onderwijs verwijzen we hier naar de oorspronkelijke rapportering van de monitor (AGIO, 2009b: 50-60)

wen op de vestigingsplaats. Indien de scores op twee indicatoren van eenzelfde problematiek, namelijk ruimtegebrek, onafhankelijk van elkaar gemeten sterk met elkaar samenhangen en dezelfde richting aangeven, draagt dit immers bij tot de betrouwbaarheid van de resultaten. Door beide indicatoren in hun onderlinge samenhang te bekijken kunnen we bovendien een negatieve of positieve evaluatie van de grootte van schoolgebouwen tot op zekere hoogte in numerieke termen uitdrukken: indien men beweert dat een schoolgebouw niet groot genoeg is, hoe groot is dan het tekort aan ruimte dat men ervaart?

Uit grafiek 19 blijkt alleszins dat het tekort aan lokalen systematisch afneemt naarmate men de grootte van de gebouwen op de vestigingsplaats positief evalueert. Zo blijkt het tekort aan lokalen op vestigingsplaatsen bij de minst gunstige beoordeling, waar de gebouwen dus niet groot genoeg zijn, 16,07 te bedragen. Waar men een middelmatige evaluatie meegeeft, bedraagt het tekort gemiddeld 7,71 lokalen per vestiging. In de gevallen waar men wel volledig tevreden is met de beschikbare ruimte, blijkt er gemiddeld gezien zelfs een klein overschot van 1,21 lokalen te bestaan.

Grafiek 19 – Gemiddeld aantal lokalen tekort per vestigingsplaats naar de evaluatie van de grootte van de gebouwen

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Eenzijds tonen deze gegevens aan dat er een uitgesproken lineaire samenhang bestaat tussen de extra behoefte die men heeft aan lokalen op een vestigingsplaats en de algemene evaluatie die men geeft aan de hoeveelheid beschikbare ruimte op die vestigingsplaats (zijn de gebouwen groot genoeg?).²¹ Deze samenhang wijst erop dat beide

²¹ Variantieanalyse (ANOVA) geeft aan dat de vastgestelde verschillen tussen de groepen significant zijn: $F = 83,229$, $df. = 4$, $sign. = 0,000$. Wat reeds in de grafieken af te lezen valt wordt ook door verdere testen bevestigd, namelijk dat de samenhang tussen beide variabelen ook uitgesproken lineair is: test of

indicatoren consistente metingen opleveren, wat bijdraagt aan de betrouwbaarheid van onze uitspraken over de bestaande behoeftes aan onderwijslokalen en het gebrek aan ruimte in schoolgebouwen in Vlaanderen. Anderzijds geven deze cijfers ook een indicatie van hoeveel behoefte aan (extra) ruimte er schuilt achter een positieve dan wel negatieve evaluatie van de grootte van de gebouwen. Zo merken we dat enkel bij een uitgesproken positieve evaluatie hetgeen beschikbaar is volledig gaat samenvallen met wat idealiter gewenst wordt. Dit geeft ons de bevestiging dat een negatieve evaluatie van de grootte van de gebouwen doorgaans terecht is. Er doet zich in deze gevallen immers wel degelijk een ruimteprobleem voor in termen van een tekort aan lokalen.

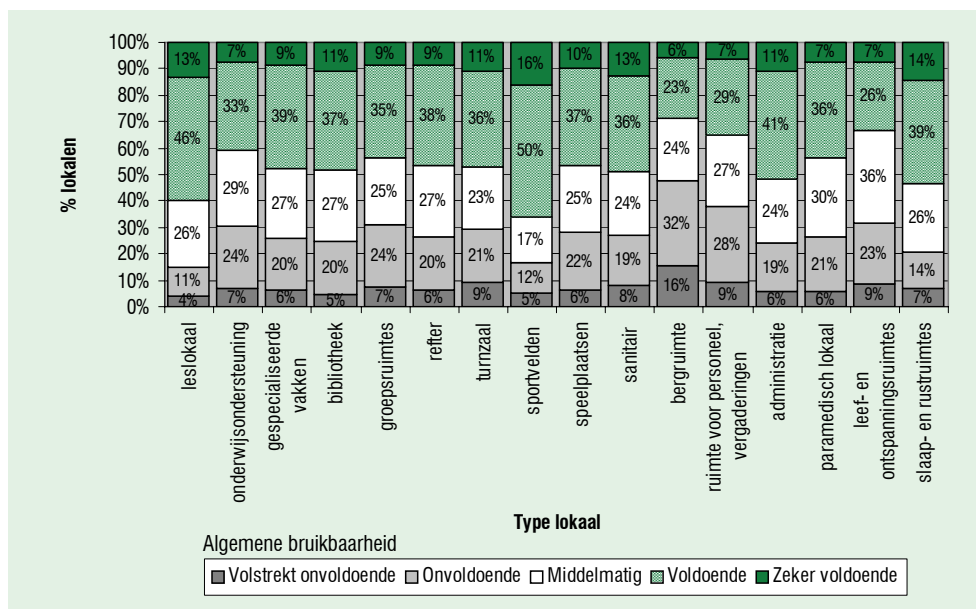
B.2 Evaluatie van de bruikbaarheid van de lokalen per lokaaltype

EISD 1.12

Aandeel vestigingsplaatsen naar algemene bruikbaarheid van lokalen en type lokaal

Onderstaande grafiek 20 brengt de algemene bruikbaarheid van de verschillende beschikbare lokalen in kaart per vestigingsplaats. Naast de vraag in hoeverre lokalen per type beschikbaar zijn in schoolgebouwen, wordt nu ook gepeild naar de algemene bruikbaarheid van die lokalen voor het functioneren van de instelling. 'Algemene bruikbaarheid' kan betrekking hebben op een brede waaier aan mogelijke kwaliteiten, bijvoorbeeld of het lokaal groot genoeg is, of het in goede staat is, of het op de juiste plaats gelegen is, enzovoort.

Grafiek 20 – Lokalen naar type lokaal en algemene bruikbaarheid van de lokalen, in %

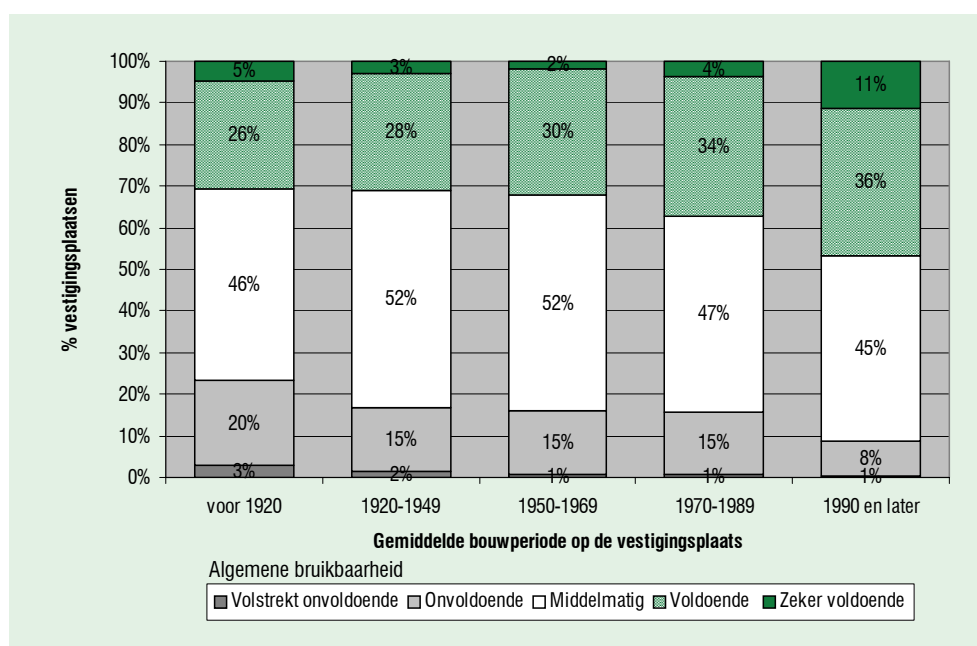
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

linearity: $F = 329,568$, sign. 0,000. Als coëfficiënt voor de sterkte van deze lineaire samenhang komen we tot $R = 0,313$. het gaat dus ook om een betrekkelijk sterk verband tussen beide variabelen.

Het blijkt dat vooral bergruimtes en werk- en ontmoetingsruimtes voor leerkrachten het minst positief geëvalueerd worden. Andere minder positieve evaluaties vinden we terug bij leef- en ontspanningsruimtes, lokalen voor onderwijsondersteuning en groepsruimtes. De meest positieve evaluaties vinden we terug bij sportvelden, leslokalen en slaap- en rustruimtes. Zo wordt 69% van de gewone leslokalen, het type dat het meest aanwezig is in schoolgebouwen, voldoende tot zeker voldoende bruikbaar beoordeeld.

Een volgende analyse richt zich op de samenhang tussen de gemiddelde ouderdom van de gebouwen op de vestigingsplaats en de algemene beoordeling die men aan de bruikbaarheid van de lokalen op de vestigingsplaats meegeeft, over alle lokaaltypes heen.²² Uit grafiek 21 blijkt dat het aandeel positieve evaluaties over alle lokaaltypes toeneemt naarmate de gemiddelde ouderdom van de gebouwen op de vestigingsplaatsen afneemt. Bij de oudste gebouwen, van voor 1920 komen we bijvoorbeeld 23% (uitgesproken) negatieve evaluaties tegen. Bij de jongste gebouwen, van na 1990 is dit slechts 9%. Bij de oudste gebouwen bedraagt het aandeel (uitgesproken) positieve evaluaties 31%, bij de jongste gebouwen is dit 47%. Er is dan ook sprake van een positieve samenhang tussen bouwjaar en de bruikbaarheid van lokalen over alle lokaaltypes heen.²³

Grafiek 21 – Vestigingsplaatsen naar gemiddelde bouwperiode van de gebouwen op de vestigingsplaats en bruikbaarheid van de lokalen, in %

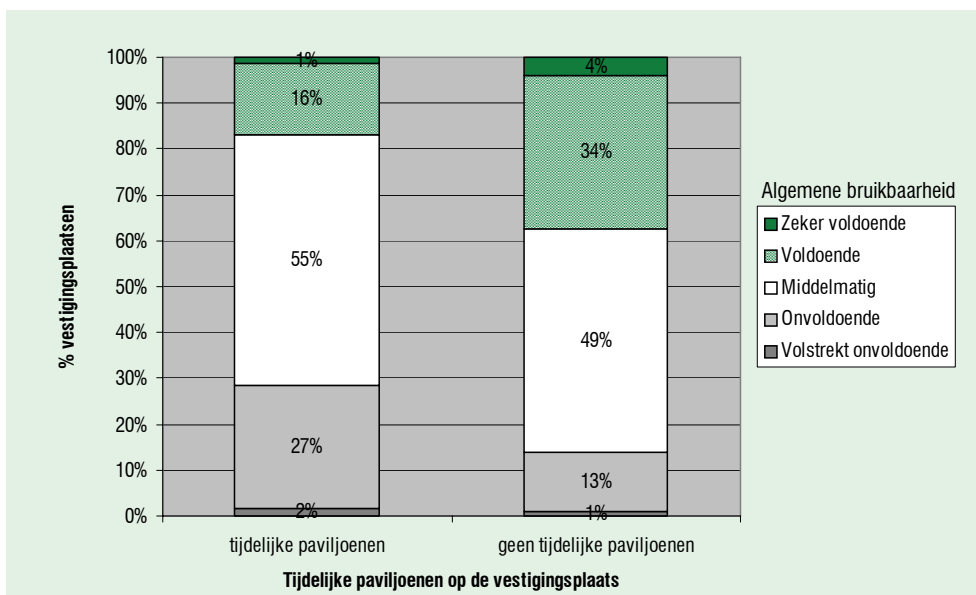
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

²² Om deze analyse mogelijk te maken werd per vestigingsplaats een gemiddelde totaalscore berekend voor de bruikbaarheid van de lokalen over alle lokaaltypes heen.

²³ Bouwperiode * gemiddelde bruikbaarheid: chisq = 81,318; Df = 16; sign. = 0,000; N = 3158.

In een laatste analyse gaan we de samenhang na van de aanwezigheid van paviljoenen op de vestigingsplaats en de algemene beoordeling die men geeft aan de bruikbaarheid van de lokalen op de vestigingsplaats. Uit grafiek 22 blijkt dat op vestigingsplaatsen waar paviljoenen gebruikt worden, het aandeel (uitgesproken) negatieve scores (29%) een stuk hoger ligt dan bij vestigingsplaatsen waarbij dergelijke paviljoenen niet voorkomen (14%). Voor de (uitgesproken) positieve evaluaties geldt dan weer dat deze bij de vestigingsplaatsen waar er paviljoenen aanwezig zijn veel lager liggen (17%) dan bij de vestigingsplaatsen waar er geen paviljoenen aanwezig zijn (38%). Ook hier stellen we dus een duidelijke samenhang vast tussen de aanwezigheid van paviljoenen en de bruikbaarheid van lokalen.²⁴

Grafiek 22 – Vestigingsplaatsen naar aanwezigheid van tijdelijke paviljoenen en bruikbaarheid van de lokalen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

C. Evaluatie van de kwaliteit van de gebouwen

C.1 Evaluatie van de veiligheid van de gebouwen

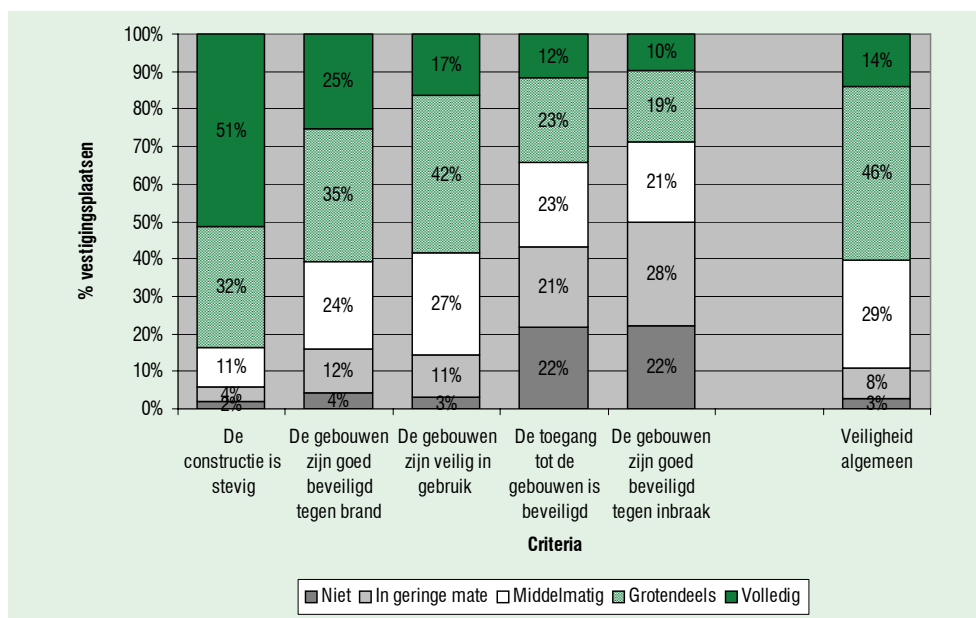
EISD 1.13.1

Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie veiligheid

Grafiek 23 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat de veiligheid van de gebouwen betreft.

²⁴ Aanwezigheid van paviljoenen * gemiddelde bruikbaarheid: chisq = 99,492;df = 4, sign. = 0,000; N = 3186

Grafiek 23 – Vestigingsplaatsen naar de veiligheid van de gebouwen op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een eerste evaluatie-item betreft de algemene veiligheid van de gebouwen op de vestigingsplaats, zonder te differentiëren naar een specifiek aspect van veiligheid. We stellen vast dat op 11% van de vestigingsplaatsen er niet of in geringe mate aan de algemene veiligheid van de gebouwen is voldaan. Op 60% van de vestigingsplaatsen is er grotendeels of volledig aan voldaan.

Maken we nu onderscheid tussen de verschillende veiligheidsaspecten, dan stellen we vast dat op 83% van de vestigingsplaatsen de gebouwen constructief veilig zijn en geen gevaar opleveren voor instorting of instabiliteit. Op 6% van de vestigingsplaatsen wordt de veiligheid van de constructie wel negatief geëvalueerd. De constructieve veiligheid van de gebouwen wordt meteen het meest positief geëvalueerd van alle veiligheidsaspecten die opgenomen zijn in de monitor.

Ook de brandveiligheid en gebruiksveiligheid (veiligheid van leuning, glaspartijen, anti-slip, enzovoort ...) worden vrij positief geëvalueerd. 60% van de vestigingsplaatsen worden als grotendeels of volledig brandveilig geëvalueerd. 16% als niet of in geringe mate. 59% van de vestigingsplaatsen wordt positief geëvalueerd op gebruiksveiligheid en 14% negatief.

Een groot verschil is er met de items 'beveiliging tegen inbraak' en 'beveiliging van de toegang tot het gebouw'. Deze eerste wordt slechts op 29% van de vestigingsplaatsen positief geëvalueerd en op de helft van de vestigingsplaatsen negatief. De beveiliging van de toegang tot de school wordt slechts op 35% van de vestigingsplaatsen positief geëvalueerd en op 43% negatief. Op vlak van veiligheid in het schoolgebouwen, sco-

ren de beveiliging tegen inbraak en van de toegang tot de school dus veruit het zwakst.

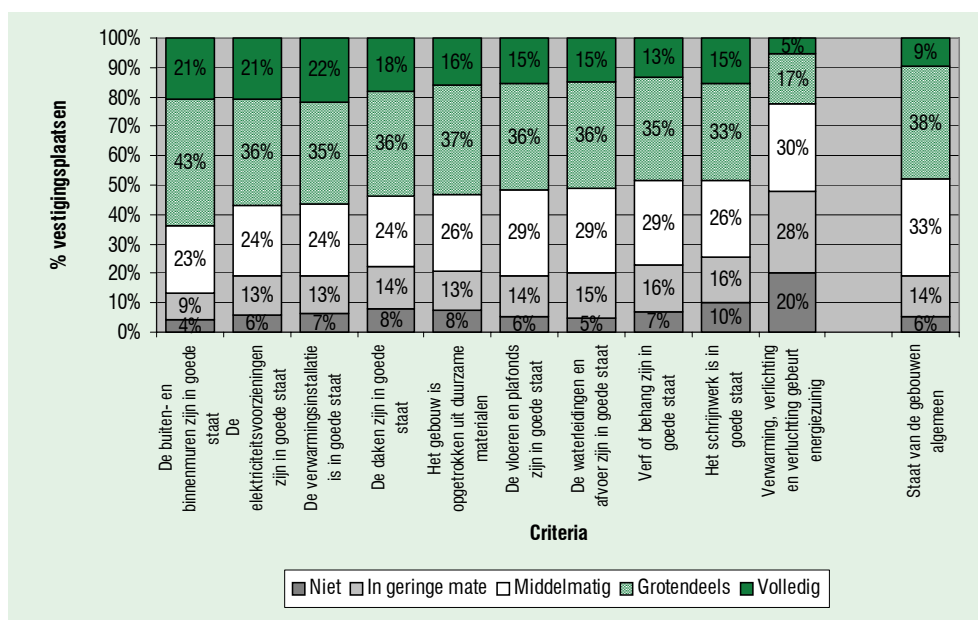
C.2 Evaluatie van de bouwfysieke staat van de gebouwen

EISD 1.13.2

Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie bouwfysieke staat

Grafiek 24 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat de bouwfysieke staat van de gebouwen betreft.

Grafiek 24 – Vestigingsplaatsen naar de bouwfysieke staat van de gebouwen op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een eerste evaluatie-item betreft de algemene bouwfysieke staat van de gebouwen op de vestigingsplaats. We stellen vast dat op 20% van de vestigingsplaatsen de bouwfysieke toestand van de schoolgebouwen niet of slechts in geringe mate als goed wordt beoordeeld. Op 47% van de vestigingsplaatsen wordt de bouwfysieke staat van de gebouwen over het algemeen wel als goed beschouwd.

Maken we nu onderscheid tussen de verschillende aspecten van bouwfysieke staat, dan stellen we vast dat op 64% van de vestigingsplaatsen de buiten- en binnenmuren in goede staat verkeren. Op 13% van de vestigingsplaatsen wordt de toestand van binnen- en buitenmuren wel negatief geëvalueerd. De toestand van buiten- en binnenmuren wordt het meest positief geëvalueerd van alle aspecten m.b.t. bouwfysieke staat die opgenomen zijn in de monitor.

Ook volgende kwaliteitsaspecten worden telkens op meer dan de helft van de vestigingsplaatsen positief geëvalueerd, terwijl het percentage negatieve evaluaties zich dicht bij de 20% situeert. Met name gaat het hier om de staat van de elektriciteitsvoorzieningen, de staat van de verwarmingsinstallatie, de staat van de daken, of het gebouw opgetrokken is uit duurzame materialen, de staat van de muren en plafonds en de staat van de waterleidingen en afvoer.

Bij de staat van verf of behang en de staat van het schrijnwerk merken we echter dat deze criteria op minder dan de helft van de vestigingsplaatsen positief worden geëvalueerd, terwijl het aandeel negatieve evaluaties ruim boven de 20% begint uit te stijgen.

Een grote kloof doet er zich echter voor met betrekking tot de energiezuinigheid van verwarming, verlichting en verluchting. Bij dit criterium merken we dat dit slechts op 22% van de vestigingsplaatsen positief geëvalueerd wordt, terwijl het op bijna de helft van de vestigingsplaatsen (48%) negatief wordt geëvalueerd. Op 20% van de vestigingsplaatsen is er zelfs in het geheel niet aan voldaan. Het staat dan ook buiten kijf dat, voor wat de bouwfysieke staat van de gebouwen betreft, dit kwaliteitsaspect het meest problematisch is in de schoolgebouwen.

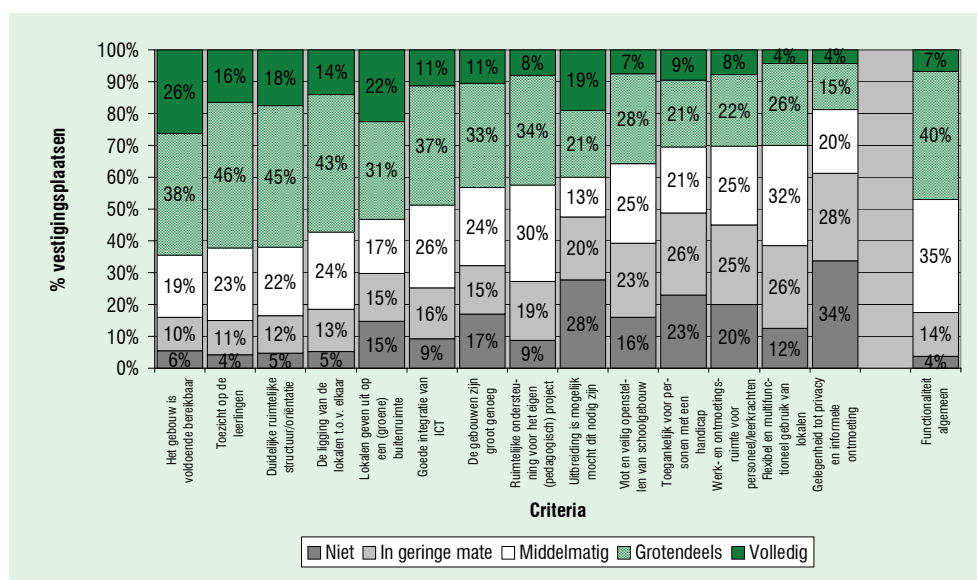
C.3 Evaluatie van de functionaliteit van de gebouwen

EISD 1.13.3

Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie functionaliteit

Grafiek 25 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat de functionaliteit van de gebouwen betreft.

Grafiek 25 – Vestigingsplaatsen naar de functionaliteit van de gebouwen op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een eerste evaluatie-item betreft de algemene functionaliteit van de gebouwen op de vestigingsplaats. We stellen vast dat op 18% van de vestigingsplaatsen de functionaliteit van de schoolgebouwen niet of slechts in geringe mate als goed wordt beoordeeld. Op 47% van de vestigingsplaatsen wordt de functionaliteit van de gebouwen over het algemeen wel als goed beschouwd.

Maken we nu onderscheid tussen de verschillende aspecten van functionaliteit, dan stellen we vast dat de bereikbaarheid van het schoolgebouw voor alle types weggebruikers het meest positief wordt beoordeeld door de directies. Voor 38% van de vestigingsplaatsen gaat dit grotendeels op en voor 26% zelfs volledig. Slechts een minderheid van 16% van de vestigingen wordt negatief beoordeeld op dit aspect.

Andere aspecten van functionaliteit waar het aantal positieve evaluaties boven de 50% uitstijgt zijn (1) de mogelijkheid om vlot toezicht te houden op leerlingen in circulatieruimtes en op speelplaatsen, (2) of het gebouw een duidelijke structuur heeft en het gemakkelijk is om er zich te oriënteren, en (3) de ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar. Voor wat de ruimtelijke relatie van lokalen met de (groene) buitenruimte betreft, stellen we vast dat ook hier 53% van de vestigingen positief beoordeeld worden, maar we merken toch dat er een grote groep vestigingen van 30% is waar dit nauwelijks of niet het geval is

Bij de items 'goede integratie van ICT', de grootte van de gebouwen, de mate waarin de gebouwen het pedagogisch project van de school ondersteunen, de uitbreidingsmogelijkheden en de openstellingsmogelijkheden van het schoolgebouw voor buitenschools gebruik, stellen we vast dat telkens minder dan de helft van de vestigingsplaatsen hiervoor positief geëvalueerd wordt. Dit is dus ook het geval bij cruciale aspecten van functionaliteit zoals de grootte van het gebouw en de mate waarin het gebouw het pedagogisch project van de school kan ondersteunen. Tevens stellen we vast dat bij uitbreidingsmogelijkheden het aandeel vestigingsplaatsen met negatieve evaluaties sterk oploopt. Dit item toont dan ook een profiel waarbij vooral de extremen goed vertegenwoordigd zijn.

Bij een volgende groep items duikt het aandeel positief geëvalueerde vestigingen onder één derde, terwijl we telkens een groot aandeel negatief beoordeelde vestigingsplaatsen terugvinden. Dit is het geval bij 'toegankelijkheid van het schoolgebouw voor personen met een handicap', of er een kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel en leerkrachten aanwezig is en of de lokalen flexibel en multifunctioneel te gebruiken zijn. Ook bij deze negatieve evaluaties valt op dat het toch niet om onbelangrijke aspecten van functionaliteit gaat.

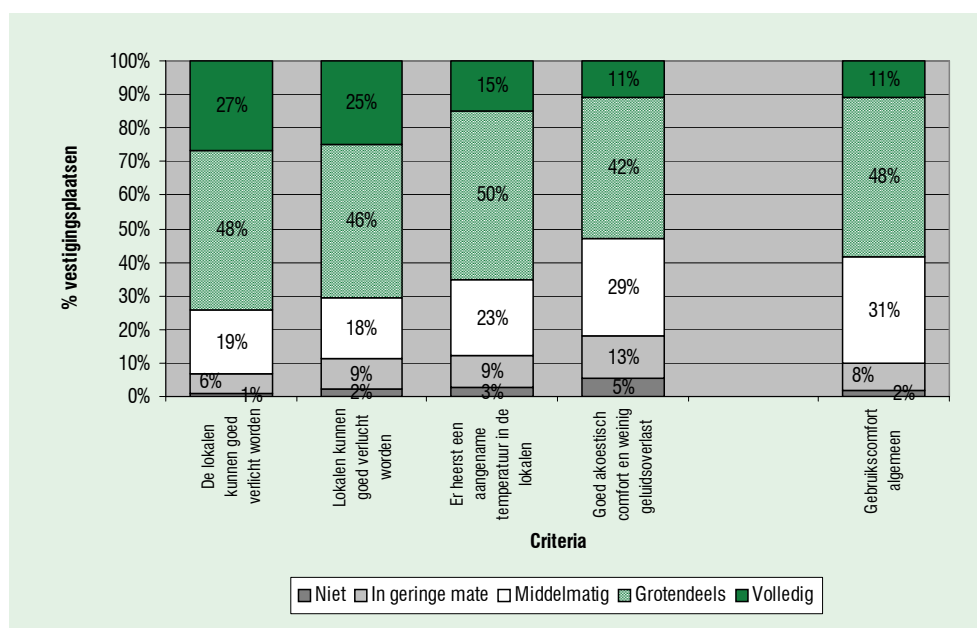
Het minst positief beoordeelde functionaliteitscriterium is de mogelijkheid die het schoolgebouw biedt voor privacy en om elkaar informeel te ontmoeten. In 62% van de schoolgebouwen zou dit niet of in slechts geringe mate mogelijk zijn. Op slechts 19% van de vestigingsplaatsen zou dit wel mogelijk zijn.

C.4 Evaluatie van het comfort van de gebouwen

EISD 1.13.4**Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie comfort**

Grafiek 26 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat het gebruikscomfort van de gebouwen betreft.

Grafiek 26 – Vestigingsplaatsen naar het comfort van de gebouwen op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een eerste evaluatie-item betreft het algemene comfort van de gebouwen op de vestigingsplaats. We stellen vast dat op 10% van de vestigingsplaatsen er niet of in geringe mate aan de algemene comfortvereisten van de gebouwen is voldaan. Op 59% van de vestigingsplaatsen is er grotendeels of volledig aan voldaan.

Maken we nu een onderscheid tussen de verschillende evaluatiecriteria, dan stellen we vast dat de mogelijkheid om de lokalen goed te verlichten het meest positief wordt geëvalueerd. Op 75% van de vestigingsplaatsen is grotendeels of volledig aan het criterium voldaan. Slechts op 7% van de vestigingsplaatsen doen er zich blijkbaar problemen voor op vlak van verlichting.

Ook de ventilatie van de lokalen en de temperatuur in de lokalen wordt in 65% of meer van de gevallen positief beoordeeld, met een relatief klein aandeel negatieve evaluaties.

Met betrekking tot het akoestisch comfort van de lokalen lijken zich het meest proble-

men voor te doen. Slechts op iets meer dan de helft van de vestigingsplaatsen (53%) is aan dit item grotendeels of volledig voldaan. Op 18% van de vestigingsplaatsen is er niet of in geringe mate aan voldaan.

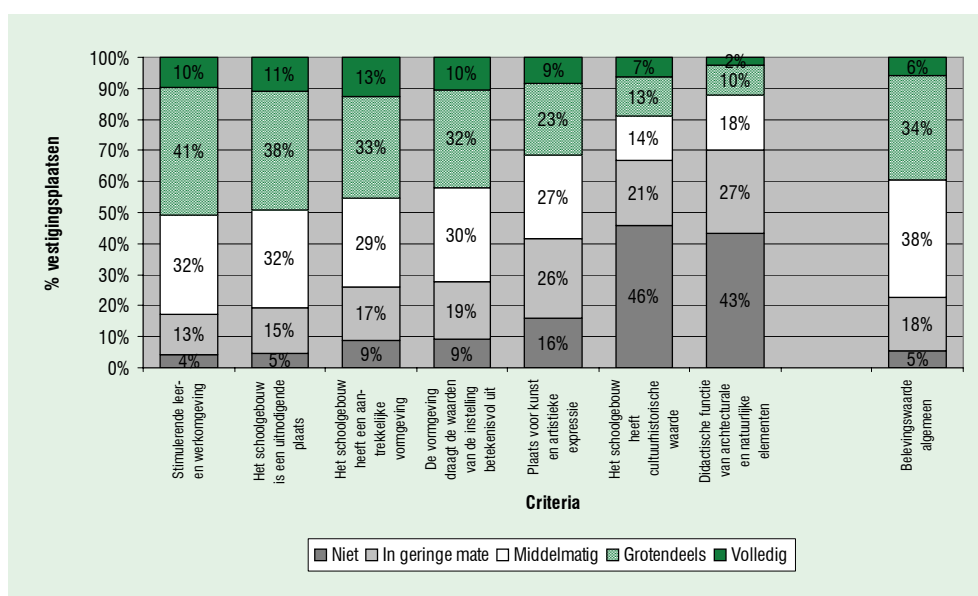
C.5 Evaluatie van de belevingswaarde van de gebouwen

EISD 1.13.5

Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie belevingswaarde

Grafiek 27 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat de belevingswaarde van de gebouwen betreft.

Grafiek 27 – Vestigingsplaatsen naar de belevingswaarde van de gebouwen op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGiOn, 2008

Een eerste evaluatie-item betreft de algemene belevingswaarde van de gebouwen op de vestigingsplaats. We stellen vast dat op 23% van de vestigingsplaatsen de belevingswaarde van de schoolgebouwen niet of slechts in geringe mate als goed wordt beoordeeld. Op 40% van de vestigingsplaatsen wordt de beleving van de gebouwen over het algemeen wel als goed beschouwd.

Maken we nu onderscheid tussen de verschillende aspecten van belevingswaarde, dan stellen we vast dat ongeveer de helft van de schoolgebouwen een stimulerende werken leeromgeving kunnen bieden en uitnodigende plaatsen zijn waar gebruikers zich goed en verbonden in kunnen voelen. Voor ongeveer een vijfde van de vestigings-

plaatsen is dit echter niet het geval.

De aantrekkelijkheid van de vormgeving van het gebouw en of het gebouw de waarden van de instelling betekenisvol uitdraagt wordt minder gunstig geëvalueerd. Slechts 46% van de directies vindt dat het schoolgebouw een aantrekkelijke vormgeving heeft en slechts 42% vindt dat het gebouw de waarden van de instelling betekenisvol kan uitdragen.

Voldoende plaats voor kunst en expressie is er slechts op 32% van vestigingsplaatsen en op 42% van de vestigingsplaatsen is er geen of slechts in geringe mate plaats voor.

De minst positief beoordeelde items op vlak van belevingswaarde zijn de cultuurhistorische waarde van het gebouw en of natuurlijke en architecturale elementen in het gebouw of op de site ook een didactische functie kunnen hebben. 67% van de respondenten beweert dat het schoolgebouw geen of slechts in geringe mate cultuurhistorische waarde heeft, terwijl slechts 20% vindt dat dit wel zo is. 70% is van mening dat het gebouw op zich of natuurlijke elementen op de schoolsite niet of slechts in geringe mate een didactische waarde hebben, terwijl slechts 12% vindt dat dit wel het geval is.

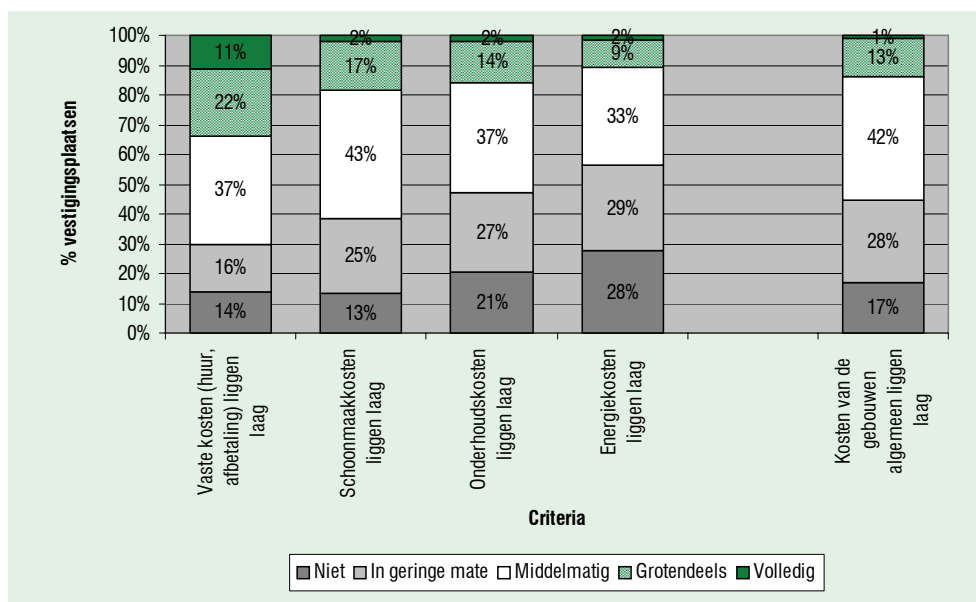
C.6 Evaluatie van de kosten van de gebouwen

EISD 1.13.6

Aandeel vestigingsplaatsen naar evaluatiescore per item binnen de dimensie kosten

Grafiek 28 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat de kosten van de gebouwen betreft.

Grafiek 28 – Vestigingsplaatsen naar de kosten van de gebouwen op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een eerste evaluatie-item betreft de algemene beoordeling van de omvang van de kosten van de gebouwen op de vestigingsplaats. We stellen vast dat op 45% van de vestigingsplaatsen de kosten niet of slechts in geringe mate laag genoeg worden bevonden. Slechts op 14% van de vestigingsplaatsen worden de kosten van de gebouwen wel als laag genoeg beoordeeld.

Maken we nu een onderscheid volgens de soort kost, dan stellen we vast dat voor 33% van de respondenten de vaste kosten (huur, afbetaling) van het schoolgebouw laag liggen in verhouding tot de beschikbare oppervlakte, volgens 30% van de respondenten is dit echter niet of in geringe mate het geval. De grootste groep (37%) antwoordt in het middenalternatief.

Nochtans blijkt de beoordeling van de vaste kosten van de gebouwen nog de meest gunstige te zijn. Wat betreft de schoonmaakkosten vindt slechts 19% van de directies dat ze voldoende laag liggen, voor onderhoudskosten is dit 16% en voor energiekosten slechts 11%. Met betrekking tot deze laatste vinden we zelfs 53% (uitgesproken) negatieve evaluaties terug. Meer dan de helft van de directies vinden de kosten die gemaakt worden voor energiegebruik dus hoog in verhouding tot de beschikbare oppervlakte in hun schoolgebouw.

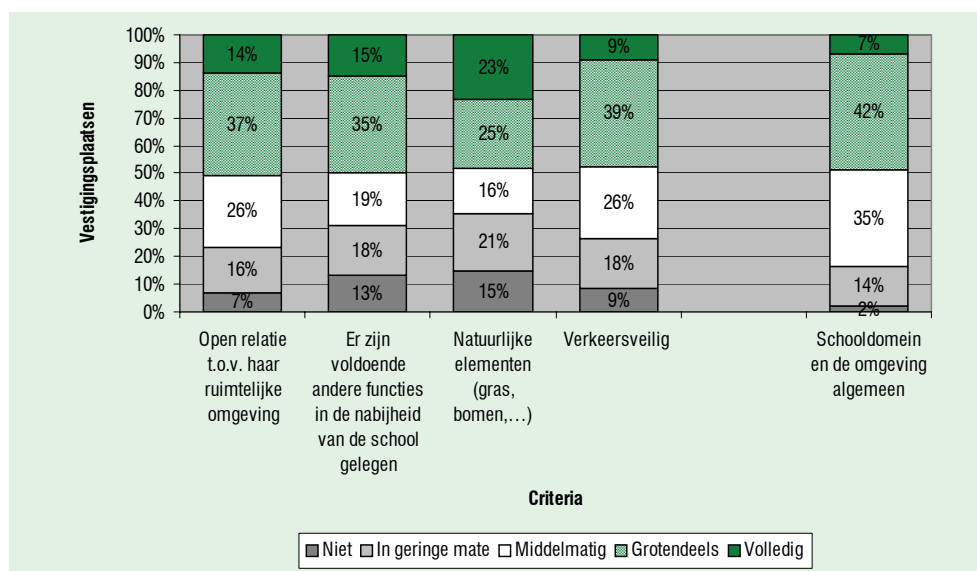
C.7 Evaluatie van het schooldomein

EISD 1.13.7

Aandeel naar evaluatiescore per item binnen de dimensie schooldomein en -omgeving

Grafiek 29 toont de evaluatie van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen voor wat de evaluatie van het schooldomein en de omgeving van de school betreft.

Grafiek 29 – Vestigingsplaatsen naar de kwaliteit van het schooldomein en de schoolomgeving, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Wat de algemene beoordeling van het schooldomein en de schoolomgeving betreft, stellen we vast dat dit voor bijna de helft (49%) van de vestigingsplaatsen aan de eisen kan voldoen, voor 16% kan het niet aan de eisen voldoen.

Maken we nu een onderscheid naar de verschillende evaluatie-items, dan stellen we vast dat de verschillen in beoordeling tussen de items relatief gering zijn. Bij alle items ligt het aandeel positieve beoordelingen rond de 50%. Het aantal negatieve beoordelingen varieert tussen de 23 en 36%. Met betrekking tot het item of er voldoende natuurlijke elementen (gras, bomen, ...) aanwezig zijn op de vestiging merken we dat er relatief vaak in extremen geantwoord werd: ofwel is dit het zeker geval ofwel niet.

D. Sterktes en zwaktes in de kwaliteit van het patrimonium

D.1 Dimensies en evaluatie-items

Tabel 2 toont een ranking van de kwaliteitsdimensies van sterk naar zwak. Dimensies die uitgesproken bovengemiddeld scoren zijn in het donkergroen gekleurd, dimensies die gewoon bovengemiddeld scoren in het lichtgroen. Dimensies die gewoon ondergemiddeld scoren zijn in het lichtgrijs gekleurd en dimensies die uitgesproken ondergemiddeld scoren in het donkergrijs.²⁵

Tabel 2 – Ranking van kwaliteitsdimensies volgens hoogte van de evaluatiescores

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Gemiddelde score op 5
1	Veiligheid algemeen	3,60
2	Gebruikscomfort algemeen	3,57
3	Schooldomein en de omgeving algemeen	3,37
4	Staat van de gebouwen algemeen	3,33
5	Functionaliteit algemeen	3,32
6	Belevingswaarde algemeen	3,17
7	Kosten van de gebouwen algemeen	2,53

	uitgesproken bovengemiddeld		ondergemiddeld
	bovengemiddeld		uitgesproken ondergemiddeld

²⁵ Het onderscheid tussen de vier categorieën werd als volgt gemaakt:
 Donkergroen: gemiddelde score per dimensie \geq het gemiddelde voor het algemeen totaal + de standaarddeviatie voor het algemene totaal.
 Lichtgroen: gemiddelde score per dimensie \geq het gemiddelde voor het algemeen totaal en $<$ het gemiddelde voor het algemene totaal + de standaarddeviatie.
 Lichtgrijs: gemiddelde score per dimensie $<$ het gemiddelde voor het algemeen totaal en $>$ het gemiddelde voor het algemene totaal - de standaarddeviatie.
 Donkergrijs: gemiddelde score per dimensie \leq het gemiddelde voor het algemeen totaal - de standaarddeviatie.

Tabel 3 – Ranking van evaluatie-items volgens hoogte van de evaluatiescores

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Gemiddelde score op 5
1	Stevigheid constructie	4,27
2	Verlichting van lokalen	3,93
3	Verluchting van lokalen	3,82
4	Bereikbaarheid voor weggebruikers	3,69
5	Staat muren	3,67
6	Brandbeveiliging	3,66
7	Temperatuur in lokalen	3,65
8	Toezichtmogelijkheden	3,59
9	<i>Ruimtelijke structuur/oriëntatie</i>	3,58
10	Gebruiksveiligheid	3,57
11	Staat elektriciteit	3,53
12	Staat verwarmingsinstallatie	3,52
13	Ligging van de lokalen	3,48
14	Staat vloeren en plafonds	3,43
15	Staat daken	3,41
16	Staat waterleiding en afvoer	3,41
17	<i>Gebruik duurzame materialen</i>	3,41
18	Akoestisch comfort	3,41
19	<i>Stimulerende werk- en leeromgeving</i>	3,39
20	<i>Uitnodigende plaats</i>	3,37
21	<i>School staat in open relatie t.o.v. omgeving</i>	3,34
22	Staat verf of behang	3,32
23	<i>Lokalen geven uit op (groene) buitenruimte</i>	3,32
24	Staat schrijnwerk	3,28

We stellen vast dat de veiligheid van de schoolgebouwen het best wordt beoordeeld door de directies, wat meteen het sterkste punt is van het schoolgebouwenpatrimonium in Vlaanderen. Op de tweede plaats komt het gebruikscomfort, daarna de kwaliteit van het schooldomein en de schoolomgeving, de bouwfysiske staat van de gebouwen en tenslotte de functionaliteit. Deze dimensies worden als bovengemiddeld beoordeeld. Twee dimensies scoren echter ondergemiddeld, namelijk de belevingswaarde van de gebouwen en zeker de omvang van de vaste kosten en de beheerskosten van de gebouwen. Meteen zijn dit de twee zwakst scorende kwaliteitsdimensies van het patrimonium.

Tabel 3 toont de ranking van 48 evaluatie-items binnen de zeven bovengenoemde dimensies. Opnieuw zijn deze van sterk naar zwak geordend, met de items die (uitgesproken) bovengemiddeld scoren in het (donker)groen en de items die (uitgesproken) ondergemiddeld scoren in het grijs.

De ranking van de 48 kwaliteitscriteria toont aan dat drie criteria het erg goed blijken te doen en zich uitgesproken bovengemiddeld bovenaan de lijst situeren, namelijk de stevigheid van de constructie, de verlichting en de lokalen en of ze goed verlucht kunnen worden.

De ranking toont verder aan dat de score voor de grootste groep items gewoon bovengemiddeld is. Hiertoe behoren 26 items.

14 criteria scoren ondergemiddeld, maar niet uitgesproken negatief. Hier vinden we terug: de energiezuinigheid van verwarming, verlichting en verluchting, inbraakbeveiliging, toegankelijkheid voor personen met een handicap, omvang van de schoonmaakkosten, werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/leerkrachten, beveiliging van de toegang tot de school, plaats voor kunst en artistieke expressie, flexibel en multifunctioneel gebruik van lokalen, uitbreidingsmogelijkheden, mogelijkheid om het gebouw open te stellen voor derden, omvang van vaste kosten, de grootte van de gebouwen, of de vormgeving van het gebouw de waarden van de school kan uitdragen en of het gebouw het pedagogisch project van de school ondersteunt.

5 criteria scoren uitgesproken ondergemiddeld. Deze zijn de didactische functie van architecturale en natuurlijke elementen in het gebouw, de cultuurhistorische waarde van het gebouw, de omvang van de energiekosten, gelegenheid voor privacy en informele ontmoeting en de omvang van de onderhoudskosten.

Nemen we vervolgens de 15 items onder de loep die we kunnen beschouwen als basisvoorwaarden om onderwijs te kunnen huisvesten in het kader van de schoolpactwetgeving (aangeduid in vet), dan stellen we vast dat de meeste van deze items bovengemiddeld tot uitgesproken bovengemiddeld scoren. Slechts 1 basisvoorwaarde, namelijk de grootte van de gebouwen, krijgt een ondergemiddelde score mee. Gemiddeld genomen lijkt dus voldaan te zijn aan de meeste basisvereisten waaraan schoolgebouwen moeten voldoen ten einde het onderwijs op een aanvaardbare manier te huisvesten. Dit neemt echter niet weg dat een deel van het gebouwenpark ook hier (uitgesproken) ondermaats presteert (zie infra).

Nemen we de 25 items onder de loep die we kunnen beschouwen als voorwaarden in het licht van de nieuwe uitdagingen die aan schoolgebouwen gesteld worden op gebied

van duurzaamheid, de maatschappelijke rol van de school en een veranderend onderwijs (aangeduid in cursief), dan stellen we vast dat 17 van deze items ondergemiddeld tot uitgesproken ondergemiddeld scoren. Slechts 8 voorwaarden krijgen een bovengemiddelde score mee. Gemiddeld genomen lijkt dus in veel mindere mate voldaan te zijn aan de meeste vereisten waaraan schoolgebouwen moeten voldoen willen ze tegemoet komen aan de recente uitdagingen waar het onderwijs voor staat.

D.2 Vestigingsplaatsen

Heeft elk schoolgebouw in Vlaanderen ongeveer dezelfde kwaliteit, of zijn er (grote) verschillen te merken? Hierboven maakten we reeds de analyse dat, per evaluatie-item, er telkens een bepaald percentage schoolgebouwen (uitgesproken) beter of slechter scoorden dan de rest.

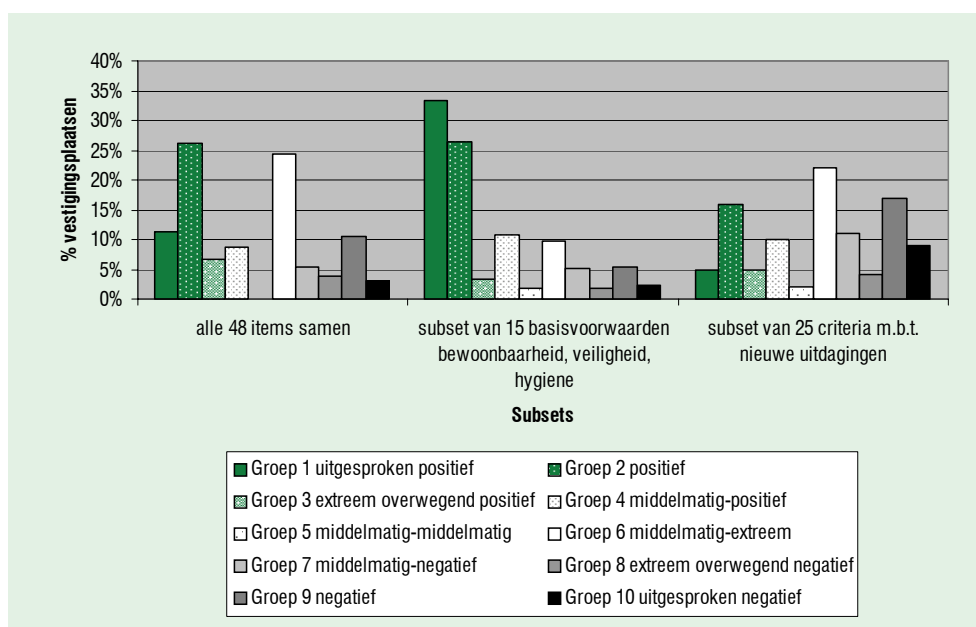
Hieronder gaan we dieper in op deze verschillen tussen vestigingsplaatsen. Hiervoor hebben we de vestigingsplaatsen uit de monitor onderverdeeld in 10 groepen. Deze groepen hebben telkens een verschillend 'profiel' voor wat de scores op de evaluatie-items betreft.

- **Groep 1 'uitgesproken positief'**: vestigingsplaatsen met een uitgesproken positief profiel op gebied van kwaliteit. Bijna alle van de toegekende evaluaties aan deze vestigingen zijn (zeer positief) en slechts een erg klein aantal zijn negatief of middelmatig. Deze groep bevat de absolute top van schoolgebouwen die op vrijwel alle vlakken aan de eisen kunnen voldoen.
- **Groep 2 'positief'**: vestigingsplaatsen met een positief profiel op gebied van kwaliteit. Ook aan deze vestigingsplaatsen werden overwegend positieve evaluaties toegekend maar minder dan bij groep 1. Het aandeel negatieve of middelmatige evaluaties ligt dan weer hoger.
- **Groep 3 'extreem-overwegend positief'**: vestigingsplaatsen die een hoog aantal positieve scores combineren met een relatief hoog aantal negatieve en een klein aantal middelmatige.
- **Groep 4 'middelmatig-positief'**: vestigingsplaatsen met een eerder middelmatig tot positief profiel, met evenveel middelmatige als positieve scores. Het aandeel negatieve scores blijft wel laag liggen.
- **Groep 5 'middelmatig-middelmatig'**: combinatie van een erg laag aandeel negatieve en positieve scores, en een hoog aandeel middelmatige.
- **Groep 6 'middelmatig-extreem'**: vestigingsplaatsen die ongeveer evenveel positief, negatief als middelmatig scoren en daardoor over een erg middelmatig profiel beschikken.
- **Groep 7 'middelmatig-negatief'**: vestigingsplaatsen met een eerder middelmatig tot negatief profiel, met evenveel middelmatig als negatieve scores. Het aantal positieve scores ligt laag.
- **Groep 8 'extreem-overwegend positief'**: het gaat hier om vestigingsplaatsen die een groot aandeel negatieve scores combineren met een relatief hoog aandeel positieve en een klein aandeel middelmatige evaluaties.
- **Groep 9 'negatief'**: groep 9 bevat vestigingsplaatsen met een negatief profiel op vlak van kwaliteit. Aan deze vestigingsplaatsen werden overwegend negatieve evaluaties toegekend, maar ook een aandeel positieve scores.

- **Groep 10 'uitgesproken negatief'**: het profiel van groep 10 is uitgesproken negatief. De groep bevat deze vestigingsplaatsen die vrijwel geen enkele keer een positieve of zelfs middelmatige evaluatie meekrijgen. Deze groep omvat dus de meest problematische schoolgebouwen die op vrijwel geen enkel vlak meer kunnen voldoen.

Grafiek 30 toont de frequentie waarmee deze groepen voorkomen bij het schoolgebouwenpark, en dit voor (1) alle 48 evaluatie-items samen, (2) een subset van 15 basisvoorwaarden inzake hygiëne, bewoonbaarheid en veiligheid en (3) een subset van 25 criteria die betrekking hebben op de nieuwe uitdagingen waar het scholenbouwpatrimonium voor staat.

Grafiek 30 – Vestigingsplaatsen naar subsets van criteria en kwaliteitsgroepen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Wat de analyse over alle 48 evaluatie-items betreft merken we dat het grootste deel van de vestigingsplaatsen zich verdeelt over de groepen met positief en middelmatig profiel. De twee gunstigste groepen (in donkergroen) zijn goed voor 37% van de vestigingsplaatsen, de twee ongunstigste (in donkergrijs) zijn goed voor 13% van de vestigingsplaatsen.

Wat de subset van de 15 basiscriteria betreft, bevatten de twee groepen met het meest positieve profiel veruit de meeste vestigingsplaatsen, namelijk 60%. De twee groepen met het meest negatieve profiel bevatten 7% van de vestigingsplaatsen.

Wat de 25 criteria met betrekking tot nieuwe uitdagingen betreft tenslotte, stellen we vast dat deze zich vrij gelijkmatig verdelen over de groepen met positief, middelmatig

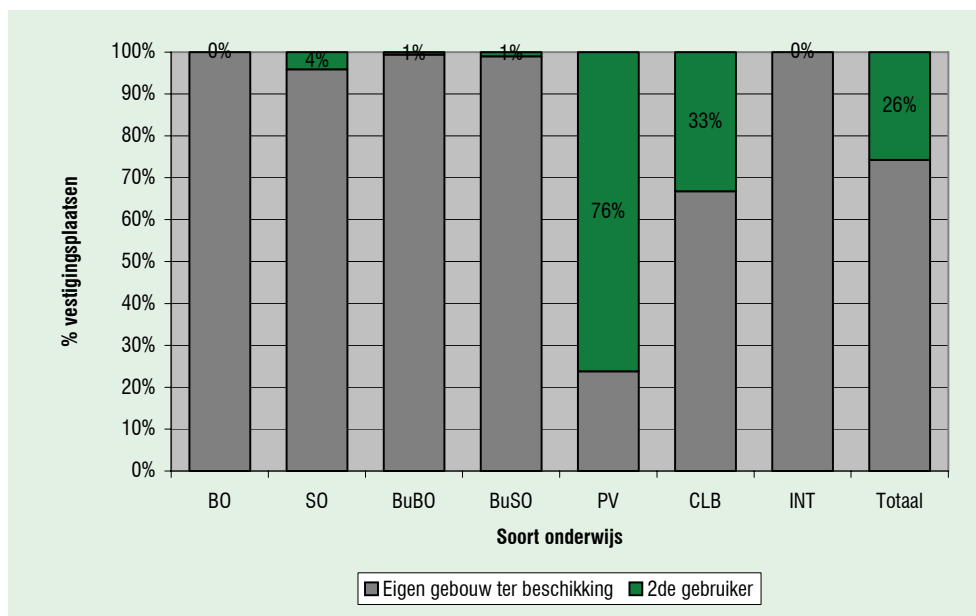
en negatief profiel, waarbij de balans enigszins overslaat naar de negatieve zijde. Hier omvatten de twee meest positieve groepen slechts 21% van de vestigingen, terwijl de twee meest negatieve groepen 26% van de vestigingen omvatten.

We besluiten dat veel vestigingsplaatsen een gunstige tot zeer gunstige evaluatie vertonen als enkel de basisvoorwaarden voor kwaliteit in acht worden genomen, namelijk deze die betrekking hebben op de veiligheid, hygiëne en bewoonbaarheid van de gebouwen. Toch moeten we ook hier vaststellen dat een minderheid van 7% van de vestigingsplaatsen zelfs niet aan deze basisvoorwaarden lijkt te kunnen voldoen. Als we echter enkel die criteria in acht nemen die verwijzen naar de nieuwe uitdagingen waar het schoolgebouwenpark voor staat wordt het evaluatieprofiel middelmatig met positieve maar vooral negatieve extremen. Dit doet ons besluiten dat het schoolgebouwenpark in Vlaanderen over het algemeen wel een goede basisaccommodatie kan aanbieden waarin men in verantwoorde omstandigheden kan werken en lesgeven, maar ook dat het schoolgebouwenpark veel minder kan beantwoorden aan de nieuwe '21e-eeuwse' uitdagingen waarvoor het staat, bijvoorbeeld op vlak van duurzaamheid, nieuwe onderwijsmethodes en de veranderende maatschappelijke rol van de school.

E. Vestigingsplaatsen als 2de gebruiker

26% van de vestigingsplaatsen van de onderwijsinstellingen in Vlaanderen heeft geen eigen gebouwen ter beschikking. Het zijn vestigingsplaatsen die als zogenaamde '2de gebruiker' dubbel gebruik maken van de gebouwen van een andere school.

Grafiek 31 – Vestigingsplaatsen naar soort onderwijs en eigen gebouw ter beschikking, in %

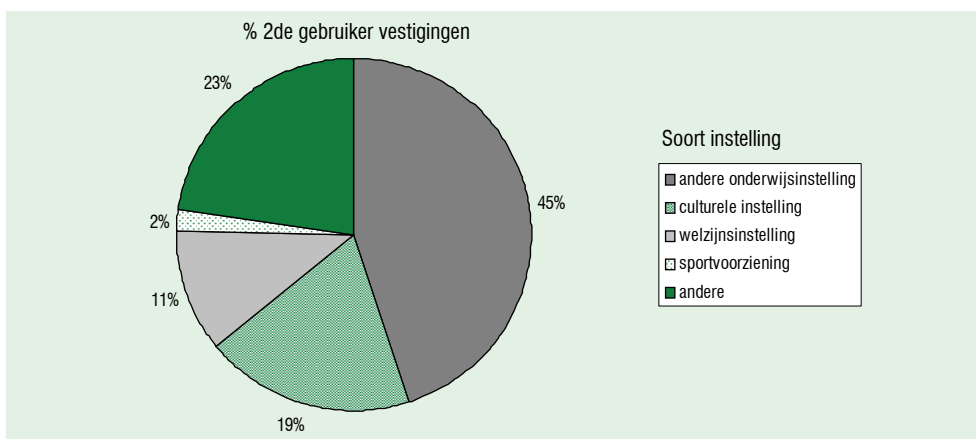

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Bij de beschrijving van het patrimonium werd er reeds kort ingegaan op het voorkomen van dit soort vestigingsplaatsen, waarbij vooral hun hoge incidentie bij instellingen permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) werd vermeld, maar ook in de andere soorten onderwijs komen '2de gebruiker' vestigingen voor. Zoals reeds vermeld blijkt uit grafiek 31 dat 2de gebruiker vestigingen veruit het meest voorkomen bij instellingen permanente vorming. Hier zijn 76% van de vestigingsplaatsen 2de gebruiker vestigingen. Bij centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) zijn 33% van de vestigingen 2de gebruiker vestigingen. Het aandeel 2de gebruiker vestigingen in de andere soorten onderwijs ligt erg laag.

Onderstaande analyse peilt naar de soort instelling waarvan men als 2de gebruiker lokalen en/of gebouwen in dubbel gebruik heeft. Uit grafiek 32 blijkt dat 45% van 2de gebruiker vestigingsplaatsen gebruik maken van de gebouwen van een andere onderwijsinstelling, 19% van de 2de gebruiker vestigingsplaatsen maken gebruik van een culturele instelling, 11% van een welzijnsinstelling, 2% van een sportvoorziening en 23% van een andere soort instelling dan hiervoor vernoemd.

Grafiek 32 – 2de gebruiker vestigingen naar het type instelling waarvan men lokalen gebruikt, in %

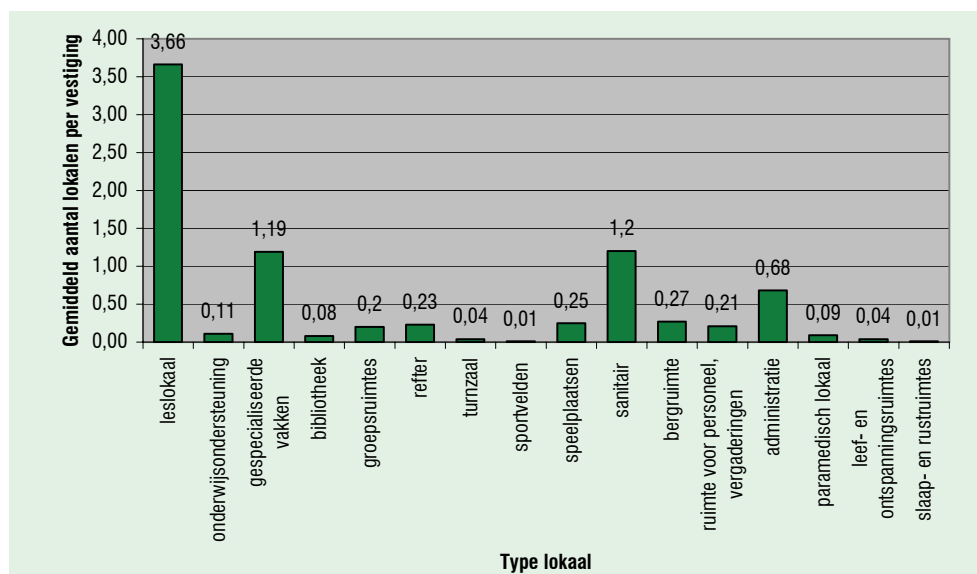
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Gemiddeld gezien kunnen 2de gebruikers vestigingen beschikken over een totaal van 8 lokalen in de gebouwen (grafiek 33). In de meeste gevallen gaat het om kleine aantallen lokalen. Zo worden per vestiging gemiddeld slechts 3,66 leslokalen gebruikt, 1,19 lokalen voor gespecialiseerde vakken, en 1,2 lokalen sanitair en 0,68 lokalen administratie/burelen. Van de andere types lokalen wordt ook gebruik gemaakt, maar dit gebruik ligt erg laag en is bijna verwaarloosbaar.

Over het algemeen worden de lokalen die men dubbel gebruikt positief beoordeeld door de 2de gebruikers vestigingen (grafiek 34). Van de lokaaltypes die vrij frequent voorkomen, wordt het sanitair het meest positief beoordeeld met 64% positieve evaluaties, gevolgd door lokalen voor gespecialiseerde vakken (63% positieve evaluaties), klassieke leslokalen (58%) en administratie/burelen (46%). We besluiten dat het dubbel

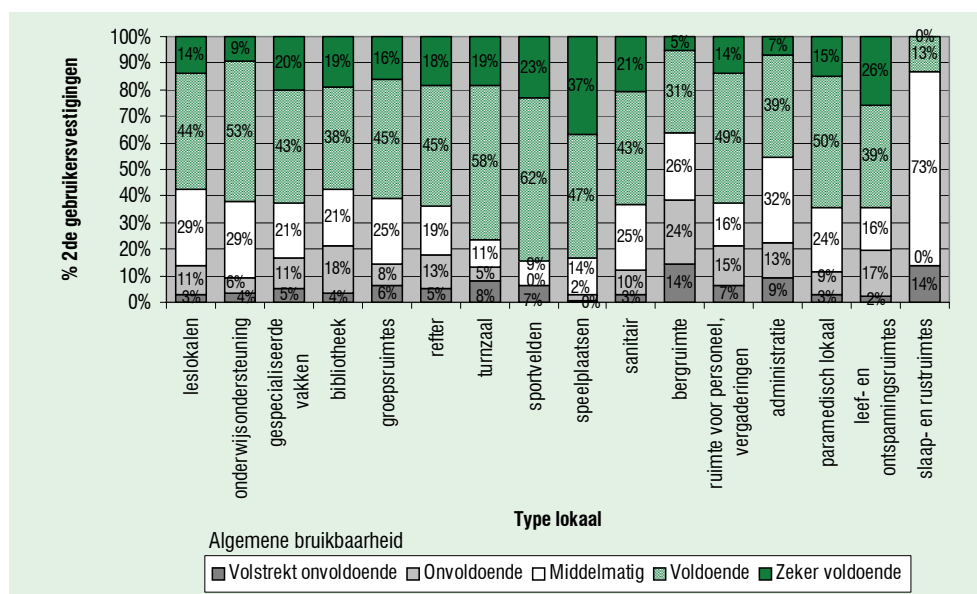
gebruik van gebouwen en lokalen van andere voorzieningen vaak voorkomt in Vlaanderen, maar dat dit gebruik vaak beperkt blijft tot een handvol lokalen per vestiging. Daarbij worden deze over het algemeen vrij positief beoordeeld.

Grafiek 33 – Gemiddeld aantal lokalen waarvan 2de gebruiker vestigingen gebruik kunnen maken naar type lokaal, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 34 – 2de gebruiker vestigingen naar type lokaal en bruikbaarheid van de lokalen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

5.1.4 Een patrimonium om goed te beheren

A. Verantwoordelijke gebouwbeheer

EISD 1.14

Aandeel vestigingsplaatsen waar een specifieke verantwoordelijke voor gebouwbeheer beschikbaar is

Indicator EISD1.14 betreft de aanwezigheid van een verantwoordelijke gebouwbeheer binnen de onderwijsinstelling of de inrichtende macht. Uit de monitor blijkt dat er op 66% van de vestigingsplaatsen een verantwoordelijke is voorzien die zich specifiek richt op het beheer van de gebouwen op de vestigingsplaats. Op 28%, of ruim één vierde, is er geen verantwoordelijke voorzien en bij 6% van de vestigingen heeft men er geen zicht op.

B. Beheersplannen

EISD 1.15

Aandeel vestigingsplaatsen naar aanwezigheid beheersplannen, naar type beheersplan

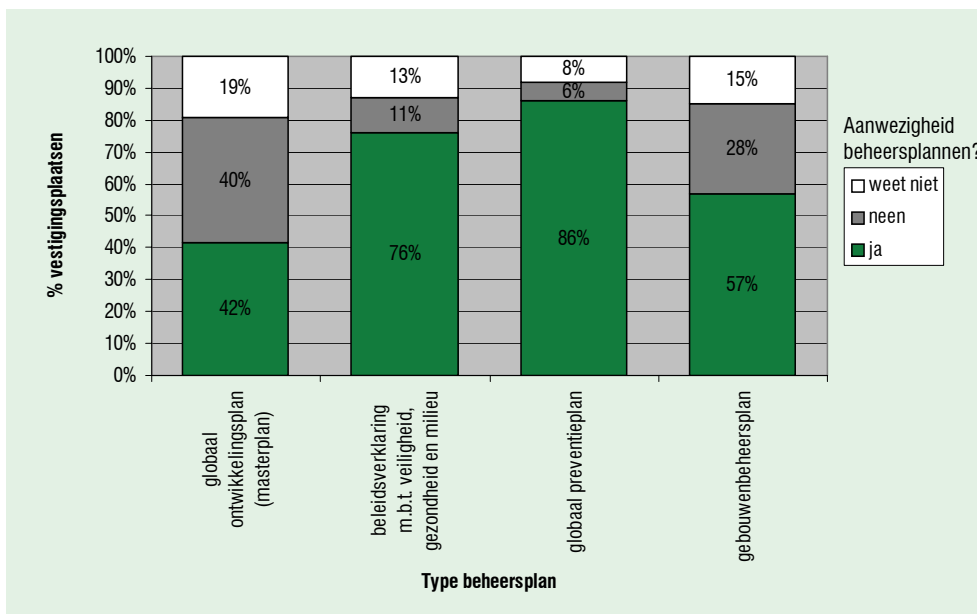
De indicator 1.15 peilt naar het aantal vestigingsplaatsen waar er gebouwbeheersplannen aanwezig zijn. Hierbij worden vier verschillende gebouwbeheersplannen onderscheiden: (1) een globaal ontwikkelingsplan met betrekking tot de toekomstige gewenste ontwikkeling van de infrastructuur (masterplan), (2) een beleidsverklaring met betrekking tot de veiligheid, gezondheid en milieu, (3) een globaal preventieplan en (4) een gebouwenbeheersplan waarin zaken worden geregeld als onderhoudswerken, het periodiek nazicht van installaties, slijtage, of poetsen.

We stellen vast dat een globaal preventieplan het meest voorzien is (86%), gevolgd door een beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu (76%). Een gebouwbeheersplan is slechts voor 57% van de vestigingsplaatsen aanwezig. Een globaal ontwikkelingsplan of masterplan voor de vestigingsplaats is zelfs voor minder dan de helft van de vestigingsplaatsen voorzien (42%) (grafiek 35).

Bij de vier plannen valt trouwens ook het vrij hoge percentage vestigingsplaatsen op waarvoor men geen weet heeft van de aanwezigheid van een gebouwbeheersplan. Voor masterplannen is dit zelfs 19%.

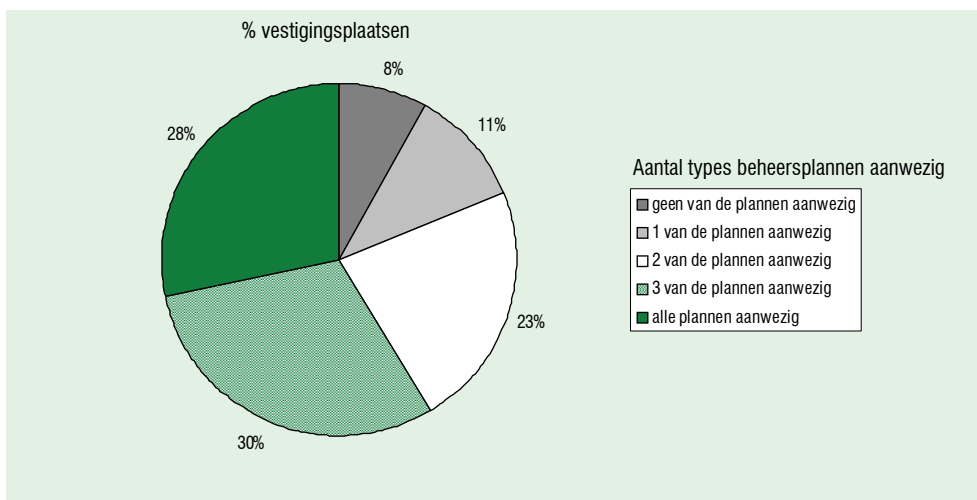
Maken we een analyse van het aantal types beheersplannen dat per vestigingsplaats werd opgesteld (grafiek 36), dan stellen we vast dat voor 8% van de vestigingsplaatsen er werd aangegeven dat geen enkel beheersplan werd opgesteld. Op 11% werd er slechts één van de types beheersplannen opgesteld, op 23% twee types, op 30% drie types en voor slechts 28% van de vestigingsplaatsen is zowel een ontwikkelingsplan, gebouwbeheersplan, globaal preventieplan en een beleidsverklaring veiligheid, gezondheid en milieu aanwezig.

Grafiek 35 – Vestigingsplaatsen naar type beheersplan en aanwezigheid van beheersplannen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 36 – Vestigingsplaatsen naar aantal types beheersplannen aanwezig op de vestigingsplaats, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

C. Inspectie- en brandweerverslag

EISD 1.16.1

Aandeel vestigingsplaatsen dat aan het meest recente inspectieverslag voldoet

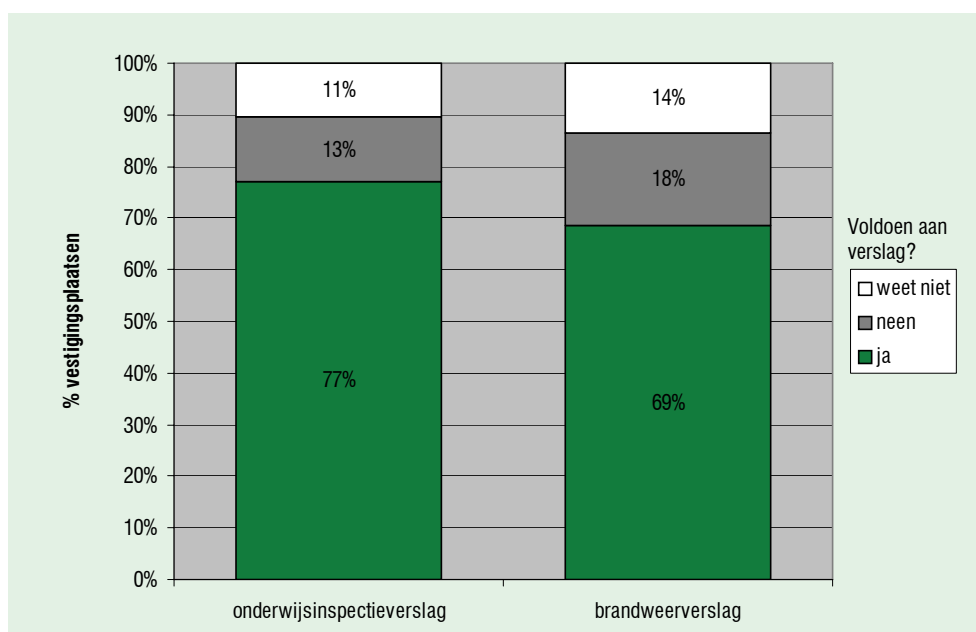
EISD 1.16.2

Aandeel vestigingsplaatsen dat aan het meest recente brandweerverslag voldoet

Met deze indicatoren gaan we na hoeverre de schoolgebouwen op vestigingsplaatsen voldoen aan de evaluaties die worden opgesteld door de onderwijsinspectie en brandweer. De onderwijsinspectie ziet toe op (1) de organisatie van het veiligheids- en welzijnsbeleid, (2) de woonbaarheid van de schoolinfrastructuur, (3) de veiligheid van de leer- en werkomgeving en (4) de hygiëne, gezondheid en milieuzorg. De brandweer ziet toe op de brandveiligheid van de schoolgebouwen.

Wat de evaluaties door de onderwijsinspectie betreft, stellen we vast dat op 77% van de vestigingsplaatsen de gebouwen voldoen aan het meest recente verslag van de onderwijsinspectie. 13% van de vestigingsplaatsen voldoen niet en van 11% van de vestigingsplaatsen weet men het niet. Met betrekking tot de evaluaties van de brandveiligheid in schoolgebouwen, die door de brandweer worden uitgevoerd, blijkt dat er minder vestigingsplaatsen voldoen aan het meest recente brandveiligheidsverslag dan aan het inspectieverslag, namelijk 69%. 18% voldoet niet aan het brandweerverslag en van 14% weet men het niet (grafiek 37).

Grafiek 37 – Vestigingsplaatsen naar voldoen aan inspectie- en brandweerverslag, in %

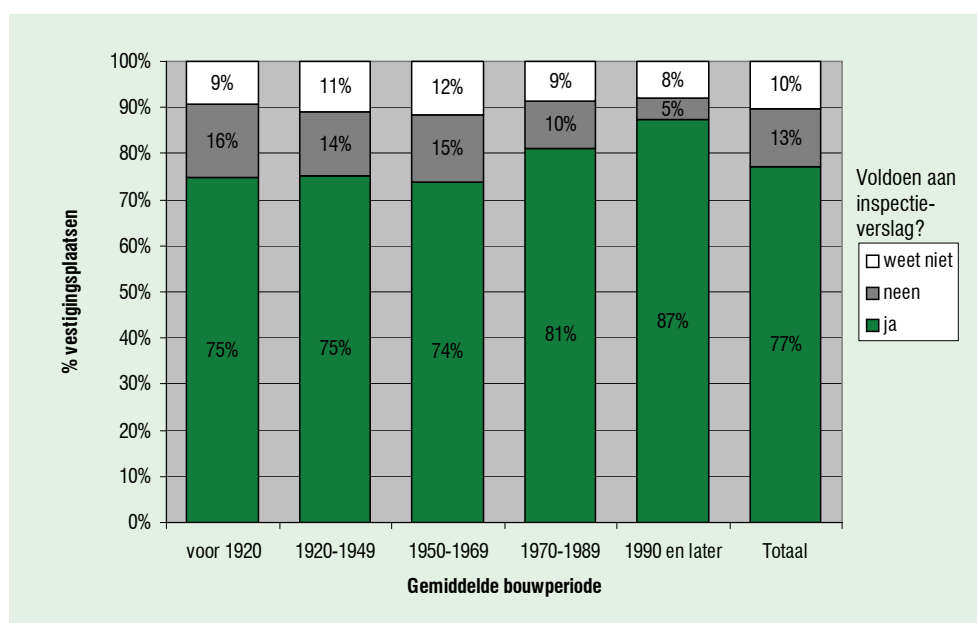
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Bij een laatste analyse tenslotte bekijken we de samenhang tussen het al dan niet voldoen aan een inspectie en/of brandweerverslag enerzijds en enkele beschrijvende variabelen anderzijds, met name (1) het gemiddeld bouwjaar van de gebouwen op de vestigingsplaats, en (2) de aanwezigheid van paviljoenen.

Wat de samenhang met het bouwjaar betreft stellen we vast dat het aantal positieve evaluaties door onderwijsinspectie en brandweer toeneemt naarmate de schoolgebouwen op vestigingsplaatsen er gemiddeld jonger op worden. Naar bouwjaar stellen we dus duidelijk een samenhang vast, die nog meer uitgesproken is voor brandweerverslagen dan voor onderwijsinspectieverslagen²⁶ (grafiek 38 en 39).

De variabele ‘paviljoenen aanwezig op de vestigingsplaats’ hangt samen met de evaluaties van onderwijsinspectie, maar slechts in geringe mate. Een samenhang met het voldoen aan het brandweerverslag doet zich dan weer niet voor²⁷ (grafiek 40 en 41).

Grafiek 38 – Vestigingsplaatsen naar gemiddelde bouwperiode van gebouwen en voldoen aan inspectieverslag, in %

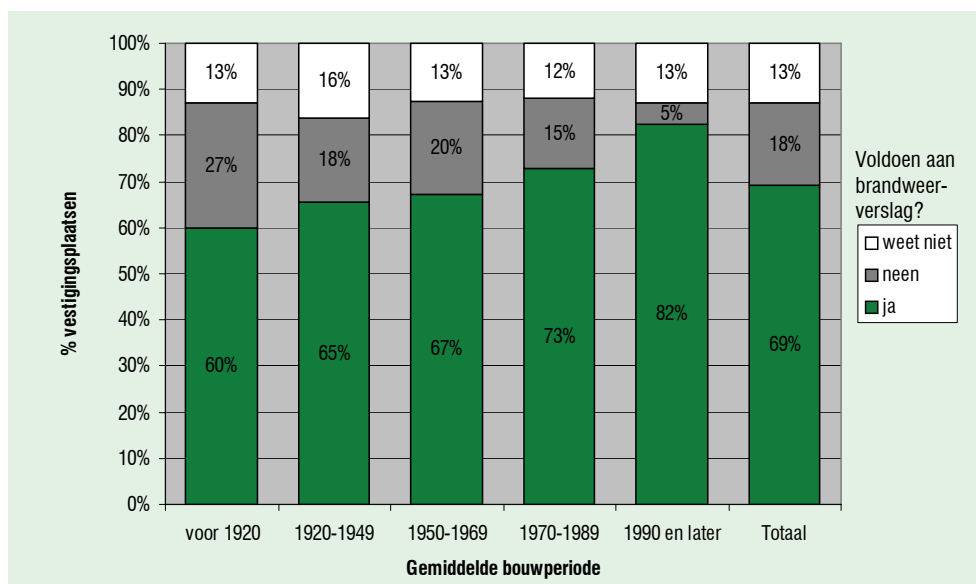

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

²⁶ Voldoen aan het inspectieverslag * gemiddeld bouwjaar op de vestigingsplaats: $\text{chisq} = 34,689$; $\text{df} = 8$; $\text{sign.} = 0,000$; $N = 3115$. Voldoen aan brandweerverslag * gemiddeld bouwjaar op de vestigingsplaats: $\text{chisq} = 55,473$; $\text{df} = 8$; $\text{sign.} = 0,000$; $N = 3104$.

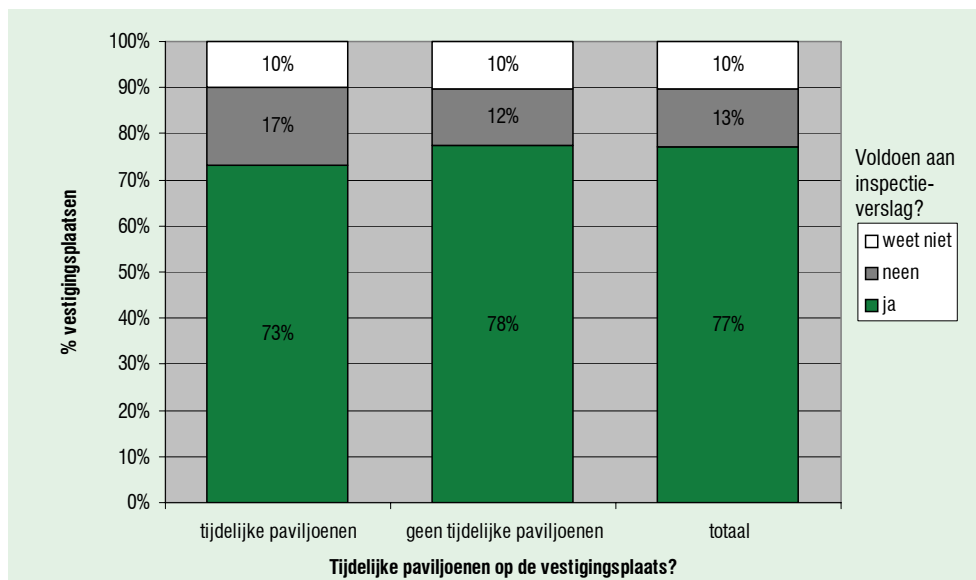
²⁷ Aanwezigheid van paviljoenen op de vestigingsplaats * voldoen aan het meest recente onderwijsinspectieverslag = $\text{chisq} = 8,302$; $\text{df} = 2$; $\text{sign.} = 0,016$; $N = 3164$. Aanwezigheid van paviljoenen op de vestigingsplaats * voldoen aan het meest recente brandweerverslag: $\text{chisq} = 0,483$; $\text{df} = 2$; $\text{sign.} = 0,78$; $N = 3152$.

Grafiek 39 – Vestigingsplaatsen naar gemiddelde bouwperiode van gebouwen en voldoen aan brandweerverslag, in %

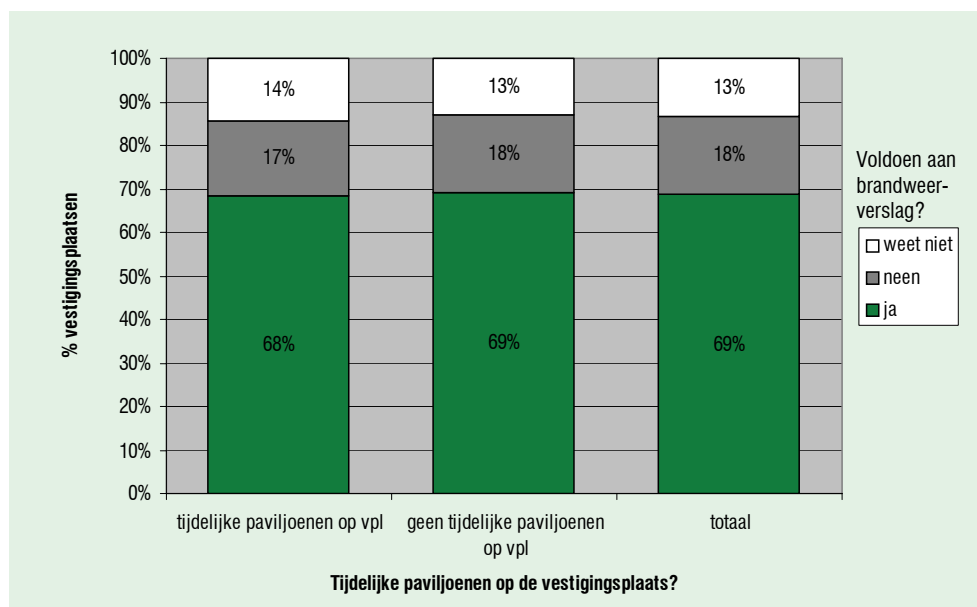
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 40 – Vestigingsplaatsen naar de aanwezigheid van tijdelijke paviljoenen en voldoen aan inspectieverslag, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 41 – Vestigingsplaatsen naar de aanwezigheid van tijdelijke paviljoenen en voldoen aan brandweerverslag, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

D. Energiebronnen

EISD 1.17

Aandeel vestigingsplaatsen naar gebruik van type energiebron

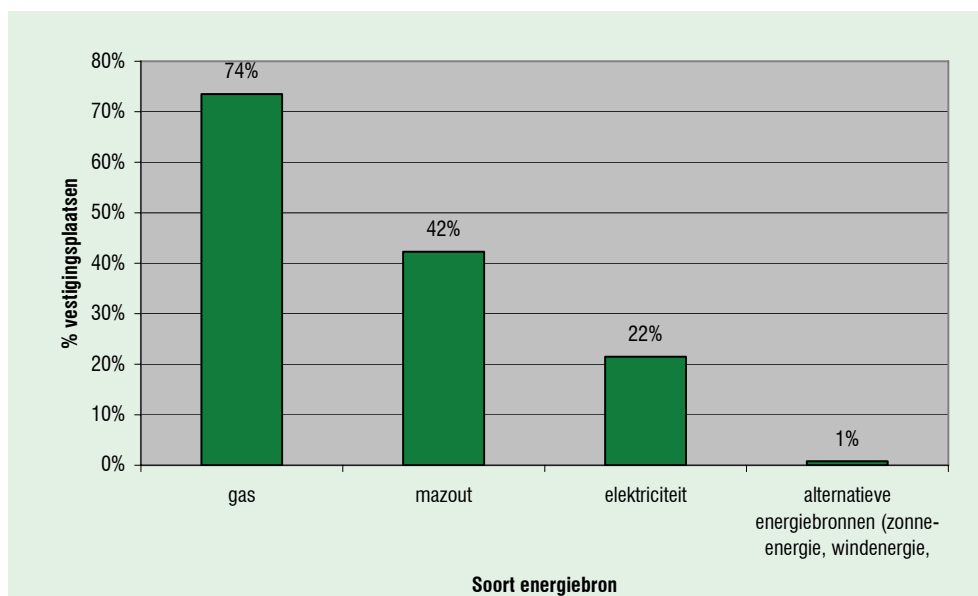
Onderstaande indicator EISD1.17 geeft informatie over het gebruik van verschillende energiebronnen op vestigingsplaatsen van scholen. Het gaat dus enkel om het voorkomen van het gebruik ervan en geeft geen indicatie van de mate waarin de energiebron gebruikt wordt op de vestigingsplaats.

Uit grafiek 42 blijkt dat gas over het algemeen de meest gebruikte energiebron voor verwarming van schoolgebouwen is. Op 74% van de vestigingsplaatsen wordt van deze energiebron gebruik gemaakt. Gas wordt op ruime afstand gevolgd door stookolie (gebruik op 42% van de vestigingsplaatsen) en elektriciteit (22%). Alternatieve energiebronnen worden bijna niet gebruikt voor verwarming (1%).

Bovenstaande analyse toont enkel het voorkomen van energiebronnen per vestigingsplaats aan, in de wetenschap dat er per vestigingsplaats meerdere energiebronnen gebruikt kunnen worden voor de verwarming van de gebouwen. Grafiek 43 laat tot op zekere hoogte de mate van *differentiatie* in het gebruik van energiebronnen zien op vestigingsplaatsen. Daaruit blijkt dat op 45% van de vestigingsplaatsen er enkel gebruik wordt gemaakt van gas. Op 21% wordt er enkel gebruik gemaakt van stookolie, op slechts 1% gaat het enkel om elektriciteit. Elektriciteit wordt dus in quasi alle gevallen in

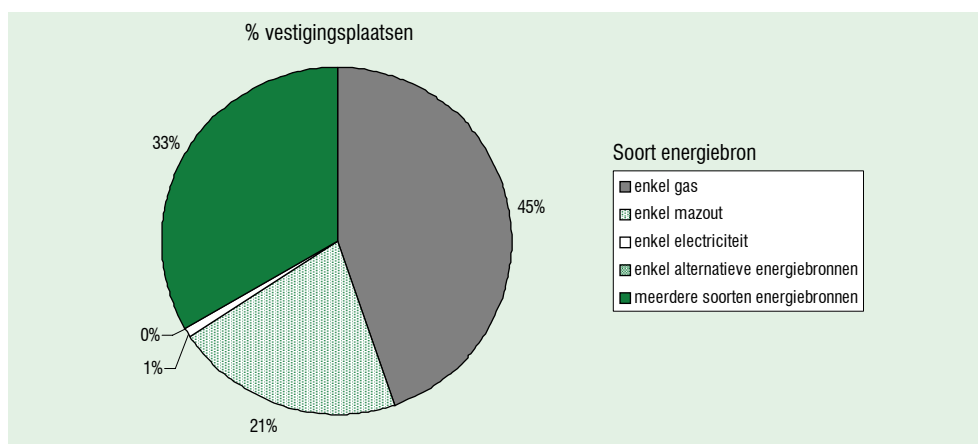
combinatie met een andere energiebron gebruikt. Geen enkele vestigingsplaats maakt exclusief gebruik van alternatieve energiebronnen. Op 33% van de vestigingsplaatsen tenslotte worden meerdere energiebronnen tegelijk gebruikt voor de verwarming van de gebouwen.

Grafiek 42 – Vestigingsplaatsen naar het gebruik van energiebronnen voor verwarming, in %

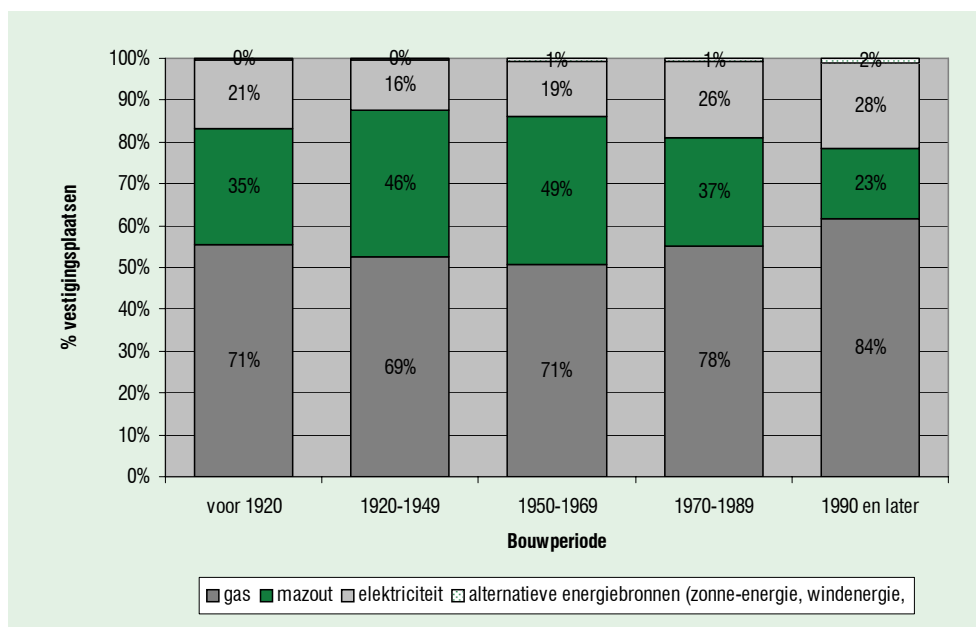
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 43 – Vestigingsplaatsen naar gebruik van één of meerdere soorten energiebronnen voor verwarming, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Grafiek 44 – Vestigingsplaatsen naar gemiddelde bouwperiode van de gebouwen op de vestiging en het gebruik van energiebronnen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

Een laatste analyse (grafiek 44) betreft de samenhang tussen het gemiddelde bouwjaar van de gebouwen per vestigingsplaats en het gebruik van de verschillende energiebronnen. We stellen vast dat het aandeel vestigingsplaatsen waar gas wordt gebruikt als verwarmingsbron toeneemt naarmate het bouwjaar op de vestigingsplaats er gemiddeld gezien jonger op wordt. Het aandeel vestigingsplaatsen waar stookolie wordt gebruikt neemt toe tot de bouwperiode 1950-1960, maar vanaf de bouwperiode 1970-1980 wordt een daling ingezet. Het gebruik van elektriciteit als verwarming lijkt, met uitzondering van de gebouwen daterend van voor 1920, over het algemeen ook toe te nemen naarmate de gebouwen er jonger op worden. Zoals hierboven reeds werd aangehaald blijft het gebruik van alternatieve energiebronnen op vestigingsplaatsen erg marginaal, en dit voor alle bouwperiodes, maar het lijkt desalniettemin ook toe te nemen naarmate het bouwjaar jonger wordt.

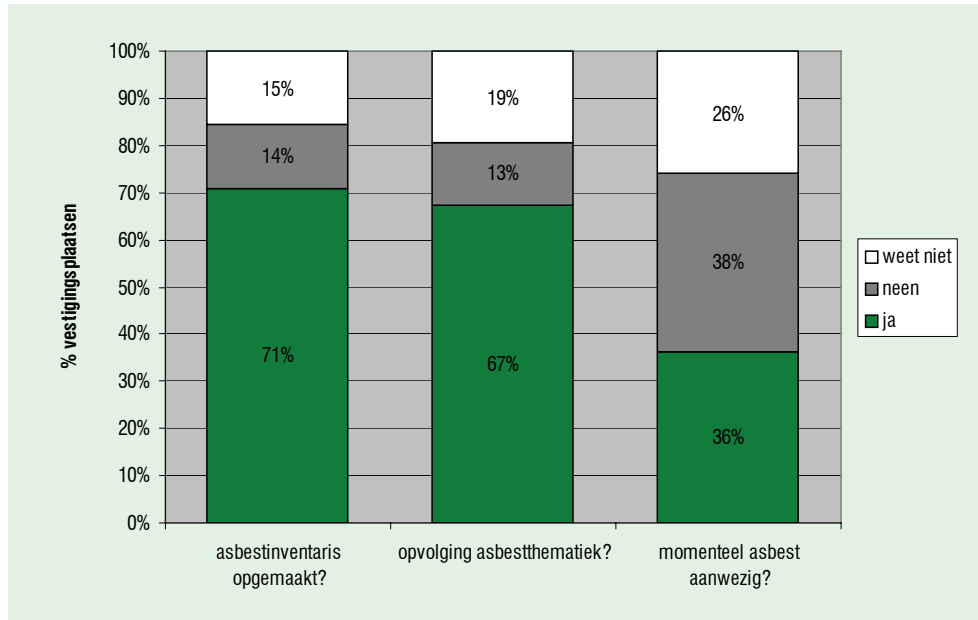
E. Asbest

Met betrekking tot het asbestbeheer in schoolgebouwen geven indicator EISD 1.18.1 tot EISD 1.18.4 informatie over vier aspecten van asbestbeheer, namelijk (1) of er een asbestinventaris aanwezig is, (2) of de asbestproblematiek wordt opgevolgd, (3) of er daadwerkelijk asbest aanwezig is in de gebouwen van de vestigingsplaats en (4) of de school concrete plannen heeft om tot asbestverwijdering over te gaan.

EISD 1.18.1**Aandeel vestigingsplaatsen waar een asbestinventaris aanwezig is****EISD 1.18.2****Aandeel vestigingsplaatsen waar de asbestthematiek wordt opgevolgd****EISD 1.18.3****Aandeel vestigingsplaatsen waar er asbest aanwezig is**

Uit grafiek 45 blijkt dat op 71% van de vestigingsplaatsen een asbestinventaris werd opgemaakt, op 14% van de vestigingsplaatsen is dit niet gebeurd en op 15% van de vestigingsplaatsen geven de respondenten aan niet te weten of er een inventaris werd opgemaakt (EISD1.18.1). Op 67% van de vestigingsplaatsen wordt de asbest-thematiek opgevolgd, op 13% van de vestigingsplaatsen gebeurt dit niet en op 19% van de vestigingsplaatsen heeft men er geen zicht op (EISD1.18.2). Wat de aanwezigheid van asbest op de vestigingsplaats betreft, beweert men dat er op 36% van de vestigingsplaatsen momenteel asbest in de gebouwen aanwezig is. Voor 38% van de vestigingsplaatsen is men formeel over de afwezigheid van asbest en voor 26% van de vestigingsplaatsen weet men het niet of er al dan niet asbest afwezig is in de gebouwen (EISD1.18.3).

Grafiek 45 – Vestigingsplaatsen naar asbestinventaris opgemaakt, opvolging asbestthematiek en asbest aanwezig op de vestigingsplaats, in %

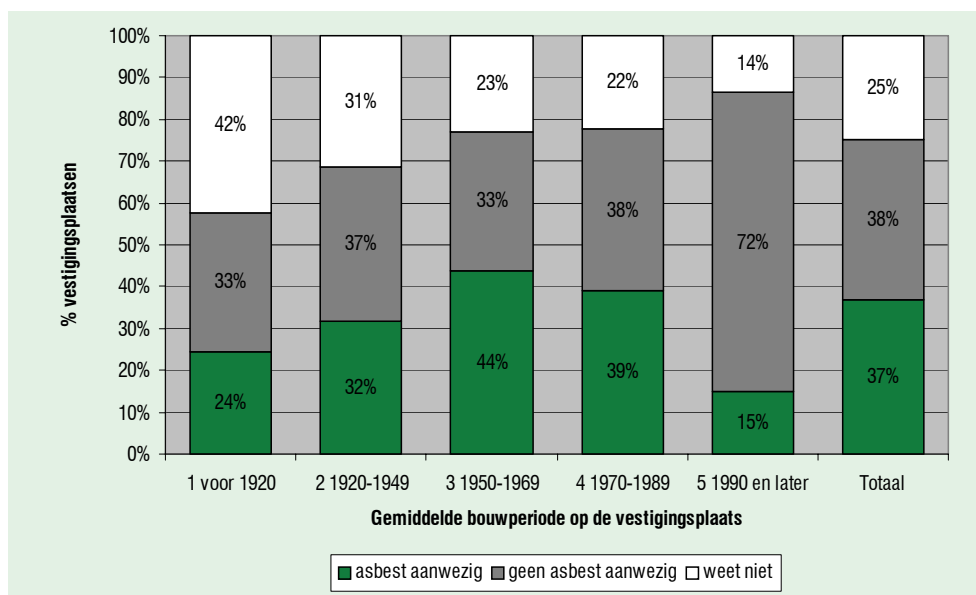
Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

EISD 1.18.4**Aandeel vestigingsplaatsen waar asbest aanwezig is en waar plannen zijn om tot asbestverwijdering over te gaan**

Indien er asbest aanwezig is betekent dit echter niet dat er ook concrete plannen zijn om tot asbestverwijdering over te gaan. Slechts voor 27% van de vestigingsplaatsen waar de aanwezigheid van asbest werd bevestigd, bestaan er ook concrete plannen om tot asbestverwijdering over te gaan. In 65% van deze gevallen bestaan er geen concrete plannen voor asbestverwijdering en voor 8% van deze vestigingsplaatsen weet men het niet.

Een bijkomende analyse focust op de samenhang tussen het gemiddeld bouwjaar van de gebouwen op vestigingsplaatsen en de aanwezigheid van asbest. Uit grafiek 46 blijkt dat er vooral asbest voorkomt op die vestigingsplaatsen waarvan de gebouwen gemiddeld dateren uit de jaren 1950-1960 (44%) en in mindere mate uit de jaren 1970-1980 (39%). Op vestigingsplaatsen met een gemiddeld bouwjaar van de gebouwen na 1990 komt asbest slechts in 15% van de gevallen voor. Voor de periode voor 1920 is dit 24% en voor de jaren 1920-1940 is dit 32%. Het voorkomen van asbest lijkt dus wel degelijk samen te hangen met de ouderdom van de gebouwen op de vestigingsplaats.²⁸ Vermeldenswaard is ook dat het aandeel vestigingsplaatsen waarvoor er geen zicht is op de aanwezigheid van asbest ('weet niet') daalt naarmate de gebouwen uit een recentere bouwperiode dateren.

Grafiek 46 – Vestigingsplaatsen naar gemiddelde bouwperiode op de vestigingsplaats en aanwezigheid van asbest, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

²⁸ Gemiddelde bouwperiode van de gebouwen op de vpl * aanwezigheid van asbest op de vpl: chisq = 186,12; df = 8; sign. = 0,000; N = 3147.

5.2 Het optimaal gebruik van schoolgebouwen (SOD2)

5.2.1 Leegstand op de vestigingsplaats

EISD 2.1.1

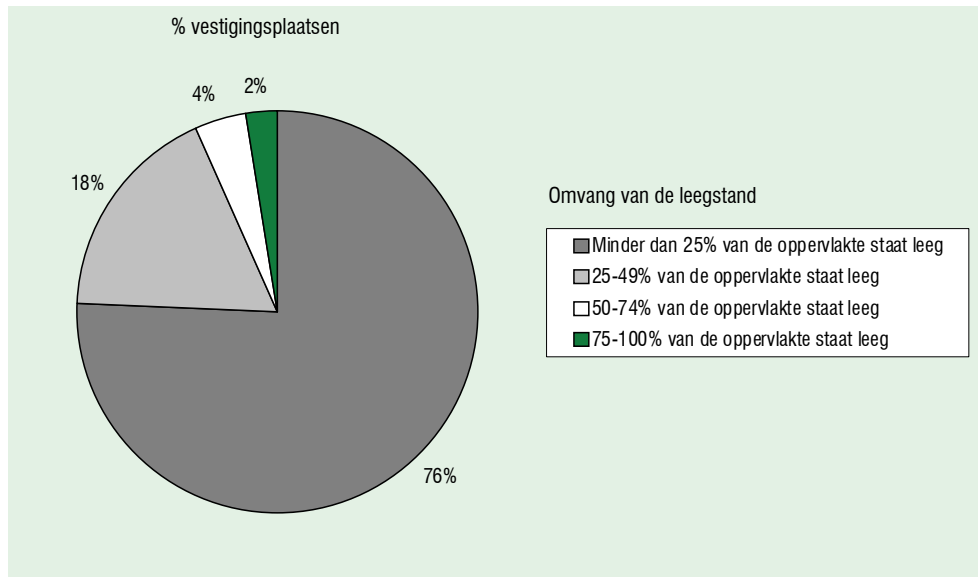
Aandeel vestigingsplaatsen waar er leegstand is

EISD 2.1.2

Aandeel vestigingsplaatsen waar leegstand is, naar grootte van de leegstand

Leegstand (EISD 2.1.1) blijkt op 14% van de vestigingsplaatsen voor te komen. Als we de vraag stellen wat de omvang is van de leegstand als aandeel van de totale oppervlakte van de lokalen (EISD2.1.2), dan stellen we vast dat op 76% van de vestigingsplaatsen met leegstand er minder dan 25% van de oppervlakte leegstaat. Op het merendeel van de vestigingsplaatsen met leegstand staat dus maar een relatief beperkt deel van de oppervlakte leeg. Op 18% van de vestigingsplaatsen met leegstand staat 25 tot 49% van de oppervlakte leeg, op 4% staat er 50 tot 74% van de oppervlakte leeg en op 2% staat meer dan 75% van de oppervlakte leeg (grafiek 47). Quasi volledige leegstand komt dus maar (zeer) zelden voor op de vestigingsplaatsen.

Grafiek 47 – Vestigingsplaatsen waar leegstand voorkomt naar de omvang van de leegstand, in %

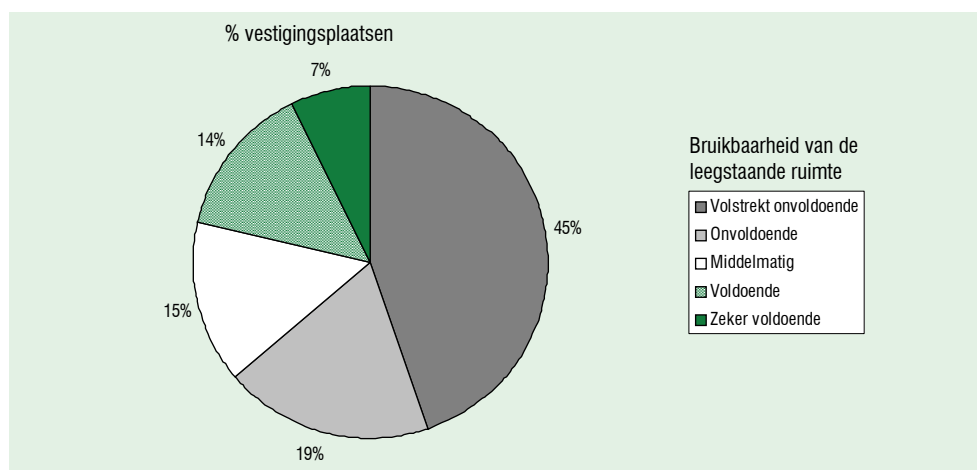

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

EISD 2.1.3**Aandeel vestigingsplaatsen waar leegstand is, naar de bruikbaarheid van de leegstand**

Wat de bruikbaarheid van de leegstaande oppervlakte betreft (EISD2.1.3), blijkt dat op het grootste deel van de vestigingsplaatsen met leegstand (64%), de leegstaande ruimte als (volstrekt) onvoldoende bruikbaar wordt geëvalueerd. Als gebouwen of lokalen leegstaan, is daar dus vaak een goede reden voor, namelijk dat ze niet langer voldoende bruikbaar zijn om onderwijs in te geven. Niettemin is men op 21% van vestigingsplaatsen met leegstand van oordeel dat de leegstaande ruimte nog voldoende of zeker voldoende bruikbaar is om onderwijs in te geven (grafiek 48).

Grafiek 48 – Vestigingsplaatsen waar leegstand voorkomt naar de bruikbaarheid van de leegstaande ruimte, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

5.2.2 Gebouwen en lokalen met een andere bestemming dan onderwijs

EISD 2.2**Aandeel vestigingsplaatsen waar lokalen en/of gebouwen op de vpl een andere bestemming kregen dan onderwijs**

Op 15% van de vestigingsplaatsen geeft men aan dat er lokalen en/of gebouwen zijn die in de loop der jaren op permanente basis een andere bestemming hebben gekregen dan onderwijs (indicator EISD 2.2).

5.2.3 Buitenschools gebruik van schoolgebouwen

EISD 2.3.1

Aandeel vestigingsplaatsen waar er buitenschools gebruik is van schoolgebouwen

We stellen vast dat op 59% van de vestigingsplaatsen de gebouwen niet alleen tijdens, maar ook voor en/of na de normale school- of werkuren worden gebruikt. (EISD 2.3.1)

EISD 2.3.2

Aandeel vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt, naar gebruiksfrequentie

Indien schoolgebouwen buitenschools worden gebruikt kan dit occasioneel gebeuren, of op meer regelmatige basis. We zien dat het grootste deel van het buitenschools gebruik op regelmatige basis gebeurt (69%). Op slechts 31% van de vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt gebeurt dit occasioneel (EISD2.3.2).

EISD 2.3.3

Gemiddeld aantal uren per week dat de gebouwen op de vestigingsplaats buitenschools worden gebruikt

Het aantal uur dat een (school)gebouw gemiddeld per week buiten de normale school- of werkuren wordt gebruikt bedraagt 16 uur. Gemiddeld gaat het dus om 2,2 uur per dag, de weekends inbegrepen (EISD2.3.3).

EISD 2.3.4

Aandeel vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt, naar type gebruikers die het gebouw buitenschools gebruiken

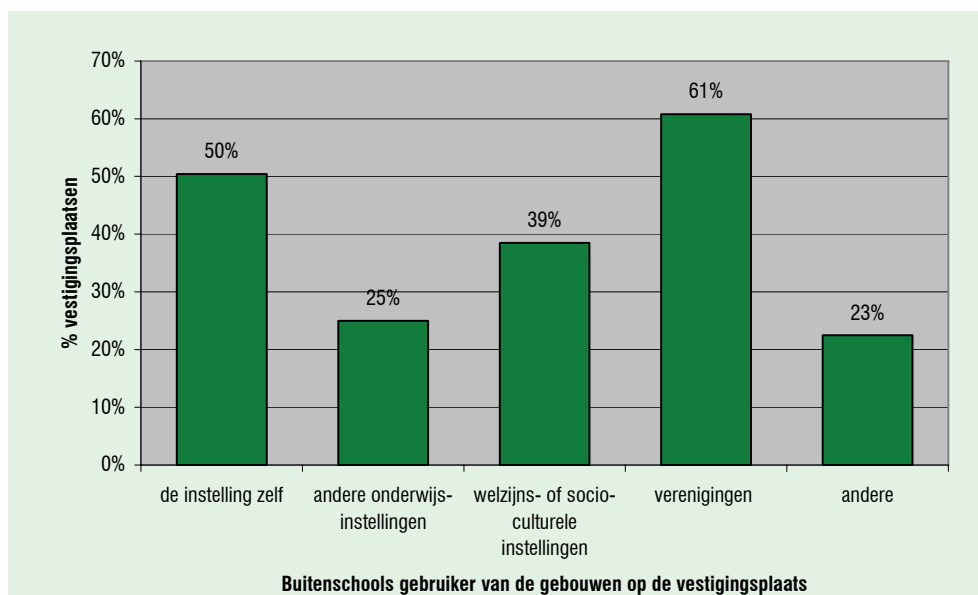
Wie maakt gebruik van de gebouwen buiten de normale school- en werkuren? Uit grafiek 49 blijkt dat het meest wijdverspreide gebruik gebeurt door verenigingen (buurtvereniging, bejaardenclub, sportclub, ...), die op 61% van de vestigingsplaatsen buitenschools gebruik maken van de gebouwen. Op 50% van de vestigingsplaatsen gaat het om de instelling zelf die ook buiten de normale schooluren de gebouwen blijft gebruiken voor buitenschoolse activiteiten. Op 39% van de vestigingsplaatsen gaat het om welzijnsinstellingen of socio-culturele instellingen als Kind en Gezin, Initiatief Buitenschoolse Opvang (IBO) of de jeugdbeweging. Op 29% gaat het om andere onderwijsinstellingen en op 23% om 'andere'.

EISD 2.3.5

Aandeel vestigingsplaatsen waar de gebouwen buitenschools worden gebruikt, naar type activiteit bij buitenschools gebruik

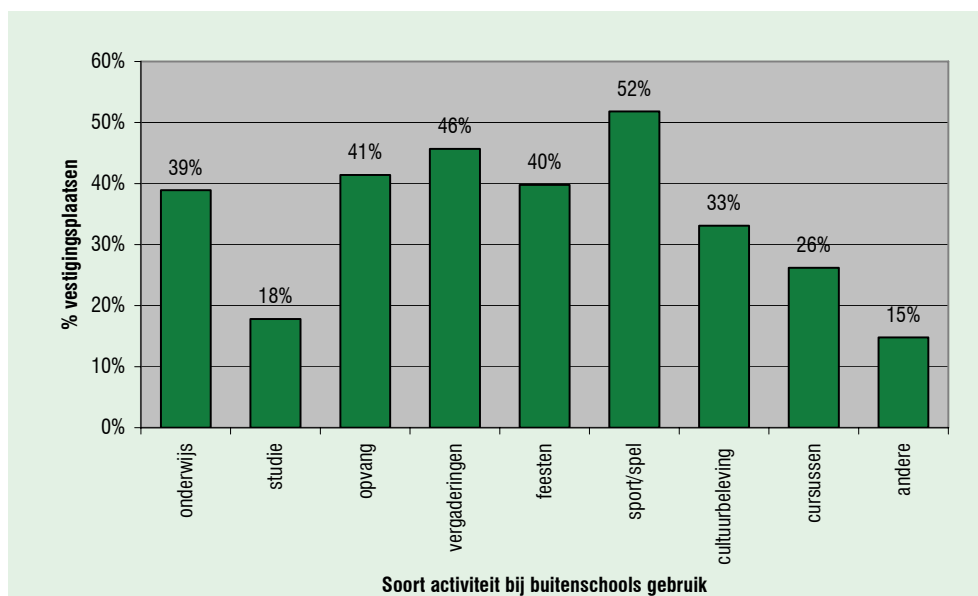
Als er buitenschools gebruik van de gebouwen plaatsvindt, over welke soort activiteiten gaat het dan? Grafiek 50 laat zien dat schoolgebouwen het meest buitenschools worden gebruikt voor sport en spel (op 52% van de vestigingsplaatsen), vergaderingen (46%), voor- en naschoolse opvang (41%), feesten en bijeenkomsten (40%) en onderwijsactiviteiten (39%).

Grafiek 49 – Vestigingsplaatsen waarvan de gebouwen buitenschools worden gebruikt naar soort gebruiker, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

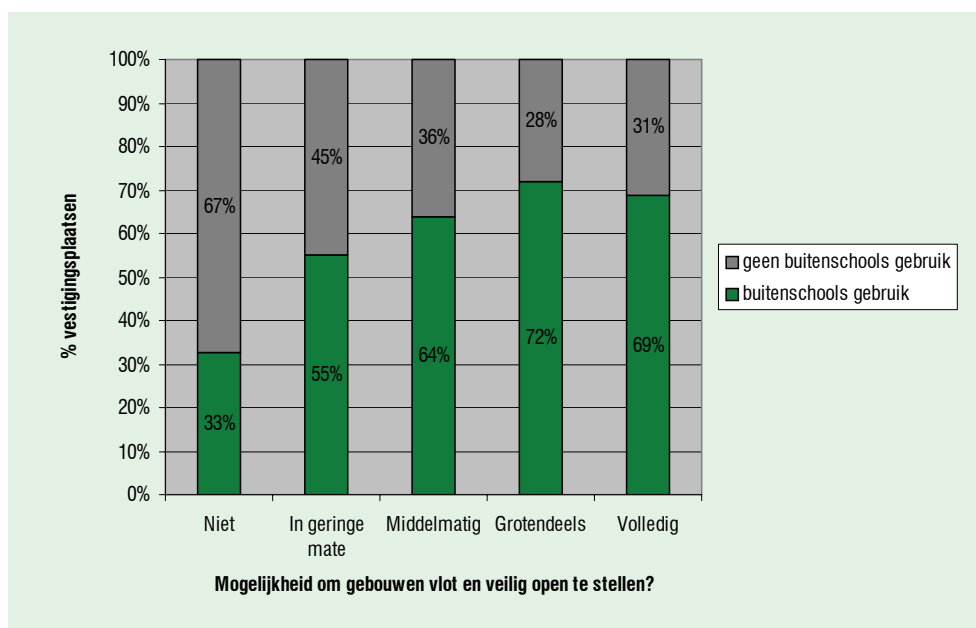
Grafiek 50 – Vestigingsplaatsen waarvan de gebouwen buitenschools worden gebruikt naar soort activiteiten die plaatsvinden bij buitenschools gebruik, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

De beslissing om een schoolgebouw buiten de normale schooluren te gebruiken kan afhangen van tal van factoren, bijvoorbeeld van organisatorische aard, of er vraag naar is, omwille van pedagogische redenen (bijvoorbeeld in het kader van de brede school). Het staat echter vast dat het al dan niet buitenschools (laten) gebruiken van een gebouw ook samenhangt met de mogelijkheid om de gebouwen vlot en veilig open te stellen voor derden.²⁹ Grafiek 51 toont aan dat waar deze mogelijkheid niet of slechts in geringe mate aanwezig is, het percentage buitenschools gebruik een stuk lager ligt dan op vestigingsplaatsen die wel vlot en veilig opengesteld kunnen worden. Deze duidelijke samenhang wijst erop dat het buitenschools gebruik van schoolgebouwen aan infrastructurele voorwaarden gebonden is. Het mag dan ook duidelijk zijn dat we ons, bij het streven naar een intensiever buitenschools gebruik van schoolgebouwen, tegelijk moeten afvragen welke infrastructurele ingrepen nodig kunnen zijn om een dergelijk gebruik vlot en veilig te laten gebeuren.

Grafiek 51 – Vestigingsplaatsen naar de mogelijkheid om de gebouwen vlot en veilig open te stellen en buitenschools gebruik van de gebouwen, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

²⁹ Mogelijkheid om het gebouw vlot en veilig open te stellen * buitenschools gebruik van het schoolgebouw: chisq = 242,207; df = 4, sign = 0,000; N = 3349.

5.2.4 Schoolgebouwen geïntegreerd binnen een multifunctioneel complex

EISD 2.4.1

Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn

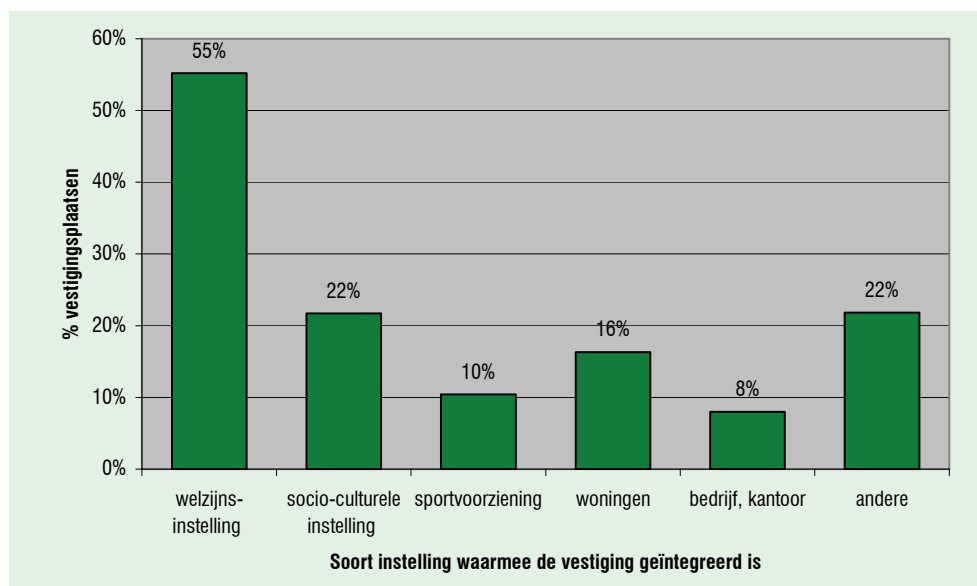
In de indicator EISD 2.4.1 wordt gepeild naar de mate van integratie van schoolgebouwen in multifunctionele gebouwencomplexen of sites, waar naast deze schoolgebouwen ook andere functies gehuisvest zijn, zoals woningen, een kinderdagverblijf, een cultureel centrum of een rusthuis. We stellen vast dat 20% van de vestigingsplaatsen van scholen op de een of andere manier geïntegreerd zijn in een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn.

EISD 2.4.2

Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn, naar type functie waarmee de vestigingsplaats de site of het complex deelt

Op 55% van de vestigingsplaatsen die eenzelfde complex of site delen met andere functies, gaat het om een welzijnsinstelling, op 22% om een socio-culturele instelling, op 22% met andere instellingen, op 16% met woningen, op 10% met een sportvoorziening en op 8% met een bedrijf of kantoren. Gezien het percentage de 100% overstijgt, komen we tot het besluit dat een deel van de vestigingsplaatsen hetzelfde gebouwencomplex of site deelt met meer dan één van deze functies (grafiek 52).

Grafiek 52 – Vestigingsplaatsen die geïntegreerd zijn in een ruimer gebouwencomplex of site naar de soort functie waarmee de vestigingsplaats geïntegreerd is, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

EISD 2.4.3

Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn, waar er inhoudelijk wordt samengewerkt met deze functies

EISD 2.4.4

Aandeel vestigingsplaatsen die ruimtelijk geïntegreerd zijn binnen een gebouwencomplex of site waar ook andere functies gehuisvest zijn, waar er ruimtes zijn die gemeenschappelijk worden gebruikt met deze functies

Bij 59% van vestigingsplaatsen die in een ruimer gebouwencomplex met andere functies zijn geïntegreerd, wordt er ook inhoudelijk samengewerkt met deze functies. Eveneens stellen we vast dat er bij 50% van deze vestigingen ook gemeenschappelijk gebruik voorkomt van lokalen en ruimtes.

5.3 Kwaliteit in de totstandkoming van schoolgebouwen (SOD3)

5.3.1 De kwaliteit van recent opgerichte en gerenoveerde schoolgebouwen

EISD 3.1

Aandeel vestigingsplaatsen waar recentelijk (< 5 jaar) een belangrijke nieuwbouw of modernisering werd uitgevoerd, naar evaluatiescore per dimensie

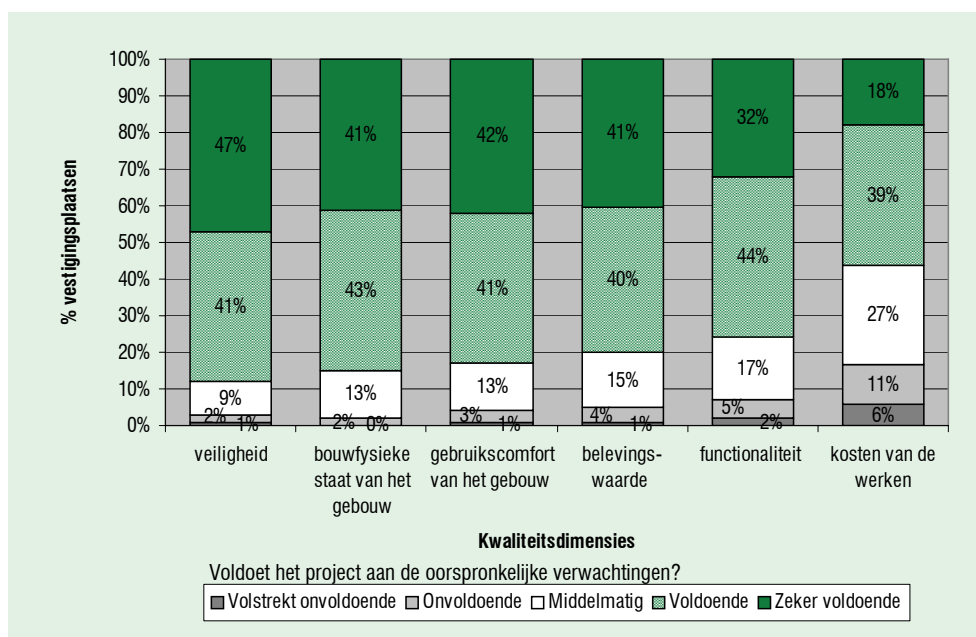
De indicator EISD 3.1 peilt naar de mate waarin schoolgebouwen die recentelijk (< 5 jaar) werden opgericht of gerenoveerd aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school kunnen beantwoorden op vlak van zes kwaliteitsdimensies: veiligheid, bouw fysieke staat, functionaliteit, comfort, belevingswaarde en de kosten van de werken.

Uit grafiek 53 blijkt dat respondenten over het algemeen vrij tot zeer tevreden zijn met hun recente nieuwbouw- of renovatieprojecten. 88% van de respondenten vindt dat de recente schoolgebouwen aan hun oorspronkelijke verwachtingen kunnen voldoen op vlak van veiligheid, terwijl slechts 3% hierover ontevreden is. Op de tweede plaats komt de bouw fysieke staat van de recente gebouwen. Hierover is 84% tevreden, terwijl men slechts op 2% van de vestigingsplaatsen ontevreden is over de bouw fysieke staat van de nieuwbouw of renovatie. Ook met betrekking tot het gebruikscomfort en in mindere mate met betrekking tot de belevingswaarde stellen we vast dat meer dan 80% van de respondenten vindt dat het recent gerealiseerde gebouw aan hun oorspronkelijke verwachtingen kan voldoen, terwijl het aandeel negatieve evaluaties laag blijft.

Met betrekking tot de functionaliteit krijgen we echter een minder positieve beoordeling te zien. Hier vindt slechts 76% meer dat het gebouw aan de oorspronkelijke verwachtingen kan voldoen en 7% vindt dat dit niet of in geringe mate het geval is.

De minst positieve evaluatie vinden we terug bij de gemaakte kosten voor de werken. Hier beweert slechts 57% dat de kosten van de bouwwerken aan de oorspronkelijke verwachtingen konden voldoen, terwijl 17% beweert dat dit niet of slechts in geringe mate het geval was.

Grafiek 53 – Vestigingsplaatsen waar de laatste 5 jaar een groot nieuwbouw- of moderniseringsproject werd uitgevoerd naar de mate waarin dit project aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school kan voldoen over 6 kwaliteitsdimensies, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

5.3.2 Kwaliteit in de totstandkoming van recente schoolgebouwen

EIST 3.2

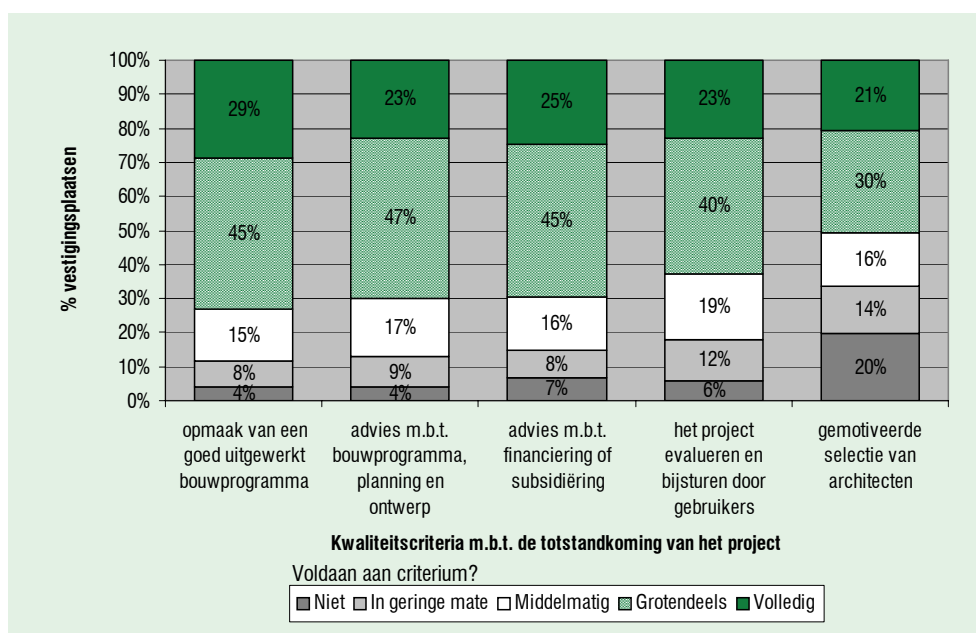
Aandeel vestigingsplaatsen waar recentelijk (< 5 jaar) een belangrijke nieuwbouw of modernisering werd uitgevoerd, naar evaluatiescore per kwaliteitsitem totstandkoming gebouw

De indicator EIST 3.2 peilt naar de kwaliteit in de totstandkoming van scholenbouwprojecten en dit over verschillende criteria: (1) of het bouwprogramma en de projectdefinitie vertrekken vanuit het pedagogisch project van de school, (2) of er een gemotiveerde selectie van architecten is gebeurd, (3) of er mogelijkheid bestond voor de gebruikers om het project te evalueren, (4) of de school voldoende advies heeft gekregen op vlak van financiering en subsidiëring, (5) of de school voldoende advies heeft gekregen op vlak van bouwprogramma, planning en ontwerp en (6) of er gelegenheid was voor participatie en inspraak van verschillende gebruikersgroepen van het schoolgebouw.

Grafiek 54 toont de resultaten voor de eerste vijf criteria. Daaruit blijkt dat 74% van de respondenten bij wie de laatste 5 jaar een belangrijke nieuwbouw of renovatie werd gerealiseerd, vond dat er in de aanvangsfase van het bouwproject voldoende aandacht is gegaan naar de opmaak van een goed uitgewerkt bouwprogramma, vertrekkende

vanuit het pedagogisch project van de school en haar doelstellingen op langere termijn. 12% van de respondenten vond dat hier onvoldoende tot volstrekt onvoldoende werd aan voldaan. Dit criterium met betrekking tot de kwaliteit in de totstandkoming van schoolgebouwen komt als meest positief naar voor.

Grafiek 54 – Vestigingsplaatsen waar de laatste 5 jaar een groot nieuwbouw- of moderniseringsproject werd uitgevoerd naar de mate waarin is voldaan aan 5 criteria m.b.t. de kwaliteit in de totstandkoming van het project, in %

Bron: Schoolgebouwenmonitor AGIO, 2008

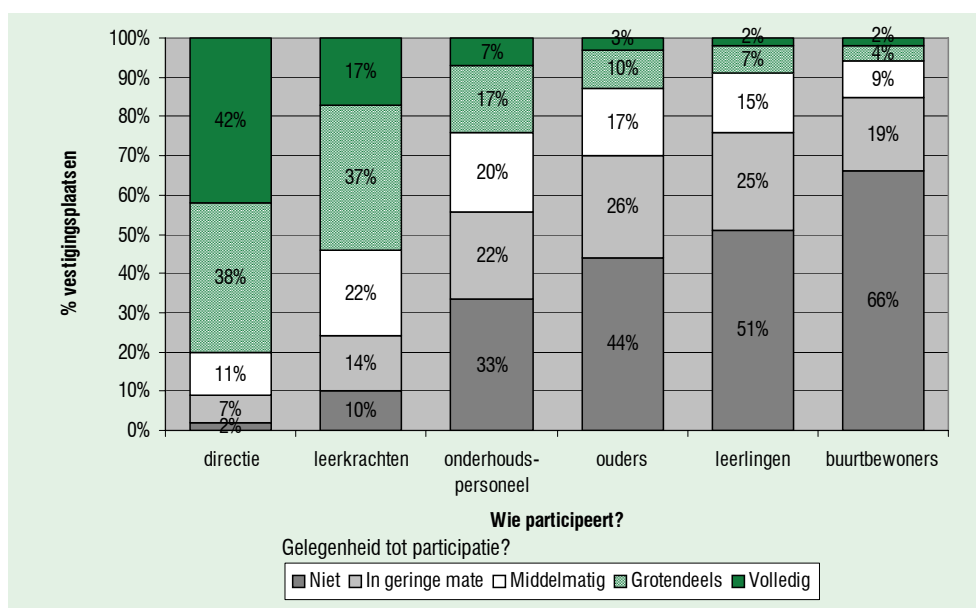
Ook of er voldoende nuttig advies en ondersteuning werd gegeven tijdens de planning en realisatie van het project op vlak van (1) subsidiëring en financiering en (2) bouwprogramma, planning en ontwerp, wordt betrekkelijk positief geëvalueerd door de respondenten. Voor beide criteria vinden we 70% positieve evaluaties terug. Het aandeel negatieve evaluaties bij advies bij bouwprogramma, planning en ontwerp bedraagt 13%, het aantal negatieve evaluaties over het advies bij subsidiëring en financiering bedraagt 15%.

Of de gebruikers in de mogelijkheid werden gesteld om het project te evalueren en eventueel bij te sturen wordt als minder positief beoordeeld. Hier vinden we 63% positieve evaluaties terug en 18% negatieve.

Het minst positief beoordeelde kwaliteitscriterium is echter de mate waarin er op basis van een eigen uitgewerkt bouwprogramma een gemotiveerde selectie van architecten is gebeurd. Hier oordeelt slechts 51% positief, terwijl 34% van de respondenten aan dit criterium een negatieve evaluatie meegeeft.

Grafiek 55 geeft aan in hoeverre bij de totstandkoming van recente nieuwbouw- en renovatieprojecten er voldoende ruimte voor participatie en inspraak was van verschillende groepen van gebruikers en andere belanghebbenden.

Grafiek 55 – Vestigingsplaatsen waar de laatste 5 jaar een groot nieuwbouw- of moderniseringsproject werd uitgevoerd naar de mate waarin er gelegenheid was voor participatie en inspraak bij de totstandkoming van het project, in %

80% van de respondenten evalueert de participatie- en inspraakmogelijkheden voor directies als positief, terwijl slechts 9% vindt dat er niet of slechts in geringe mate in voldoende inspraak en participatie voor directies was voorzien.

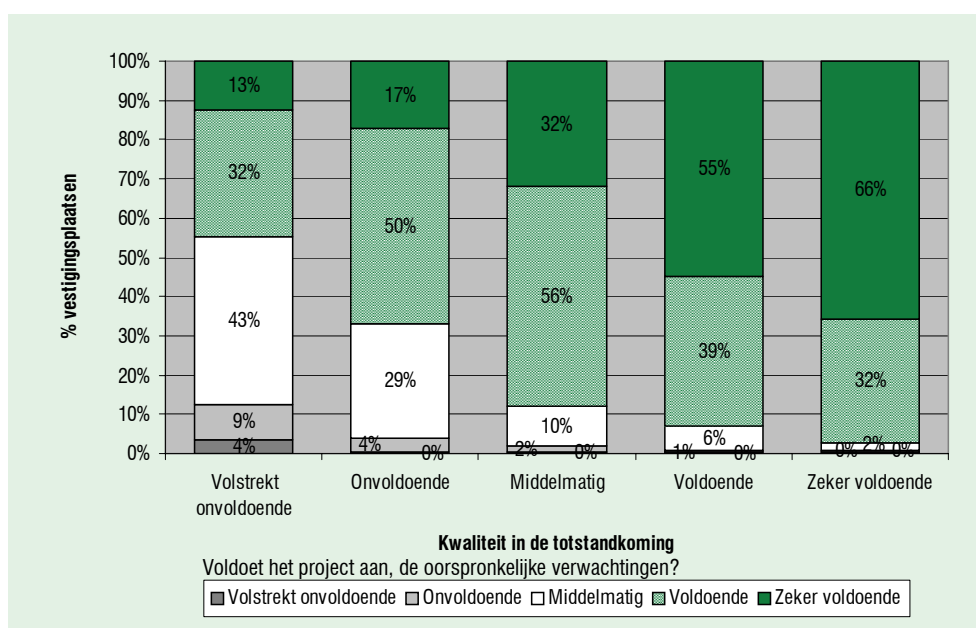
Wat de participatie- en inspraakmogelijkheden van andere gebruikers en stakeholders betreft, zien we een veel negatiever beeld. Wat de participatie door leerkrachten betreft werd slechts op 54% van de vestigingsplaatsen voldoende mogelijkheid tot participatie geboden, terwijl dit op bijna een vierde van de vestigingsplaatsen niet of slechts in geringe mate was voorzien. De participatiemogelijkheden voor andere gebruikers en belanghebbenden zijn nog veel minder aanwezig. Zo was het voor het poetspersoneel slechts op 24% van de vestigingsplaatsen mogelijk om voldoende te participeren, op meer dan de helft van de vestigingsplaatsen (55%) waren er onvoldoende participatiemogelijkheden.

De participatie van ouders, leerlingen en buurtbewoners was op het grootste deel van de vestigingsplaatsen zelfs niet of slechts in geringe mate aanwezig, terwijl slechts op een (zeer) kleine minderheid van de vestigingsplaatsen wel in inspraak en participatie voor deze groepen was voorzien. Zo bedraagt het percentage positieve evaluaties voor inspraak van ouders slechts 13%, voor leerlingen is dit 9% en voor buurtbewoners slechts 6%.

Een belangrijke vraag richt zich nu op de samenhang tussen de evaluaties die bouwheeren meegeven aan recent gebouwde of gemoderniseerde schoolgebouwen en de kwaliteiten van het totstandkomingsproces dat aan de basis lag van deze nieuwe gebouwen.

Uit grafiek 56 blijkt dat er wel degelijk een duidelijke samenhang bestaat tussen de kwaliteit van het totstandkomingsproces en de beoordeling die men aan recente gebouwen meegeeft.³⁰ Bij vestigingen waar men gemiddeld gezien niet tevreden is over de verschillende aspecten van totstandkoming, vindt men slechts in 45% van de gevallen dat het gebouw aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school kan voldoen, terwijl men in 13% van de gevallen vindt dat dit niet zo is. Bij de vestigingen waar men de kwaliteiten van het totstandkomingsproces wel positief evalueert ('zeker voldoende'), loopt het aandeel tevreden met het afgewerkte gebouw op tot 98% terwijl er geen expliciet ontevreden meer zijn.

Grafiek 56 – Vestigingsplaatsen waar de laatste 5 jaar een groot nieuwbouw- of moderniseringsproject werd uitgevoerd naar kwaliteit in de totstandkoming van het project en de mate waarin het project aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school kan voldoen, in %

Nochtans tonen bijkomende analyses aan dat vooral de opmaak van een goed bouwprogramma een positief effect heeft op de tevredenheid met het gebouw, eens het gerealiseerd is. De andere aspecten hangen ook positief samen met de tevredenheid over het gebouw, maar dit is hoofdzakelijk zo omdat ze statistisch samenhangen met deze

³⁰ Chisq = 285,589; df = 16, sign = 0,000; N = 1462.

eerste variabele (opmaak van een goed bouwprogramma).³¹

De vaststelling dat de wijze waarop het totstandkomingsproces verloopt belangrijk is voor de tevredenheid met het bouwproject achteraf, wijst dus op het belang van een goede kwaliteitsbewaking van het totstandkomingsproces van scholenbouwprojecten. Uit de cijfers blijkt dat dit vooral het geval is als het gaat over de opmaak van een goed bouwprogramma dat in de lijn ligt van het pedagogisch project van de school en haar doelstellingen op langere termijn.

5.4 Wegwerken van de achterstand inzake de realisatie van aangepaste onderwijsinfrastructuur (SOD4)

5.4.1 Toegewezen DBFM-middelen

Onderstaande cijfers hebben betrekking op de eenmalige inhaaloperatie voor scholenbouw door middel van DBFM (Design-Build-Finance-Maintain), de Vlaamse variant voor publiek-private samenwerking in de scholenbouw.

Op datum van dataverzameling (8 februari 2008) waren de voorbereidende stappen van het DBFM-project verre van afgerond en was ook de selectie van scholen die in het project betrokken zouden worden nog niet definitief. We zijn hier dus genoodzaakt om te werken met gegevens die ondertussen reeds zijn gewijzigd en ook in de toekomst waarschijnlijk nog zullen wijzigen.

OISD 4.1

Aandeel vestigingsplaatsen betrokken in DBFM

Indicator OISD 4.1 laat zien dat 5% van de vestigingsplaatsen, zoals deze bestonden op 8 februari 2008, betrokken waren in het DBFM-project. Dit wil zeggen dat de bouwwerken die in het kader van DBFM zijn gepland, op een of andere manier impact zullen hebben op de situatie van de schoolgebouwen op deze vestigingsplaatsen. Opnieuw moeten we er hier rekening mee houden dat in bovenstaande statistiek ook deze vestigingen zijn opgenomen die geen beschikking hebben over eigen gebouwen en per definitie dus niet voor subsidies of DBFM-financiering in aanmerking kunnen komen. Schatten we echter het bij DBFM-betrokken percentage vestigingen op basis van de resultaten bij de responsgroep, en waarvan we zeker weten dat ze over eigen gebouwen kunnen beschikken, dan bedraagt het aandeel bij DBFM-betrokken vestigingen 6%.

³¹ Partiele corr. voor evaluatie van de recente gebouwen * opmaak van een goed bouwprogramma (waarbij dus gecontroleerd werd voor alle andere kwaliteitscriteria voor totstandkoming): part. corr. coëff = 0,311; sign. = 0,000; N = 1342. De partiële correlaties van de andere aspecten van kwaliteit in de totstandkoming met de evaluatie van de kwaliteit van recente gebouwen worden na controle in die mate gereduceerd dat ze niet langer significant zijn.

OISD 4.2**Bedrag aan toegewezen DBFM-middelen per vestigingsplaats en totaalbedrag**

Kijken we nu naar de gemiddelde geraamde investeringsbedragen per vestigingsplaats en de totaal geraamde bedragen (EISD4.2), dan stellen we vast dat het gemiddeld geraamd investeringsbedrag via DBFM per vestiging 3,1 miljoen euro bedraagt en het totaal investeringsbedrag 1.201,5 miljoen euro.

5.4.2 Effectindicatoren**EISD 4.1****Aandeel van het bedrag op de wachtlijst dat wordt opgelost door het DBFM-project**

De indicator EISD 4.1 geeft informatie over de mate waarin het DBFM-project de achterstanden inzake de subsidiëring van infrastructuurwerken weet weg te werken. De cijfers hebben echter enkel betrekking op de impact van het DBFM-project op de wachtlijst zoals deze bij AGION bestaat, en bijgevolg dus enkel op vestigingen van het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs.

Op 8 februari 2008 stond er een subsidiebedrag van 1,592 miljard euro op de wachtlijst van AGION. Het DBFM-project lenigt van dit bedrag 38% of 603 miljoen euro. Hieruit blijkt dat het DBFM-project ontegensprekelijk een effect heeft op de reductie van de wachtlijst voor scholenbouw bij het gesubsidieerd vrij en officieel onderwijs, maar dit leidt niet tot een volledige oplossing van de behoefte zoals deze zich in de wachtlijst manifesteert.

Een deel van de DBFM-investeringen wordt in schoolgebouwen geïnvesteerd waarvoor er bouwprojecten op de wachtlijst staan, maar er wordt ook buiten de wachtlijst geïnvesteerd. Bij deze laatste wordt echter niet verder geëxpliciteerd in hoeverre het om "het wegwerken van een achterstand inzake de realisatie van aangepaste onderwijsinfrastructuur" gaat, zoals in de SOD 4 van het agentschap staat vermeld. Het deel van het totaal via DBFM te investeren bedrag dat aan de wachtlijst wordt besteed bedraagt 603 mio euro of 50,2% van het totale DBFM-budget. Het DBFM-bedrag dat aan bouwprojecten wordt besteed die niet op de wachtlijst voorkomen bedraagt 598 mio euro of 49,8 van het totale DBFM-budget. Slechts de helft van het DBFM-budget, zoals dit dd. 8 februari 2008 was gekend, wordt dus in bouwprojecten geïnvesteerd die op de wachtlijst AGION staan.

6

Resultaten naar onderscheidende variabelen

6.1 Kwaliteit van schoolgebouwen naar onderwijsstructuren

In onderstaande analyses worden enkele indicatoren uit de monitor bekeken in het licht van de structuren van het Vlaamse onderwijs. Meer bepaald gaat het hier om de soorten onderwijs en de onderwijsnetten.³²

6.1.1 Toegekende subsidies

Grafiek 57 toont het aandeel vestigingsplaatsen uit het leerplichtonderwijs van het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs waaraan subsidies werden toegekend tijdens de periode 2002-2007. Het aandeel vestigingen waaraan subsidies werden toegekend ligt in alle soorten onderwijs vrij hoog, minimum 50%. Voor het gewoon secundair onderwijs bedraagt dit aandeel zelfs 69%, voor de internaten 62%. Naar onderwijsnet (grafiek 58) blijkt echter dat er in het gesubsidieerd vrij onderwijs voor veel meer vestigingen subsidies werden toegekend dan voor het gesubsidieerd officieel onderwijs, namelijk 66% ten opzichte van 24%. Naast het voltijds leerplichtonderwijs en de internaten verleende AGION ook subsidies aan instellingen permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Nochtans zijn deze soorten onderwijs hier uit de analyse gesloten aangezien het aandeel vestigingen die ge-

³² Voor wat de soort onderwijs betreft wordt in de analyse en rapportering enkel de basisstructuur weerhouden, namelijk:

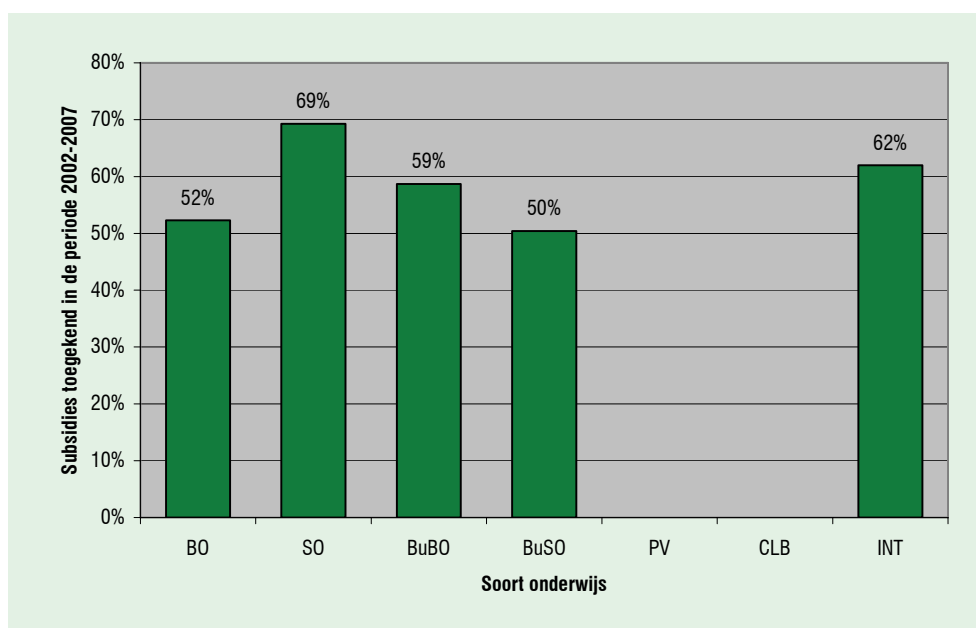
- het gewoon basisonderwijs (BO): gewoon kleuter, gewoon lager, gewoon basis;
- het gewoon secundair onderwijs (SO): gewoon voltijds secundair onderwijs, deeltijds beroepsecundair onderwijs, Centra voor Deeltijdse Vorming, deeltijds zeevisserij onderwijs;
- het buitengewoon basisonderwijs (BuBO): buitengewoon kleuter, buitengewoon lager, buitengewoon basis;
- het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO): buitengewoon secundair;
- Permanente vorming (PV): Onderwijs Sociale Promotie, Deeltijds Kunst Onderwijs, Centra voor Baseducatie;
- Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB): Centra voor leerlingenbegeleiding;
- Internaten (INT): internaten.

Voor de afbakening van de onderwijsnetten werd in de monitor consequent de indeling gevolgd die gebruikt wordt in de instellingendatabank van het dept. O&V. Voor de indeling naar onderwijsnet wordt naast de onderwijsnetten GO! (GO), gesubsidieerd officieel onderwijs (OGO) en gesubsidieerd vrij onderwijs (VGO) ook een categorie 'andere' weerhouden waaronder bijvoorbeeld de zogenaamde 'Centra voor Deeltijdse Vorming' ressorteren. De categorie 'andere' bevat in de populatie slechts een zeer kleine minderheid aan vestigingsplaatsen (58). Ze wordt wel in de analyse opgenomen, maar in de tekst gaat de aandacht in principe naar de drie grote netten.

bruik kunnen maken van eigen gebouwen in de populatie niet gekend is.³³

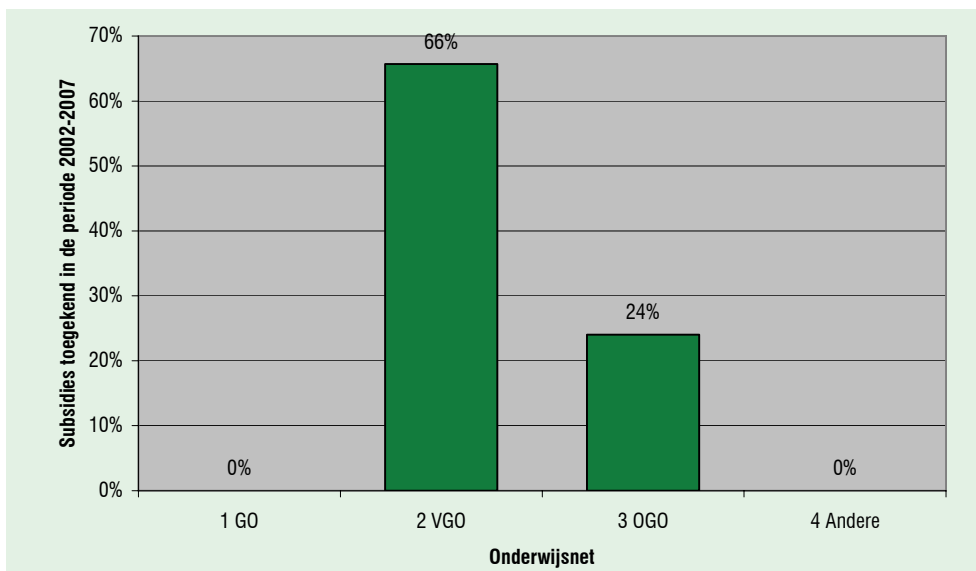
Uit grafiek 59 blijkt dat vooral in permanente vorming, het gewoon basisonderwijs en internaten veel vestigingsplaatsen kleine bedragen toegekend gekregen hebben. De grotere bedragen per vestigingsplaats werden vooral toegekend in het gewoon secundair onderwijs, buitengewoon basisonderwijs, buitengewoon secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Naar onderwijsnet (grafiek 60) is het verschil tussen het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs opvallend. Waar in het gesubsidieerd vrij onderwijs 75% vestigingen subsidies onder de 250 000 euro ontving, is dit in het gesubsidieerd officieel onderwijs slechts 43%. Aan 57% van de vestigingen in het gesubsidieerd officieel onderwijs werden dus subsidies van meer dan 250.000 euro per vestigingsplaats toegekend.

Grafiek 57 – Vestigingsplaatsen van het leerplichtonderwijs van het VGO en OGO waaraan subsidies werden toegekend in de periode 2002-2007 naar soort onderwijs, in %

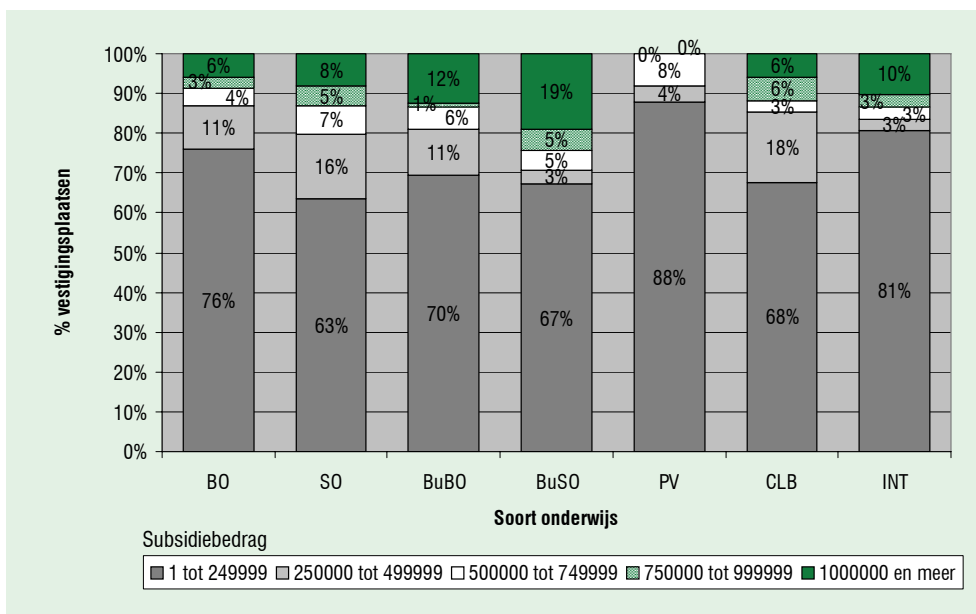

³³ In de officiële instellingen databank van het departement Onderwijs & Vorming staat niet vermeld of een vestigingsplaats over eigen gebouwen kan beschikken of dat het om een vestigingsplaats gaat die dubbel gebruik maakt van de gebouwen van een andere vestiging. Voor de overgrote meerderheid van de vestigingen in het leerplichtonderwijs en de internaten vormt dit geen probleem: bijna alle vestigingen hebben hier eigen gebouwen ter beschikking. Dit vormt echter wel een probleem binnen permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB), waar er veel vestigingen zijn die geen eigen gebouwen ter beschikking hebben en waarvoor er dus ook geen bouwsubsidies kunnen toegekend worden.

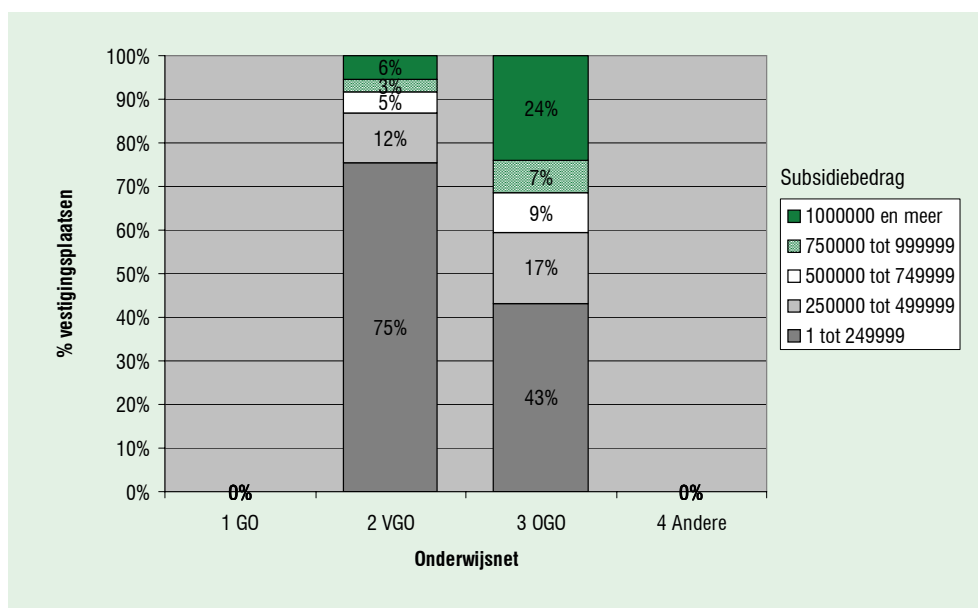
Grafiek 58 – Vestigingsplaatsen van het leerplichtonderwijs van het VGO en OGO waaraan subsidies werden toegekend in de periode 2002-2007 naar onderwijsnet, in %

Grafiek 59 – Vestigingsplaatsen van het VGO en OGO waaraan subsidies werden toegekend in de periode 2002-2007 naar soort onderwijs en omvang van het toegekend subsidiebedrag, in %

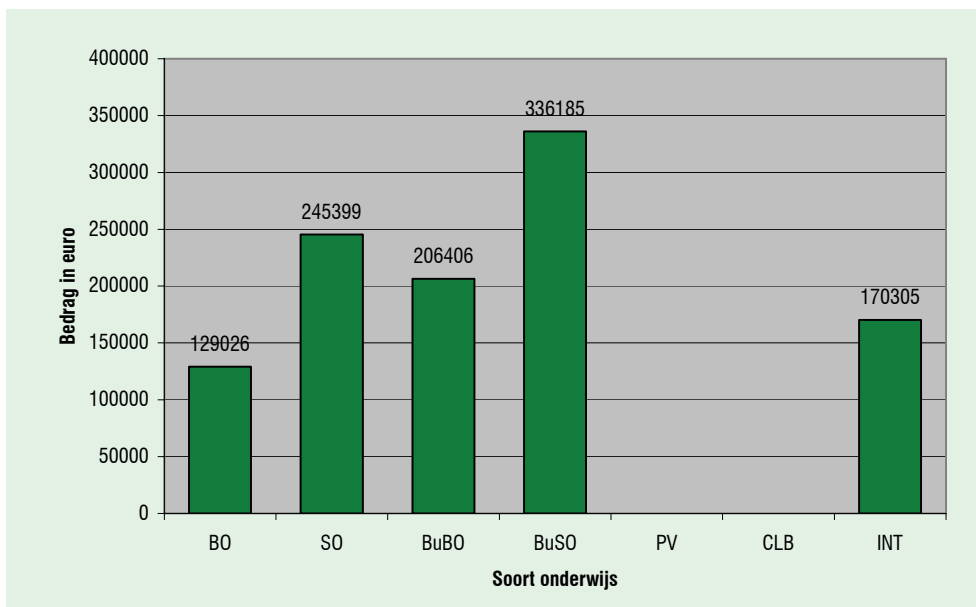
Grafiek 60 – Vestigingsplaatsen van het VGO en OGO waaraan subsidies werden toegekend in de periode 2002-2007 naar onderwijsnet en omvang van het toegekend subsidiebedrag, in %

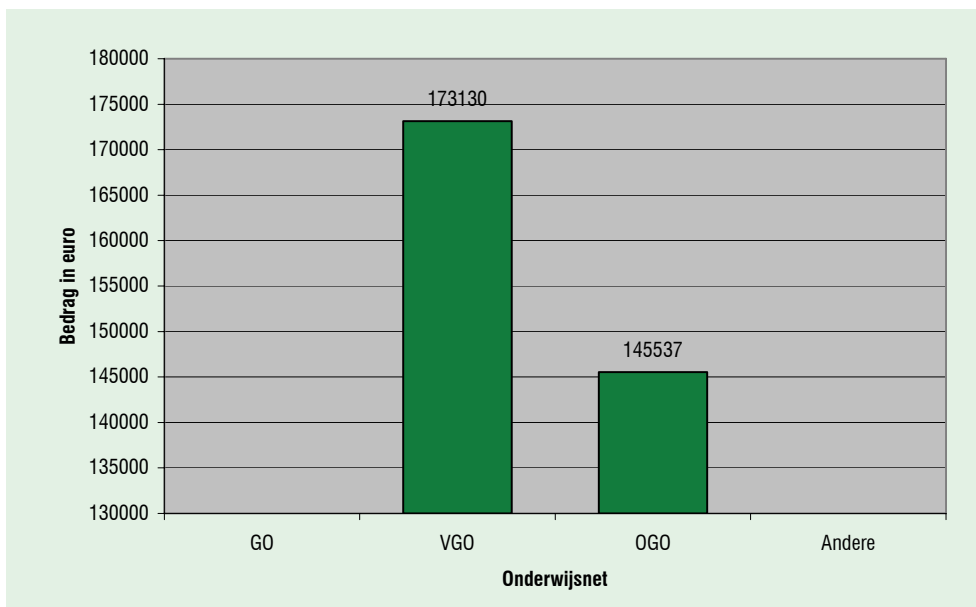
Blijkens de cijfers in grafiek 60 gold in de periode 2002-2007 in het gesubsidieerd vrij onderwijs dus vooral een investeringspraktijk waarbij aan grote aantallen vestigingen per vestiging relatief kleine bedragen werden toegekend. In het gesubsidieerd officieel onderwijs zien we het omgekeerde. Daar werden aan een relatief kleine groep vestigingen per vestiging relatief grote bedragen toegekend. Er zijn dus duidelijke verschillen merkbaar in subsidiepraktijk tussen de onderwijsnetten.

Grafieken 61 en 62 laten het gemiddeld toegekende bedrag per vestiging zien, en dit over alle vestigingsplaatsen leerplichtonderwijs en internaten, gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs; dus ook over de vestigingen die geen subsidies hebben ontvangen in de periode 2002-2007. Naar soort onderwijs werd in het buitengewoon secundair onderwijs gemiddeld het meest geïnvesteerd per vestiging (336.185 euro), gevolgd door het gewoon secundair onderwijs (245.399 euro). Gemiddeld gezien werd per vestiging het minst geïnvesteerd in het gewoon basisonderwijs (129.026 euro). Naar onderwijsnet blijkt dat er per vestiging meer werd geïnvesteerd in het gesubsidieerd vrij onderwijs (173.130 euro) dan in het gesubsidieerd officieel onderwijs (145.537 euro).

Grafiek 61 – Gemiddeld subsidiebedrag over alle vestigingsplaatsen leerplichtonderwijs van het VGO en OGO naar soort onderwijs, in euro

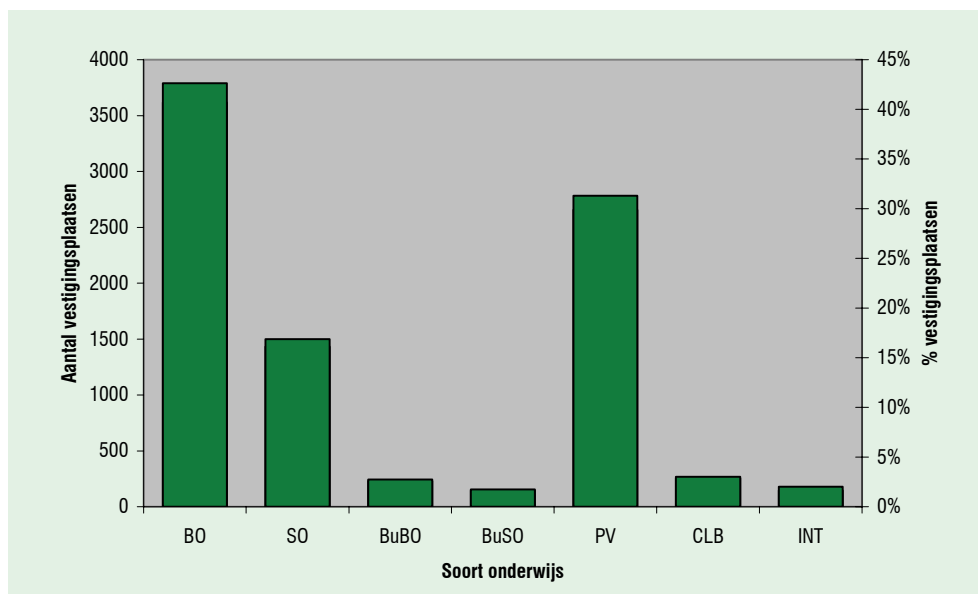
Grafiek 62 – Gemiddeld subsidiebedrag over alle vestigingsplaatsen leerplichtonderwijs van het VGO en OGO naar onderwijsnet, in euro

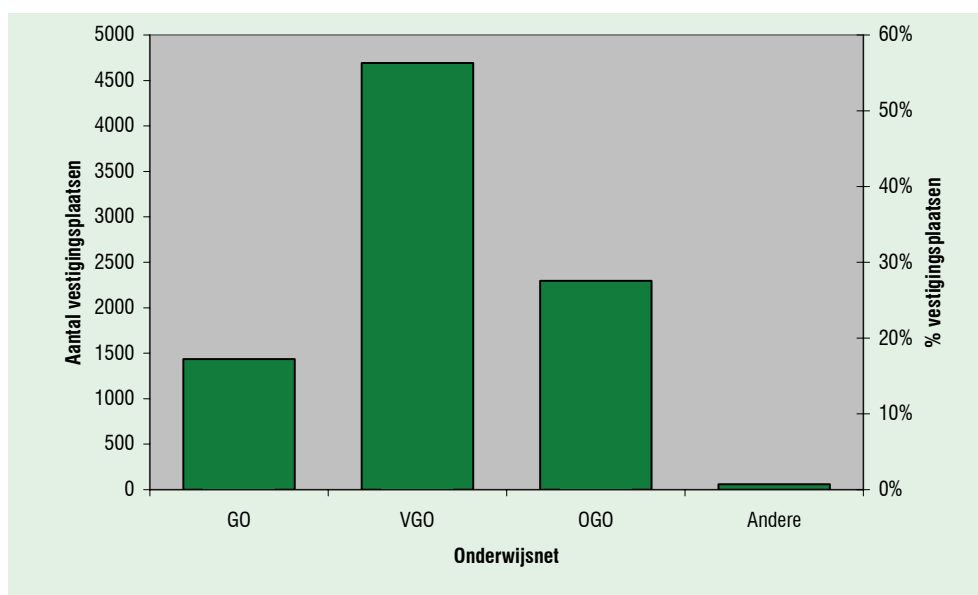
6.1.2 De beschrijving van het gebouwenpark

A. Aantal vestigingsplaatsen

Grafiek 63 – Vestigingsplaatsen naar soort onderwijs, in aantallen en %

Grafiek 64 – Vestigingsplaatsen naar onderwijsnet, in aantallen en %

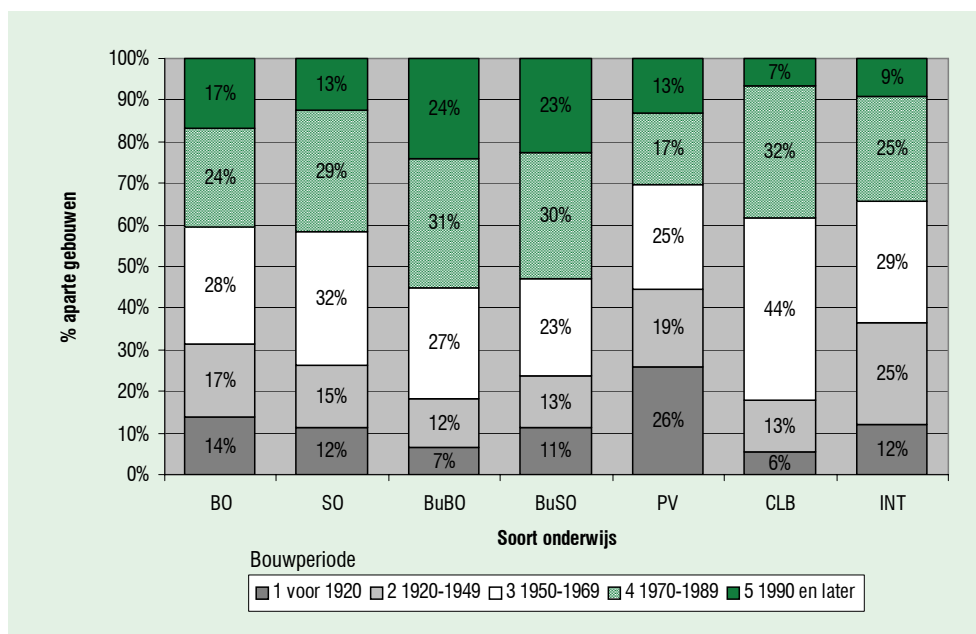

De 4.103 onderwijsinstellingen in Vlaanderen vertegenwoordigen een totaal van 8.482 vestigingsplaatsen. Het grootste deel van de vestigingsplaatsen (3.616 of 43% van het totaal) behoort tot het gewoon basisonderwijs, opmerkelijk gevolgd door permanente vorming met 2655 vestigingsplaatsen of 31% van het totaal. Een groot deel van de vestigingsplaatsen permanente vorming betreffen echter vestigingen waar men als 2de gebruiker dubbel gebruik maakt van andermans gebouwen. Dit soort '2de gebruiker vestigingen' in permanente vorming wordt geschat op 2.027 of 76% van het totaal (grafiek 63). Naar onderwijsnet vinden we het grootste aantal vestigingsplaatsen terug binnen het gesubsidieerd vrij onderwijs (4.691 of 55%) gevolgd door het gesubsidieerd officieel onderwijs (2.296 of 27%) en tenslotte het GO! (1.437 of 17%) (grafiek 64).

B. De ouderdom van het gebouwenpark

Naar soort onderwijs blijken het buitengewoon basisonderwijs en het gewoon secundair onderwijs over het grootste aandeel recente gebouwen (gebouwd na 1990) te beschikken, respectievelijk 24% en 23%. Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB), permanente vorming en internaten kennen het kleinste aandeel recente gebouwen. Het grootste aandeel oudere gebouwen, van voor 1950, treffen we aan bij permanente vorming en de internaten, maar ook het gewoon basisonderwijs en het gewoon secundair onderwijs beschikken nog steeds over een aandeel van respectievelijk 31% en 27% gebouwen die dateren van voor 1950. Over bijna alle soorten onderwijs dateert echter het grootste deel van de schoolgebouwen uit de periode 1950-1990 (grafiek 65).

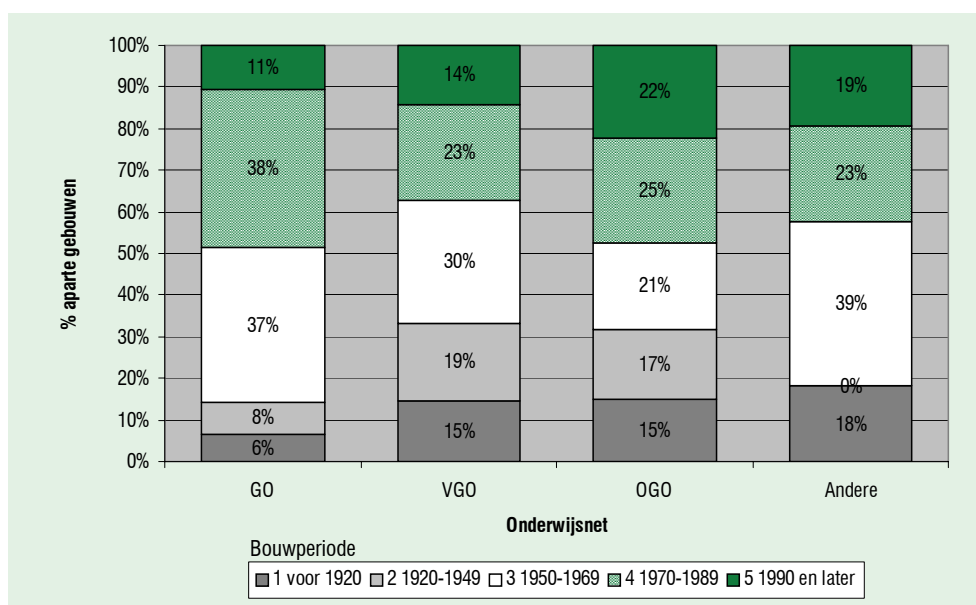
Grafiek 65 – Aparte gebouwen naar soort onderwijs en bouwperiode, in %

Naar onderwijsnet stellen we vast dat in het GO! het overgrote deel van de schoolgebouwen (75%) werd opgetrokken in de periode 1950-1990, waarvan 37% in de periode 1950-1970 en 38% in de periode 1970-1990. Slechts 14% van de gebouwen in het GO! werden gebouwd voor 1950 en 11% dateert van na 1990. In het gesubsidieerd vrij onderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs maakt men in vergelijking met het GO! veel meer gebruik van oude gebouwen. In het gesubsidieerd vrij onderwijs dateert 34% van de schoolgebouwen van voor 1950, in het gesubsidieerd officieel onderwijs is dit 32%. Wat de recente gebouwen betreft stellen we vast dat het gesubsidieerd officieel onderwijs over het grootste percentage gebouwen beschikt van na 1990 (22%), gevolgd door het gesubsidieerd vrij onderwijs (14%) en het GO! (11%).

Op vlak van ouderdom blijkt het GO! dus over het meest homogene gebouwenpark te beschikken, aangezien een erg groot deel in de jaren 1950 tot 1980 werd gebouwd. Het beeld in het gesubsidieerd vrij onderwijs en zeker in het gesubsidieerd officieel onderwijs is een stuk heterogener. Daar is het gebouwenpark gelijkmatiger over de verschillende bouwperiodes verdeeld en vinden we naast een hoger aandeel recente gebouwen, ook een veel groter aandeel oudere gebouwen terug, daterend van voor 1950 (grafiek 66).

Grafiek 66 – Aparte gebouwen naar onderwijsnet en bouwperiode, in %

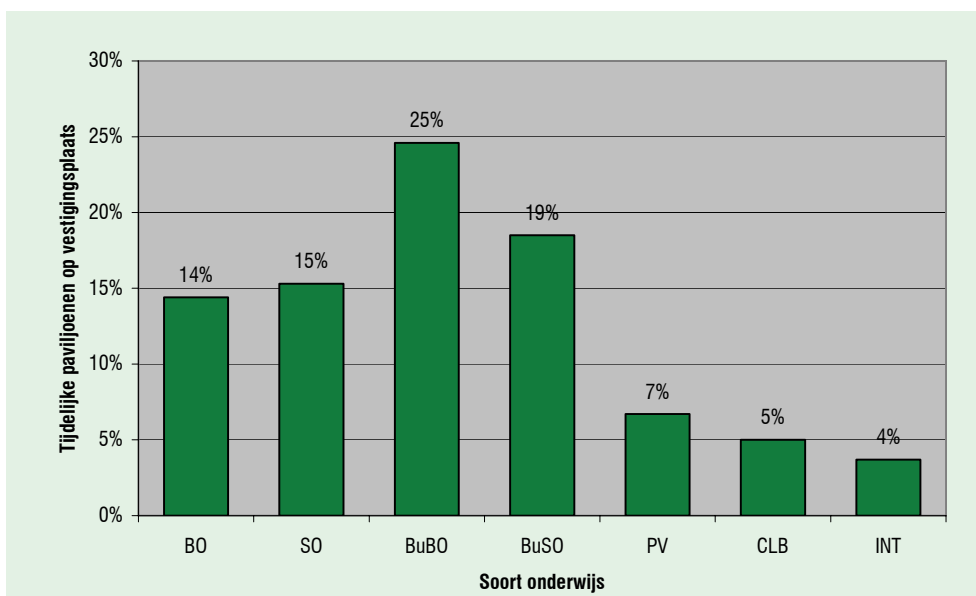

C. Het gebruik van tijdelijke paviljoenen

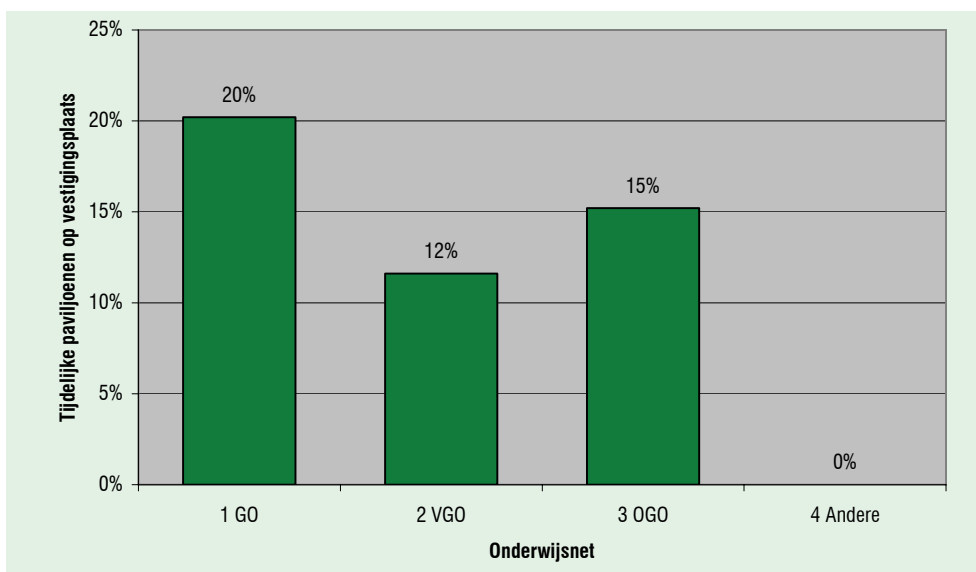
Uit de cijfers blijkt dat vooral in het buitengewoon basisonderwijs gebruik wordt gemaakt van tijdelijke paviljoenen (grafiek 67). Op 25% van de vestigingsplaatsen kunnen we daar dit type constructie terugvinden. Ook binnen het buitengewoon secundair onderwijs ligt het gebruik van tijdelijke paviljoenen relatief hoog (19% van de vesti-

gingsplaatsen). Bij het gewoon basisonderwijs en het gewoon secundair onderwijs vinden we een gemiddeld gebruik terug van respectievelijk 14% en 15%. Bij permanente vorming, centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en internaten maakt slechts een kleine minderheid van de vestigingsplaatsen gebruik van tijdelijke paviljoenen.

Grafiek 67 – Vestigingsplaatsen met tijdelijke paviljoenen naar soort onderwijs, in %

Grafiek 68 – Vestigingsplaatsen met tijdelijke paviljoenen naar onderwijsnet, in %

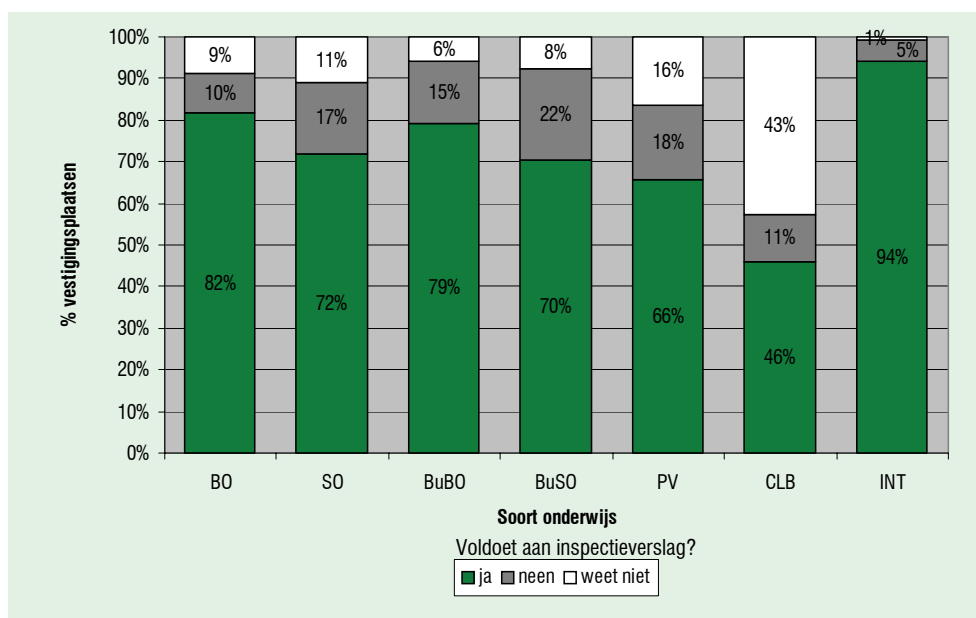
Naar onderwijsnet valt weer het frequente gebruik van tijdelijke paviljoenen op bij vestigingsplaatsen uit het GO!. In dit onderwijsnet maakt 20% van de vestigingsplaatsen gebruik van tijdelijke paviljoenen. In het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs ligt dit percentage lager, respectievelijk 12% en 15% (grafiek 68).

6.1.3 Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark

A. Voldoen aan inspectie- en brandweerverslagen

Wat het voldoen aan inspectieverslagen betreft blijken vooral de internaten (94%) eraan te voldoen, gevolgd door het gewoon basisonderwijs, waar 82% voldoet. In het buitengewoon basisonderwijs voldoet 79%, in het gewoon secundair onderwijs 72%, in het buitengewoon secundair onderwijs 70%. Bij deze laatste soorten onderwijs merken we reeds een relatief groot deel op dat niet aan de inspectieverslagen voldoet. Het kleinste aandeel vestigingsplaatsen waar de schoolgebouwen voldoen aan het verslag van de onderwijsinspectie vinden we bij permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB). Tevens vinden we hier ook het hoogste percentage vestigingsplaatsen terug waarvan men geen weet heeft of ze aan de evaluaties van de inspectie voldoen (grafiek 69). Naar onderwijsnet zien we de meest gunstige situatie bij het gesubsidieerd vrij onderwijs (79%), hoewel het GO! en gesubsidieerd officieel onderwijs met respectievelijk 75% en 73% niet ver achterblijven (grafiek 70).

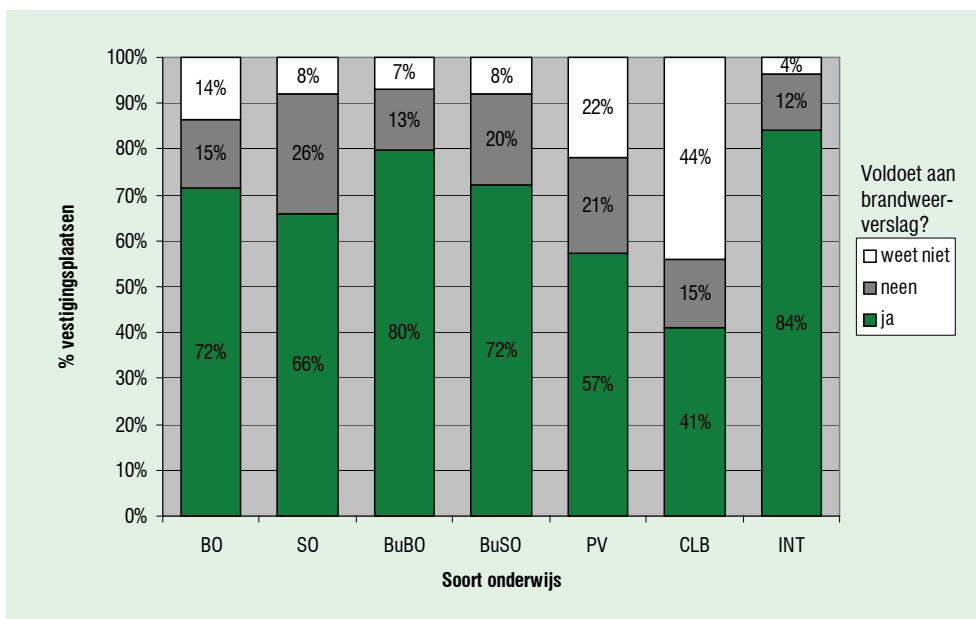
Grafiek 69 – Vestigingsplaatsen naar soort onderwijs en voldoen aan het meest recente inspectieverslag, in %

Grafiek 70 – Vestigingsplaatsen naar onderwijsnet en voldoen aan het meest recente inspectie-verslag, in %

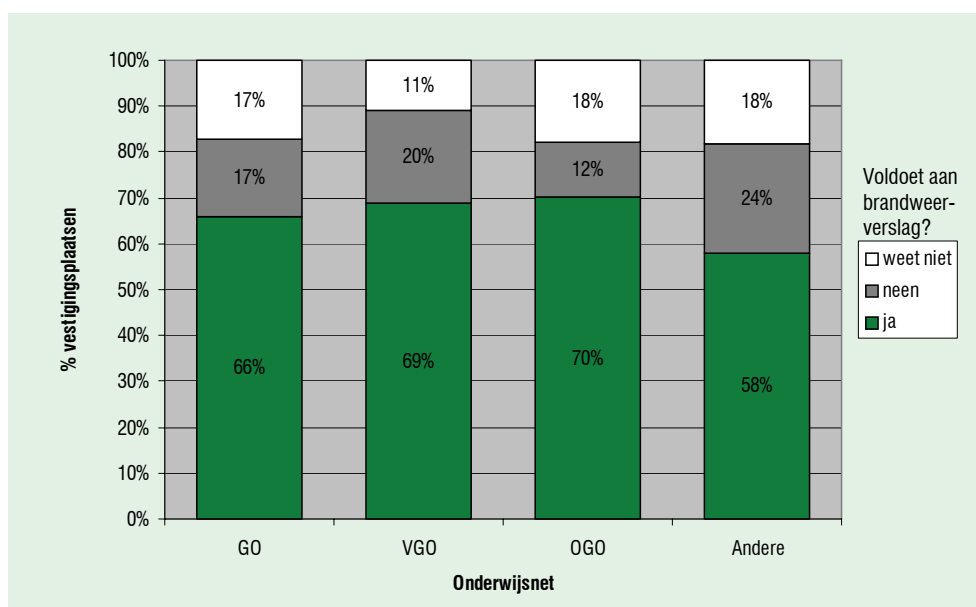

Grafiek 71 – Vestigingsplaatsen naar soort onderwijs en voldoen aan het meest recente brandweerverslag, in %

Wat het voldoen aan brandweerverslagen betreft geldt voor de meeste soorten onderwijs dat minder vestigingsplaatsen voldoen aan de evaluatie van de brandweer dan aan de evaluatie van de onderwijsinspectie, behalve voor het buitengewoon basis en secundair onderwijs, waar meer vestigingsplaatsen voldoen aan de evaluatie van de brandveiligheid dan aan het verslag van de onderwijsinspectie (respectievelijk 80% en 72%) (grafiek 71). Ook naar onderwijsnet stellen we vast dat binnen alle onderwijsnetten er minder vestigingsplaatsen kunnen voldoen aan het brandweerverslag dan aan het inspectieverlag (grafiek 72). In het gesubsidieerd officieel onderwijs kunnen de meeste vestigingsplaatsen aan het meest recente brandweerverslag voldoen (70%), gevolgd door het gesubsidieerd vrij onderwijs en het GO!.

Grafiek 72 – Vestigingsplaatsen naar onderwijsnet en voldoen aan het meest recente brandweerverslag, in %

B. Evaluatie van aparte gebouwen op de vestigingsplaats

Naar soort onderwijs vinden we de meest positieve beoordeling van de bruikbaarheid van aparte gebouwen terug bij de internaten, centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en permanente vorming. De minst positieve beoordelingen vinden we terug bij het buitengewoon secundair onderwijs en buitengewoon basisonderwijs (tabel 4).

Naar onderwijsnet worden in het gesubsidieerd officieel onderwijs de aparte gebouwen het meest positief beoordeeld, gevolgd door het gesubsidieerd vrij onderwijs en het GO!, waar de beoordelingen het minst positief van de drie netten zijn (tabel 5).

Tabel 4 – Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5), naar soort onderwijs

Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5)	Soort onderwijs							Totaal
	1 BO	2 SO	3 BuBO	4 BuSO	5 PV	6 CLB	7 INT	
Totaal algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen	3,41	3,39	3,26	3,29	3,43	3,44	3,58	3,40

Tabel 5 – Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5), naar onderwijsnet

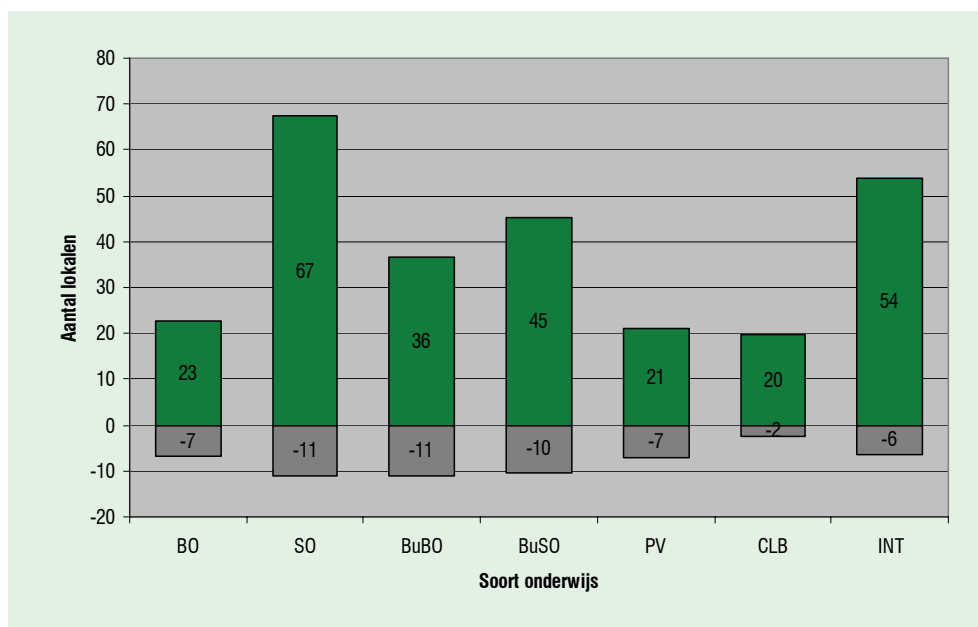
Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5)	Onderwijsnet				Totaal
	1 GO	2 VGO	3 OGO	4 Andere	
Totaal algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen	3,27	3,42	3,46	3,17	3,40

Hoewel er dus merkbare verschillen zijn tussen de soorten onderwijs en de onderwijsnetten op vlak van de algemene bruikbaarheid van aparte gebouwen op de vestigingsplaats, zijn deze niet groot. Naar soort onderwijs is het verschil tussen de hoogste en laagste score slechts 9%. Naar onderwijsnet is het verschil tussen de hoogste en laagste score maar 6%.

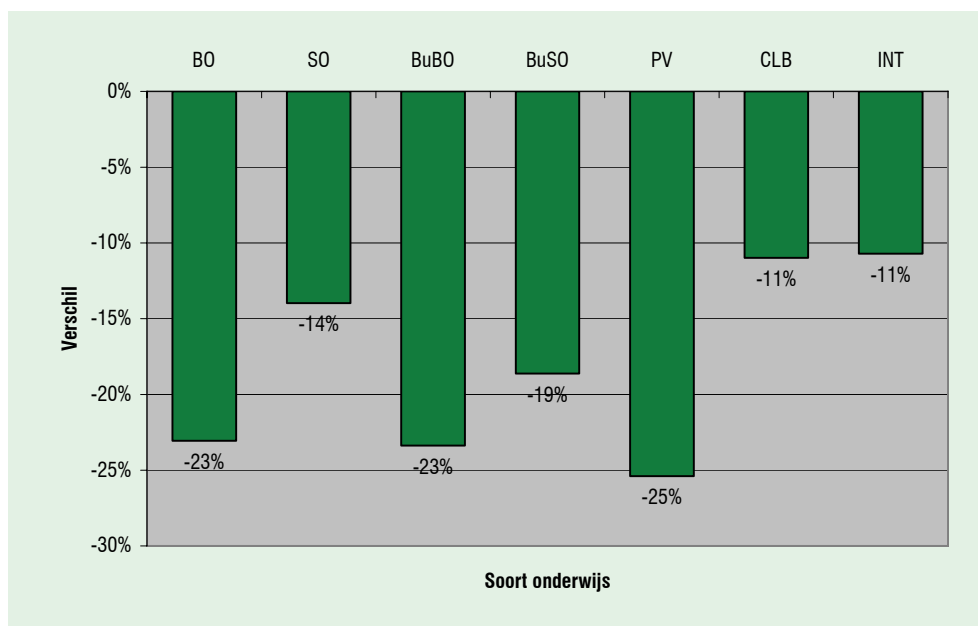
C. Beschikbaarheid van en tekort aan lokalen

Naar soort onderwijs blijkt uit grafiek 73 dat schoolgebouwen van het gewoon secundair onderwijs de meeste lokalen lijken te tellen (gemiddeld 67,3 lokalen per vestiging). Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en schoolgebouwen permanente vorming zijn het minst omvangrijk (respectievelijk 20 en 21 lokalen per vestiging). Het tekort aan lokalen is, in absolute aantallen, het grootst bij het buitengewoon basisonderwijs en het gewoon secundair onderwijs (11 lokalen) en het kleinst bij de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) (2 lokalen). Drukken we dit tekort uit in relatieve termen of percentages (grafiek 74), dan stellen we vast dat de kloof tussen wat beschikbaar is en wat idealiter als nodig wordt aangevoeld, momenteel het grootst is bij permanente vorming (25%) en bij het gewoon en buitengewoon basisonderwijs (allebei 23%). Het idealiter gewenste schoolgebouw zou hier dus ongeveer een derde van wat momenteel beschikbaar is groter moeten zijn. Bij centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en internaten lijkt de actuele situatie de idealiter gewenste nog het meest te benaderen, hoewel er zich ook hier een kloof voordoet van 11%. Vestigingen gewoon en buitengewoon secundair onderwijs situeren zich tussenin, met respectievelijk 14% en 18% verschil tussen de actuele en gewenste situatie.

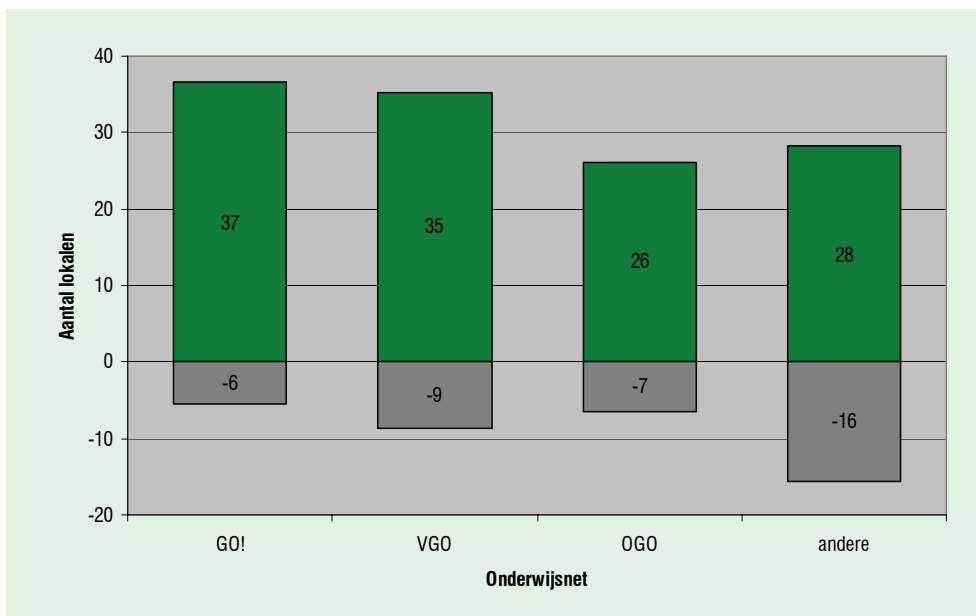
Grafiek 73 – Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort op de vestigingsplaats naar soort onderwijs

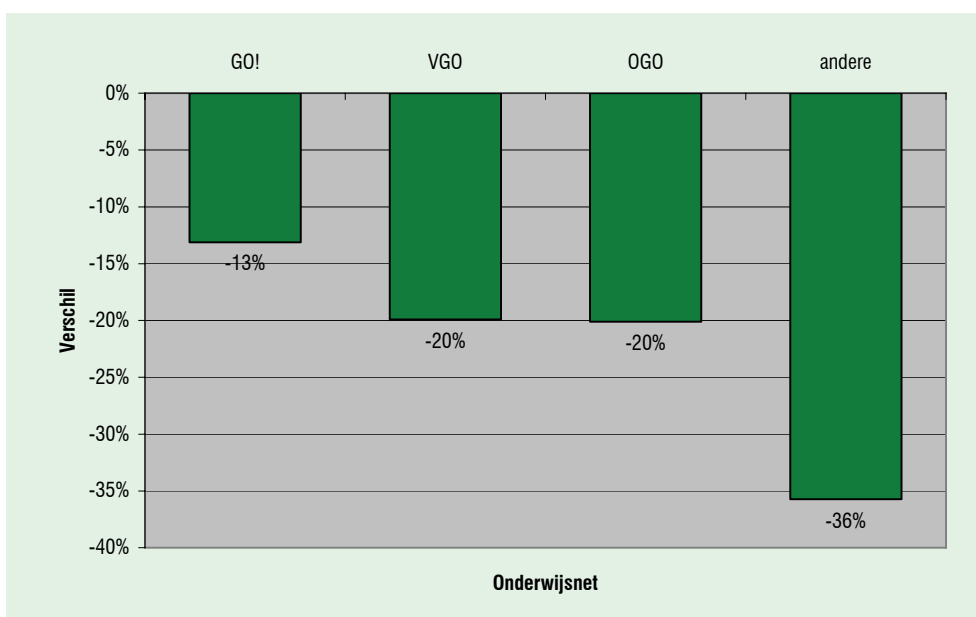
Grafiek 74 – Tekort aan lokalen per vestiging als verschil tussen (1) de actuele situatie en (2) de idealiter gewenste naar soort onderwijs, in %

Grafiek 75 – Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort op de vestigingsplaats naar onderwijsnet

Grafiek 76 – Tekort aan lokalen per vestiging als verschil tussen (1) de actuele situatie en (2) de idealiter gewenste naar onderwijsnet, in %

Naar onderwijsnet (grafiek 75 en 76) stellen we vast dat vestigingen van het GO! het meeste lokalen tellen, namelijk gemiddeld 37 per vestigingsplaats, gevolgd door het gesubsidieerd vrij onderwijs met 35 lokalen. Schoolgebouwen in het gesubsidieerd officieel onderwijs tellen gemiddeld het minste lokalen, namelijk 26. Bij het gesubsidieerd vrij onderwijs stellen we vast dat, in absolute aantallen, zich een gemiddeld tekort aan lokalen per vestiging voordoet van 9 lokalen. In het gesubsidieerd officieel onderwijs gaat het om een tekort van gemiddeld 7 lokalen en in het GO! lijkt het tekort het kleinst te zijn, namelijk 6 lokalen. Vertalen we dit naar relatieve aantallen, dan stellen we vast dat de kloof tussen de actuele en idealiter gewenste situatie het grootst is bij het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs, waar we elk een verschil terugvinden van 20%. Bij het GO! lijkt het tekort het kleinst te zijn (13%) en zien we dat de actuele situatie de idealiter gewenste het dichtst benadert.

D. Evaluatie van de kwaliteitsdimensies

De ranking van de kwaliteitsdimensies laat zien dat er verschillen in beoordeling optreden naargelang het soort onderwijs, maar de verschillen zijn niet groot. Het verschil tussen de laagste en hoogste score bedraagt slechts 7%. Gebouwen behorende tot de internaten, permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) worden het meest gunstig beoordeeld, het gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon basisonderwijs het minst gunstig (tabel 6).

Tabel 6 – Ranking van kwaliteitsdimensies volgens hoogte van de evaluatiescore, naar soort onderwijs

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Soort onderwijs								
		BO	SO	BuBO	BuSO	PV	CLB	INT	Totaal	
1	Veiligheid algemeen	3,60	3,59	3,64	3,62	3,61	3,56	3,72	3,60	
2	Gebruikscomfort algemeen	3,65	3,43	3,49	3,54	3,44	3,54	3,78	3,57	
3	Schooldomein en de omgeving algemeen	3,37	3,37	3,36	3,42	3,31	3,40	3,71	3,37	
4	Staat van de gebouwen algemeen	3,34	3,21	3,19	3,38	3,44	3,45	3,45	3,33	
5	Functionaliteit algemeen	3,35	3,25	3,13	3,27	3,33	3,46	3,44	3,32	
6	Belevingswaarde algemeen	3,18	3,05	3,09	3,21	3,35	3,09	3,46	3,17	
7	Kosten van de gebouwen algemeen	2,48	2,45	2,47	2,34	2,93	3,07	2,61	2,53	
	Totaal	3,29	3,20	3,23	3,27	3,38	3,37	3,45	3,28	
	Stdv	0,73	0,66	0,82	0,67	0,85	0,75	0,54	0,73	

 uitgesproken bovengemiddeld

 ondergemiddeld

 bovengemiddeld

 uitgesproken ondergemiddeld

Ook naar onderwijsnet zijn er verschillen tussen de netten. Het gesubsidieerd officieel onderwijs wordt het meest gunstig geëvalueerd over de zeven dimensies, gevolgd door het gesubsidieerd vrij onderwijs. De scholen van het GO! worden het minst gunstig geëvalueerd over de kwaliteitsdimensies. Nochtans is ook hier het verschil tussen de hoogste en laagste score maar 8% (tabel 7).

Tabel 7 – Ranking van kwaliteitsdimensies volgens hoogte van de evaluatiescore, naar onderwijsnet

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Onderwijsnet				
		GO	VGO	OGO	Andere	Totaal
1	Veiligheid algemeen	3,46	3,63	3,65	3,33	3,60
2	Gebruikscomfort algemeen	3,38	3,62	3,58	3,32	3,57
3	Schooldomein en de omgeving algemeen	3,46	3,35	3,37	3,50	3,37
4	Staat van de gebouwen algemeen	3,02	3,35	3,50	3,27	3,33
5	Functionaliteit algemeen	3,24	3,33	3,36	3,18	3,32
6	Belevingswaarde algemeen	2,99	3,17	3,30	2,99	3,17
7	Kosten van de gebouwen algemeen	2,14	2,57	2,80	2,39	2,53
	Totaal	3,11	3,30	3,39	3,17	3,28
	Stdv	0,71	0,70	0,81	0,71	0,73

	uitgesproken bovengemiddeld		ondergemiddeld
	bovengemiddeld		uitgesproken ondergemiddeld

Verder stellen we vast dat we bij alle soorten onderwijs en onderwijsnetten ongeveer een zelfde rangschikking van evaluatie van dimensies terugvinden. Met andere woorden, de problemen waarmee scholen kampen zijn voor alle soorten onderwijs en alle onderwijsnetten ongeveer gelijk. Toch stellen we vast dat bijvoorbeeld in het gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon basisonderwijs meer dimensies ondergemiddeld scoren. Naar onderwijsnet stellen we hetzelfde vast bij het GO!, ook hier scoren meer dimensies ondergemiddeld. Dit bevestigt nogmaals de minder gunstige evaluatie van de schoolgebouwen in deze categorieën.

E. Evaluatie van de kwaliteitsitems

De ranking van evaluatie-items naar soort onderwijs laat zien dat er ook hier verschillen tussen de soorten onderwijs opduiken, maar opnieuw zijn deze verschillen niet groot, namelijk 7%. In de lijn van de hierboven beschreven kwaliteitsdimensies worden internaten, instellingen permanente vorming en centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) het meest gunstig beoordeeld, en het gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon basisonderwijs het minst gunstig (tabel 8).

Tabel 8 – Ranking van de evaluatie-items volgens hoogte van de evaluatiescores, naar soort onderwijs

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Soort onderwijs										Totaal
		BO	SO	BuBO	BuSO	PV	CLB	INT				
1	Stevigheid constructie	4,27	4,25	4,18	4,27	4,26	4,41	4,45	4,27	4,45	4,27	
2	Verlichting van lokalen	3,97	3,79	3,90	3,98	3,98	3,94	4,06	3,93	4,06	3,93	
3	Verluchting van lokalen	3,92	3,63	3,87	3,78	3,71	3,76	3,97	3,82	3,97	3,82	
4	Bereikbaarheid voor weggebruikers	3,62	3,77	3,67	3,94	3,78	3,87	3,89	3,69	3,89	3,69	
5	Staat muren	3,67	3,60	3,69	3,72	3,69	3,78	3,86	3,67	3,86	3,67	
6	Brandveiliging	3,70	3,55	3,74	3,73	3,61	3,43	4,15	3,66	4,15	3,66	
7	Temperatuur in lokalen	3,76	3,42	3,49	3,49	3,64	3,57	3,69	3,65	3,69	3,65	
8	Toezichtmogelijkheden	3,75	3,41	3,52	3,39	3,30	2,76	3,20	3,59	3,20	3,59	
9	<i>Ruimtelijke structuur/orientatie</i>	3,64	3,43	3,44	3,46	3,65	3,68	3,55	3,58	3,55	3,58	
10	Gebruiksveiligheid	3,58	3,53	3,53	3,67	3,60	3,65	3,65	3,57	3,65	3,57	
11	Staat elektriciteit	3,52	3,40	3,43	3,66	3,71	3,64	3,81	3,53	3,81	3,53	
12	Staat verwarmingsinstallatie	3,58	3,32	3,50	3,28	3,69	3,56	3,50	3,52	3,50	3,52	
13	Ligging van de lokalen	3,56	3,30	3,23	3,17	3,58	3,55	3,48	3,48	3,48	3,48	
14	Staat vloeren en plafonds	3,44	3,28	3,37	3,42	3,57	3,63	3,59	3,43	3,59	3,43	
15	Staat daken	3,40	3,34	3,34	3,30	3,60	3,55	3,57	3,41	3,57	3,41	
16	Staat waterleiding en afvoer	3,44	3,27	3,31	3,43	3,61	3,57	3,21	3,41	3,57	3,41	
17	<i>Gebruik duurzame materialen</i>	3,37	3,42	3,31	3,65	3,52	3,46	3,84	3,41	3,84	3,41	
18	Akoestisch comfort	3,55	3,22	3,43	3,27	3,10	3,27	3,37	3,41	3,27	3,37	
19	<i>Stimulerende werk- en leeromgeving</i>	3,48	3,20	3,35	3,31	3,38	3,05	3,55	3,39	3,05	3,39	
20	<i>Uitnodigende plaats</i>	3,43	3,18	3,30	3,31	3,44	3,18	3,67	3,37	3,18	3,37	
21	<i>School staat in open relatie t.o.v. omgeving</i>	3,32	3,36	3,29	3,20	3,37	3,31	3,67	3,34	3,31	3,67	
22	Staat verf of behang	3,35	3,18	3,23	3,40	3,34	3,46	3,49	3,32	3,46	3,49	
23	<i>Lokalen geven uit op (groene) buitenruimte</i>	3,33	3,29	3,41	3,47	3,06	3,60	3,61	3,32	3,60	3,61	
24	Staat schrijnwerk	3,31	3,09	3,19	3,24	3,45	3,59	3,34	3,28	3,59	3,34	

25	Integratie ICT	3,21	3,45	3,19	3,31	2,92	3,79	3,33	3,25
26	Vormgeving gebouw	3,25	3,11	3,22	3,30	3,32	2,99	3,57	3,23
27	Verkeersveiligheid	3,20	3,16	3,30	3,46	3,15	3,41	3,53	3,21
28	Natuurlijke elementen (gras, bomen,...)	3,26	3,15	3,55	3,55	2,73	3,16	3,94	3,21
29	Andere functies in nabijheid van de school	3,05	3,48	3,31	3,19	3,33	3,55	3,30	3,20
30	Ondersteuning pedagogisch project	3,19	3,05	2,81	3,01	3,22	3,26	3,33	3,15
31	Uitdragen van waarden van de instelling	3,21	3,02	3,07	3,12	3,14	2,81	3,50	3,15
32	Groote van de gebouwen	3,11	2,93	2,62	2,61	2,97	3,36	3,57	3,05
33	Vaste kosten	2,96	3,02	2,83	2,86	3,34	3,28	3,04	3,01
34	Openstellen van het schoolgebouw	2,90	2,94	2,67	2,75	2,89	2,17	3,01	2,88
35	Mogelijkheid tot uitbreiding	2,87	3,02	3,03	3,18	2,32	2,43	2,38	2,84
36	Flexibiliteit/multifunctionaliteit lokalen	2,79	2,86	2,66	2,80	3,04	3,01	2,85	2,83
37	Kunst en artistieke expressie	2,72	2,83	2,94	3,18	3,47	1,90	2,97	2,83
38	Veiligheid toegang	2,75	2,86	2,72	2,93	3,00	2,79	2,83	2,81
39	Werk- en ontmoetingsruimte personeel	2,64	2,88	2,55	2,86	2,71	3,34	2,95	2,73
40	Schoonmaakkosten	2,60	2,61	2,59	2,74	3,16	3,14	3,03	2,69
41	Toegankelijkheid personen met handicap	2,76	2,45	2,97	3,10	2,59	2,74	2,49	2,68
42	Inbraakbeveiliging	2,58	2,74	2,58	2,89	2,97	2,79	2,71	2,67
43	Energiezuinigheid van gebouw	2,63	2,46	2,61	2,45	2,68	2,72	2,65	2,59
44	Onderhoudskosten	2,47	2,36	2,44	2,49	2,94	3,01	2,60	2,51
45	Privacy/informele ontmoeting	2,22	2,25	2,17	2,44	2,22	3,13	3,18	2,28
46	Energiekosten	2,25	2,20	2,23	2,07	2,63	2,66	2,32	2,28
47	Cultuurhistorische waarde	2,07	2,14	1,80	2,03	2,71	1,52	2,46	2,13
48	Didactische fitie van arch. en nat. elementen	2,02	2,00	2,08	2,21	2,03	1,42	2,25	2,01
	Totaal	3,19	3,11	3,12	3,19	3,25	3,24	3,34	3,18
	Stdv	0,61	0,55	0,68	0,60	0,70	0,68	0,52	0,61

uitgesproken ondergemiddeld

ondergemiddeld

bovengemiddeld

uitgesproken bovengemiddeld

Tabel 9 – Ranking van de evaluatie-items volgens hoogte van de evaluatiescores, naar onderwijsnet

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Onderwijsnet					
		GO	VGO	OGO	Andere	Totaal	
1	Stevigheid constructie	4,09	4,32	4,30	3,95	4,27	
2	Verlichting van lokalen	3,73	3,94	4,07	3,77	3,93	
3	Verluchting van lokalen	3,70	3,87	3,80	3,46	3,82	
4	Bereikbaarheid voor weggebruikers	3,70	3,66	3,76	3,83	3,69	
5	Staat muren	3,38	3,70	3,80	3,74	3,67	
6	Brandveiliging	3,50	3,68	3,74	3,07	3,66	
7	Temperatuur in lokalen	3,37	3,72	3,68	3,61	3,65	
8	Toezichtmogelijkheden	3,43	3,66	3,53	3,51	3,59	
9	<i>Ruimtelijke structuur/orientatie</i>	3,50	3,60	3,61	3,34	3,58	
10	Gebruiksveiligheid	3,36	3,63	3,61	3,03	3,57	
11	Staat elektriciteit	3,24	3,55	3,70	3,32	3,53	
12	Staat verwarmingsinstallatie	3,15	3,58	3,66	3,24	3,52	
13	Ligging van de lokalen	3,32	3,51	3,53	3,04	3,48	
14	Staat vloeren en plafonds	3,05	3,46	3,62	3,40	3,43	
15	Staat daken	3,10	3,44	3,57	3,37	3,41	
16	Staat waterleiding en afvoer	2,95	3,47	3,62	3,53	3,41	
17	<i>Gebruik duurzame materialen</i>	3,04	3,48	3,51	3,17	3,41	
18	Akoestisch comfort	3,21	3,48	3,37	2,96	3,41	
19	<i>Stimulerende werk- en leeromgeving</i>	3,17	3,42	3,49	3,53	3,39	
20	<i>Uitnodigende plaats</i>	3,23	3,37	3,47	3,51	3,37	
21	<i>School staat in open relatie t.o.v. omgeving</i>	3,49	3,27	3,42	2,89	3,34	
22	Staat verf of behang	3,03	3,36	3,43	3,28	3,32	
23	<i>Lokalen geven uit op (groene) buitenruimte</i>	3,72	3,22	3,24	3,42	3,32	
24	Staat schrijnwerk	2,89	3,29	3,55	3,51	3,28	

25	Integratie ICT	3,22	3,34	3,03	3,27	3,25
26	Vormgeving gebouw	3,16	3,19	3,38	3,38	3,23
27	Verkeersveiligheid	3,10	3,24	3,23	3,32	3,21
28	Natuurlijke elementen (gras, bomen,...)	3,79	3,08	3,12	3,24	3,21
29	Anderen functies in nabijheid van de school	3,27	3,20	3,15	3,38	3,20
30	Ondersteuning pedagogisch project	3,04	3,18	3,14	2,99	3,15
31	Uitdragen van waarden van de instelling	2,99	3,15	3,28	2,82	3,15
32	Groote van de gebouwen	2,96	3,08	3,01	3,06	3,05
33	Vaste kosten	2,65	3,04	3,21	2,73	3,01
34	Openstellen van het schoolgebouw	2,91	2,84	2,97	2,81	2,88
35	Mogelijkheid tot uitbreiding	3,33	2,76	2,70	2,40	2,84
36	Flexibiliteit/multifunctionaliteit lokalen	2,77	2,84	2,86	3,32	2,83
37	Kunst en artistieke expressie	2,79	2,77	3,00	3,27	2,83
38	Veiligheid toegang	2,68	2,85	2,79	3,06	2,81
39	Werk- en ontmoetingsruimte personeel	2,75	2,77	2,61	2,55	2,73
40	Schoonmaakkosten	2,29	2,71	2,98	3,12	2,69
41	Toegankelijkheid personen met handicap	2,56	2,66	2,85	2,23	2,68
42	Inbraakbeveiliging	2,63	2,65	2,75	2,38	2,67
43	Energiezuinigheid van gebouw	2,37	2,62	2,73	2,11	2,59
44	Onderhoudskosten	2,08	2,53	2,82	2,62	2,51
45	Privacy/informele ontmoeting	2,31	2,31	2,16	2,60	2,28
46	Energiekosten	1,95	2,29	2,54	2,53	2,28
47	Cultuurhistorische waarde	1,83	2,16	2,30	1,84	2,13
48	Didactische fitie van arch. en nat. elementen	1,88	2,00	2,13	2,09	2,01
	Totaal	3,04	3,19	3,25	3,10	3,18
	Stdv	0,59	0,59	0,67	0,55	0,61

Opnieuw stellen we vast dat bij de verschillende soorten onderwijs ongeveer dezelfde problemen voorkomen: bij alle soorten onderwijs scoren de meeste items positief dan wel negatief. Toch zijn er ook enkele opvallende uitzonderingen. Internaten scoren bijvoorbeeld uitgesproken gunstig op de aanwezigheid van groenvoorzieningen of het gebruik van duurzame materialen in het gebouw, waar dit bij andere soorten onderwijs minder het geval is. Omgekeerd blijkt dat instellingen permanente vorming minder gunstig scoren op akoestiek terwijl dit voor andere soorten onderwijs minder een probleem is. Voor het buitengewoon secundair onderwijs is bijvoorbeeld de ligging van de lokalen tegenover elkaar meer problematisch dan voor andere soorten onderwijs. Mogelijk spelen de specifieke infrastructurele vereisten die de eigenheid van elk soort onderwijs met zich meebrengt en de mate waarin eraan kan worden voldaan in de huidige gebouwen, hierin een rol.

De ranking van evaluatie-items naar onderwijsnet laat zien dat opnieuw verschillen tussen de netten voorkomen, maar het verschil tussen de laagste en hoogste score bedraagt slechts 6%. Het gesubsidieerd officieel onderwijs wordt het meest gunstig beoordeeld, met een score van 3,25 op 5, gevolgd door het gesubsidieerd vrij onderwijs en tenslotte het GO!. Gemeten aan de hand van de 48 kwaliteitsitems blijkt de kwaliteit van de gebouwen van het GO! dus het minst gunstig (tabel 9).

Opnieuw stellen we vast dat bij de verschillende onderwijsnetten ongeveer dezelfde problemen voorkomen. Maar we stellen ook vast dat de gebouwen van het GO! op meer items een ondergemiddelde score meekrijgen dan het gesubsidieerd officieel onderwijs en het gesubsidieerd vrij onderwijs. Toch merken we twee opvallende uitzonderingen op: als het gaat over groenvoorzieningen op de site en de uitbreidbaarheid van de gebouwen dan scoort het GO! beter dan de andere onderwijsnetten, wat waarschijnlijk te maken heeft met de specifieke inplanting van veel van zijn schoolgebouwen. Het gesubsidieerd officieel onderwijs lijkt dan weer positief te scoren op de beoordeling van de vaste kosten van de gebouwen en de mate waarin het gebouw de waarden van de instelling kan uitdragen, terwijl het bijvoorbeeld minder goed scoort dan de andere netten op vlak van integratie van ICT in het gebouw. In het gesubsidieerd vrij onderwijs stellen we dan weer vast dat de mate waarin het gebouw het pedagogisch project van de school ondersteunt, beter wordt beoordeeld dan in de andere netten (tabel 9).

6.2 Kwaliteit van schoolgebouwen naar buurten in moeilijkheden

Onderstaande indicatoren worden bestudeerd in het licht van de buurt waarin vestigingsplaatsen van scholen gelegen zijn, en meer bepaald of het al dan niet om buurten in moeilijkheden gaat.

Het achterstellingsprofiel en ook de classificatie van deze buurten die in de schoolgebouwenmonitor wordt gebruikt, is deze van de *“Dynamische analyse van de buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten”* (Kesteloot e.a., z.j.).

Deze buurten werden afgebakend in 10 stadsgewesten in Vlaanderen en Brussel: Brus-

sel, Antwerpen, Gent, Hasselt, Oostende, Kortrijk, Leuven, Sint-Niklaas, Mechelen en Brugge. De auteurs onderscheiden 8 types van buurten in moeilijkheden: (1) buurten in lichte moeilijkheden, (2) buurten in gentrificatie, (3) buurten in matige moeilijkheden, (4) sociaal in moeilijkheden, (5) sociaal in grote moeilijkheden, (6) Belgisch in grote moeilijkheden, (7) migranten in grote moeilijkheden en (8) universitaire campussen.³⁴

Om de leesbaarheid van de tekst te verhogen wordt hieronder in de meeste gevallen gesproken over achtergestelde en niet-achtergestelde buurten in plaats van 'buurten in moeilijkheden' en 'buurten niet in moeilijkheden'. In deze tekst wordt dus geen inhoudelijk onderscheid tussen de twee termen gemaakt.

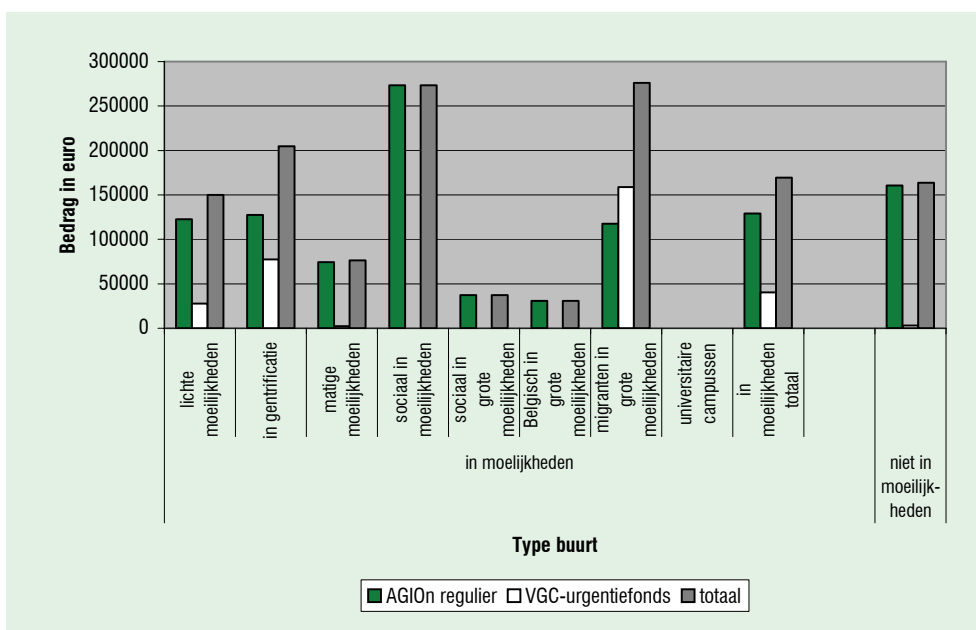
6.2.1 Toegekende subsidies

Onderstaande analyse laat het gemiddeld subsidiebedrag zien dat in de periode 2002-2007 door AGION per vestiging werd toegekend. De statistiek doet uitspraak over alle vestigingen, dus inclusief de vestigingen waaraan geen enkele subsidie werd toegekend en het bedrag 0 is, maar enkel voor het leerplichtonderwijs en de internaten binnen het gesubsidieerd vrij onderwijs en gesubsidieerd officieel onderwijs. De statistiek laat zo toe om op eenduidige wijze uitspraken te doen over het relatief investeringsvolume dat aan scholen binnen en buiten achtergestelde buurten werd toegekend. In tegenstelling tot voorgaande analyses, wordt hieronder onderscheid gemaakt tussen de reguliere subsidies die door AGION worden toegekend aan scholen, en de subsidies die aan Brusselse Nederlandstalige scholen worden toegekend in het kader van het VGC-urgentiefonds.³⁵

³⁴ Voor een verdere toelichting bij de verschillende types wordt hier verwezen naar de atlas, te raadplegen op www.grootstedenbeleid.be.

³⁵ Om de aantrekkingskracht en de kwaliteit van het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te behouden en tevens te versterken investeert de Vlaamse Gemeenschapscommissie extra voor de infrastructurele verbetering van de Nederlandstalige onderwijsinstellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze supplementaire middelen zijn bestemd voor de subsidiëring van de basis- en secundaire schoolinfrastructuur. De Vlaamse Gemeenschapscommissie en AGION sloten protocolakkoorden af die naast de inhoudelijke principes ook de praktische en administratieve modaliteiten vastleggen voor de financiering en het beheer van deze subsidieaanvragen. Het eerste protocol werd afgesloten voor de periode 2002-2005. Het tweede protocol loopt sinds 2005 tot eind 2009. De VGC stelt jaarlijks de bijkomende middelen vast en AGION wendt dit extra budget aan om de subsidieaanvragen versneld te financieren. De dossierbehandeling gebeurde volgens de chronologie, de subsidiëeringsprocedures en subsidieregels die AGION hanteert, d.w.z. de geldende percentages van 60 % en 70%. Voor de legislatuur tot 2009 is er voor het Nederlandstalige onderwijs in Brussel een richtbedrag van 12,9 miljoen euro uitgetrokken. Het extra geld komt pas echt vrij op het ogenblik van de betalingen. In het werkjaar 2008 is voor het gesubsidieerd vrij onderwijs 1.550.143 euro gereserveerd en voor het gesubsidieerd officieel onderwijs 262.150 euro (AGION, 2009c: 29-30).

Grafiek 77 – Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestigingsplaats over alle vestigingsplaatsen leerplichtonderwijs van het VGO en OGO naar type 'buurt in moeilijkheden', in euro

Uit de cijfers (grafiek 77) blijkt dat er, rekening houdend met het aantal vestigingsplaatsen in elke categorie, in de periode 2002-2007 door DIGO/AGION gemiddeld iets meer subsidies aan vestigingen in achtergestelde buurten werden toegekend (169.411 euro) dan aan vestigingen in niet-achtergestelde buurten (163.834 euro). Dit verschil ten voordele van de scholen in achtergestelde buurten is echter te danken aan de inspanningen die geleverd werden via het VGC-urgentiefonds, dat beduidend meer heeft ingezet op (Brusselse) vestigingen die in een achtergestelde buurt functioneren, dan het scholenbouwbeleid van de Vlaamse overheid. Indien we enkel rekening houden met de subsidies die zijn toegekend vanuit de reguliere AGION-middelen, stellen we vast dat er in achtergestelde buurten gemiddeld 20% minder werd geïnvesteerd dan in niet-achtergestelde buurten.

Bekijken we vervolgens de situatie in de verschillende types buurten in moeilijkheden, dan stellen we vast dat, voor wat de reguliere AGION-middelen betreft, er overall minder werd geïnvesteerd per vestiging dan in niet-achtergestelde buurten, met als grote uitzondering de buurten 'sociaal in moeilijkheden'. Het is echter opnieuw aan de bijkomende inspanningen vanuit het VGC-urgentiefonds te danken dat de gemiddelde toegekende subsidies per vestiging ook in andere buurten relatief hoog komen te liggen. Dit blijkt in het bijzonder voor buurten in gentrificatie en zeker voor migrantenbuurten. In deze laatste werd er gemiddeld zelfs meer vanuit het VGC-urgentiefonds geïnvesteerd dan vanuit de reguliere AGION-middelen.

We besluiten dat er gemiddeld gezien iets meer subsidies werden toegekend aan vesti-

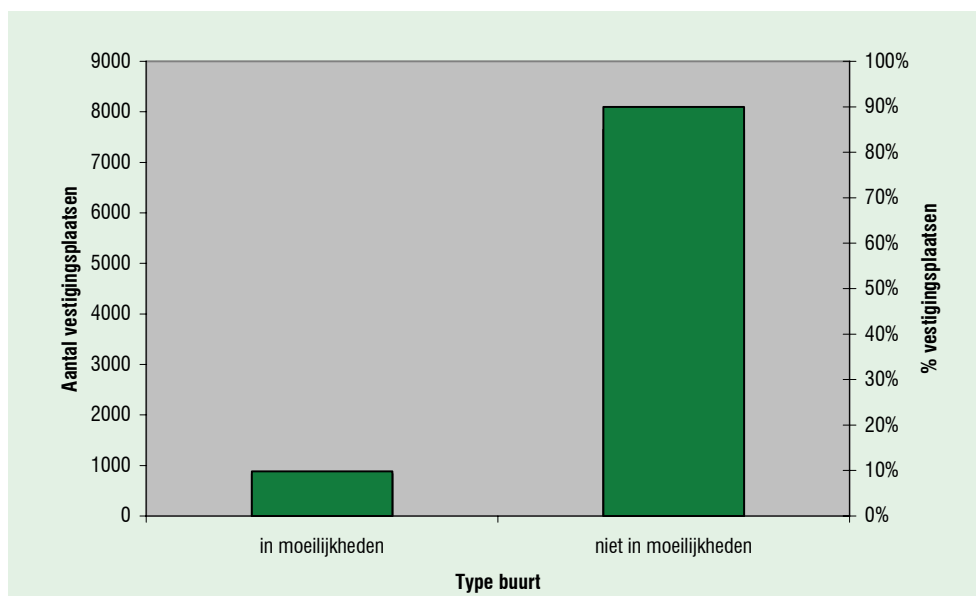
gingen in achtergestelde buurten, dan aan vestigingen in niet-achtergestelde buurten. Nochtans is dit geringe overwicht enkel te danken aan het investeringsbeleid dat de laatste jaren vanuit het VGC-urgentiefonds werd gevoerd ten voordele van het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarbij werden vooral bijkomende inspanningen geleverd ten behoeve van vestigingsplaatsen die in Brusselse achtergestelde buurten functioneren, vooral dan in buurten in gentrificatie en migrantenbuurten.

6.2.2 De beschrijving van het gebouwenpark

A. Aantal vestigingsplaatsen

832 vestigingsplaatsen van de scholen in Vlaanderen en Brussel (Nederlandstalig onderwijs) of 9,8% van het totaal aantal vestigingsplaatsen (8.482) zijn gelegen in een buurt in moeilijkheden (grafiek 78). De grote meerderheid van vestigingsplaatsen van scholen bevindt zich dus in niet-achtergestelde buurten.

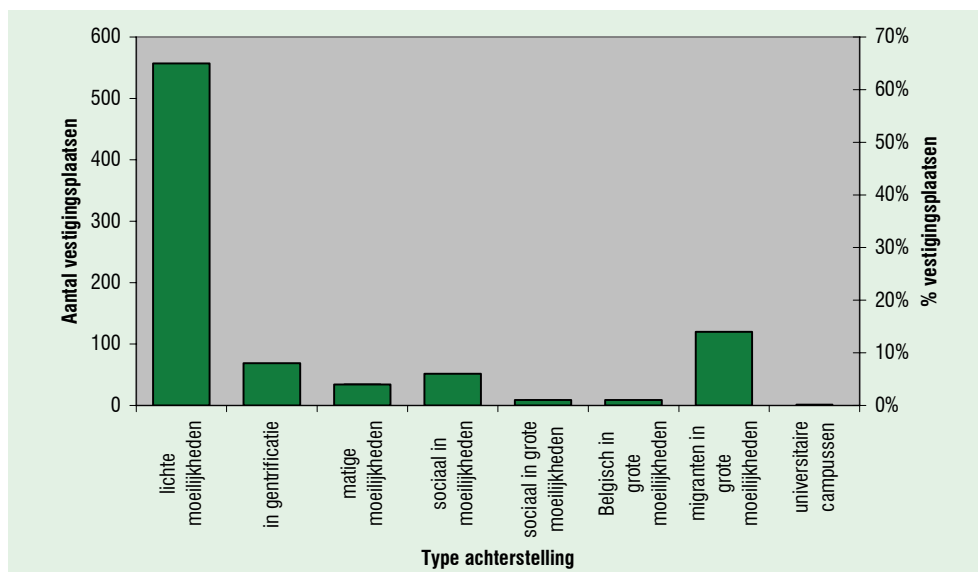
Grafiek 78 – Vestigingsplaatsen naar buurt in moeilijkheden, in aantallen en %

Binnen deze groep van vestigingsplaatsen in achtergestelde buurten (832 vestigingen) bevinden er zich 544 (65%) in een buurt in lichte moeilijkheden, 67 (8%) in een buurt in gentrificatie, 35 (4%) in een buurt met matige moeilijkheden, 54 (6%) in een buurt 'sociaal in moeilijkheden', 9 (1%) in een buurt 'sociaal in grote moeilijkheden', 5 (1%) in een buurt 'Belgisch in grote moeilijkheden', 117 (14%) in een buurt 'migranten in grote moeilijkheden' en geen enkele op een universitaire campus (grafiek 79). Opnieuw willen we er hier op wijzen dat deze vestigingsplaatsen niet noodzakelijk eigen gebou-

wen ter beschikking hebben. Uit het surveyonderzoek blijkt immers dat bij centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) en vooral bij permanente vorming heel wat vestigingen gebruik maken van de gebouwen van een andere school.

Grafiek 79 – Vestigingsplaatsen die in buurten in moeilijkheden gelegen zijn naar type buurt, in aantallen en %

B. De ouderdom van het gebouwenpark

Wat de ouderdom van de aparte gebouwen op de vestigingsplaatsen betreft, blijkt uit grafiek 80 dat er van de schoolgebouwen die in achtergestelde buurten zijn gelegen 42% voor 1950 zijn gebouwd, 48% van de schoolgebouwen dateert uit de periode 1950-1989 en slechts 11% werd na 1990 opgetrokken. In niet-achtergestelde buurten dateert slechts 29% van voor 1950, 65% dateert uit de periode 1950-1989 en 16% werd gebouwd na 1990. We besluiten dat het schoolgebouwenpark in de buurten in moeilijkheden ouder is dan het gebouwenpark in niet-achtergestelde buurten.

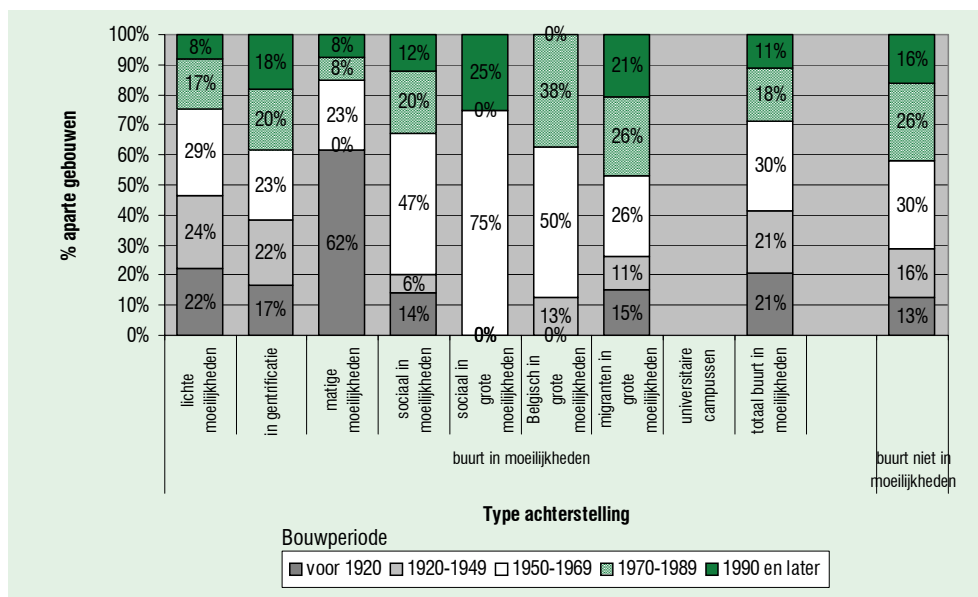
Naar type achtergestelde buurt blijkt dat we het oudste gebouwenpark terugvinden in buurten 'in lichte moeilijkheden' en 'matige moeilijkheden'. In het type 'sociaal in grote moeilijkheden' blijken de gebouwen doorgaans minder oud dan in niet-achtergestelde buurten.

C. Gebruik van tijdelijke paviljoenen

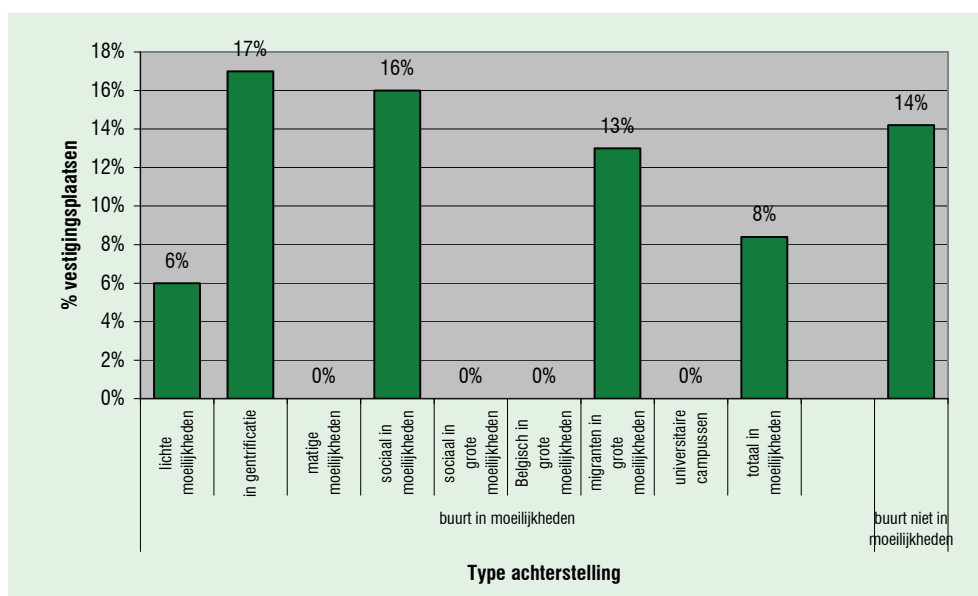
Wat de aanwezigheid van paviljoenen betreft (grafiek 81) stellen we vast dat er op 6% van de vestigingsplaatsen die in achtergestelde buurten gelegen zijn, paviljoenen worden gebruikt als onderwijsgebouwen. Voor de vestigingen die in niet-achtergestelde buurten gelegen zijn, ligt dit percentage hoger, namelijk 14%. Desalniettemin blijken er

in buurten ‘in gentrificatie’ en ‘sociaal in moeilijkheden’ meer vestigingsplaatsen met paviljoenen voor te komen dan in niet-achtergestelde buurten. Ook in het type ‘migranten in grote moeilijkheden’ ligt het percentage vestigingen met paviljoenen hoog, namelijk 13%.

Grafiek 80 – Aparte gebouwen naar type buurt in moeilijkheden en bouwperiode, in %

Grafiek 81 – Vestigingsplaatsen met tijdelijke paviljoenen naar type buurt in moeilijkheden, in %

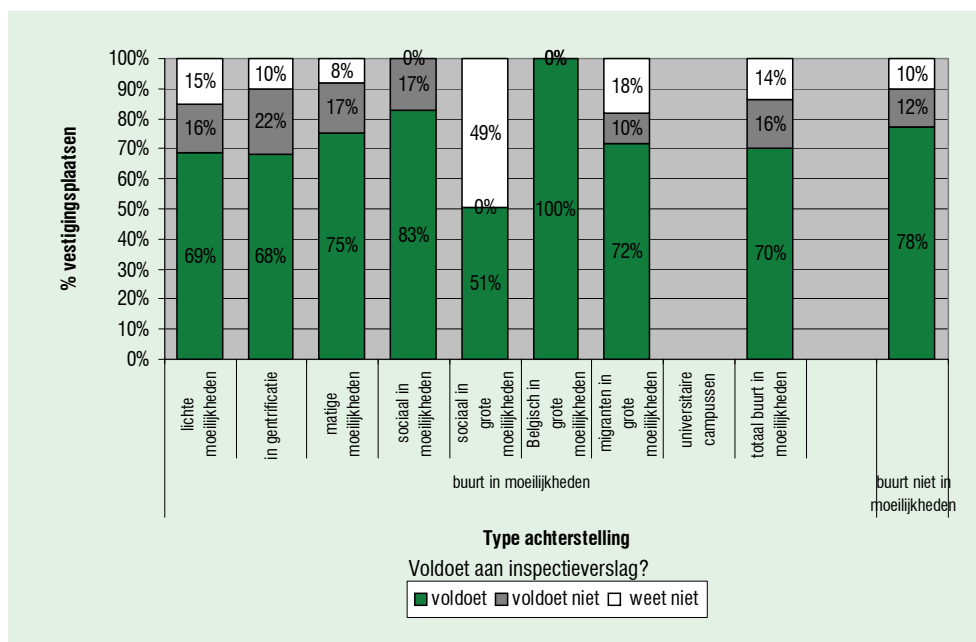
6.2.3 Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark

A. Voldoen aan inspectie- en brandweerverslagen

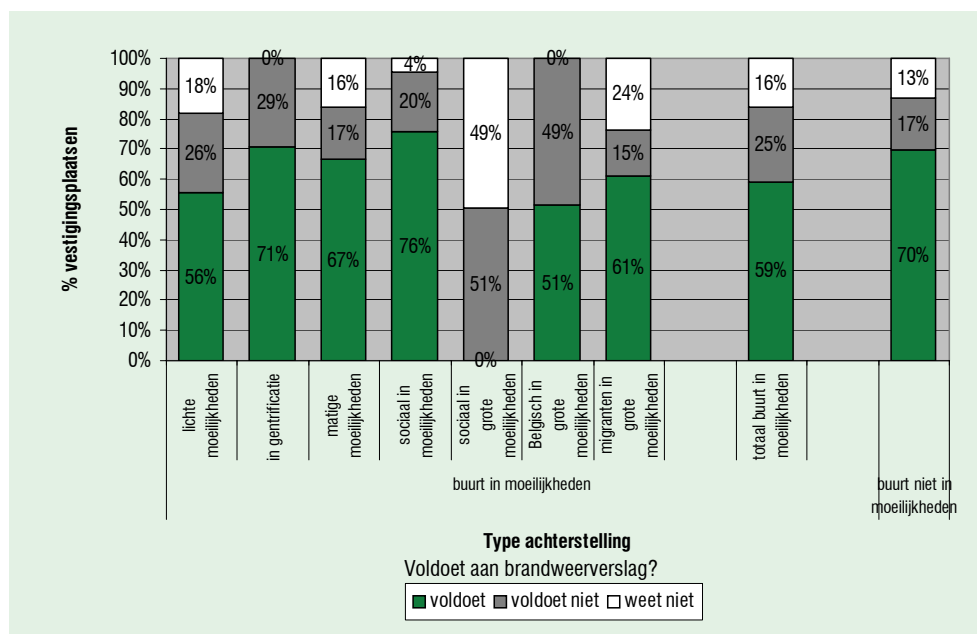
Wat het voldoen aan het inspectieverslag betreft, blijkt uit grafiek 82 dat in niet-achtergestelde buurten 78% vestigingsplaatsen eraan voldoet. In achtergestelde buurten ligt dit percentage echter lager, namelijk 70%. Verder stellen we vast dat in de meeste types van achtergestelde buurten dit percentage lager ligt dan in niet-achtergestelde buurten. In de buurten 'sociaal in moeilijkheden' en 'Belgisch in moeilijkheden' kunnen echter meer vestigingen voldoen aan het inspectieverslag dan in niet-achtergestelde buurten.

Wat het voldoen aan het brandweerverslag betreft (grafiek 83) stellen we vast dat, procentueel gezien, in achtergestelde buurten minder vestigingsplaatsen (59%) kunnen voldoen aan het meest recente brandweerverslag dan in niet-achtergestelde buurten (70%). Onderscheiden we dit naar type achtergestelde buurt, dan stellen we vast dat dit ook voor de meeste types geldt, met uitzondering van de buurten 'in gentrificatie' (71%) en 'sociaal in moeilijkheden' (76%). Bij deze laatste ligt het percentage vestigingen die kunnen voldoen aan het meest recente brandweerverslag hoger dan in niet-achtergestelde buurten.

Grafiek 82 – Vestigingsplaatsen naar type buurt in moeilijkheden en voldoen aan het meest recente inspectieverslag, in %

Grafiek 83 – Vestigingsplaatsen naar type buurt in moeilijkheden en voldoen aan het meest recente brandweerverslag, in %

B. Evaluatie van aparte gebouwen op de vestigingsplaats

Wat de algemene bruikbaarheid per apart gebouw betreft, stellen we vast dat de scores voor achtergestelde buurten 4% lager liggen dan voor niet-achtergestelde buurten, namelijk een score van 3,25 ten opzichte van 3,40 op 5 (tabel 10).³⁶

Bekijken we dit cijfer voor de verschillende buurttypes, dan stellen we vast dat het type 'sociaal in grote moeilijkheden' de minst gunstige score krijgt toebedeeld in vergelijking met niet-kansarme buurten en 26% zwakker scoort. Het buurttype 'Belgisch in grote moeilijkheden' scoort dan weer 25% positiever dan niet-achtergestelde buurten en krijgt de meest gunstige score. De andere achtergestelde buurttypes scoren elk 12% tot 4% zwakker dan niet-achtergestelde buurten en situeren zich ten opzichte van de andere buurttypes tussenin. Hierbij horen ook de buurttypes waarin de meeste vestigingen zijn gesitueerd, namelijk 'lichte moeilijkheden', 'in gentrificatie' en 'migranten in grote moeilijkheden'.

³⁶ Aangezien we hier in het bijzonder geïnteresseerd zijn in de vraag of achtergestelde buurten ook met meer problemen op gebied van onderwĳshuisvesting te kampen hebben, worden de scores voor niet-achtergestelde buurten als referentiewaarden gebruikt (waarde 1), waarbij de scores bij achtergestelde buurten worden uitgedrukt als proporties van deze referentiewaarden. Een proportie < 1 wijst er op dat de situatie minder gunstig is in achtergestelde buurten dan in niet-achtergestelde; een proportie > 1 wijst op een meer gunstige situatie. Opnieuw werd hier met kleuren categorieën gewerkt: donkergroen wordt gebruikt indien er > 20% beter wordt gescoord, groen indien er 0-20% beter wordt gescoord, lichtgrijs indien er 0-20% slechter wordt gescoord en donkergrijs indien er > 20% slechter wordt gescoord in achtergestelde dan in niet-achtergestelde buurten.

Tabel 10 – Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5), naar type buurt in moeilijkheden

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Gemiddelde item-scores op 5								Score t.o.v. ref. waarde 1		
		Buurten in moeilijkheden								(8)	(9)	(10)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
	Algemene bruikbaarheid per apart gebouw	3,24	3,28	3,00	3,20	2,50	4,25	3,33	3,25	3,40	0,96	1,00

- (1) Lichte moeilijkheden
 (2) In gentrificatie
 (3) Matige moeilijkheden
 (4) Sociaal in moeilijkheden
 (5) Sociaal in grote moeilijkheden
 (6) Belgisch in grote moeilijkheden
 (7) Migranten in grote moeilijkheden

- (8) Totaal buurten in moeilijkheden
 (9) Buurten niet in moeilijkheden
 (10) Totaal buurten in moeilijkheden
 (11) Buurten niet in moeilijkheden

C. Beschikbaarheid van en tekort aan lokalen

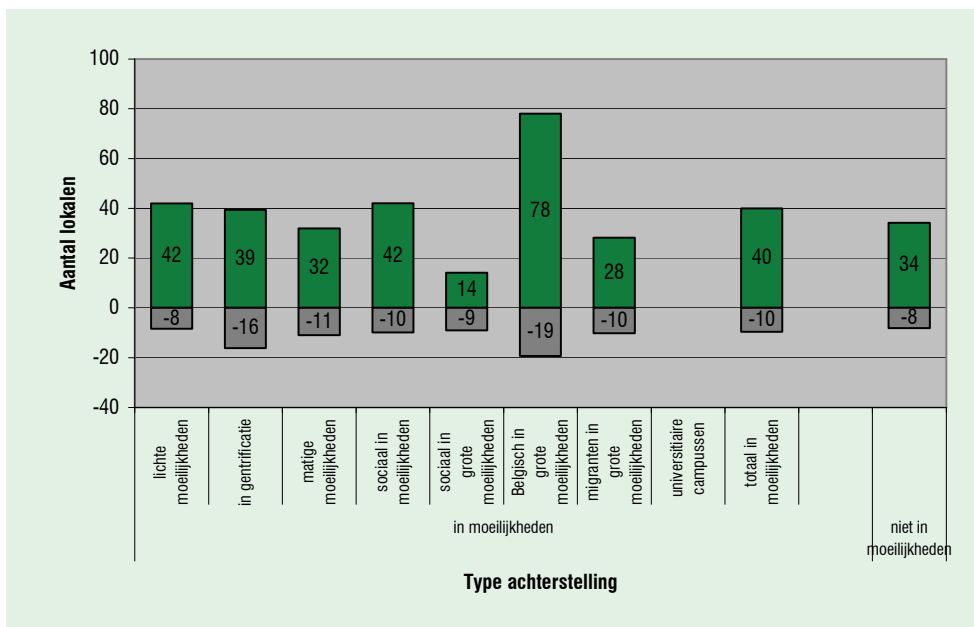
Vestigingen die in achtergestelde buurten gelegen zijn hebben gemiddeld meer lokalen ter beschikking dan vestigingen in niet-achtergestelde buurten, maar ook het tekort ligt er hoger, namelijk 10 ten opzichte van 8 lokalen. Het buurttype 'Belgisch in grote moeilijkheden' telt het grootste aantal beschikbare lokalen, het buurttype 'sociaal in grote moeilijkheden' gemiddeld het kleinste aantal lokalen per vestiging. Wat het tekort betreft, stellen we het grootste vast bij buurten 'Belgisch in grote moeilijkheden', het geringste tekort bij buurten 'in lichte moeilijkheden' (grafiek 84).

Uitgedrukt in procenten echter, blijkt dat er zowel in achtergestelde en niet-achtergestelde buurten een tekort aan lokalen bestaat en dat dit ook exact even groot is, namelijk 19%. Er zijn echter wel grote verschillen te merken tussen de verschillende types achtergestelde buurten. Zo blijkt het tekort aan lokalen het grootst te zijn in buurten 'sociaal in grote moeilijkheden' (-39%) en het minst groot in buurten 'in lichte moeilijkheden', namelijk -17%, wat trouwens minder is dan bij niet-achtergestelde buurten. Het tekort in buurten 'in gentrificatie' en 'migranten in grote moeilijkheden', die eveneens relatief veel vestigingen tellen, ligt dan weer hoog, namelijk 29% en 27% (grafiek 85).

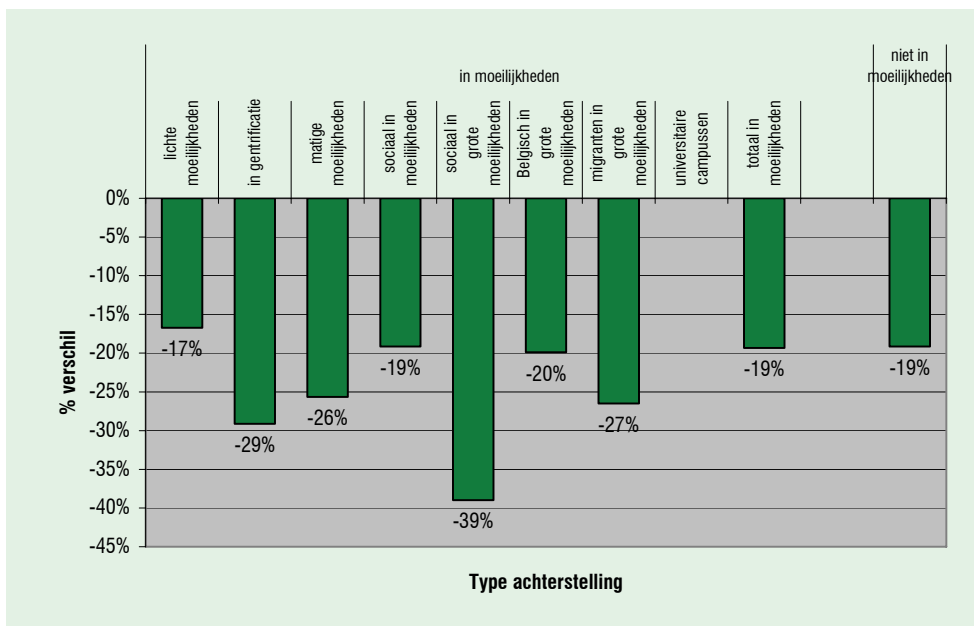
D. Evaluatie van kwaliteitsdimensies

Een volgende kwaliteitsindicator betreft de verschillende kwaliteitsdimensies die samen het kwaliteitsconcept uitmaken voor schoolgebouwen. Net als bij de voorgaande analyses gaat het hier om een ordening en classificatie van gemiddelde scores op 5 per dimensie en per type buurt.

Grafiek 84 – Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort per vestigingsplaats naar type buurt in moeilijkheden

Grafiek 85 – Tekort aan lokalen per vestiging als verschil tussen (1) de actuele situatie en (2) de idealiter gewenste naar soort onderwijs, in %

Uit tabel 11 blijkt dat de totaalscore, over alle dimensies heen, in achtergestelde buurten 7% lager ligt dan de totaalscore in niet-achtergestelde buurten, namelijk 3,08 ten opzichte van 3,30. De dimensies worden over het algemeen dus minder gunstig geëvalueerd in achtergestelde dan in niet-achtergestelde buurten, hoewel het verschil op zich niet erg groot is. De meest gunstig geëvalueerde dimensie in achtergestelde buurten is 'veiligheid'. De minst gunstige is 'kosten'. In de lijn van de slechtere algemene beoordeling, stellen we ook vast dat er in achtergestelde buurten voor meer dimensies ondergemiddeld wordt gescoord dan in niet-achtergestelde buurten. Daarbij liggen de evaluatiescores voor alle dimensies lager in achtergestelde dan in niet-achtergestelde buurten. Er zijn geen kwaliteitsdimensies waarvoor de situatie dezelfde of beter is.

Tabel 11 – Ranking van kwaliteitsdimensies volgens hoogte van de evaluatiescores, naar type buurt in moeilijkheden

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Gemiddelde item-scores op 5									Score t.o.v. ref. waarde 1	
		Buurten in moeilijkheden							(8)	(9)	(10)	(11)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)				
1	Veiligheid algemeen	3,42	3,53	3,27	3,58	3,00	3,00	3,50	3,45	3,62	0,95	1,00
2	Gebruikscomfort algemeen	3,31	3,54	3,29	3,54	3,51	3,49	3,82	3,41	3,59	0,95	1,00
3	Schooldomein en de omgeving algemeen	3,04	3,08	3,00	3,39	2,51	3,49	3,33	3,10	3,34	0,93	1,00
4	Staat van de gebouwen algemeen	2,97	3,06	3,00	3,37	3,51	3,00	3,39	3,07	3,35	0,92	1,00
5	Functionaliteit algemeen	2,94	3,33	3,15	3,25	3,00	3,49	3,10	3,03	3,18	0,95	1,00
6	Belevingswaarde algemeen	3,00	3,03	2,72	3,46	3,51	3,00	2,57	2,98	3,41	0,87	1,00
7	Kosten van de gebouwen algemeen	2,37	2,09	2,30	2,13	2,00	3,00	2,64	2,35	2,55	0,92	1,00
	Totaal	3,04	3,09	3,00	3,30	3,06	3,21	3,21	3,08	3,30	0,93	1,00
	Stdv	0,80	0,87	0,98	0,79	0,30	0,31	0,67	0,79	0,72		

- (1) Lichte moeilijkheden
 (2) In gentrificatie
 (3) Matie moeilijkheden
 (4) Sociaal in moeilijkheden
 (5) Sociaal in grote moeilijkheden
 (6) Belgisch in grote moeilijkheden
 (7) Migranten in grote moeilijkheden

- (8) Totaal buurten in moeilijkheden
 (9) Buurten niet in moeilijkheden
 (10) Totaal buurten in moeilijkheden
 (11) Buurten niet in moeilijkheden

 uitgesproken bovengemiddeld
 bovengemiddeld

 ondergemiddeld
 uitgesproken ondergemiddeld

Bekijken we de scores volgens buurttype, dan stellen we vast dat het type 'sociaal in moeilijkheden' het best wordt geëvalueerd, even gunstig dan niet-achtergestelde buurten. De andere buurttypes worden minder gunstig geëvalueerd dan niet-achtergestelde buurten, namelijk van 9% tot 3% minder gunstig. De minst gunstige evaluatie komt toe aan het type buurt 'in matige moeilijkheden'. De buurttypes met de meeste vestigingen, namelijk 'in lichte moeilijkheden', 'in gentrificatie' en 'migranten in grote moeilijkheden' scoren respectievelijk 8%, 6% en 3% minder goed dan niet-achtergestelde buurten.

E. Evaluatie van de kwaliteitsitems

Een volgende kwaliteitsindicator betreft de verschillende kwaliteitsitems binnen de hierboven vermelde dimensies. Net als bij de voorgaande analyses gaat het hier om een ordening en classificatie van gemiddelde scores op 5 per item en per type buurt.

Uit tabel 12 blijkt dat de totaalscore, over alle items heen, in achtergestelde buurten 6% lager ligt dan de totaalscore in niet-achtergestelde buurten, namelijk 3,00 ten opzichte van 3,20. De items worden over het algemeen dus minder gunstig geëvalueerd in achtergestelde dan in niet-achtergestelde buurten, hoewel opnieuw het verschil in beoordeling niet erg groot is. De vijf meest gunstig geëvalueerde items in achtergestelde buurten zijn 'de constructie is stevig', 'de lokalen kunnen goed verlicht worden', 'de lokalen kunnen goed verlucht worden', 'er zijn voldoende andere functies in de nabijheid van de school gelegen' en 'het gebouw is voldoende bereikbaar'. De 5 minst gunstige items zijn 'er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten', 'het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn', 'de gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap', 'energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte' en 'de didactische functie van architecturale en natuurlijke elementen'. In de lijn van de slechtere algemene beoordeling, stellen we ook vast dat er in achtergestelde buurten voor meer items ondergemiddeld wordt gescoord dan in niet-achtergestelde buurten. Daarbij liggen de evaluatiescores voor de meeste items lager in achtergestelde dan in niet-achtergestelde buurten, vooral dan voor 'aanwezigheid van natuurlijke elementen (gras, bomen, ...)', 'het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn' en 'de gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap'. Maar enkele items worden toch beter geëvalueerd dan in niet-achtergestelde buurten, namelijk 'er zijn voldoende andere functies in de nabijheid van de school gelegen', 'de toegang tot het gebouw is beveiligd', 'het gebouw is goed beveiligd tegen inbraak' en 'het schoolgebouw heeft cultuurhistorische waarde'. Deze vaststellingen hangen waarschijnlijk ook samen met de specifieke maatschappelijke en ruimtelijke context waarin scholen die in achtergestelde buurten gelegen zijn functioneren.

Bekijken we de scores volgens buurttype, dan stellen we vast dat het type 'Belgisch in grote moeilijkheden' het best wordt geëvalueerd, vrijwel even gunstig als niet-achtergestelde buurten. De andere buurttypes worden minder gunstig geëvalueerd dan niet-achtergestelde buurten, namelijk van 11% tot 1% minder gunstig. De minst gunstige evaluatie komt toe aan het type buurt 'in matige moeilijkheden'. De buurttypes met de meeste vestigingen, namelijk 'in lichte moeilijkheden', 'in gentrificatie' en 'migranten in grote moeilijkheden' scoren respectievelijk 7%, 5% en 3% minder goed dan niet-achtergestelde buurten.

Tabel 12 – Ranking van de evaluatie-items volgens hoogte van de evaluatiescores, naar type buurt in moeilijkheden

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	Gemiddelde item-scores op 5										Score tov ref. waarde 1			
		Buurten in moeilijkheden										(8)	(9)	(10)	(11)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)							
1	Stevigheid constructie	4,04	3,92	3,96	3,96	4,51	4,03	4,33	4,06	4,29	0,95	1,00			
2	Verlichting van lokalen	3,82	4,03	4,13	4,00	4,01	3,51	3,99	3,88	3,94	0,98	1,00			
3	Ventilatie van lokalen	3,67	4,04	3,51	3,25	4,01	3,46	3,99	3,71	3,84	0,97	1,00			
4	Bereikbaarheid voor weggebruikers	3,68	4,23	3,29	3,79	3,01	1,00	2,77	3,60	3,16	1,14	1,00			
5	Staat muren	3,40	3,48	3,20	4,50	3,03	5,00	3,45	3,48	3,71	0,94	1,00			
6	Brandveiligheid	3,38	3,17	3,64	4,06	4,01	4,00	3,51	3,44	3,60	0,96	1,00			
7	Temperatuur in lokalen	3,41	3,49	2,99	3,37	3,51	3,97	3,41	3,41	3,68	0,93	1,00			
8	Toezichtmogelijkheden	3,40	3,43	3,27	3,46	3,51	3,00	3,25	3,39	3,59	0,94	1,00			
9	<i>Ruimtelijke structuur/orientatie</i>	3,36	3,04	3,37	4,04	3,49	4,49	3,43	3,39	3,61	0,94	1,00			
10	Gebruiksveiligheid	3,31	3,38	3,37	3,52	3,00	3,51	3,70	3,38	3,69	0,92	1,00			
11	Staat elektriciteit	3,31	3,33	3,70	3,76	3,49	4,00	3,42	3,38	3,49	0,97	1,00			
12	Staat verwarmingsinstallatie	3,27	3,40	2,80	3,32	3,49	4,03	3,94	3,35	3,70	0,91	1,00			
13	Ligging van de lokalen	3,31	3,42	3,10	3,23	3,51	2,95	3,67	3,35	3,54	0,95	1,00			
14	Staat vloeren en plafonds	3,26	3,33	2,72	2,98	3,49	2,97	3,74	3,29	3,42	0,96	1,00			
15	Staat daken	3,23	3,28	3,30	3,40	3,01	3,00	3,48	3,28	3,55	0,92	1,00			
16	Staat waterleiding en afvoer	3,16	3,46	3,30	3,22	3,51	4,51	3,71	3,27	3,43	0,95	1,00			
17	<i>Gebruik duurzame materialen</i>	3,25	3,34	3,18	3,35	2,52	4,49	2,95	3,23	3,26	0,99	1,00			
18	Akoestisch comfort	3,20	3,19	3,17	3,07	2,52	2,97	3,38	3,21	3,43	0,94	1,00			
19	<i>Stimulerende werk- en leeromgeving</i>	3,11	3,57	3,12	3,47	3,51	3,00	3,26	3,20	3,41	0,94	1,00			
20	<i>Uitnodigende plaats</i>	3,08	3,36	2,90	3,43	3,00	3,51	3,66	3,19	3,45	0,92	1,00			
21	<i>School staat in open relatie t.o.v. omgeving</i>	3,08	3,53	3,09	3,28	2,51	3,49	3,40	3,17	3,39	0,94	1,00			
22	Staat vertof behang	3,06	3,06	3,20	3,43	3,51	2,49	3,34	3,12	3,44	0,91	1,00			
23	<i>Lokalen geven uit op (groene) buitenruimte</i>	3,00	3,44	2,99	3,33	4,49	4,03	3,37	3,12	3,24	0,96	1,00			
24	Staat schrijnwerk	3,07	3,06	2,51	3,43	4,00	2,49	3,02	3,08	3,36	0,92	1,00			
25	<i>Integratie ICT</i>	2,99	3,54	2,92	2,67	3,00	3,51	3,33	3,07	3,30	0,93	1,00			

26	Vormgeving gebouw	2,96	3,17	2,20	3,26	4,00	2,00	3,33	3,02	3,35	0,90	1,00
27	Verkeersveiligheid	2,87	3,20	3,18	3,12	3,00	3,49	3,27	2,99	3,17	0,94	1,00
28	Natuurlijke elementen (gras, bomen, ...)	2,93	3,26	2,99	3,11	2,49	2,95	2,90	2,98	2,79	1,07	1,00
29	Andere functies in nabijheid van de school	2,83	3,06	3,05	3,08	2,00	3,49	2,97	2,89	3,17	0,91	1,00
30	Ondersteuning pedagogisch project	2,87	2,91	2,41	3,65	2,01	3,03	2,63	2,87	3,25	0,88	1,00
31	Uitdragen van waarden van de instelling	2,95	2,55	2,93	2,23		2,49	2,92	2,85	3,03	0,94	1,00
32	Grootte van de gebouwen	2,81	3,23	2,80	3,10	1,51	1,97	2,69	2,84	3,07	0,93	1,00
33	Vaste kosten	2,78	2,55	2,19	3,57	5,00	4,00	2,98	2,83	3,36	0,84	1,00
34	Openstellen van het schoolgebouw	2,76	2,98	2,53	2,57	2,51	3,49	3,07	2,80	2,84	0,99	1,00
35	Mogelijkheid tot uitbreiding	2,71	3,04	2,77	2,55	3,00	2,95	2,74	2,75	2,66	1,03	1,00
36	Flexibiliteit/multifunctionaliteit lokalen	2,70	2,57	2,81	2,89	1,51	2,95	2,59	2,68	2,73	0,98	1,00
37	Kunst en artistieke expressie	2,63	2,97	2,37	3,03	1,99	3,49	2,32	2,64	2,85	0,93	1,00
38	Veiligheid toegang	2,60	2,36	2,19	3,35	1,00	4,49	2,36	2,58	2,91	0,89	1,00
39	Werk- en ontmoetingsruimte personeel	2,50	2,23	1,90	3,47	4,51	4,49	2,37	2,53	3,28	0,77	1,00
40	Schoonmaakkosten	2,53	2,25	2,30	2,55	2,00	4,00	2,62	2,51	2,70	0,93	1,00
41	Toegankelijkheid personen met handicap	2,50	2,28	2,96	1,87	1,00	1,00	2,03	2,38	2,11	1,13	1,00
42	Inbraakbeveiliging	2,30	2,29	2,46	2,34	2,01	1,49	2,86	2,37	2,62	0,90	1,00
43	Energiezuinigheid van gebouw	2,30	2,00	2,11	2,18	2,00	2,51	2,70	2,29	2,52	0,91	1,00
44	Onderhoudskosten	2,24	2,22	2,20	2,43	1,51	1,00	2,38	2,25	2,28	0,99	1,00
45	Privacy/informele ontmoeting	2,24	1,77	1,48	3,33	2,01	2,95	2,30	2,24	2,90	0,77	1,00
46	Energiekosten	2,09	2,31	1,73	2,88	2,01	2,54	2,25	2,17	2,73	0,79	1,00
47	Cultuurhistorische waarde	1,98	2,02	2,30	1,75	2,00	2,46	2,62	2,05	2,30	0,89	1,00
48	Didactische fitie van arch. en nat. elementen	1,94	2,15	2,27	1,68	2,01	2,49	1,62	1,92	2,02	0,95	1,00
	Totaal	2,97	3,04	2,86	3,18	2,93	3,19	3,09	3,00	3,20	0,94	1,00
	Stdv	0,60	0,71	0,72	0,73	0,46	0,47	0,60	0,62	0,61		

(1) Lichte moeilijkheden
 (2) In genitificatie
 (3) Matige moeilijkheden

(4) Sociaal in moeilijkheden
 (5) Sociaal in grote moeilijkheden
 (6) Belgisch in grote moeilijkheden

(7) Migranten in grote moeilijkheden
 (8) Totaal buurten in moeilijkheden
 (9) Buurten niet in moeilijkheden

(10) Totaal buurten in moeilijkheden
 (11) Buurten niet in moeilijkheden

uitgesproken bovengemiddeld

bovengemiddeld

ondergemiddeld

uitgesproken ondergemiddeld

6.3 Kwaliteit van schoolgebouwen naar provincie

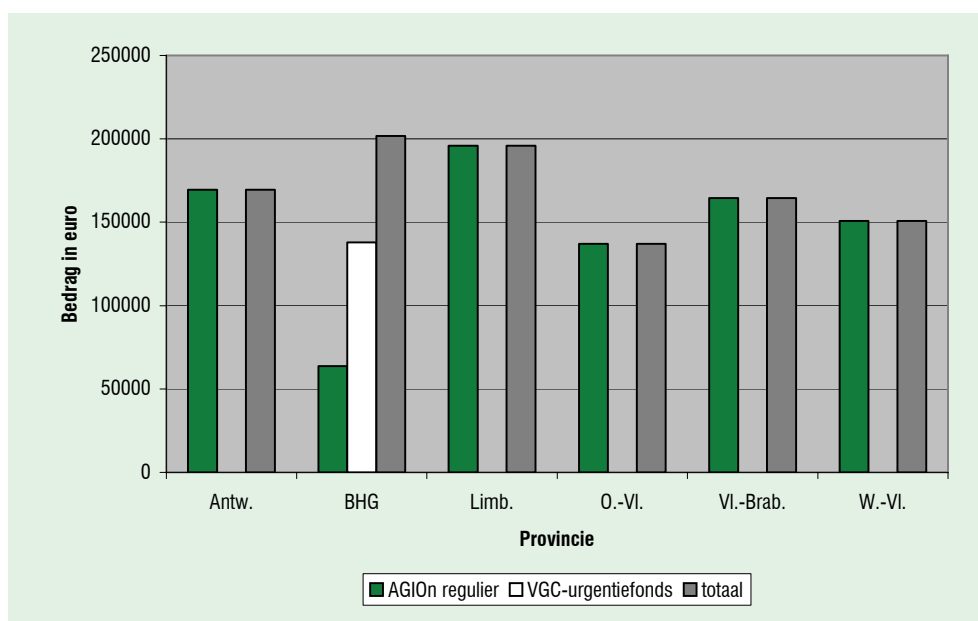
Hieronder wordt een selectie van indicatoren uit de monitor bekeken naar provincie. Bij de vijf provincies binnen het Vlaams gewest, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant, werd ook nog het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) toegevoegd als aparte categorie.

6.3.1 Toegekende subsidies

Grafiek 86 laat het gemiddeld subsidiebedrag zien dat in de periode 2002-2007 door AGION per vestiging werd toegekend. De statistiek doet uitspraak over alle vestigingen, dus inclusief de vestigingen waaraan geen enkele subsidie werd toegekend.

Uit de cijfers blijkt dat er gemiddeld het meest subsidies werden toegekend aan vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gevolgd door vestigingen in Limburg. Het minst werd er geïnvesteerd in vestigingsplaatsen die in Oost-Vlaanderen zijn gelegen. Het hoge gemiddelde subsidiebedrag dat aan Brusselse vestigingen werd toegekend, behoeft wel de nodige nuancering aangezien dit vooral te danken is aan de extra middelen die uit het VGC-urgentiefonds werden toegekend. Houden we enkel rekening met reguliere AGION-middelen, dan stellen we vast dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemiddeld beduidend minder werd geïnvesteerd dan in de (andere) provincies.

Grafiek 86 – Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestigingsplaats over alle vestigingsplaatsen leerplichtonderwijs van het VGO en OGO naar provincie, in euro

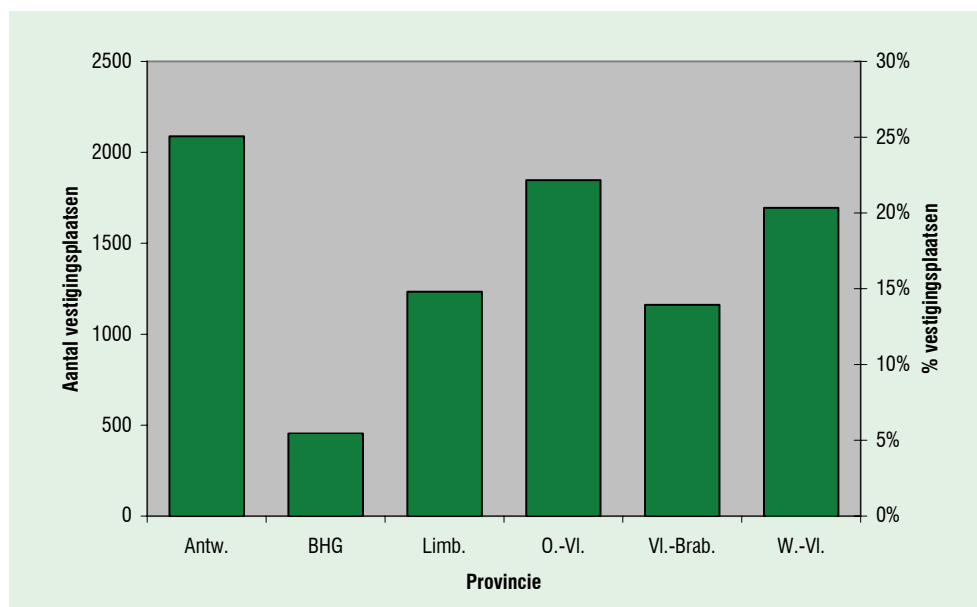

6.3.2 De beschrijving van het gebouwenpark

A. Aantal vestigingsplaatsen

Uit grafiek 87 blijkt dat de provincie Antwerpen van alle provincies het grootste aantal vestigingsplaatsen telt (2.089 of 25% van het totaal), gevolgd door de provincie Oost-Vlaanderen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt het minste aantal vestigingsplaatsen (454 of 5,4% van het totaal). Opnieuw willen we hier erop wijzen dat deze vestigingsplaatsen niet noodzakelijk eigen gebouwen ter beschikking hebben.

Grafiek 87 – Vestigingsplaatsen naar provincie, in aantallen en %

B. De ouderdom van het gebouwenpark

Wat de ouderdom van de aparte gebouwen op de vestigingsplaatsen betreft, blijkt uit grafiek 88 dat Oost- en West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Antwerpen, in vergelijking met de andere provincies de meeste oude gebouwen tellen (gebouwd voor 1950). Limburg en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tellen de kleinste aandelen oude gebouwen. Deze laatste provincies beschikken ook over de grootste aandelen relatief jonge gebouwen.

C. Gebruik van tijdelijke paviljoenen

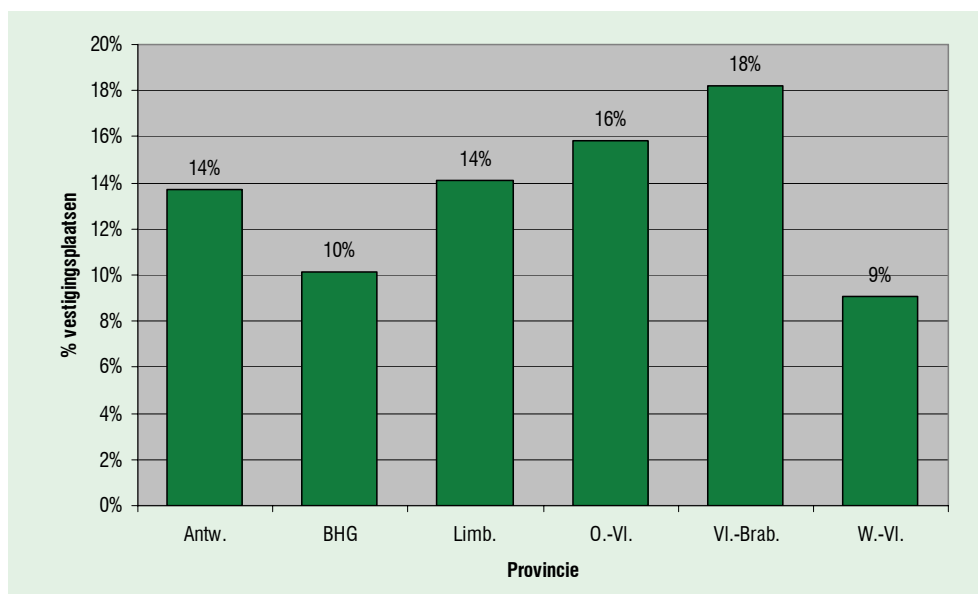
Wat de aanwezigheid van paviljoenen betreft (grafiek 89) stellen we vast dat Vlaams-Brabant het grootste aandeel vestigingsplaatsen met paviljoenen telt (18%), gevolgd door Oost-Vlaanderen (16%). West-Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

hebben het kleinste aandeel vestigingsplaatsen met paviljoenen (resp. 9% en 10%).

Grafiek 88 – Aparte gebouwen naar provincie en bouwperiode, in %

Grafiek 89 – Vestigingsplaatsen met tijdelijke paviljoenen naar provincie, in %

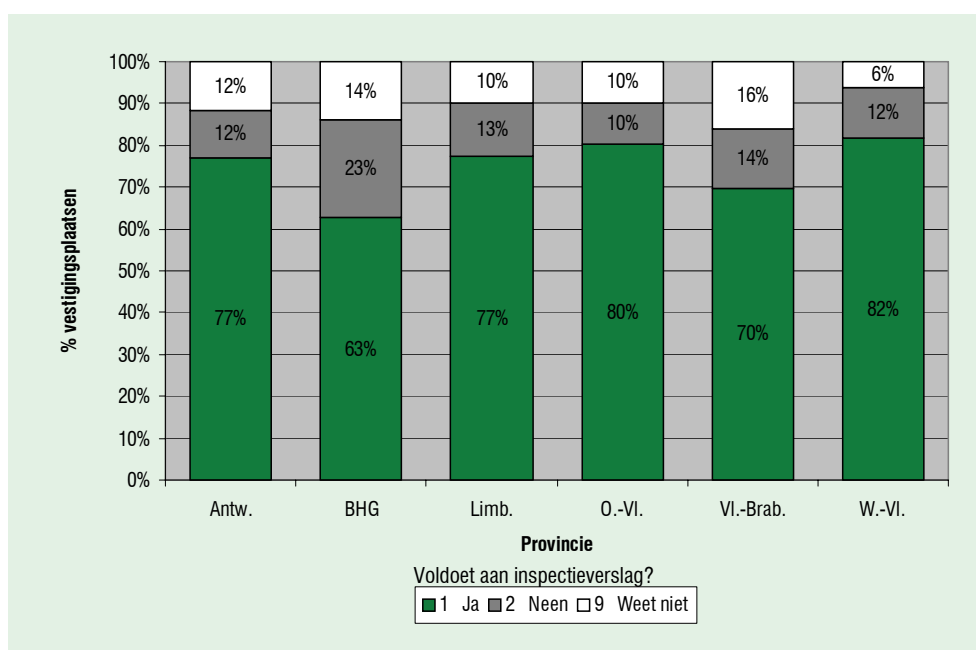

6.3.3 Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark

A. Voldoen aan inspectie- en brandweerverslagen

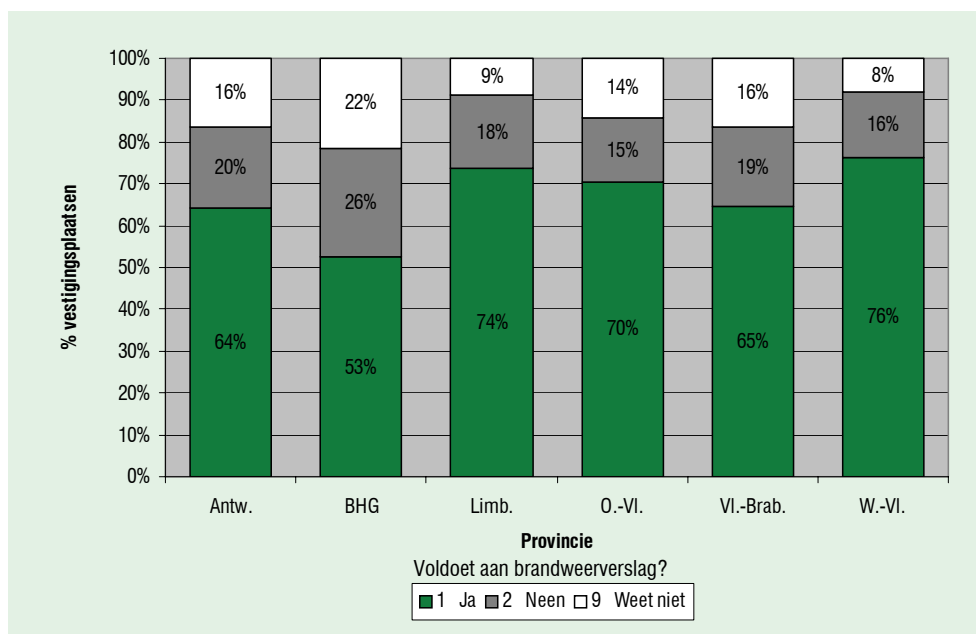
Wat het voldoen aan het inspectieverslag betreft, blijkt uit grafiek 90 dat we vooral in West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen het grootste aandeel vestigingen terugvinden dat kan voldoen aan het meest recente inspectieverslag. Het kleinste aandeel schoolgebouwen dat aan het verslag van de inspectie kan voldoen vinden we terug in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Grafiek 90 – Vestigingsplaatsen naar provincie en voldoen aan het meest recente inspectieverslag, in %

Wat het voldoen aan het brandweerverslag betreft (grafiek 91) stellen we vast dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest schoolgebouwen het minst hieraan kunnen voldoen. In West-Vlaanderen en Limburg voldoet het grootste aandeel vestigingsplaatsen aan het meest recente brandweerverslag.

Grafiek 91 – Vestigingsplaatsen naar provincie en voldoen aan het meest recente brandweerverslag, in %

B. Evaluatie van aparte gebouwen op de vestigingsplaats

We stellen vast dat de gemiddelde score voor algemene bruikbaarheid per apart gebouw, het hoogst ligt in Limburg, gevolgd door West-Vlaanderen. De algemene bruikbaarheid per apart gebouw wordt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het minst positief gewaardeerd. Nochtans zijn de verschillen tussen de provincies niet groot. Het verschil tussen de laagste en hoogste score bedraagt slechts 7% (tabel 13).

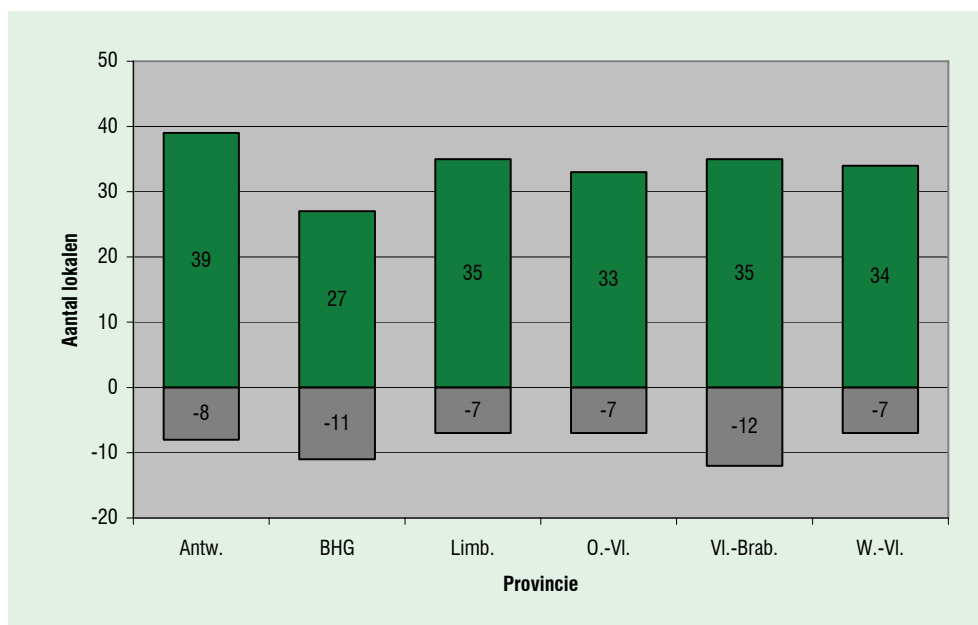
Tabel 13 – Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5), naar provincie

Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	BHG	Antw.	Limb.	O.-VI.	VI.-Brab.	W.-VI.	Totaal
Algemene bruikbaarheid per apart gebouw	3,19	3,39	3,44	3,37	3,35	3,43	3,39

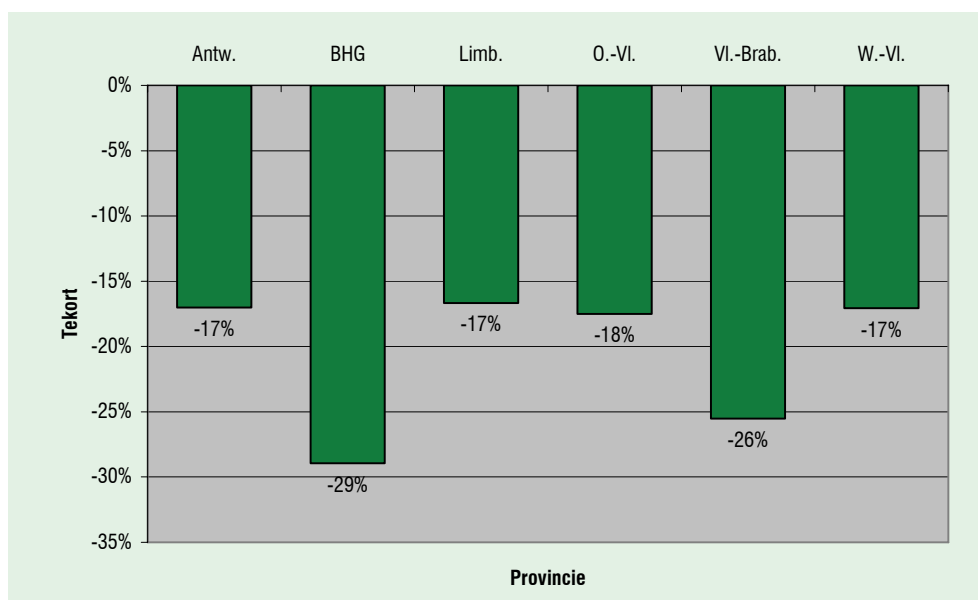
C. Beschikbaarheid van en tekort aan lokalen

In grafiek 92 staat aangegeven hoeveel lokalen er gemiddeld beschikbaar zijn per vestiging en hoeveel lokalen er gemiddeld tekort zijn. Grafiek 93 toont het tekort aan lokalen aan, uitgedrukt als procentueel verschil tussen het aantal beschikbare en idealiter gewenste lokalen.

Grafiek 92 – Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort per vestigingsplaats naar provincie

Grafiek 93 – Tekort aan lokalen per vestiging als verschil tussen (1) de actuele situatie en (2) de idealiter gewenste naar provincie, in %

Vestigingen die in de provincie Antwerpen gelegen zijn, zijn het omvangrijkst op gebied van het aantal lokalen dat men ter beschikking heeft, namelijk 39. Vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn het minst omvangrijk. Hier vinden we gemiddeld 27 lokalen per vestigingsplaats terug. Vestigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ervaren echter ook het grootste relatieve tekort aan lokalen. De kloof tussen het aantal beschikbare en aantal gewenste lokalen bedraagt hier 29%. Ook in Vlaams-Brabant is het tekort groot, namelijk 25%. In de andere provincies blijkt het tekort aan lokalen per vestiging minder uitgesproken te zijn, namelijk 17% of 18%.

D. Evaluatie van kwaliteitsdimensies

Een volgende kwaliteitsindicator betreft de verschillende kwaliteitsdimensies die samen het kwaliteitsconcept uitmaken voor schoolgebouwen. Net als bij de voorgaande analyses gaat het hier om een ordening en classificatie van gemiddelde scores op 5 per provincie.

Uit tabel 14 blijkt dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het minst positief wordt geëvalueerd over de 7 kwaliteitsdimensies heen. Ook bij de provincie Vlaams-Brabant scoren meer dan de helft van de dimensies ondergemiddeld. De provincie West-Vlaanderen blijkt de meest positieve score te krijgen over de 7 dimensies heen.

Tabel 14 – Ranking van kwaliteitsdimensies volgens hoogte van de evaluatiescores, naar provincie

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	BHG	Antw.	Limb.	O.-VI.	VI.-Brab.	W.-VI.	Totaal
1	Veiligheid algemeen	3,46	3,61	3,66	3,59	3,53	3,67	3,60
2	Gebruikscomfort algemeen	3,52	3,55	3,55	3,59	3,51	3,64	3,57
3	Schooldomein en de omgeving algemeen	3,07	3,36	3,44	3,40	3,39	3,37	3,37
4	Staat van de gebouwen algemeen	3,25	3,33	3,31	3,32	3,27	3,40	3,33
5	Functionaliteit algemeen	3,08	3,34	3,35	3,35	3,19	3,40	3,32
6	Belevingswaarde algemeen	3,05	3,21	3,12	3,19	3,14	3,19	3,17
7	Kosten van de gebouwen algemeen	2,36	2,51	2,60	2,49	2,47	2,65	2,53
	Totaal	3,14	3,29	3,30	3,29	3,23	3,34	3,28
	Stdv	0,76	0,73	0,76	0,71	0,74	0,70	0,73

	uitgesproken bovengemiddeld		ondergemiddeld
	bovengemiddeld		uitgesproken ondergemiddeld

E. Evaluatie van de kwaliteitsitems

Een volgende kwaliteitsindicator betreft de verschillende kwaliteitsitems binnen de hierboven vermelde dimensies. Net als bij de voorgaande analyses gaat het hier om een ordening en classificatie van gemiddelde scores op 5 per item en per provincie (tabel 15).

Opnieuw stellen we vast dat vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in vergelijking met andere provincies het minst positief worden geëvalueerd. Hier vinden we het grootste aantal items terug die (uitgesproken) ondergemiddeld scoren. Meer dan andere provincies hebben schoolgebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijvoorbeeld te kampen met moeilijkheden met betrekking tot integratie van ICT, staat van verf en behang, het uitgeven van lokalen op (groene) buitenruimte, verkeersveiligheid, uitbreidbaarheid, toegankelijkheid voor personen met een handicap of schoonmaakkosten. Ook in de provincies Vlaams-Brabant vinden we verhoudingsgewijs een groot aantal (uitgesproken) ondergemiddelde scores terug. De meest positieve evaluatie over alle items heen vinden we terug bij de vestigingsplaatsen die in West-Vlaanderen gelegen zijn. Zo blijken West-Vlaamse schoolgebouwen bovengemiddeld te scoren op sommige items die in de andere provincies eerder negatief geëvalueerd worden, zoals de grootte van de gebouwen, de mate waarin het gebouw het pedagogisch project van de school kan ondersteunen en de mate waarin het gebouw de waarden van de instelling uitdraagt. De verschillen in de totaalscores tussen de hoogst en laagst scorende provincie blijven echter beperkt tot 6%.

Tabel 15 – Ranking van de evaluatie-items volgens hoogte van de evaluatiescores, naar provincie

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	BHG	Antw.	Limb.	O.-VI.	VI.-Brab.	W.-VI.	Totaal
1	Stevigheid constructie	4,13	4,30	4,21	4,26	4,29	4,33	4,27
2	Verlichting van lokalen	4,03	3,96	3,86	3,96	3,90	3,90	3,93
3	Verluchting van lokalen	4,00	3,76	3,79	3,85	3,85	3,83	3,82
4	Bereikbaarheid voor weggebruikers	3,41	3,68	3,78	3,69	3,67	3,73	3,69
5	Staat muren	3,54	3,68	3,73	3,61	3,63	3,72	3,67
6	Brandveiliging	3,44	3,65	3,75	3,66	3,58	3,73	3,66
7	Temperatuur in lokalen	3,47	3,60	3,73	3,70	3,63	3,67	3,65
8	Toezichtmogelijkheden	3,35	3,65	3,58	3,64	3,47	3,64	3,59
9	<i>Ruimtelijke structuur/orientatie</i>	3,49	3,62	3,54	3,61	3,49	3,64	3,58
10	Gebruiksveiligheid	3,33	3,57	3,65	3,56	3,44	3,71	3,57
11	Staat elektriciteit	3,42	3,49	3,56	3,54	3,48	3,58	3,53
12	Staat verwarmingsinstallatie	3,47	3,54	3,53	3,60	3,42	3,50	3,52
13	Ligging van de lokalen	3,39	3,53	3,37	3,48	3,38	3,59	3,48
14	Staat vloeren en plafonds	3,39	3,43	3,41	3,43	3,33	3,50	3,43
15	Staat daken	3,57	3,38	3,32	3,41	3,31	3,54	3,41
16	Staat waterleiding en afvoer	3,30	3,43	3,34	3,44	3,38	3,46	3,41
17	<i>Gebruik duurzame materialen</i>	3,41	3,44	3,40	3,35	3,36	3,49	3,41
18	Akoestisch comfort	3,19	3,39	3,39	3,45	3,34	3,49	3,41
19	<i>Stimulerende werk- en leeromgeving</i>	3,33	3,40	3,34	3,39	3,36	3,46	3,39
20	<i>Uitnodigende plaats</i>	3,29	3,37	3,33	3,40	3,34	3,38	3,37
21	<i>School staat in open relatie t.o.v. omgeving</i>	3,19	3,29	3,38	3,40	3,32	3,36	3,34
22	Staat verf of behang	3,16	3,35	3,33	3,37	3,28	3,28	3,32
23	<i>Lokalen geven uit op (groene) buitenruimte</i>	2,93	3,26	3,44	3,39	3,28	3,34	3,32
24	Staat schrijnwerk	3,31	3,22	3,34	3,25	3,28	3,33	3,28
25	<i>Integratie ICT</i>	2,96	3,29	3,20	3,26	3,13	3,40	3,25

26	Vormgeving gebouw	3,21	3,24	3,16	3,29	3,19	3,23	3,23
27	Verkeersveiligheid	2,99	3,12	3,32	3,19	3,19	3,34	3,21
28	Natuurlijke elementen (gras, bomen,...)	2,83	3,18	3,40	3,29	3,23	3,13	3,21
29	Andere functies in nabijheid van de school	3,35	3,33	2,97	3,17	3,07	3,30	3,20
30	Ondersteuning pedagogisch project	2,78	3,15	3,17	3,20	2,97	3,29	3,15
31	Uitdragen van waarden van de instelling	3,10	3,15	3,06	3,17	3,15	3,21	3,15
32	Grootte van de gebouwen	2,62	3,02	3,16	3,10	2,81	3,21	3,05
33	Vaste kosten	2,61	3,04	3,09	2,93	3,02	3,11	3,01
34	Openstellen van het schoolgebouw	2,58	2,81	2,80	2,93	2,85	3,05	2,88
35	Mogelijkheid tot uitbreiding	2,53	2,79	3,05	2,87	2,88	2,78	2,84
36	Flexibiliteit/multifunctionaliteit lokalen	2,68	2,81	2,83	2,86	2,67	2,98	2,83
37	Kunst en artistieke expressie	2,57	2,84	2,73	2,84	2,78	2,96	2,83
38	Veiligheid toegang	2,89	2,88	2,93	2,77	2,70	2,72	2,81
39	Werk- en ontmoetingsruimte personeel	2,36	2,79	2,78	2,73	2,53	2,86	2,73
40	Schoonmaakkosten	2,56	2,67	2,71	2,67	2,60	2,79	2,69
41	Toegankelijkheid personen met handicap	2,13	2,56	2,87	2,76	2,66	2,77	2,68
42	Inbraakbeveiliging	2,78	2,69	2,87	2,61	2,50	2,64	2,67
43	Energiezuinigheid van gebouw	2,41	2,55	2,69	2,61	2,60	2,61	2,59
44	Onderhoudskosten	2,29	2,48	2,58	2,48	2,44	2,62	2,51
45	Privacy/informele ontmoeting	1,96	2,30	2,30	2,28	2,08	2,45	2,28
46	Energiekosten	2,14	2,23	2,30	2,27	2,28	2,36	2,28
47	Cultuurhistorische waarde	2,05	2,13	1,96	2,15	2,29	2,14	2,13
48	Didactische fitie van arch. en nat. elementen	1,90	2,02	1,97	2,00	2,09	2,02	2,01
	Totaal	3,03	3,18	3,19	3,20	3,12	3,24	3,18
	Stdv	0,62	0,60	0,67	0,59	0,61	0,61	0,61

uitgesproken ondergemiddeld

ondergemiddeld

bovengemiddeld

uitgesproken bovengemiddeld

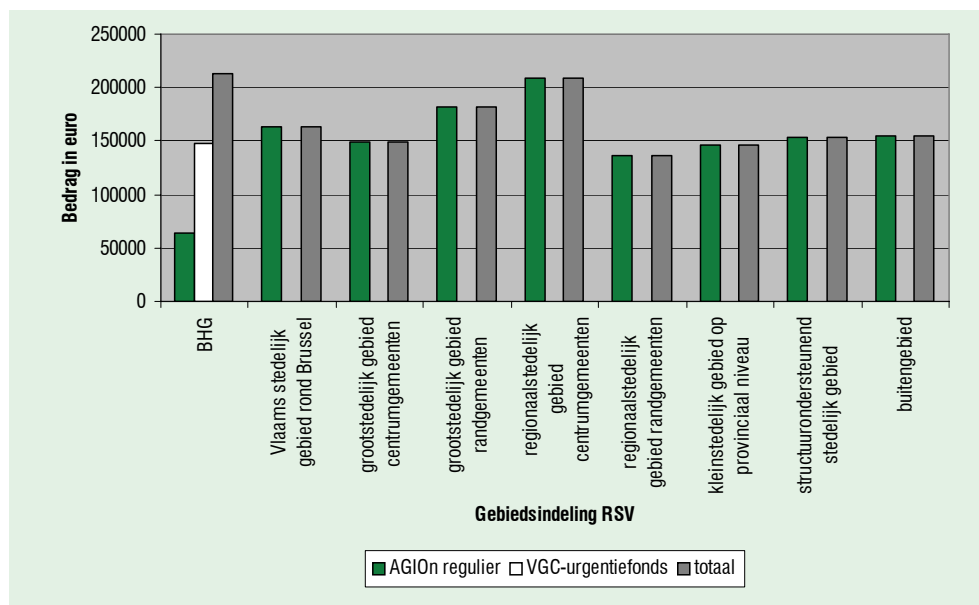
6.4 Kwaliteit van schoolgebouwen naar de gebiedsindeling van gemeenten volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Onderstaande output- en effectindicatoren worden bestudeerd in het licht van de gebiedsindeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) waarin vestigingsplaatsen van scholen gelegen zijn.³⁷ Deze gebiedsindeling omvat 8 deelgebieden, namelijk (1) Vlaams stedelijk gebied rond Brussel, (2) grootstedelijk gebied centrumgemeenten, (3) grootstedelijk gebied randgemeenten, (4) regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten, (5) regionaalstedelijk gebied randgemeenten, (6) kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau, (7) structuurondersteunend stedelijk gebied en (8) buitengebied. Bij deze gebiedsindeling voegen we in het kader van de monitor nog een 9de gebied toe, namelijk het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een lijst van de gemeenten in Vlaanderen volgens de RSV-gebiedsindeling is opgenomen in bijlage 3.

6.4.1 Toegekende subsidies

Grafiek 94 laat het gemiddeld subsidiebedrag zien dat in de periode 2002-2007 door AGIO'n per vestiging werd toegekend, over alle vestigingen.

Grafiek 94 – Gemiddeld toegekend subsidiebedrag per vestigingsplaats over alle vestigingsplaatsen leerplichtonderwijs van het VGO en OGO naar gebiedsindeling RSV, in euro

³⁷ Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is een wetenschappelijk onderbouwde visie over hoe we in Vlaanderen met onze schaarse ruimte moeten omgaan om een zo groot mogelijke ruimtelijke kwaliteit te krijgen. Het is sinds 1997 van kracht als kader voor het ruimtelijk beleid (zie: <http://www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/rsv/index.html>).

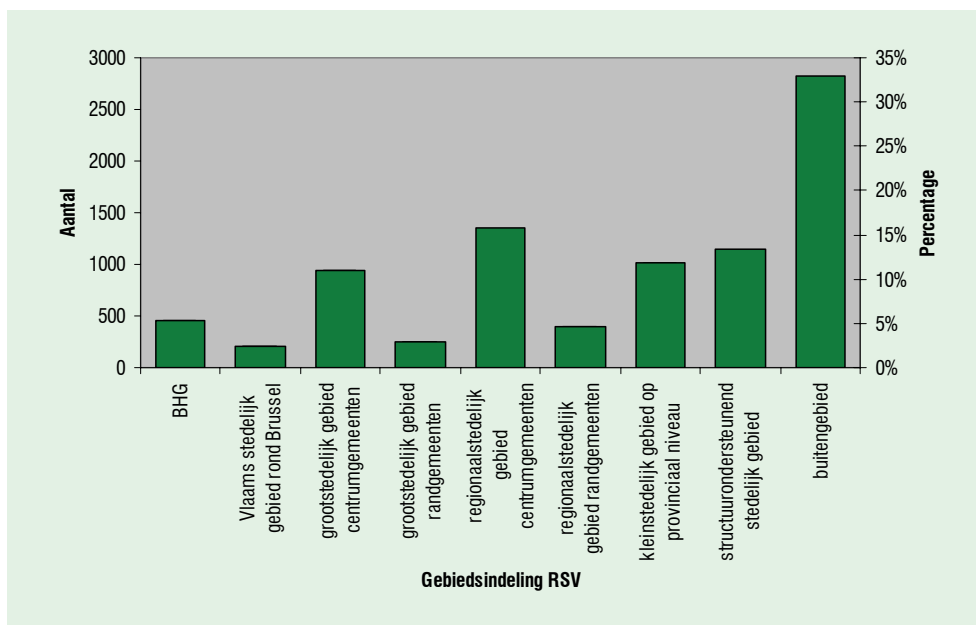
Uit de cijfers blijkt dat er, rekening houdend met het aantal vestigingsplaatsen in elke categorie, in de periode 2002-2007 door DIGO/AGION gemiddeld de meeste subsidies werden toegekend aan vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gevolgd door de centrumgemeenten in regionaalstedelijk gebied. Het minst werd er geïnvesteerd in vestigingsplaatsen die gelegen zijn in de randgemeenten van regionaalstedelijke gebieden. Zoals hierboven reeds werd aangetoond is het hoge bedrag dat aan Brusselse vestigingen werd toegekend, vooral te danken aan de extra middelen die uit het VGC-urgentiefonds werden toegekend. Houden we enkel rekening met reguliere AGION-middelen, dan stellen we vast dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemiddeld beduidend minder werd geïnvesteerd dan in de andere gebieden.

6.4.2 De beschrijving van het gebouwenpark

A. Aantal vestigingsplaatsen

Uit grafiek 95 blijkt dat het buitengebied het grootste aantal vestigingsplaatsen telt (2.762 of 32,6% van het totaal), gevolgd door de centrumgemeenten in regionaalstedelijk gebied. Het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel telt het minste aantal vestigingsplaatsen (207 of 2,4% van het totaal).

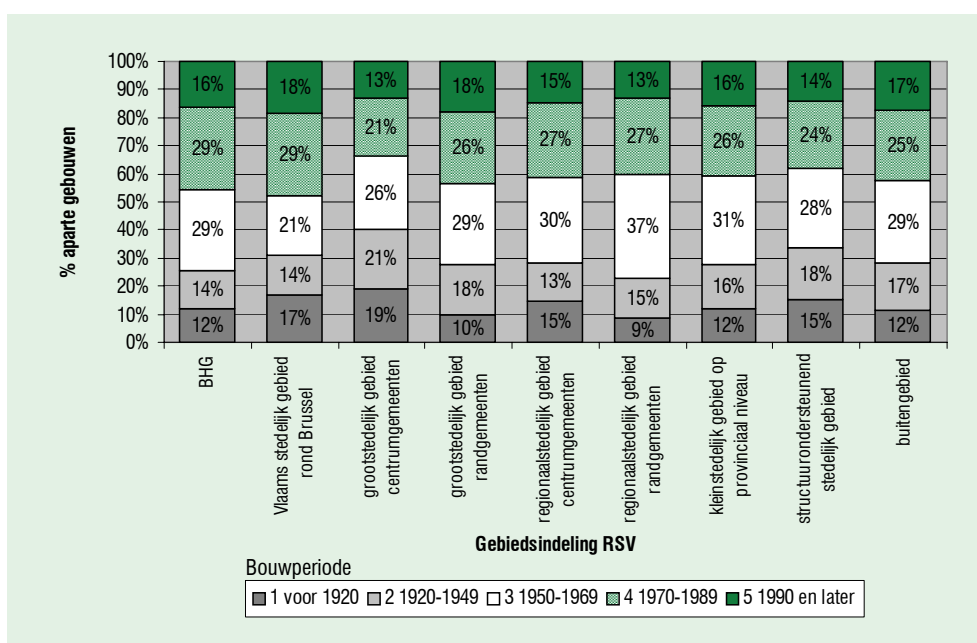
Grafiek 95 – Vestigingsplaatsen naar gebiedsindeling RSV, in aantallen en %

B. De ouderdom van het gebouwenpark

Wat de ouderdom van de aparte gebouwen op de vestigingsplaatsen betreft, blijkt uit grafiek 96 dat vestigingen in centrumgemeenten in grootstedelijk gebieden, in mindere mate structuurondersteunend stedelijk gebied, de meeste oude gebouwen tellen (gebouwd voor 1950). Randgemeenten in grootstedelijk en regionaalstedelijk gebied en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tellen de kleinste aandelen oude gebouwen. Het grootste aandeel jonge gebouwen (gebouwd na 1990) treffen we aan in de Vlaamse rand rond Brussel en de randgemeenten van grootstedelijk gebied.

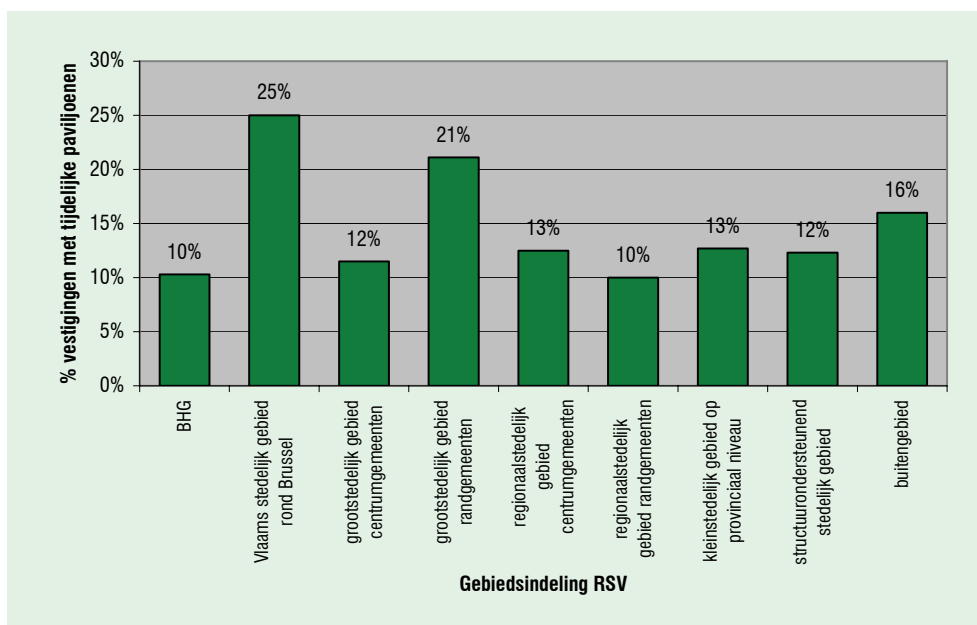
Grafiek 96 – Aparte gebouwen naar gebiedsindeling RSV en bouwperiode, in %

C. Het gebruik van tijdelijke paviljoenen

Wat de aanwezigheid van paviljoenen betreft (grafiek 97) stellen we vast dat de Vlaamse rand rond Brussel het grootste aandeel vestigingsplaatsen met paviljoenen telt (25%), gevolgd door randgemeenten in grootstedelijk gebied (21%). Randgemeenten van regionaalstedelijk gebied en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben het kleinste aandeel vestigingsplaatsen met paviljoenen (10%).

Grafiek 97 – Vestigingsplaatsen met tijdelijke paviljoenen naar gebiedsindeling RSV, in %

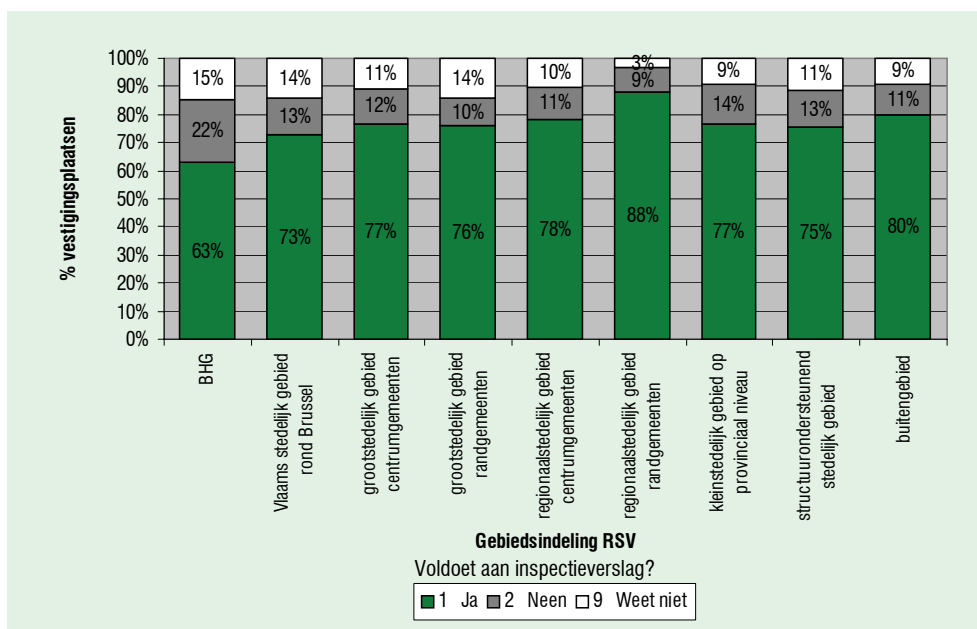
6.4.3 Evaluatie van de kwaliteit van het gebouwenpark

A. Voldoen aan inspectie en brandweerverslagen

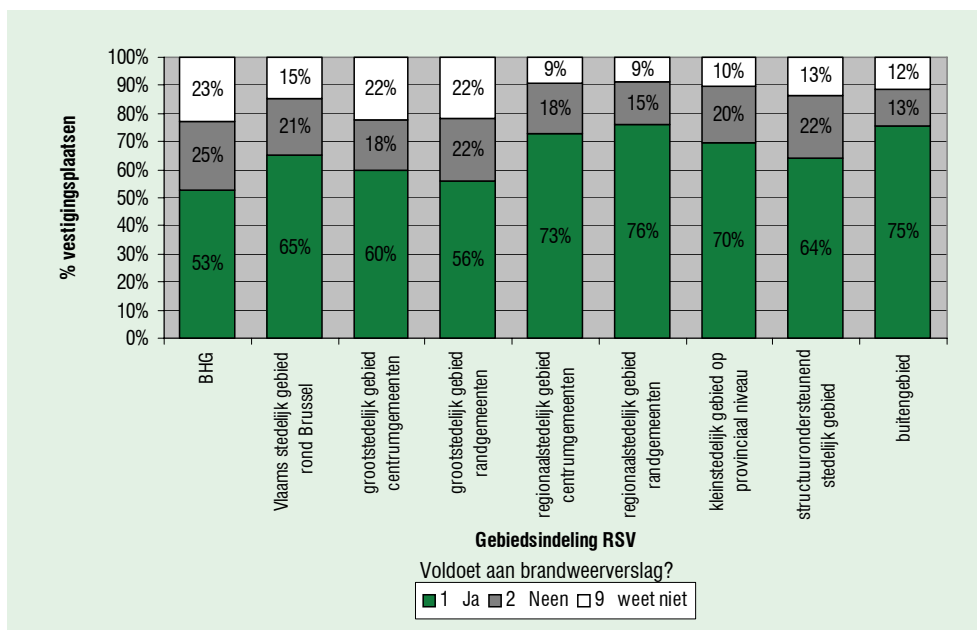
Wat het voldoen aan het inspectieverslag betreft, blijkt uit grafiek 98 dat vestigingsplaatsen het vaakst kunnen voldoen aan het meest recente inspectieverslag in de rand- en centrumgemeenten van regionaalstedelijk gebied en het buitengebied. Het kleinste aandeel schoolgebouwen dat aan het verslag van de inspectie kan voldoen vinden we terug in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Wat het voldoen aan het brandweerverslag betreft (grafiek 99) stellen we opnieuw vast dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest schoolgebouwen het minst hieraan kunnen voldoen. Opnieuw in de rand- en centrumgemeenten van regionaalstedelijk gebied en het buitengebied voldoet het grootste aandeel vestigingsplaatsen aan het meest recente brandweerverslag.

Grafiek 98 – Vestigingsplaatsen naar gebiedsindeling RSV en voldoen aan het meest recente inspectieverslag, in %

Grafiek 99 – Vestigingsplaatsen naar gebiedsindeling RSV en voldoen aan het meest recente brandweerverslag, in %

B. Evaluatie van aparte gebouwen op de vestigingsplaats

We stellen vast dat de gemiddelde score voor algemene bruikbaarheid per apart gebouw, het hoogst ligt in de randgemeenten en in minder mate ook in de centrumgemeenten van regionaalstedelijk gebied. De gemiddelde algemene bruikbaarheid per apart gebouw wordt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het minst positief gewaardeerd. Nochtans zijn de verschillen tussen de gebieden niet groot. Het verschil tussen de laagste en hoogste score bedraagt slechts 8% (tabel 16).

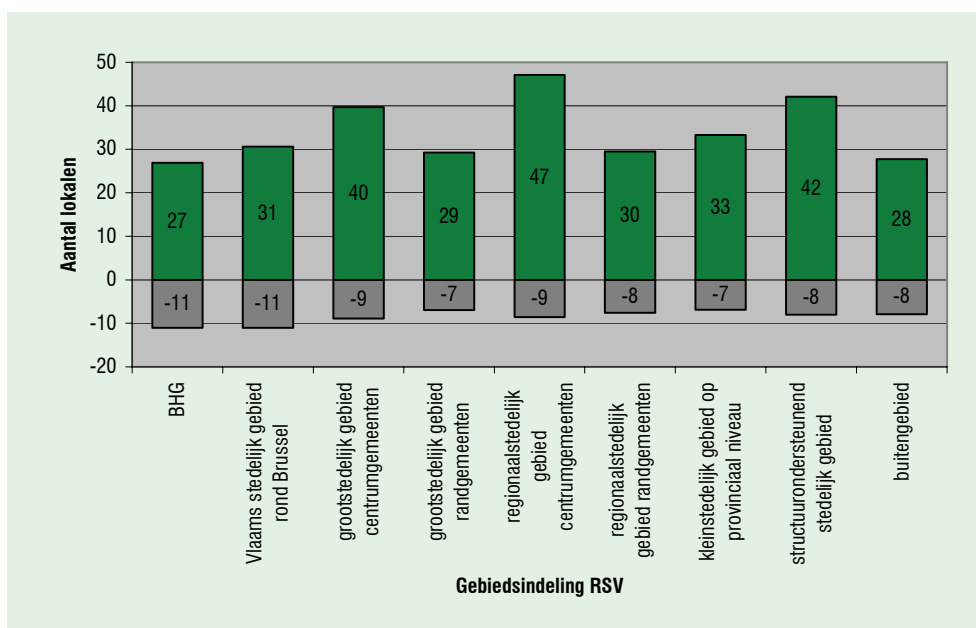
Tabel 16 – Algemene bruikbaarheid van de aparte gebouwen (gem. scores op 5), naar gebiedsindeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Algemene bruikbaarheid per apart gebouw	3,19	3,41	3,33	3,35	3,43	3,47	3,42	3,30	3,42	3,39

(1) BHG	(6) Regionaalstedelijk gebied randgemeenten
(2) Vlaams stedelijk gebied rond Brussel	(7) Kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau
(3) Grootstedelijk gebied centrumgemeenten	(8) Structuurondersteunend stedelijk gebied
(4) Grootstedelijk gebied randgemeenten	(9) Buitengebied
(5) Regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten	(10) Totaal

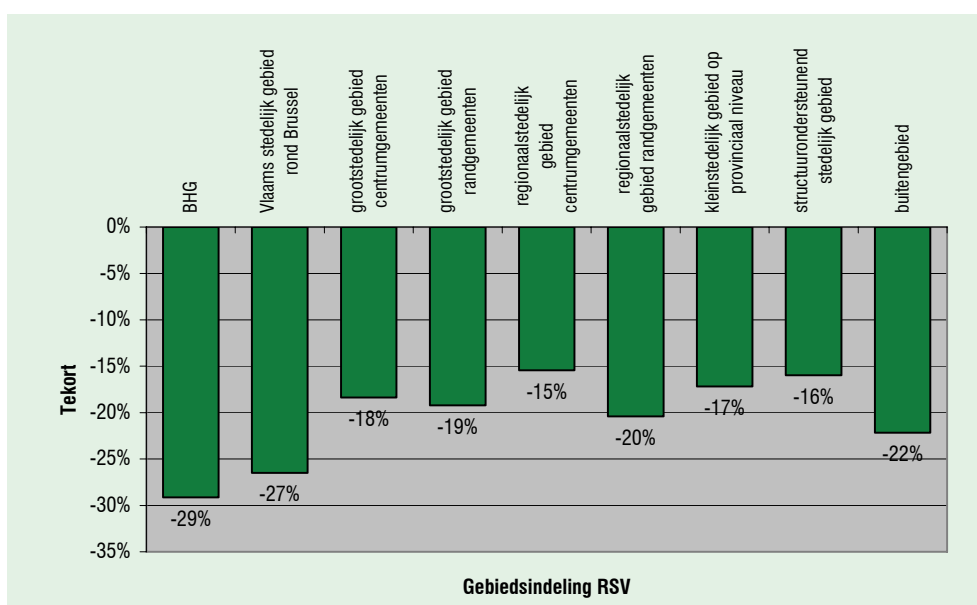
C. Beschikbaarheid van en tekort aan lokalen

Grafiek 100 – Gemiddeld aantal lokalen beschikbaar en tekort per vestigingsplaats naar gebiedsindeling RSV

In grafiek 100 staat aangegeven hoeveel lokalen er gemiddeld beschikbaar zijn per vestiging en hoeveel lokalen er gemiddeld te kort zijn. Grafiek 101 toont het tekort aan lokalen aan, uitgedrukt als procentueel verschil tussen het aantal beschikbare en idealiter gewenste lokalen.

Grafiek 101 – Tekort aan lokalen per vestiging als verschil tussen (1) de actuele situatie en (2) de idealiter gewenste naar gebiedsindeling RSV, in %

Vestigingen die in de centrumgemeenten van regionaalstedelijk gebied gelegen zijn, zijn het omvangrijkst op gebied van het aantal lokalen dat men ter beschikking heeft, namelijk 47. Vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn het minst omvangrijk. Hier vinden we gemiddeld 27 lokalen per vestigingsplaats terug. Vestigingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ervaren echter ook het grootste relatieve tekort aan lokalen. De kloof tussen het aantal beschikbare en aantal gewenste lokalen bedraagt hier 29%. Ook in de Vlaamse rand rond Brussel is het tekort groot, namelijk 25%. In buitengebied bedraagt het tekort 22%.

D. Evaluatie van kwaliteitsdimensies

Een volgende kwaliteitsindicator betreft de verschillende kwaliteitsdimensies die samen het kwaliteitsconcept uitmaken voor schoolgebouwen. Net als bij de voorgaande analyses gaat het hier om een ordening en classificatie van gemiddelde scores op 5 per RSV-gebied.

Uit tabel 17 blijkt dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het minst positief wordt geëvalueerd over de 7 kwaliteitsdimensies heen. Ook in de centrumgemeenten van grootstedelijk gebied (Gent en Antwerpen) scoren meer dan de helft van de dimensies

ondergemiddeld. De vestigingen die gelegen zijn in de randgemeenten van grootstedelijk en regionaalstedelijk gebied, blijken het meest positief geëvalueerd te worden over de 7 dimensies heen. Het verschil tussen het gebied met de laagste en de hoogste score bedraagt 9%.

Tabel 17 – Ranking van kwaliteitsdimensies volgens hoogte van de evaluatiescores, naar gebiedsindeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Rang	Evaluatiecriterium (gem. score op 5)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	Veiligheid algemeen	3,46	3,67	3,49	3,81	3,62	3,74	3,54	3,58	3,65	3,6
2	Gebruikscomfort algemeen	3,52	3,73	3,44	3,58	3,59	3,74	3,56	3,51	3,6	3,57
3	Schooldomein en de omgeving algemeen	3,07	3,59	3,21	3,62	3,36	3,46	3,35	3,34	3,45	3,37
4	Staat van de gebouwen algemeen	3,25	3,48	3,18	3,51	3,33	3,44	3,27	3,32	3,36	3,33
5	Functionaliteit algemeen	3,08	3,41	3,22	3,49	3,35	3,51	3,33	3,28	3,35	3,32
6	Belevingswaarde algemeen	3,05	3,27	3,21	3,19	3,15	3,4	3,08	3,15	3,18	3,17
7	Kosten van de gebouwen algemeen	2,36	2,61	2,43	2,48	2,53	2,66	2,61	2,48	2,56	2,53
	Totaal	3,14	3,41	3,2	3,44	3,28	3,43	3,25	3,25	3,32	3,28
	Stdv	0,76	0,7	0,76	0,74	0,69	0,71	0,77	0,7	0,73	0,73

(1) BHG

(2) Vlaams stedelijk gebied rond Brussel

(3) Grootstedelijk gebied centrumgemeenten

(4) Grootstedelijk gebied randgemeenten

(5) Regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten

(6) Regionaalstedelijk gebied randgemeenten

(7) Kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau

(8) Structuurondersteunend stedelijk gebied

(9) Buitengebied

(10) Totaal

 uitgesproken bovengemiddeld

 ondergemiddeld

 bovengemiddeld

 uitgesproken ondergemiddeld

E. Evaluatie van de kwaliteitsitems

Een volgende kwaliteitsindicator betreft de verschillende kwaliteitsitems binnen de hierboven vermelde dimensies (tabel 18). We stellen vast dat vestigingsplaatsen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in de centrumgemeenten van de grootstedelijke gebieden (Gent en Antwerpen) in vergelijking met andere gebieden het minst positief worden geëvalueerd. Hier vinden we het grootste aantal items terug die (uitgesproken) ondergemiddeld scoren. Schoolgebouwen in bovengenoemde gebieden hebben bijvoorbeeld meer moeilijkheden met integratie van ICT, staat van verf en behang, het uitgeven van lokalen op (groene) buitenruimte, verkeersveiligheid, uitbreidbaarheid,

Tabel 18 – Ranking van de evaluatie-items volgens hoogte van de evaluatiescores, naar gebiedsindeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Rang	Evaluatiecriterium	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	Stevigheid constructie	4,13	4,23	4,23	4,47	4,26	4,33	4,29	4,27	4,29	4,27
2	Verlichting van lokalen	4,03	4,25	3,94	3,96	3,91	3,94	3,90	3,86	3,93	3,93
3	Verluchting van lokalen	4,00	4,05	3,71	3,95	3,79	4,02	3,81	3,72	3,84	3,82
4	Bereikbaarheid voor weggebruikers	3,41	3,82	3,61	3,88	3,69	3,82	3,65	3,66	3,75	3,69
5	Staat muren	3,54	3,70	3,49	3,97	3,69	3,84	3,65	3,69	3,67	3,67
6	Brandbeveiliging	3,44	3,61	3,49	3,72	3,78	3,88	3,60	3,62	3,70	3,66
7	Temperatuur in lokalen	3,47	3,99	3,46	3,63	3,62	3,72	3,68	3,64	3,72	3,65
8	Toezichtmogelijkheden	3,35	3,61	3,45	3,76	3,48	3,90	3,60	3,48	3,71	3,59
9	<i>Ruimtelijke structuur/orientatie</i>	3,49	3,63	3,51	3,76	3,53	3,76	3,59	3,52	3,63	3,58
10	Gebruiksveiligheid	3,33	3,60	3,45	3,70	3,61	3,85	3,60	3,52	3,60	3,57
11	Staat elektriciteit	3,42	3,62	3,45	3,66	3,53	3,53	3,53	3,53	3,54	3,53
12	Staat verwarmingsinstallatie	3,47	3,73	3,44	3,62	3,50	3,56	3,51	3,47	3,56	3,52
13	Ligging van de lokalen	3,39	3,54	3,45	3,61	3,43	3,68	3,45	3,40	3,52	3,48
14	Staat vloeren en plafonds	3,39	3,43	3,31	3,61	3,42	3,57	3,39	3,35	3,47	3,43
15	Staat daken	3,57	3,43	3,31	3,55	3,43	3,64	3,32	3,32	3,42	3,41
16	Staat waterleiding en atvoer	3,30	3,69	3,30	3,61	3,38	3,59	3,39	3,33	3,45	3,41
17	<i>Gebruik duurzame materialen</i>	3,41	3,40	3,41	3,36	3,40	3,54	3,41	3,51	3,37	3,41
18	Akoestisch comfort	3,19	3,37	3,31	3,39	3,35	3,65	3,39	3,36	3,50	3,41
19	<i>Stimulerende werk- en leeromgeving</i>	3,33	3,49	3,32	3,51	3,38	3,70	3,24	3,32	3,45	3,39
20	<i>Uitnodigende plaats</i>	3,29	3,55	3,34	3,49	3,33	3,53	3,26	3,33	3,41	3,37
21	<i>School staat in open relatie t.o.v. omgeving</i>	3,19	3,51	3,14	3,50	3,35	3,44	3,35	3,29	3,40	3,34
22	Staat verf of behang	3,16	3,57	3,12	3,72	3,29	3,30	3,31	3,28	3,38	3,32
23	<i>Lokalen geven uit op (groene) buitenruimte</i>	2,93	3,44	2,93	3,47	3,21	3,39	3,39	3,28	3,50	3,32
24	Staat schrijnwerk	3,31	3,38	3,19	3,45	3,23	3,43	3,28	3,22	3,31	3,28
25	<i>Integratie ICT</i>	2,96	3,03	3,32	3,32	3,35	3,61	3,27	3,20	3,21	3,25
26	Vormgeving gebouw	3,21	3,31	3,32	3,28	3,20	3,39	3,12	3,20	3,23	3,23

27	Verkeersveiligheid	2,99	3,36	2,94	3,32	3,21	3,46	3,24	3,16	3,30	3,21
28	Natuurlijke elementen (gras, bomen,...)	2,83	3,37	2,80	3,48	3,15	3,27	3,24	3,14	3,41	3,21
29	Andere functies in nabijheid van de school	3,35	3,24	3,43	3,56	3,22	3,41	3,21	3,19	3,03	3,20
30	Ondersteuning pedagogisch project	2,78	3,04	3,03	3,35	3,18	3,48	3,17	3,08	3,18	3,15
31	Uitdragen van waarden van de instelling	3,10	3,28	3,13	3,21	3,14	3,41	3,03	3,11	3,18	3,15
32	Groote van de gebouwen	2,62	2,74	2,94	3,13	3,04	3,42	3,18	2,92	3,11	3,05
33	Vaste kosten	2,61	3,10	2,84	3,00	3,04	3,15	3,11	2,93	3,08	3,01
34	Openstellen van het schoolgebouw	2,58	2,97	2,68	2,88	2,88	3,13	2,86	2,89	2,96	2,88
35	Mogelijkheid tot uitbreiding	2,53	2,78	2,46	2,97	2,63	3,00	3,02	2,91	2,99	2,84
36	Flexibiliteit/multifunctionaliteit lokalen	2,68	2,80	2,81	2,86	2,91	3,13	2,85	2,79	2,80	2,83
37	Kunst en artistieke expressie	2,57	2,86	2,86	2,99	2,91	3,04	2,76	2,84	2,79	2,83
38	Veiligheid toegang	2,89	2,97	2,95	2,94	2,84	2,68	2,69	2,81	2,76	2,81
39	Werk- en ontmoetingsruimte personeel	2,36	2,56	2,78	2,94	2,85	2,92	2,79	2,72	2,66	2,73
40	Schoonmaakkosten	2,56	2,63	2,60	2,62	2,67	2,78	2,82	2,61	2,72	2,69
41	Toegankelijkheid personen met handicap	2,13	2,81	2,44	2,78	2,73	2,76	2,70	2,64	2,80	2,68
42	Inbraakbeveiliging	2,78	2,68	2,81	2,80	2,80	2,59	2,55	2,72	2,56	2,67
43	Energiezuinigheid van gebouw	2,41	2,92	2,42	2,77	2,57	2,58	2,66	2,56	2,65	2,59
44	Onderhoudskosten	2,29	2,61	2,41	2,53	2,49	2,62	2,58	2,44	2,55	2,51
45	Privacy/informele ontmoeting	1,96	2,09	2,32	2,35	2,35	2,49	2,34	2,28	2,23	2,28
46	Energiekosten	2,14	2,49	2,16	2,23	2,26	2,31	2,39	2,26	2,29	2,28
47	Cultuurhistorische waarde	2,05	2,33	2,41	1,95	2,14	1,96	2,01	2,26	2,07	2,13
48	Didactische fte van arch. en nat. elementen	1,90	2,09	1,97	2,04	2,03	2,05	1,94	2,02	2,04	2,01
	Totaal	3,03	3,25	3,10	3,33	3,17	3,32	3,17	3,14	3,21	3,18
	Standard Deviation	0,62	0,59	0,60	0,61	0,58	0,61	0,65	0,60	0,62	0,61

(1) BHG

(4) Grootstedelijk gebied randgemeenten

(2) Vlaams stedelijk gebied rond Brussel

(5) Regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten

(7) Kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau

(10) Totaal

(3) Grootstedelijk gebied centrumgemeenten

(8) Structuurondersteunend stedelijk gebied

(6) Regionaalstedelijk gebied randgemeenten

(9) Buitengebied

(11) uitgesproken bovengemiddeld

(12) bovengemiddeld

(13) uitgesproken ondergemiddeld

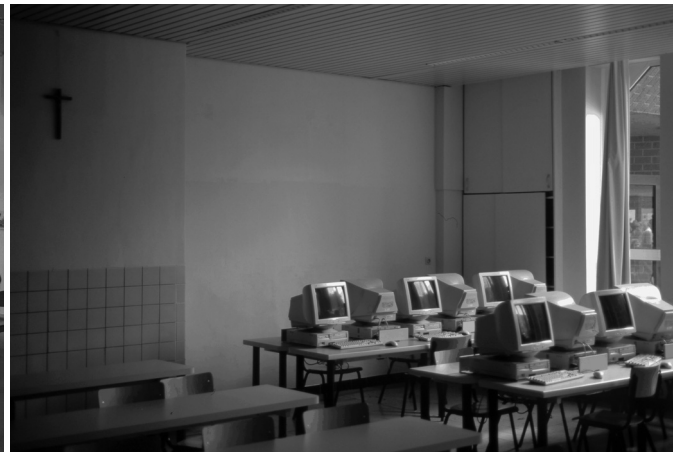
(14) ondergemiddeld

toegankelijkheid voor personen met een handicap, natuurlijke elementen op het terrein, energiezuinigheid, schoonmaakkosten of de (open) relatie van de school met haar omgeving. De meest positieve evaluatie over alle items heen vinden we terug bij vestigingsplaatsen die gelegen zijn in de randgemeenten van grootstedelijk en regionaalstedelijk gebied. De verschillen in de totaalscores tussen het hoogst en laagst scorende gebied bedragen 9%.

7

Besluit

In de schoolgebouwenmonitor 2008 stond de vraag naar de doelbereiking van het scholenbouwbeleid in Vlaanderen centraal. In dit besluit beantwoorden we dan ook de vraag in hoeverre de strategische doelstellingen van AGION, met hun bijbehorende beleidseffecten, momenteel gerealiseerd zijn in Vlaanderen.

Strategische doelstelling 1

De realisatie van kwaliteit in onderwijshuisvesting door de uitvoering van een subsidie- of financieringsbeleid ten behoeve van de scholen die bouwwerken laten uitvoeren

De evaluatie van de kwaliteit van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen was ongetwijfeld de belangrijkste betrachting van de schoolgebouwenmonitor 2008. De selectie van een bruikbare set van geldige en relevante kwaliteitsindicatoren was dan ook een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van de monitor.

De onderzoeksresultaten voor deze indicatoren tonen alleszins aan dat de scholenbouwproblematiek in Vlaanderen een complex gegeven is, waarbij kwaliteitsverschillen zich op verschillende niveaus manifesteren. Zo blijken sommige aspecten van het gebouwenpark het zonder meer goed te doen, terwijl dit voor andere aspecten veel minder het geval is. Daarnaast stellen we belangrijke verschillen vast tussen schoolgebouwen onderling. Waar het ene schoolgebouw weinig problemen ondervindt, is het andere bijna onbruikbaar geworden. Dit maakt het tot een moeilijke opdracht om een eenduidig antwoord te geven op de vraag of de kwaliteitsdoelstelling werd behaald. Een voldoende genuanceerd antwoord, waarbij we kunnen uitgaan van volgende vaststellingen, is hier wellicht het meest aangewezen.

- Ruim de helft van de aparte schoolgebouwen op de vestigingsplaatsen wordt als voldoende of zeker voldoende bruikbaar beoordeeld, maar één vijfde als onvoldoende of volstrekt onvoldoende bruikbaar.
- Over het algemeen ervaart men een tekort aan lokalen en ruimte in schoolgebouwen. Vooral in de scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest lijkt het tekort het meest uitgesproken. Maar ook zouden schoolgebouwen anders samengesteld moeten zijn, met meer differentiatie in de lokalen. Momenteel neemt het klassieke klaslokaal nog steeds een erg prominente plaats in het schoolgebouw in, maar we stellen vast dat er ook nood bestaat aan andere functies als groepsruimtes, bibliotheken of mediatheken of lokalen voor onderwijsondersteuning, zodat er beter kan worden ingespeeld op nieuwe pedagogische werkvormen en de rol van de school in de (omringende) samenleving.
- Sommige ruimtes zoals leslokalen, sportvelden, administratielokalen of slaapruidtes

in internaten worden overwegend positief geëvalueerd, terwijl er veel problemen lijken te zijn met bergruimtes, lokalen voor leerkrachten of personeel, leef- en ontspanningsruimtes, groepsruimtes (polyvalente zalen) of ruimtes voor onderwijsondersteuning.

- Op de meeste vestigingsplaatsen evalueert men de meeste basisvoorwaarden inzake veiligheid, bouwfysiske staat en comfort als goed tot zeer goed, terwijl kwaliteiten die te maken hebben met functionaliteit, belevingswaarde en zeker de vaste en operationele kosten van het schoolgebouw, dikwijls minder positief worden geëvalueerd. Dit laatste doet ons besluiten dat de huidige schoolgebouwen nog al te vaak tekortschieten op vlak van de hedendaagse uitdagingen op gebied van duurzaamheid en recente evoluties in onderwijs en pedagogie. Dit opent trouwens de discussie of we van schoolgebouwen mogen verwachten dat ze vooral moeten 'huisvesten', wat in dit geval neerkomt op het aanbieden van een bewoonbare, veilige en hygiënische basisaccommodatie, of dat ze ook ondersteunend moeten werken voor een veranderd onderwijs en aan bredere maatschappelijke behoeftes moeten voldoen.
- Er doen zich grote kwaliteitsverschillen voor tussen individuele vestigingsplaatsen. Tegenover een deel dat men grotendeels positief evalueert, staat telkens een ander deel dat duidelijk met diverse problemen te kampen heeft. Nochtans stellen we vast dat er vooral veel vestigingen positief geëvalueerd worden zolang enkel basisvoorwaarden inzake veiligheid en bewoonbaarheid in rekening gebracht worden. Als het echter gaat om de extra voorwaarden waaraan een schoolgebouw best voldoet om aan nieuwe maatschappelijke en onderwijsuitdagingen tegemoet te kunnen komen, voldoen veel minder vestigingsplaatsen eraan.
- Hoewel er wel degelijk verschillen merkbaar zijn in de kwaliteit tussen de verschillende soorten onderwijs en de onderwijsnetten, blijken deze verschillen niet zo groot te zijn. De ongelijkheden tussen bepaalde kwaliteitsaspecten van schoolgebouwen blijken veel meer uitgesproken te zijn. De monitor toont aan dat de scholenbouwproblematiek eerder een brede problematiek is, waar een aantal grote tekortkomingen algemeen voorkomen en de verschillen tussen de soorten onderwijs en onderwijsnetten lijken te overstijgen.
- Schoolgebouwen die in achtergestelde buurten gelegen zijn worden doorgaans minder positief beoordeeld dan schoolgebouwen die buiten achtergestelde buurten gelegen zijn, hoewel ook hier de verschillen eerder gering zijn. Scholen in achtergestelde buurten blijken ook over oudere schoolgebouwen te beschikken die minder kunnen voldoen aan de beoordeling van de brandweer of de onderwijsinspectie. Naar provincie stellen we vast dat de grootste problemen zich voordoen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Gebruiken we verstedelijking als contextindicator, dan stellen we vast dat de scholenbouwproblematiek het meest prominent aanwezig is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in de centrumgemeenten van de grootstedelijke gebieden (Gent en Antwerpen) en de gemeenten van de buitengebieden. Deze vaststellingen wijzen er op dat de kwaliteit van het schoolgebouwenpark niet los staat van grotere maatschappelijke en ruimtelijke structuren, waar een eigen dynamiek van uitgaat.

- De lokalen die dubbel gebruikt worden door 2de gebruiker vestigingen worden doorgaans positief beoordeeld door deze laatsten.
- Ook op vlak van goed gebouwbeheer zijn er in veel scholen reeds belangrijke inspanningen gebeurd, maar in andere gevallen is dit veel minder het geval. Dit geldt in het bijzonder voor de aanwezigheid van sommige beheersplannen of de beschikbaarheid van een verantwoordelijke die specifiek belast is met het beheer van het schoolgebouw.

Eenzijds besluiten we dat er, voor het grootste deel van het gebouwenpark en voor de meeste basisvoorwaarden inzake veiligheid en woonbaarheid, voldoende kwaliteit bereikt is in de schoolgebouwen van het Vlaams onderwijs. Nochtans is het belangrijk te vermelden dat er nog steeds een relatief kleine groep is voor wie zelfs deze basisvoorwaarden nog steeds niet zijn vervuld. Anderzijds blijkt echter dat hetzelfde gebouwenpark vaker tekortschiet op vlak van een aantal andere kwaliteitsaspecten die verwijzen naar de nieuwe '21e-eeuwse' uitdagingen waarvoor het staat. Hierbij moet in de eerste plaats gedacht worden aan duurzaamheid op ecologisch, cultureel, economisch en sociaal vlak en het bieden van ruimtelijke ondersteuning aan een veranderd onderwijs met nieuwe ontwikkelingen in onderwijsprogramma en methodieken. Bijkomend stellen we vast dat de scholenbouwproblematiek een brede problematiek is die zich, ondanks aantoonbare verschillen, in meer of minder mate voordoet in alle onderwijsnetten en in alle soorten onderwijs. De bestaande kwaliteitsproblemen lopen ook langs de maatschappelijk betekenisvolle breuklijnen van de achterstellingsproblematiek. Tenslotte zijn er ook verschillen te merken naar verstedelijking en provincie.

Uit bovenstaande conclusies blijkt alleszins dat er nog een lange weg af te leggen is voor het schoolgebouwenpark in Vlaanderen kan voldoen aan de hedendaagse uitdagingen waarvoor het staat. Dit doet echter geen afbreuk aan het feit dat AGION en zijn rechtsvoorganger DIGO de jongste jaren wel degelijk aan heel wat scholen bouwsubsidies hebben toegekend. Het gaat hierbij om een bedrag van bijna 750 miljoen euro, verspreid over 56% van de vestigingsplaatsen waar het agentschap subsidiebevoegdheid voor heeft.

Dit grote bedrag aan subsidies, dat bovendien een belangrijke groei kende in 2006 en 2007 door de toekenning van extra financiële middelen door de Vlaamse regering, bleek echter ontoereikend om aan de bestaande behoefte aan scholenbouw en de daaruit volgende vraag om bouwsubsidies te voldoen. Het tekort aan investeringsmiddelen had dan ook een aanzienlijke groei van de wachtlijst bij AGION tot gevolg. Deze wachtlijst steeg van 773 miljoen euro in 2002 naar maar liefst 1.512 miljoen euro eind 2007. De groeiende behoefte aan werken, maar ook de vaststelling dat ze op gebied van subsidieverstrekking moeilijk te leningen valt, vormt een belangrijke bijkomende indicatie dat het Vlaams onderwijs te kampen heeft met een belangrijke scholenbouwproblematiek. Enkele beschrijvende kenmerken van het gebouwenpark plaatsen deze problematiek verder in het juiste perspectief.

- De spreekwoordelijke vijver waarin de subsidiërende overheid haar emmer moet leeggieten bijzonder groot. Een schatting van de grootte van het gebouwenpark geeft aan dat dit uit 6318 vestigingsplaatsen zou bestaan die samen een totale bruto-oppervlakte vertegenwoordigen van 15,9 miljoen m².

- Een groot deel van de gebouwen blijkt al vrij oud te zijn, hoewel er wel regelmatig verbouwingen of renovaties werden uitgevoerd. Uit de monitor blijkt trouwens dat de ouderdom van schoolgebouwen in belangrijke mate samenhangt met de kwaliteit van deze gebouwen. Naarmate een schoolgebouw een hogere leeftijd bereikt stijgt het aantal gerapporteerde problematische situaties. Zelfs bij de schoolgebouwen die in recentere periodes werden gebouwd, wordt een beperkt aandeel reeds als onvoldoende bruikbaar beoordeeld.
- Ten derde tenslotte bestaat een beperkt deel van het gebouwenpark uit tijdelijke paviljoenen. Vaak hebben deze constructies in de loop der jaren een (semi-)permanent karakter hebben gekregen. Uit de monitor blijkt trouwens dat paviljoenen een stuk minder positief worden beoordeeld dan oorspronkelijke gebouwen of uitbreidingen. Ook vestigingsplaatsen die gebruik maken van dergelijke paviljoenen worden over het algemeen minder positief beoordeeld dan vestigingsplaatsen waar dergelijke paviljoenen niet voorkomen.

Strategische doelstelling (SOD) 2

De uitbouw van samenwerkingsverbanden om te komen tot een optimaal en multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen

Een tweede doelstelling heeft het optimaal en multifunctioneel gebruik van het gebouwenpatrimonium op het oog. Hiervoor werden opnieuw enkele indicatoren weerhouden, meer bepaald met betrekking tot leegstand, buitenschools gebruik en de integratie van het schoolgebouw in een ruimer gebouwencomplex.

Hoewel leegstand op een beperkt aandeel van de vestigingsplaatsen lijkt voor te komen, gaat het in de meeste gevallen om kleine delen van het gebouw en is er meestal ook een goede reden waarom de ruimte leegstaat, namelijk omdat ze onbruikbaar is geworden om les in te geven.

Op het grootste deel van de vestigingsplaatsen gebruikt men de gebouwen en lokalen ook buiten de normale schooluren. Opvallend is dat dit buitenschools gebruik in belangrijke mate samenhangt met de mogelijkheid die het gebouw biedt om dit op een vlotte en veilige manier te doen. In de meeste gevallen gebeurt dit buitenschools gebruik van schoolgebouwen op regelmatige basis en meestal zijn het verenigingen die buiten de uren gebruik maken van het schoolgebouw. Sport en spel is de meest genoemde activiteit waarvoor schoolgebouwen buiten de uren worden gebruikt.

Eén vijfde van de schoolgebouwen maakt momenteel reeds deel uit van een ruimer gebouwencomplex of gebouwsite waarop zich ook andere functies bevinden. Meestal wordt hetzelfde gebouwencomplex gedeeld met welzijnsinstellingen of socio-culturele instellingen. Voor een deel echter deelt men een gebouwencomplex met meerdere types instellingen. In meer dan de helft van de gevallen wordt er inhoudelijk samengewerkt met de niet-onderwijsinstelling, in de helft van de gevallen worden ook lokalen gemeenschappelijk gebruikt.

Uit het bovenstaande besluiten we dat ook op infrastructureel vlak veel scholen nu reeds bruggen slaan naar een brede waaier van andere maatschappelijke actoren toe,

en dat de scholen daarmee aan een maatschappelijke behoefte voldoen die veel verder gaat dan enkel onderwijsverstrekking. Ondanks de vaststelling dat de doelstelling nu reeds voor een deel gerealiseerd lijkt, moet een dergelijke 'brede' invulling van de schoolinfrastructuur ook in de toekomst van het beleid de aandacht en ondersteuning krijgen die het verdient.

Strategische doelstelling (SOD) 3

De ontwikkeling van een ondersteunende rol ten aanzien van bouwheren ten einde bij te kunnen dragen aan goede ontwerpen voor duurzame en functionele schoolgebouwen

Wat de derde strategische doelstelling betreft, blijkt uit de monitor dat men over het algemeen tevreden tot zeer tevreden is over de mate waarin nieuwe of grondig gerenoveerde schoolgebouwen aan de oorspronkelijke verwachtingen kunnen voldoen. Een belangrijke uitzondering hierop is de tevredenheid over de kostprijs van het project, wat men meer ongunstig beoordeelt. Ook op gebied van functionaliteit lijken nieuwe of nieuw gerenoveerde gebouwen niet altijd aan de verwachtingen te kunnen voldoen.

Een aantal voorwaarden die moeten leiden tot meer kwaliteit in de totstandkoming van schoolgebouwen lijken nu reeds in veel gevallen vervuld te zijn. Met name gaat het hier om de mogelijkheid voor directies om aan het project te participeren, de voorafgaandelijk opmaak van een goed uitgewerkt bouwprogramma, de mogelijkheid tot het krijgen van advies inzake planning en ontwerp en financiële aangelegenheid, en de mogelijkheid voor de gebruikers om het project op gestelde tijden te evalueren en bij te sturen. Twee voorwaarden lijken minder gerealiseerd, namelijk of er een gemotiveerde selectie van architecten is gebeurd en de participatiemogelijkheden voor leerkrachten. Een aantal voorwaarden, die allemaal te maken hebben met participatie zijn echter nauwelijks of niet gerealiseerd. In het bijzonder gaat het hier om participatiemogelijkheden voor leerlingen, onderhoudspersoneel, ouders en buurtbewoners. De wijze waarop de planning, het ontwerp en de uitvoering van een nieuw schoolgebouw verloopt, is belangrijk voor de tevredenheid met het bouwproject achteraf. Vooral de voorwaarde met betrekking tot de opmaak van een goed uitgewerkt bouwprogramma blijkt hier van doorslaggevend belang.

We besluiten dat de planning, het ontwerp en de uitvoering van scholenbouwprojecten momenteel in veel gevallen reeds aan een aantal belangrijke kwaliteitsaspecten voldoen. Het gemotiveerd selecteren van architecten en zeker de participatie van de gebruikers (met uitzondering van de directie) vormen hier echter een belangrijke uitzondering op.

Strategische doelstelling (SOD) 4

Wegwerken van de achterstand inzake de realisatie van aangepaste schoolinfrastructuur door middel van alternatieve financieringsvormen

Wat de vierde strategische doelstelling betreft (SOD 4) tenslotte, hebben we kunnen vaststellen dat het DBFM-project 38% van de wachtlijst lenigt zoals deze zich voordeed

op 8 februari 2008. Hieruit blijkt dat het DBFM-project ontegensprekelijk een effect heeft op de reductie van de wachtlijst voor scholenbouw zoals deze bij AGION bestaat voor het gesubsidieerd vrij onderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs. Nochtans leidt dit niet tot een volledige oplossing van de behoefte zoals deze zich in de wachtlijst manifesteert. De vraag naar doelbereiking wordt hier opnieuw op genuanceerde wijze beantwoord: er is een aantoonbaar effect van het DBFM-project op de wachtlijst bij AGION, maar de achterstand wordt niet volledig weggewerkt.

En wat nu?

En wat nu? Wat staat er hierna te gebeuren? De schoolgebouwenmonitor, die ons belangrijke informatie aanbiedt over de beoogde effecten van het scholenbouwbeleid, sluit de logische opeenvolging van doelstellingen, middelen, processen en outputs binnen de beheers- en beleidscyclus af. De beleidsverantwoordelijken staan nu opnieuw voor de uitdaging een goed uitgebalanceerd scholenbouwbeleid uit te tekenen dat zich voldoende rekenschap geeft van de complexiteit van de scholenbouwproblematiek in Vlaanderen, en dit in al zijn verschillende facetten en aspecten, met al zijn goede en minder goede kanten. Dit is allerm minst een eenvoudige opdracht, waarbij een voortdurende afweging zal moeten gebeuren tussen dringende infrastructurele noden die men wil oplossen, bredere maatschappelijke problemen waarop men wil inspelen en bepaalde kwaliteitsaspecten waaraan men bijzondere aandacht wil geven. Met deze nulmeting van schoolgebouwenmonitor heeft het agentschap AGION alleszins geprobeerd om de beleidsverantwoordelijken en andere belanghebbenden zo goed en volledig mogelijk te informeren over deze complexe en belangrijke problematiek.

Bronnen

- AGION (2008). *Jaarverslag 2007*. Brussel, AGION.
- AGION (2009a). *De schoolgebouwenmonitor AGION. Deel 1: ontwikkeling van het monitoring-systeem. Eindrapportering i.k.v. de strategische doelstelling 6/strategisch project 10 van het agentschap AGION*. Intern beleidsdocument. Brussel, AGION.
- AGION (2009b). *De schoolgebouwenmonitor AGION. Deel 2: resultaten van de telling 2008. Eindrapportering i.k.v. de strategische doelstelling 6/OOD 6.1 van het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION)*. Intern beleidsdocument. Brussel, AGION.
- AGION (2009c). *Jaarverslag 2008*. Brussel, AGION.
- ALTMAN, I. (1977). *The Environment and Social Behavior: privacy, personal space, territory, crowding*. Monterey CA, Brooks/Cole publishing company.
- ASRO (2006). *Onderzoek recente schoolgebouwen in Europa: stand van zaken*. onderzoeksrapport. Brussel, Vlaams bouwmeester.
- ASRO-K.U.Leuven & Architectuur als Buur v.z.w. (z.j.). *Draagvlak voor 'goede architectuur' in stedelijke gebieden, eindrapport*. Onderzoeksrapport. Leuven, vakgroep stad en architectuur ASRO-K.U.Leuven.
- BALTAS, M. (2005). *Evaluation School Buildings Indices Quality System (ESBI-Qsystem)*. Paper gepresenteerd op de OECD/PEB & Portugal Ministry of Education 'at hoc experts' meeting on evaluating quality in educational facilities, Lissabon.
- BERGESON, T. (1997). *Building Condition Evaluation Manual*. Olympia, Washington, Washington State Board of Education.
- BILLIET, J. (2006). De gestandaardiseerde vragenlijst. In: BILLIET, J.B. & WAEGE, H. (Eds.) *Een samenleving onderzocht, methoden voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen, De Boeck.
- BILLIET, J.B. & CARTON, A. (2006). Dataverzameling: gestandaardiseerde interviews en zelf-in-te-vullen vragenlijsten. In: BILLIET, J.B. & WAEGE, H. (Eds.) *Een samenleving onderzocht, methoden voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen, De Boeck.
- BOUCKAERT, G. (1995). *Beleid, efficiëntie en effectiviteit. Financieel Overheidsmanagement*. Dec. 2005.
- BOUCKAERT, G. (1999). *Prestaties meten in de overheid*. Brugge, Die Keure.
- BRE (2006). *BREEAM Schools 2006, Pre Assessment Estimator*. http://www.breeam.org/filelibrary/14_PreAssessmentEstimatorREV06.pdf (geraadpleegd op 4 mei 2007).
- CABE & DfES (z.j.). *Picturing School Design, A visual guide to secondary school buildings and their surroundings using the Design Quality Indicator for Schools*. www.cabe.org.uk/AssetLibrary/1921.pdf (geraadpleegd op 4 mei 2007).
- CARTON, A. (2001). *Kwaliteitsrichtlijnen bij het uitvoeren van surveyonderzoek*. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Planning en Statistiek.

- CASH, C. (1993). *Building condition and student achievement and behavior*. Diss. Ed. D., Virginia Polytechnic Institute and State University.
- CHANEY, B. & LEWIS, L. (2007). *Public School Principals Report on Their School Facilities: fall 2005*. Washington D.C, National Center for Education Statistics.
- CHÂTEL, G., VAN DEN DRIESSCHE, M., VAN GERREWEY, C., VANMEIRHAEGHE, T. & VERSCHAFFEL, B. (2006). *De school als ontwerpogave. Schoolarchitectuur in Vlaanderen 1995-2005*. Gent, A&S Books.
- COMLEY, P. (2002). *Online surveys and internet research*.
www.virtualsurveys.com/news/papers/paper_1.asp (geraadpleegd op 28 augustus 2007).
- CORCORAN, T. (1988). *Working in urban schools. Study of teacher working conditions found physical conditions to affect teacher morale and classroom effectiveness*. Washington DC, Institute for Educational Leadership.
- DE DEENE, F., LONCKE, K., MARTENS, A. & DAEMS, T. (2001). *Energiegebruik en energiebesparingspotentieel in de basis- en secundaire scholen in Vlaanderen*. Mol, VITO.
- DE PEUTER, B., DE SMEDT, J. & BOUCKAERT, G. (2007a). *Handleiding beleidsevaluatie, Deel 1: evaluatiedesign en -management*. Leuven, Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen-K.U.Leuven.
- DE PEUTER, B., DE SMEDT, J. & BOUCKAERT, G. (2007b). *Handleiding beleidsevaluatie, Deel 2: monitoring van het beleid*. Leuven, Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen-K.U.Leuven.
- DELOITTE, (2004). *Businessplan voor brede scholen in multifunctionele accommodaties*. Zwolle, Deloitte-ICS-adviseurs.
- DEROUET-BESSON, M. (2006). Session 2: Developing common user-centred tools for evaluating quality in educational facilities. In: PEB-OECD, *Issues papers*. Ad hoc working group meeting on evaluation quality in educational facilities, Paris.
- DfEE (1996). *Schools Environmental Assessment Method (SEAM)*.
<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED437819>
(geraadpleegd op 4 mei 2007).
- DfEE (2000a). *Building performance: an empirical assessment of the relationship between schools capital investment and pupil performance*. Nottingham, DfEE publications.
- DfEE (2000b). *Asset Management Plans, Section 1: framework*.
<http://www.teachernet.gov.uk/management/resourcesfinanceandbuilding/>
- DfES (2003). *Building better performance: an empirical assessment of the learning and other impact of schools capital investment*. Nottingham, DfES publications.
- DIJKSTRA, T. (2001). *Architectonische kwaliteit, een notitie over architectuurbeleid*. Rotterdam, uitgeverij 010.
- FEDERAL FACILITIES COUNCIL (2002). *Learning from our buildings: a state-of-the-practice of Post Occupancy Evaluation*.
www.nap.edu/catalog/10288.html (geraadpleegd op 8 augustus 2006).
- GRAY, D.E. (2004). *Doing research in the real world*. London, SAGE Publications.
- HAWKINS, H.L. & LILLEY, H.E. (1998). *Guide for School Facility Appraisal*. Phoenix AZ, The Council of Educational Facility Planners, Int'l.
- HEERWEGH, D. (2001). *Survey-onderzoek middels het internet, een exploratie van het terrein*. Leuven, Sociologie Leuven-K.U.Leuven.

- HEYLIGHEN, A. (2006). Lessen in scholenbouw. In: ASRO, *Onderzoek recente schoolgebouwen in Europa: een stand van zaken*. Leuven: Afdeling Ontwerp- en Bouwtechniek ASRO-K.U.Leuven.
- HEYNEN, H. (red.) (2001). *Overheidsopdrachten architectuur, strategieën voor kwaliteit/vademecum*. Brussel, Politeia.
- HINES, E. W. (1996). *Building condition and student achievement and behavior*. Diss. Ed. D., Virginia Polytechnic Institute and State University.
- HOLAHAN, C.J. (1982). *Environmental Psychology*. New York, Random House.
- HONIG, B. (1988). *Facilities Performance Profile, An instrument to evaluate school facilities*. Sacramento, California Dept. of Education.
- INFORMATIECENTRUM VOOR SCHOLENBOW (ICS) & INSTITUUT VOOR TOEGEPASTE SOCIOLOGIE NIJMEGEN (1979). *Het evalueren van schoolgebouwen*. Rotterdam, Informatiecentrum voor Scholenbouw.
- INSPECTIE BASISONDERWIJS, (2002). *Veiligheid en welzijn op school, dynamisch risicobeheersingsbeleid van scholen*.
http://www.onderwijsinspectie.be/BaO/doc_schooldoorlichting/02_Schooldoorlichting-Veiligheidsindex%201.doc (geraadpleegd op 3 november 2007).
- KESTELOOT, C., VANDERMOTTEN, C., MARISSAL, P., VAN HAMME, G., SLEGGERS, K., VANDEN BROUCKE, L., IPPERSIEL, B., DE BETHUNE, S., NAIKEN, R. (z.j.). *Dynamische analyse van de buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten*. Brussel, Grootstedenbeleid-POD Maatschappelijke Integratie.
- LATHOUWERS, G. & VANHEDDEGEM, I. (z.j.). *Materiële leeromgevingen in relatie tot recente onderwijsontwikkelingen in het lager onderwijs, deel II literatuurstudie*. onderzoeksrapport i.k.v. het projectmatig wetenschappelijk onderzoek Katholieke Hogeschool Mechelen 2005-2008. Mechelen, Katholieke Hogeschool Mechelen.
- LEAMAN, A. (2004). Post-Occupancy Evaluation. In: ROAF, S., HORSLEY, A. & GUPTA, R., *Closing the Loop: Benchmarks for Sustainable Buildings*. London, RIBA Enterprises.
- LEEMANS, G. (1998). *Scholenbouw in de Vlaamse Gemeenschap, de behoefte aan scholenbouw binnen het gesubsidieerd vrij en officieel onderwijs*. Brussel, DIGO.
- LEEMANS, G. (2005). *Visie op schoolgebouwen. Een toekomstvisie voor het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs*. Intern document. Brussel, AGIO.
- LEEMANS, G. (2006). Schoolgebouwen in relatie tot onderwijs en samenleving, een hernieuwde visie voor een veranderend onderwijs in Vlaanderen. *T.O.R.B.*, 2005-2006, nr. 1-2.
- LEWIS M. (2000). *Where children learn, facilities conditions and student test performance in Milwaukee public schools*. Scottsdale AZ, CEFPI.
- LOECKX, A. & DE MEULDER, B.E.J., (2005). Wonen op zoek naar stedelijkheid, dichtheid en duurzaamheid: debatten, realiteiten, perspectieven. In: BOUDRY, L., CABUS, P., CORIJN, E., RYNCK, F., KESTELOOT, C., LOECKX, A. (Eds.), *De eeuw van de stad: voorstudies*. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- LYNCH, K. (2000). *The image of the City*. Cambridge MA, MIT-press.
- MAHIEU, P. (2005). *Schoolbeleid en stadsbeleid, aanzetten tot een geopedagogiek*. Mechelen, Wolters-Plantyn.
- MAXWELL L. (1998). *School building renovation and student performance: one district's experience*. Paper presented at CEFPI annual conference, Vancouver BC.

- MC KINSEY & COMPANY EN BUREAU MARCEL VAN DIJK, (1986). *Behoeftebepaling voor schoolgebouwen*. Brussel, Ministerie van onderwijs.
- MCKENZIE, P., EMERY, H., SANTIAGO, P. & SLIWKA, A. (2004). *Attracting, developing and retaining effective teachers. Country Note: The Flemish Community of Belgium*. <http://www.oecd.org/dataoecd/52/61/32023762.pdf> (geraadpleegd op 28 oktober 2007).
- NATIONAAL WAARBORGFONDS VOOR SCHOOLGEBOUWEN, (1986). *Het gebouwenpark van het gesubsidieerd onderwijs in België. Telling op datum van 1 mei 1986. Raming van behoeften, programatievoorstel*. Brussel, Nationaal Waarborgfonds voor Schoolgebouwen.
- OECD, (2006a). *Quality in educational facilities: progress report and suggestions for further work*. Paper voorgesteld op de PEB governing board van 15-16 mei 2006, Parijs.
- OECD, (2006b). *Facility Performance Evaluation Pilot Study*. Intern document. OECD, Parijs.
- OECD, (2006c). *Progress report on PEB work on statistics and indicators on educational facilities*. Paper voorgesteld op de PEB governing board van 15-16 mei 2006, Parijs.
- ORNSTEIN, S. (2005). *Post-occupancy evaluation in Brazil*. Paper voorgesteld op de PEB experts meeting "Evaluation Quality in Educational Facilities", 1-3 juni 2005, Lissabon.
- PIRARD, F., RUELENS, L. & NICAISE, I. (2004). *Naar een brede school in Vlaanderen*. Leuven, HIVA.
- PREISER W. F.E. & VISCHER J.C. (Eds.) (2005). *Assessing Building Performance*. Oxford, Elsevier Butterworth-Heinemann.
- PREISER, W.F.E. & SCHRAMM, U. (2005). A conceptual framework for building performance evaluation. In: PREISER, W.F.E. & VISCHER, J.C. (Eds.), *Assessing Building Performance*. Oxford, Elsevier Butterworth-Heinemann.
- PREISER, W.F.E. (1989). Towards a performance-based conceptual framework for systematic POEs. In: PREISER, W.F.E. (Ed.), *Building Evaluation*. New York, Plenum.
- RYCHEN, D.S. (2003). *Investing in competencies – but which competencies and for what?* Paper voorgesteld op de "ANLCl/AEA Conference on Assessment Challenges for Democratic Society", Lyon, OECD-project DeSeCo.
- SANOFF, H. (2001). *School Building Assessment Methods*. <http://www.edfacilities.org/pubs/sanoffassess.pdf> (geraadpleegd op 4 mei 2007).
- SCHREURS, J. (2001). Elementen van de beoordelingsmatrix. In: Heynen, H. (red.) *Overheidsopdrachten architectuur, strategieën voor kwaliteit/vademecum*. Brussel, Politeia.
- SILVERANS, L. (2001). Opvolging. In: HEYNEN, H. (Red.) *Overheidsopdrachten architectuur, strategieën voor kwaliteit/vademecum*. Brussel, Politeia.
- SMaR, (2001). *De renovatie en openstelling van schoolgebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, een onderzoek in opdracht van het Sociaal Impulsfonds. Onderzoeksrapport*. Brussel, SMar.
- SMITHIES, K.W., (1981). *Principles of design in architecture*. New York, Van Nostrand Reinhold Company.
- SOMMER, R. (1983). *Social Design, Creating buildings with people in mind*. Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- TANNER, K. (1999). *The School Design Assessment Scale: validity, reliability and weights*. Paper voorgesteld op de "Annual Conference of the Council of Educational Facility Planners, International", Baltimore MD.

- U.S. DEPT. OF EDUCATION, NCES. (2000). *Condition of America's Public School Facilities:1999*. Washington DC, NCES.
- VAN DER VOORDT en VAN WEGEN, (2000). *Architectuur en Gebruikswaarde, programmeren, ontwerpen en evalueren van gebouwen*. Bussum, THOTH.
- VAN DER WERF, C. (2004). Over de zin en onzin van het gebruik van internet-enquêtes, oude wijn in nieuwe zakken? <http://www.research.nl/index.cfm/27,2293,124,89.html> ^ (geraadpleegd op 28 augustus 2007).
- VAN PETEGEM, P., MAHIEU, P., THU DANG, K., DEVOS, G. & WARMOES, V. (2006). *Beleidsvoerende vermogen in Vlaamse basis en secundaire scholen*. OBPWO-Onderzoeksrapport. Brussel, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.
- VANDENBROUCKE, F. (2004). *Beleidsnota Onderwijs en Vorming 2004-2009, Vandaag kampioen in wiskunde, morgen ook in gelijke kansen*. Brussel, Vlaamse Regering.
- VANDENBROUCKE, F. (2005). *Goed voor de sterken, sterk voor de zwakken, een beleid gesteund op een ambitieus realisme*. Beleidsbrief onderwijs en vorming 2005-2006. Gedr. St. VI. Parl. 3 Stuk 555 (2005-2006) – Nr. 1.
- VANSTEELEANT, H. (2001). Kwaliteit in architectuur. De taak van de opdrachtgever. In: HEYNEN, H. (Red.) *Overheidsopdrachten architectuur, strategieën voor kwaliteit/vademecum*. Brussel, Politeia.
- VERDONCK F., (1969). *De schoolgebouwen in het vrij katholiek onderwijs in België, Volume I, studie uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Nationale Opvoeding*. Leuven, Centrum voor Economische Studiën-K.U.Leuven.
- VERHOEVEN, J. & ELCHARDUS, M. (2000). *Onderwijs, een decennium Vlaamse autonomie*. Kapellen, Pelckmans.
- VERSCHAFFEL, B. & CHÂTEL, G. (2006). Conclusies. In: CHÂTEL, G., VAN DEN DRIESSCHE, M., VAN GERREWEY, C., VANMEIRHAEGHE, T. & VERSCHAFFEL, B., *De school als ontwerpogave. Schoolarchitectuur in Vlaanderen 1995-2005*. Gent, A&S Books.
- VERSCHAFFEL, B. & VAN DEN DRIESSCHE, M. (2006). De school: optimale leeromgeving of betere wereld? In: CHÂTEL, G., VAN DEN DRIESSCHE, M., VAN GERREWEY, C., VANMEIRHAEGHE, T. & VERSCHAFFEL, B., *De school als ontwerpogave. Schoolarchitectuur in Vlaanderen 1995-2005*. Gent, A&S Books.
- VERSCHAFFEL, B. (2006). *De school als ontwerpogave. Een aangepaste leeromgeving of een betere wereld?* http://www.scholenbouwen.be/assets/syntheseteksten/04_BART%20VERSCHAFFEL.pdf (geraadpleegd op 10 november 2007).
- VERSCHAFFEL, B. (z.j.). Kleine filosofie van de kwaliteit. In: ASRO & ARCHITECTUUR ALS BUUR v.z.w., *Draagvlak voor 'goede architectuur' in stedelijke gebieden. Tussentijds verslag*. Leuven, ASRO-K.U.Leuven.
- VISCHER, J. (2002). Post-Occupancy Evaluation: a multifaceted tool for Building Improvement. In: FEDERAL FACILITIES COUNCIL, *Learning from our buildings: a state-of-the-practice of Post Occupancy Evaluation*. www.nap.edu/catalog/10288.html (geraadpleegd op 8 augustus 2006).
- VLAAMS BOUWMEESTER, (2004). *Een bouwmeester bouwt niet, een handleiding bij gebruik van de Vlaams Bouwmeester*. Brussel, Vlaams Bouwmeester.
- VLAAMS BOUWMEESTER, (2006). *Vlaams Bouwmeester geeft met symposium "School maken", aftrap voor kwaliteit in scholenbouw*. Perstekst naar aanleiding van het symposium 'School maken' op 20 november 2006 te Gent.

- VLAAMSE OVERHEID, (2004). *Bijdrage Vlaamse administratie aan het regeerprogramma van de aantredende Vlaamse regering. Deel: beleidsdomein Onderwijs en Vorming*. Intern document. Brussel, Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
- VLAAMSE OVERHEID, (2009). *Bijdrage Vlaamse administratie aan het regeerprogramma van de aantredende Vlaamse regering. Deel: beleidsdomein Onderwijs en Vorming*. Intern document. Brussel, Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid.
- VLAAMSE REGERING, (2004). *Regeerakkoord 2004, vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen: De ontplooiing van Vlamingen en Vlaanderen duurzaam bevorderen, een zorgzame, lerende samenleving, goed en doelmatig bestuur, Vlaamse Regering 2004 - 2009*. Brussel, Vlaamse regering.
- VLOR, (2005). *Beleidsvoerend vermogen van scholen ontwikkelen, een verkenning*. Antwerpen, Garant.
- VONAHLEFELD, H. (2006). *Theoretical paper (draft), PISA 2009 international option physical learning environment questionnaire and proposed new and revised items for the school questionnaire*. Intern document. Parijs, OECD.
- WAEGE, H. (2006). Operationaliseren. In: BILLIET, J.B. & WAEGE, H. (Eds.) *Een samenleving onderzocht, methoden voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen, De Boeck.
- WATSON, C. & THOMSON, K. (2005). *Bringing Post Occupancy Evaluation to Schools in Scotland*. Paper voorgesteld op "OECD/PEB experts' meeting Evaluating Quality in Educational Facilities" 1-3 june 2005, Lissabon.

Bijlagen

Lijst van bijlagen

Bijlage 1

Strategische en operationele doelstellingen van het agentschap

Bijlage 2

Gebruikte vragenlijst in het surveyonderzoek (primaire data)

Bijlage 3

Gemeenten in Vlaanderen volgens de gebiedsindeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Bijlage 1

Strategische en operationele doelstellingen van het agentschap AGIO, opgenomen in de beheersovereenkomst 2008-2010

SOD 1

“Een optimaal beheer verzekeren van de toevertrouwde financiële middelen om een kwaliteitsvolle schoolinfrastructuur te realiseren”

- OOD 1.1: Subsidieaanvragen worden door het agentschap correct afgehandeld. Dit houdt in dat er bij het nazicht een toetsing gebeurt aan de van toepassing zijnde regelgevingen en in het bijzonder aan de volgende wetgevingen: (1) normenbesluit, (2) wetgeving overheidsopdrachten, (3) erkenning aannemers, (4) schoolpactwetgeving. Bovendien zullen de door het agentschap ontwikkelde procedures correct worden toegepast, overeenkomstig de geldende beslissingen en administratieve afspraken.
- OOD 1.2: Subsidieaanvragen en dossiers worden door het agentschap tijdig behandeld. Dit houdt in dat alle dossiers worden behandeld binnen de per fase na te streven doorlooptijden. Aanvullend wordt een gestandaardiseerd kwaliteitsrapport opgemaakt.
- OOD 1.3: Het agentschap communiceert op correcte en heldere wijze met zijn klanten over de te volgen regelgeving, processen en procedures en zal de genomen beslissingen te allen tijde afdoende motiveren.
- SP 1: tegen 1 januari 2010 beschikt het agentschap over een degelijk afwegingskader in functie van het stellen van prioriteiten bij de behandeling van subsidiedossiers.
- SP 2: Tegen 1 januari 2009 heeft een optimalisering en vereenvoudiging van de bestaande processen, procedures en regelgeving plaatsgevonden, met inbegrip van een documentering en beschrijving ervan.
- SP 3: Tegen 1 januari 2011 heeft het agentschap zijn geïnformatiseerd dossieropvolgingssysteem bijgestuurd en uitgebreid met een grafische GIS-component.

SOD 2

“Het uitbouwen en onderhouden van een onderwijsnet-, beleidsdomein- en bestuursniveauoverschrijdende samenwerking om te komen tot een efficiënte realisatie en het optimaal gebruik van de onderwijsinfrastructuur, inclusief het multifunctioneel gebruik ervan.”

- OOD 2.1: Dossiers in samenwerking met andere instellingen en overheden (VIPA, VGC, Onroerend Erfgoed) worden door het agentschap behandeld overeenkomstig de van toepassing zijnde regelgevingen. Bovendien zullen de door het agentschap ontwikkelde procedures correct worden toegepast, conform de geldende beslissingen en administratieve afspraken.
- SP 4: Tegen 1 januari 2010 wordt, samen met relevante partners binnen de overheid en daarbuiten, een overlegforum opgericht ten einde de beleidsdomein, onderwijsnet- en bestuursniveauoverschrijdende realisatie en gebruik van school-

infrastructuur mogelijk te maken. Een juridisch kader werd uitgebouwd en samenwerkingsverbanden zijn waar nodig verankerd binnen akkoorden en convenanten.

- SP 5: Ten einde een optimaal gebruik mogelijk te maken van schoolinfrastructuur en leegstand te voorkomen, zal tegen 1 juli 2008 een databank ter beschikking zijn die informatie aanlevert over de beschikbaarheid en de behoefte aan ruimte bij onderwijsinstellingen in Vlaanderen.
- SP 6: Het agentschap doet tegen 1 januari 2009 concrete voorstellen om de brede school mogelijk te maken op vlak van gebouwen.

SOD 3

“Het ontwikkelen van een actieve ondersteunende en adviserende rol ten aanzien van scholen en inrichtende machten teneinde een optimaal concept voor een functionele en duurzame schoolinfrastructuur te kunnen realiseren.”

- OOD 3.1: Inrichtende machten en architecten met bouwplannen worden systematisch en in projectdefinitie- en voorontwerpfase geïnformeerd en begeleid omtrent goede praktijk inzake de planning, programma, ontwerp, realisatie en evaluatie van schoolinfrastructuur.
- SP 7: Tegen 1 januari 2011 beschikt het agentschap over een kenniscentrum met het oog op de formulering van informatie, adviezen, richtlijnen en goede praktijken op vlak van kwaliteitsvolle scholenbouw. Om dit te bereiken bouwt het agentschap de noodzakelijke know-how op op gebied van planning, programma, ontwerp, realisatie en evaluatie van schoolinfrastructuur. Waar nodig gaat het agentschap samenwerkingsverbanden aan met deskundige organisaties en doet het beroep op hun expertise.

SOD 4

“Het uitbouwen van een regiefunctie in het licht van het opzetten en beheren van alternatieve financieringsvormen voor het wegwerken van de achterstand inzake de realisatie van aangepaste onderwijsinfrastructuur.”

- OOD 4.1: Controles op zakelijke rechten, en DBFM-contracten en de uitbetalingen van DBFM-toelagen worden zonder enige uitzondering behandeld volgens de van toepassing zijnde regelgeving en werkprocessen en -procedures.
- OOD 4.2: Vanaf 1 september 2008 verleent het agentschap op vraag van de inrichtende machten advies en ondersteuning bij het opstellen en sluiten van een DBFM-contract tussen de inrichtende macht en de DBFM-vennootschap.
- SP 8: Tegen de opstart van de DBFM-dossierbehandeling is een volledige werkwijze voor dossierbehandeling klaar ter ondersteuning van de DBFM-processen, inhoudende het leveren van advies en ondersteuning en het uitvoeren van administratieve controles.
- SP 9: Tegen 1 januari 2011 is een kenniscentrum alternatieve financiering scholenbouw uitgebouwd en operationeel.

SOD 5

“Het verder ontwikkelen en in stand houden van een beleidsondersteunende rol, dit in samenwerking met het departement, teneinde de beleidsadvisering en de regelgeving verder te optimaliseren, mede in functie van een maatschappelijk relevant infrastructuurbeleid.”

- OOD 5.1: Het agentschap levert op eigen initiatief én op vraag van de Vlaamse regering binnen de gestelde termijn zijn input aan het beleidsondersteunend werk van de Vlaamse regering inzake scholenbouw.
- SP 1: tegen 1 januari 2010 beschikt het agentschap over een degelijk afwegingskader in functie van het stellen van prioriteiten bij de behandeling van subsidiedossiers.

SOD 6

“Het uitbouwen en permanent beheren van een adequaat monitoringsysteem om de onderwijsinfrastructuur en het infrastructuurbeleid op te volgen, te evalueren en bij te sturen.”

- OOD 6.1: Vanaf 1 april 2009 publiceert het agentschap vijfjaarlijks een rapport inzake de toestand van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen, inhoudende informatie over de omvang, de kwaliteit en het gebruik van de schoolgebouwen.
- SP 10: Het agentschap ontwikkelt een schoolgebouwenmonitor die bruikbare gegevens oplevert over de omvang, kwaliteit en gebruik van het schoolgebouwenpark in Vlaanderen.

SOD 7

“Het verder optimaliseren van de interne organisatie gericht op een optimale realisatie van de beleidsdoelstellingen.”

- SP 11: Tegen 1 september 2008 beschikt het agentschap over een management informatiesysteem ten einde de efficiëntie van de werking in kaart te kunnen brengen.
- SP 12: Tegen 1 januari 2009 heeft AGIO een communicatieplan uitgewerkt ten einde de interne communicatie te optimaliseren.
- SP 13: Het agentschap voert 3-jaarlijkse periodieke evaluaties uit naar de tevredenheid van zijn klanten. Dit onderzoek richt zich op: (1) de tevredenheid met de wijze waarop de dossiers worden behandeld, (2) de tevredenheid over de informatieverstrekking van het met betrekking tot de te volgen regelgeving, processen en procedures (zowel regulier als DBFM), (3) de advies- en informatieverstrekking met betrekking tot het realiseren van kwaliteitsvolle schoolarchitectuur bij projectdefinitie en voorontwerp.
- SP 14: Het agentschap ontwikkelt de nodige competenties ten einde de doelstellingen en projecten succesvol te kunnen realiseren.
- SP 15: In het licht van zijn aanvullende opdrachten zijn de interne structuur, regelgeving en werkprocedures en -processen van het agentschap uitgebouwd en waar nodig van een solide decretale basis voorzien. In het bijzonder kunnen hier worden vermeld: (1) beheersovereenkomst en strategisch plan, met inbegrip van budget en

personeelsbestand (in ontwerpfase), (2) de vereiste structuren, regelgeving en samenwerkingsmodaliteiten, (3) de uitbouw van de EVA-structuur van het agentschap.

- SP 16: Tegen 1 januari 2011 wordt een digitaal archiveringssysteem ingevoerd met betrekking tot de reguliere en DBFM-dossiers.
- SP 17: De adequate uitbouw van ICT-infrastructuur en -systemen teneinde de nieuwe opdrachten en gewijzigde processen van AGION optimaal te ondersteunen.

Bijlage 2
Gebruikte vragenlijst in het surveyonderzoek (primaire data)

1

Beleidsevaluatie onderwijshuisvesting in Vlaanderen

VRAGENLIJST

Deze vragenlijst heeft betrekking op: (vul in)

Naam school:.....

Schoolnummer:.....

Adres vestigingsplaats:.....

Referentienummer:.....

Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION)
Koningsstraat 94
1000 Brussel

2

Als u van deze papieren versie gebruik maakt is het echter belangrijk dat u naderhand uw antwoorden overneemt in de on-line vragenlijst en enkel deze laatste doorstuurt. Enkel op die manier zijn wij immers in staat om de antwoorden van de verschillende scholen goed te verwerken. Indien het niet anders kan, kunt de papieren versie ook per post terugsturen naar: GFK-significant, Geldenaaksebaan 329, B-3001 Heverlee. Gelieve er dan ook attent op te zijn dat u ook het referentienummer mee opneemt in deze papieren vragenlijst (zie bovenaan de mail). Verder is het cruciaal dat dit referentienummer overeenkomt met de vestigingsplaats.

Hoe deze vragenlijst invullen ?

Eén vragenlijst heeft betrekking op de gebouwen van slechts één unieke vestigingsplaats binnen uw school. Met de term vestigingsplaats bedoelen we een aparte vestiging van de school met een eigen adres (de hoofdzetel van de school wordt ook als vestigingsplaats beschouwd).

De vestigingsplaats waar u uitspraak moet over doen komt overeen met het adres in de mail. Hou bij het invullen van de vragenlijst dus enkel rekening met de infrastructuur (1) op de vestigingsplaats waar de vragenlijst betrekking op heeft en (2) waar uw eigen instelling gebruik van maakt. Over gebouwen die zich eventueel op het schooldomein kunnen bevinden, maar waarvan u normaal gezien geen gebruik maakt, hoeft u dus geen uitspraak te doen.

Hou bij het invullen van de vragenlijst enkel rekening met de toestand zoals deze zich op dit moment voordoet (bijvoorbeeld niet met een nieuwbouw die bijna klaar is maar nog niet in gebruik)

U zal merken dat er enkel wordt gewerkt met gesloten vragen. Hierbij wordt u gevraagd om uw antwoord te beperken tot een beperkt aantal antwoordmogelijkheden waarbij u een bolletje moet invullen naast het antwoord van uw keuze. Soms zijn hierbij meerdere antwoorden mogelijk. Dit staat dan bij de vraag aangegeven.

DEEL 1: De kwaliteit van het gebouw

Vraag 1a: Voor welke soort instelling bent u verantwoordelijk op deze vestigingsplaats ?

1 gewoon voltijds kleuter-, lager of basisonderwijs	☐
2 gewoon voltijds secundair onderwijs	☐
3 buitengewoon kleuter-, lager of basisonderwijs	☐
4 buitengewoon secundair onderwijs	☐
5 gewoon voltijds secundair onderwijs + deeltijds secundair onderwijs	☐
6 internaat	☐
7 deeltijds secundair onderwijs	☐
8 deeltijds kunstonderwijs	☐
9 onderwijs sociale promotie	☐
10 centrum voor deeltijdse vorming	☐
11 centrum voor basiseducatie	☐
12 centrum voor leerlingbegeleiding	☐

Ga nu direct naar vraag 1b, als vraag 1a1 over

Ga eerst naar vraag 1a1, volg daarna de vraagverwijzingen

Vraag 1a1: Hebt u op de vestigingsplaats een eigen gebouw ter beschikking waarvan u de hoofdgebruiker bent of maakt u slechts als tweede gebruiker gebruik van (enkele) lokalen die behoren tot de accommodatie van een andere instelling?

1 Eigen gebouw ter beschikking waarvan men de hoofdgebruiker is	☐
2 Men maakt als 2 ^{de} gebruiker gebruik van enkele lokalen die behoren tot een andere instelling	☐

Ga verder naar 1b en volgende
Ga verder naar 1a1.1 en 1b, daarna is de vragenlijst voltooid

Vraag 1a1.1

Van welke soort instelling gebruikt u lokalen als 2de gebruiker?

1 andere onderwijsinstelling	☐
2 culturele instelling	☐
3 welzijnsinstelling	☐
4 sportvoorziening	☐
8 andere	☐

4

Vraag 1b1: Kunt u per lokaaltype hieronder aangeven (1) over hoeveel lokalen van dit type u beschikt, (2) hoeveel lokalen er idealiter aanwezig zouden moeten zijn?

*Toelichting: indien lokalen een dubbele bestemming hebben, bijvoorbeeld indien een refter ook dienst doet als turnzaal, hou dan enkel rekening met de oorspronkelijke bestemming (bijvoorbeeld refter).
0 = niet ter beschikking/nodig, 99 = weet niet*

		V1b1 aantal ruimtes ter beschikking	V1b2 aantal ruimtes idealiter nodig
A	1 leslokalen
B	2 lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)
C	3 lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, praktische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)
D	4 bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum
E	5 groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectiezaal, auditorium, studiezaal)
F	6 sanitair
G	7 bergruimte
H	8 sportfaciliteiten (turnzaal, zwembad)
I	9 sportvelden
J	10 speelplaatsen (open en overdekt)
K	11 eetgelegenheden (refter, restaurant, cafetaria, keukens)
L	12 administratielokalen en/of burelen
M	13 werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leeraarlokaal, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)
N	14 paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)
O	15 leef- en ontspanningsruimtes
P	16 slaap- en rustruimtes

5

V1b3: Kunt u per lokaaltipe hieronder aangeven wat uw beoordeling is van de bruikbaarheid van de lokalen voor het functioneren van de instelling?

Opmerking: indien lokalen een dubbele bestemming hebben, bijvoorbeeld indien een reffer ook dienst doet als turnzaal, hou dan enkel rekening met de oorspronkelijke bestemming (bijvoorbeeld reffer).

	V1b3: Bruikbaarheid van de ruimtes? (indien ter beschikking)				
	Volstrekt onvoldoende 1	Onvoldoende 2	Middelmatig 3	Voldoende 4	Zeker voldoende 5
A	1 leslokalen	0	0	0	0
B	2 lokalen voor onderwijsondersteuning (taakleerkracht, werken met kleinere groepjes, bijlessen, bijzondere problemen,...)	0	0	0	0
C	3 lokalen voor gespecialiseerde vakken of activiteiten (labo's, plastische opvoeding, praktijklokalen, muziek, ateliers, ICT-lokaal, expressie)	0	0	0	0
D	4 bibliotheek, mediatheek en/of open leercentrum	0	0	0	0
E	5 groepsruimtes (bijvoorbeeld polyvalente zaal, projectruimte, auditorium, studiezaal)	0	0	0	0
F	6 sanitair	0	0	0	0
G	7 bergruimte	0	0	0	0
H	8 sportfaciliteiten (turnzaal, zwembad)	0	0	0	0
I	9 sportvelden	0	0	0	0
J	10 speelplaatsen (open en overdekt)	0	0	0	0
K	11 eelgelegenheid (reffer, restaurant, cafetaria, keukens)	0	0	0	0
L	12 administratielokalen en/of burelen	0	0	0	0
M	13 werk-, spreek- en/of ontmoetingsruimtes voor personeel en derden (leerzalen, vergaderlokaal, spreekruimte in CLB)	0	0	0	0
N	14 paramedische lokalen (EHBO, verpleegster, kiné, orthopedie, logopedie)	0	0	0	0
O	15 leef- en ontspanningsruimtes	0	0	0	0
P	16 slaap- en ruimtes	0	0	0	0

EINDE VRAGENLIJST voor NIET-HOOFDGEBRUIKERS!

Vraag 1c1: Kunt u per apart gebouw op de vestigingsplaats volgende informatie aangeven?

(1) de totale bruto-oppervlakte

(2) het aantal verdiepingen

Helemaal links kunt u, als hulp bij het invullen, ook nog een zelf te kiezen identificatie aan het gebouw meegeven (bijvoorbeeld 'blok A' of 'turnzaal')

Aantal verdiepingen: 0=geen, 99=weet niet

Totale bruto-oppervlakte: 0=geen, 99=weet niet

Wat wordt er bedoeld met:

Gebouw: elk volledig losstaand gebouw of duidelijk apart te onderscheiden vleugel van een gebouw op een vestigingsplaats. Indien er bijvoorbeeld aan een bestaand gebouw vele jaren later een aparte vleugel werd bijgebouwd die duidelijk te onderscheiden valt van het oorspronkelijk gebouw, is dit als een apart gebouw te beschouwen. Opm: (1) Later bijgebouwde verdiepingen zijn niet als een apart gebouw te beschouwen, (2) Indien er gebruik wordt gemaakt van verschillende 'paviljoenen' of containerklassen zijn deze als één gebouw te beschouwen, (3) Met een zogenaamd losstaand 'sanitair blok' hoeft u geen rekening te houden als apart gebouw.

Totale bruto-oppervlakte: De totale bruto-oppervlakte van een gebouw is de lengte x de breedte x het aantal niveaus (incl. zolders en kelders) van alle delen van het gebouw langs de buitenkant gemeten.

	V1C1 identificatie van het gebouw (vrij te kiezen)	V1C2 totale bruto- oppervlakte van het gebouw	V1C3 aantal verdiepingen
A	1 Gebouw 1m ²m ²
B	2 Gebouw 2m ²m ²
C	3 Gebouw 3m ²m ²
D	4 Gebouw 4m ²m ²
E	5 Gebouw 5m ²m ²
F	6 Gebouw 6m ²m ²
G	7 Gebouw 7m ²m ²

V1c4: Kunt u per apart gebouw op de vestigingsplaats de periode waarin de laatste verbouwing plaatsvond aangeven?

	Gebouw 1	Gebouw 2	Gebouw 3	Gebouw 4	Gebouw 5	Gebouw 6	Gebouw 7
	A	B	C	D	E	F	G
	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie

	V1CB. Periode waarin de laatste grote verbouwing of renovatie van het gebouw plaatsvond						
1	voor 1920	0	0	0	0	0	0
2	1920-1949	0	0	0	0	0	0
3	1949-1969	0	0	0	0	0	0
4	1969-1989	0	0	0	0	0	0
5	1990 en later	0	0	0	0	0	0
6	Geen verbouwingen plaatsgevonden	0	0	0	0	0	0

9

V1d1: Kunt u per apart gebouw op de vestigingsplaats de hoofdbestemming aangeven?

Wat wordt er bedoeld met:

Hoofdbestemming: het gaat hier om de belangrijkste bestemming van een gebouw. Het kan bijvoorbeeld zijn dat er in een gebouw vooral leslokalen zijn ondergebracht, hoewel er ook enkele ruimtes werden voorbereiden voor behouden voor administratie. Dan blijft de hoofdbestemming nog steeds een lesgebouw met klassen. Een gebouw dat voor het grootste deel van de oppervlakte een turnzaal bevat heeft als hoofdbestemming 'turnzaal'.

	Gebouw 1	Gebouw 2	Gebouw 3	Gebouw 4	Gebouw 5	Gebouw 6	Gebouw 7
	A	B	C	D	E	F	G
	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie
V1D1	0	0	0	0	0	0	0
1 lesgebouw met klassen	0	0	0	0	0	0	0
2 administratie/kantoren	0	0	0	0	0	0	0
3 turnzaal	0	0	0	0	0	0	0
4 refter/feestzaal/polyvalente zaal	0	0	0	0	0	0	0
5 ateliers/werkplaatsen	0	0	0	0	0	0	0
6 internaat	0	0	0	0	0	0	0
8 andere	0	0	0	0	0	0	0

V1d2: Kunt u per apart gebouw op de vestigingsplaats het gebouwtype aangeven?

	Gebouw 1	Gebouw 2	Gebouw 3	Gebouw 4	Gebouw 5	Gebouw 6	Gebouw 7
	A	B	C	D	E	F	G
	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie	Identificatie

V1D2	0	0	0	0	0	0	0
Gebouwtype							
1 oorspronkelijk gebouw	0	0	0	0	0	0	0
2 uitbreiding	0	0	0	0	0	0	0
3 tijdelijk(e) paviljoen(en)	0	0	0	0	0	0	0

Vraag 1f: Hieronder vindt u een aantal mogelijke kwaliteitscriteria waaraan uw eigen schoolgebouw in meer of mindere mate kan aan voldoen. Deze kwaliteitscriteria zijn ingedeeld volgens 7 grote thema's: (1) de veiligheid in de gebouwen, (2) de staat van de gebouwen, (3) de functionaliteit van de gebouwen, (4) het gebruikskomfort in de gebouwen, (5) de belevingswaarde van de gebouwen, (6) de kosten van de gebouwen en (7) de kwaliteit van de schoolomgeving.

Het is de bedoeling dat u per kwaliteitscriterium aangeeft in hoeverre de schoolgebouwen op uw eigen vestigingsplaats momenteel ook daadwerkelijk voldoen aan dit kwaliteitscriterium.

Thema 1: De veiligheid in de gebouwen

	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
	niet	in geringe mate	middelmatig	grootendeels	volledig
1FA	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1FB	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1FC	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1FD	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1FE	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1FF	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5

Thema 2. De staat van de gebouwen

	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
		niet	in geringe mate	middelmatig	grootendeels	volledig
1GA	1f7 De buiten- en binnenmuren zijn in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GB	1f8 De daken zijn in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GC	1f9 De vloeren en plafonds zijn in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GD	1f10 Het schrijnwerk is in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GE	1f11 De elektriciteitsvoorzieningen zijn in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GF	1f12 De waterleidingen en afvoer zijn in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GG	1f13 De verwarmingsinstallatie is in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GH	1f14 Verf of behang zijn in goede staat	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GI	1f15 Het gebouw is opgetrokken uit duurzame materialen	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GJ	1f16 Verwarming, verlichting en ventilatie gebeurt energiezuinig	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5
1GK	1f17 De staat van de gebouwen is over het algemeen goed	0 1	0 2	0 3	0 4	0 5

Thema 3: De functionaliteit van de gebouwen

		In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
		niet	in geringe mate	middelmatig	grootendeels	volledig
1HA	1118 De gebouwen zijn groot genoeg	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HB	1119 De infrastructuur biedt een goede ruimtelijke ondersteuning voor het eigen (pedagogisch) project van de instelling.	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HC	1120 Waar nodig is er een goede integratie van ICT en vlotte toegang tot verschillende bronnen voor onderzoekswerk.	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HD	1121 Er is voldoende kwaliteitsvolle werk- en ontmoetingsruimte voor personeel/leerkrachten	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HE	1122 Er is zowel gelegenheid om zich terug te trekken (privacy) als om elkaar in informele sfeer te ontmoeten	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HF	1123 De lokalen zijn voldoende flexibel en multifunctioneel te gebruiken	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HG	1124 De gebouwen beschikken over een duidelijke ruimtelijke structuur waaraan men zich gemakkelijk kan oriënteren	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HH	1125 De ligging van de lokalen ten opzichte van elkaar is optimaal en laten een vlotte circulatie toe	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HI	1126 Circuleruimtes en speelplaatsen laten voldoende toezicht op de leerlingen toe	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HJ	1127 Er is mogelijkheid om de infrastructuur vlot en veilig open te stellen voor derden in het kader van extra-sociale activiteiten	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HK	1128 De gebouwen zijn voldoende toegankelijk voor personen met een handicap	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HL	1129 Het gebouw is voldoende bereikbaar voor alle types weggebruikers	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HM	1130 Het is mogelijk om over te gaan tot uitbreiding mocht dit nodig zijn	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HN	1131 De lokalen geven zoveel mogelijk rechtstreeks uit op een (groene) buitenruimte	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1HO	1132 De functionaliteit van de gebouwen is over het algemeen goed	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5

Thema 4: Het gebruikscomfort in de gebouwen

	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
	niet	in geringe mate	middelmatig	grootendeels	volledig
1IA	0	0	0	0	0
1IB	1	2	3	4	5
1IC	0	0	0	0	0
1ID	1	2	3	4	5
1IE	0	0	0	0	0
	1	2	3	4	5

Thema 5: De belevingswaarde van de gebouwen

	In welke mate is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
	niet	in geringe mate	middelmatig	grootendeels	volledig
1JA	0	0	0	0	0
1JB	1	2	3	4	5
1JC	0	0	0	0	0
1JD	1	2	3	4	5
1JE	0	0	0	0	0
1JF	1	2	3	4	5
1JG	0	0	0	0	0
1JH	1	2	3	4	5

Thema 6: De kosten van de gebouwen

	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
		niet	in geringe mate	middelmatig	groot-deels	volledig
1KA	146 Vaste kosten (huur, afbetaling) liggen laag in verhouding tot de oppervlakte	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1KB	147 Onderhoudskosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1KC	148 Schoonmaakkosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1KD	149 Energiekosten liggen laag in verhouding tot de oppervlakte	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1KE	150 De kosten van de gebouwen liggen over het algemeen laag in verhouding tot de oppervlakte	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5

Thema 7: Het schooldomein en de omgeving van de school

	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?	In hoeverre is momenteel voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
		niet	in geringe mate	middelmatig	groot-deels	volledig
1LA	151 De onmiddellijke nabijheid van de instelling is voldoende verkeersveilig gemaakt	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1LB	152 Er zijn voldoende andere functies (winkel, bibliotheek, sportfaciliteiten,...) in de nabijheid van de school gelegen	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1LC	153 Het gebouw sluit zich niet af, maar staat juist in een open relatie t.o.v. haar ruimtelijke omgeving	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1LD	154 Op het domein zijn voldoende natuurlijke elementen aanwezig (gras, bomen,...)	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5
1LE	155 Het schooldomein en de omgeving van de school kunnen over het algemeen aan de eisen voldoen	0	0	0	0	0
		1	2	3	4	5

DEEL 2: Het gebruik van het gebouw

Vraag 2a: Zijn er gebouwen en/of lokalen op de vestigingsplaats waar u normaal gezien gebruik van kunt maken maar die momenteel volledig of gedeeltelijk leegstaan?

1 ja	☐
2 neen	☐

Zoja, ga naar vraag 2a1 en 2a2

Minder dan 25% van de oppervlakte staat leeg	25-49% van de oppervlakte staat leeg	50-74% van de oppervlakte staat leeg	75-100% van de oppervlakte staat leeg
☐	☐	☐	☐
1	2	3	4

2a1 Indien er leegstand is, hoe groot is die leegstand ?:

Volstrekt onvoldoende	Onvoldoende	Middelmatig	Voldoende	Zeker voldoende
☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

2a2 Indien er leegstand is, wat is de bruikbaarheid van de leegstaande ruimte?

Vraag 2b: Zijn er gebouwen en/of lokalen op de vestigingsplaats die in de loop der jaren op permanente basis een andere bestemming hebben gekregen dan onderwijs ?

1 ja	☐
2 neen	☐

Vraag 2c: Wordt er ook voor of na de normale school- of werkuren of tijdens de vakanties gebruik gemaakt van het schoolgebouw ?

	Is er buitenschools gebruik?
1 ja	☐
2 neen	☐

z.o.j.a. ga naar vraag 2c1, 2c2 en 2c3

2c1

Indien er buitenschools gebruik is, gaat dan het om regelmatig of occasioneel gebruik?

1) occasioneel	☐
2) regelmatig	☐

2c1.1 Indien er regelmatig buitenschools gebruik is, om hoeveel uur gemiddeld per week gaat het dan? (99= weet niet)

....

2c2

Indien er buitenschools gebruik is, wie maakt dan gebruik van het gebouw buiten de normale school- of werkuren? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

1) de instelling zelf	☐
2) andere onderwijsinstellingen (DKO, OSP, CLB,...)	☐
3) welzijns- of socio-culturele instellingen (bijv. Kind en Gezin, IBO, Jeugdbeweging,...)	☐
4) verenigingen (buurtvereniging, bejaardenclub, sportclub)	☐
8) andere	☐

2c3

Indien er buitenschools gebruik is, om welke soort activiteiten gaat het dan? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

1) onderwijs en opleiding	☐
2) studie	☐
3) voor- en naschoolse opvang	☐
4) vergaderingen	☐
5) feesten en bijeenkomsten	☐
6) sport/spel/beweging	☐
7) cultuurbeleving (muziek, toneel)	☐
8) cursussen	☐
9) andere	☐

Vraag 2d: Is het schoolgebouw op de een of andere manier geïntegreerd binnen een gebouwcomplex of site waar ook andere, niet-onderwijsfuncties zijn gehuisvest als een kinderdagverblijf, rusthuis, cultureel centrum of woningen ?

	Integratie met andere functies ?
1 ja	☐
2 neen	☐

zouja, ga naar vraag 2d1, 2d2 en 2d3

2d1		
Met welke andere instellingen of functies is het schoolgebouw geïntegreerd binnen het gebouwcomplex of -site (meerdere antwoorden zijn mogelijk)	1) Welzijnsinstelling (kinderdagverblijf, Kind & Gezin, rusthuis, ...)	☐
	2) Socio-culturele instelling (cultureel centrum, buurtuis, ...)	☐
	3) Sportvoorziening	☐
	4) Woningen	☐
	5) Bedrijf, kantoor, overheidsdienst	☐
	8) Andere	☐

2d2		
Wordt er soms inhoudelijk samengewerkt met deze instellingen of functies?	1) ja	☐
	2) neen	☐

2d3		
Zijn er ruimtes die gemeenschappelijk worden gebruikt ?	1) ja	☐
	2) neen	☐

DEEL 3: Het beheer van het gebouw

Vraag 3a: Is er binnen de instelling of inrichtende macht een verantwoordelijke voorzien die zich specifiek richt op het beheer van de gebouwen op de vestigingsplaats? (gebouwbeheerder, veiligheidscoördinator, technisch directeur,...)

	Is er een verantwoordelijke?
1 Ja	☐
2 neen	☐
9 weet niet	☐

Vraag 3b: Zijn volgende beheersplannen aanwezig m.b.t. de gebouwen op de vestigingsplaats? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

	Ja	Neen	weet niet
	1	2	9
3bA een globaal ontwikkelingsplan m.b.t. de toekomstige gewenste ontwikkeling van de infrastructuur (masterplan)	☐	☐	☐
3bB beleidsverklaring m.b.t. veiligheid, gezondheid en milieu	☐	☐	☐
3bC een globaal preventieplan	☐	☐	☐
3bD een gebouwenbeheersplan waarin zaken worden geregeld als onderhoudswerken, periodek nazicht van installaties, slijtage, poetsen,....	☐	☐	☐

Vraag 3c: Voldoen de gebouwen momenteel aan het meest recente verslag van de:

	ja	neen	weet niet
	1	2	9
3cA 3c1 onderwijsinspectie	☐	☐	☐
3cB 3c2 brandweer	☐	☐	☐

Vraag 3d: Van welke energiebronnen maakt u gebruik voor verwarming op de vestigingsplaats? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

1 gas	☐
2 mazout	☐
3 elektriciteit	☐
4 alternatieve energiebronnen (zonne-energie, windenergie, biomassa, warmtekrachtkoppeling, ...)	☐

Vraag 3 e1: Werd een asbestinventaris opgemaakt m.b.t. de aanwezigheid van asbest op de vestigingsplaats?
Wordt de thematiek momenteel ook opgevolgd door een veiligheidscoördinator?

	ja	neen	weet niet
1 Inventaris opgemaakt ?	1 ☐	2 ☐	9 ☐
2 Opvolging van de thematiek ?	☐	☐	☐

Vraag 3 e2: Is er momenteel asbest aanwezig in de gebouwen op de vestigingsplaats ?

1 ja	☐
2 neen	☐
9 weet niet	☐

Zoja, ga naar vraag 3 e2.1

3 e2.1: Indien er asbest aanwezig is, zijn er concrete plannen om tot asbestverwijdering over te gaan ?

	Plannen voor verwijdering ?
1 ja	☐
2 neen	☐
9 weet niet	☐

Vraag 3f: Heeft de school gedurende de voorbije 5 jaar een belangrijke nieuwbouw of modernisering laten uitvoeren of zijn dergelijke werken momenteel in ontwerp- of uitvoeringsfase? (hou hierbij zowel rekening met bouwwerken op de huidige als op een eventuele nieuwe vestigingsplaats)

1 ja	☐
2 neen	☐

Zoja, ga naar vraag 3f1 en 3f2

Vraag 3f1: Kunt u hieronder aangeven in hoeverre (het ontwerp van) het nieuwe schoolgebouw kan beantwoorden aan de oorspronkelijke verwachtingen van de school op vlak van:

	Volstrekt onvoldoende 1	Onvoldoende 2	Middelmatig 3	Voldoende 4	Zeker voldoende 5
3F1A	☐	☐	☐	☐	☐
3F1B	☐	☐	☐	☐	☐
3F1C	☐	☐	☐	☐	☐
3F1D	☐	☐	☐	☐	☐
3F1E	☐	☐	☐	☐	☐
3F1F	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3f2: Hieronder vindt u een aantal mogelijke criteria die in meer of mindere mate belangrijk kunnen zijn bij de totstandkoming van een bouwproject.

Het is de bedoeling dat u per criterium aangeeft in hoeverre bij de totstandkoming van uw eigen bouwproject ook daadwerkelijk werd voldaan aan het criterium.

	In hoeverre is voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
	Niet 1	in geringe mate 2	middel- matig 3	grote- deels 4	Volledig 5
3F2A 3f2.1 Er werd in de aanvangsfase van het bouwproject voldoende aandacht besteed aan de opmaak van een goed uitgewerkt bouwprogramma, vertrekkende vanuit het pedagogisch project van de school en haar doelstellingen op langere termijn	☐	☐	☐	☐	☐
3F2B 3f2.2 Er is een gemotiveerde selectie van architecten gebeurd op basis van het eigen uitgewerkt bouwprogramma.	☐	☐	☐	☐	☐
3F2C 3f2.3 De gebruikers van het schoolgebouw zijn voldoende in de mogelijkheid gesteld om het project te evalueren en eventueel bij te sturen.	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3f2: Hieronder vindt u een aantal mogelijke criteria die in meer of mindere mate belangrijk kunnen zijn bij de totstandkoming van een bouwproject.

Het is de bedoeling dat u per criterium aangeeft in hoeverre bij de totstandkoming van uw eigen bouwproject ook daadwerkelijk werd voldaan aan het criterium.

		In hoeverre is voldaan aan het kwaliteitscriterium?				
		Niet 1	in geringe mate 2	middel- matig 3	grotendeels 4	Volledig 5
3f2D	De school heeft tijdens de planning en realisatie van het project voldoende nuttig advies en ondersteuning gekregen op gebied van:	☐	☐	☐	☐	☐
3f2E		☐	☐	☐	☐	☐
3f2F	Bij de totstandkoming van het project was er voldoende ruimte voor participatie en inspraak van:	☐	☐	☐	☐	☐
3f2G		☐	☐	☐	☐	☐
3f2H		☐	☐	☐	☐	☐
3f2I		☐	☐	☐	☐	☐
3f2J		☐	☐	☐	☐	☐
3f2K	3f2.11 buurtbewoners	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 3g: Heeft uw inrichtende macht gedurende de laatste vijf jaar een initiatief genomen om een ander gebouw aan te kopen met de bedoeling om dit als nieuw schoolgebouw te gebruiken?

1 ja	☐
2 neen	☐
3 weet niet	☐

Zó ja ga naar vraag 3g1 en vraag 3g2

Vraag 3g1: Om welk type gebouw ging het ?

1 een ander, reeds bestaand, schoolgebouw	☐
2 een ander type gebouw dat men een onderwijsbestemming zou geven	☐

Vraag 3g2: Werd het gebouw daadwerkelijk ook aangekocht, m.a.w.: is het initiatief tot aankoop geslaagd ?

1 ja	☐
2 neen	☐

Indien u nog bijkomende opmerkingen of suggesties hebt kunt u die hieronder invullen.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Bedankt voor uw medewerking en nog een prettige dag verder !

Gelieve de vragenlijst in te vullen **via de link** die u kreeg per mail of indien het niet anders kan, naar het volgende adres terug te sturen Significant GfK, Geldenaaksebaan 329, 3001 HEVERLEE. Indien u deze vragenlijst zou opsturen, gelieve er dan ook attent op te zijn dat u ook het **referentienummer** mee opneemt in deze papieren vragenlijst (zie bovenaan de mail). Verder is het cruciaal dat dit referentienummer overeenkomt met de **vestigingsplaats**.

Bijlage 3 Gemeenten in Vlaanderen volgens de gebiedsindeling Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Buitengebied

Aalter	Geetbets	Keerbergen	Merksplas	Spiere-Helkijn
Affligem	Gingelom	Kinrooi	Mesen	Stabroek
Alken	Gistel	Kluisbergen	Meulebeke	Staden
Alveringem	Glabbeek	Knesselare	Moerbeke	Steenokkerzeel
Anzegem	Gooik	Koekelare	Moorslede	Stekene
Ardooie	Grobbendonk	Koksijde	Nazareth	Ternat
Arendonk	Haacht	Kortemark	Nevele	Tessenderlo
As Haaltert	Kortenaken	Nieuwerkerken	Tielt-Winge	
Assenede	Halen	Kortenberg	Nieuwpoort	Tremelo
Avelgem	Ham	Kortessem	Nijlen	Vleteren
Baarle-Hertog	Hamme	Kruikebeke	Olen	Voeren
Balen	Hamont-Achel	Kruishoutem	Oosterzele	Vorselaar
Beernem	Hechtel-Eksel	Laakdal	Oostrozebeke	Waarschoot
Begijnendijk	Heers	Laarne	Opglabbeek	Waasmunster
Bekkevoort	Herent	Lanaken	Opwijk	Wachtebeke
Berlaar	Herenthout	Landen	Oudenburg	Wellen
Berlare	Herk-de-Stad	Langemark- Poelkap.	Oud-Heverlee	Wervik
Bertem	Herne	Lebbeke	Overijse	Westerlo
Bever	Herselt	Lede	Peer	Wichelen
Bierbeek	Herstappe	Ledegem	Pepingen	Wielsbeke
Bocholt	Herzele	Lendelede	Pittem	Willebroek
Bonheiden	Heusden-Zolder	Lennik	Putte	Wingene
Boortmeerbeek	Heuvelland	Lichtervelde	Puurs	Wortegem-Petegem
Borgloon	Hoegaarden	Liedekerke	Ranst	Wuustwezel
Bornem	Hoeilaart	Lierde	Ravels	Zandhoven
Boutersem	Hoeselt	Lille	Retie	Zele
Brakel	Holsbeek	Linter	Riemst	Zelzate
Brasschaat	Hooglede	Lochristi	Rijkevorsel	Zemst
Brecht	Horebeke	Londerzeel	Roosdaal	Zingem
Buggenhout	Houthalen- Helchteren	Lo-reninge	Rotselaar	Zoersel
De Haan	Houthulst	Lovendegem	Ruiselede	Zomergem
De Panne	Huldenberg	Lubbeek	Rumst	Zonnebeke
Dentergem	Hulshout	Lummen	Scherpen- heuvel-Z.	Zoutleeuw
Dessel	Ichtegem	Maarkedal	Schilde	Zuienkerke
Dilsen-Stokkem	Kalmthout	Maldegem	Schoten	Zulte
Duffel	Kampenhout	Malle	Sint-Amands	Zutendaal
Erpe-Mere	Kapellen	Meerhout	Sint-Gillis-Waas	Zwalm
Essen	Kapelle-Op- Den-Bos	Meeuwen- Gruitrode	Sint-Laureins	
Galmaarden	Kaprijke	Meise	Sint-Lievens- Houtem	

Gavere Kasterlee Merchtem Sint-Martens-
Latein

Grootstedelijk gebied randgemeenten

Aartselaar Evergem Mortsel
Boechout Hemiksem Niel
Borsbeek Hove Schelle
De Pinte Kontich Wijnegem
Destelbergen Lint Wommelgem
Edegem Melle Zwijndrecht
Merelbeke

Regionaalstedelijk gebied centrumgemeenten

Aalst Mechelen
Brugge Oostende
Genk Roeselare
Hasselt Sint-Niklaas
Kortrijk Turnhout
Leuven

Regionaalstedelijk gebied randgemeenten

Beerse Kuurne
Bredene Middelkerke
Damme Oostkamp
Deerlijk Oud-Turnhout
Denderleeuw Sint-Katelijne-Waver
Diepenbeek Vosselaar
Harelbeke Wevelgem
Ingelmunster Zedelgem
Izegem Zonhoven
Jabbeke Zwevegem

Kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau

Asse Maaseik
Beringen Maasmechelen
Beveren Menen
Bilzen Neerpelt
Blankenberge Ninove
Boom Overpelt
Bree Poperinge
Diksmuide Temse
Geraardsbergen Torhout
Heist-op-
den-berg Veurne
Hoogstraten Wetteren
Leopoldsburg Zottegem
Lommel

Vlaams stedelijk gebied rond Brussel

Beersel Sint-Genesius-Rode
Dilbeek Sint-Pieters-Leeuw
Drogenbos Tervuren
Grimbergen Wemmel
Kraainem Wezembeek-Oppem
Linkebeek Zaventem
Machelen

Structuurondersteunend kleinstedelijk gebied

Aarschot Lokeren
Deinze Mol
Dendermonde Oudenaarde
Diest Ronse
Eeklo Sint-Truiden
Geel Tielt
Halle Tienen
Herentals Tongeren
Ieper Vilvoorde
Knokke-Heist Waregem
Lier

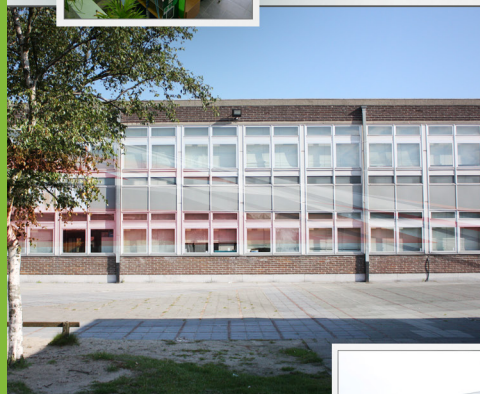
Grootstedelijk gebied centrumgemeenten

Gent Antwerpen

Scholenbouw staat de laatste tijd weer geregeld in de belangstelling. Is het niet naar aanleiding van de recente goedkeuring van een éénmalige grootschalige investeringsoperatie via publiek-private samenwerking, dan is het wel om de aandacht te vestigen op de soms lamentabele staat van het gebouwenpark en de grote nood aan werken bij de scholen.

Met deze eerste schoolgebouwenmonitor wil AGION – Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs meer duidelijkheid scheppen over de toestand waarin het schoolgebouwenpark in Vlaanderen momenteel verkeert. Dit is gebeurd door de actuele situatie op het terrein af te wegen tegenover een aantal verwachtingen die men vandaag aan hedendaagse, goed functionerende en duurzame schoolgebouwen kan stellen.

In dit boek komt eerst de methodiek van de schoolgebouwenmonitor aan bod. Hierbij werd vooral veel aandacht gegeven aan de integratie van de monitor in de beleidsvoering en aan een inhoudelijke zoektocht naar geldige kwaliteitsindicatoren. Daarna worden de resultaten van de eerste meting belicht, die plaatsvond in de winter van 2008. Met behulp van een geheel van statistieken en indicatoren brengt de monitor de kwaliteit, het gebruik en het beheer van meer dan 3600 Vlaamse schoolgebouwen in kaart en gaat ze na in hoeverre het beleid haar doelstellingen weet te bereiken.

ISBN 978-90-441-2560-3

9 789044 25603